

SRJMK 2021+

**Strategie rozvoje
Jihomoravského kraje 2021+**

Analytická část

aktualizace 2025

OBSAH

1.	Základní údaje.....	3
2.	Úvod	4
3.	Metodika.....	5
3.1	Fáze 1: Sběr podkladů a dat	5
3.2	Fáze 2: Analýza dat	5
3.3	Fáze 3: Jednání pracovních skupin	5
4.	Odvětvová analýza	6
4.1	Územní charakteristika	6
4.2	Demografická analýza	7
4.2.1	Vývoj počtu obyvatel	7
4.2.2	Vzdělanostní struktura	15
4.2.3	Cizí státní příslušníci v kraji	18
4.2.4	Osídlení.....	20
4.2.5	Predikce vývoje počtu obyvatel	22
4.3	Ekonomika.....	24
4.4	Trh práce	28
4.4.1	Zaměstnanost.....	33
4.4.2	Nezaměstnanost.....	36
4.4.3	Podnikatelské prostředí.....	38
4.4.4	Průmysl 4.0	42
4.5	Výzkum, vývoj a inovace	46
4.6	Doprava a dopravní infrastruktura	51
4.6.1	Silniční síť.....	51
4.6.2	Železniční síť	58
4.6.3	Letiště	62
4.6.4	Cyklistická doprava	63
4.6.5	Vodní cesty	65
4.6.6	Integrovaný dopravní systém Jihomoravského kraje.....	65
4.7	Technická infrastruktura	70
4.7.1	Vodohospodářství	70
4.7.2	Kanalizace	75
4.7.3	Energetika	78
4.7.4	Telematika.....	83
4.8	Veřejné služby a občanská vybavenost.....	84

4.8.1	Vzdělávání	84
4.8.2	Sociální oblast	88
4.8.3	Zdravotnictví	97
4.8.4	Bydlení	103
4.8.5	Kultura	107
4.8.6	Sport	111
4.8.7	Veřejná správa	112
4.9	Rozvoj venkova a zemědělství	112
4.9.1	Venkovské oblasti	112
4.9.2	Místní akční skupiny	116
4.9.3	Zemědělství	117
4.10	Životní prostředí	122
4.10.1	Klima	122
4.10.2	Vodstvo	126
4.10.3	Zemědělský půdní fond	130
4.10.4	Kvalita ovzduší	135
4.10.5	Ochrana přírody a krajiny	141
4.10.6	Odpadové hospodářství	143
4.11	Bezpečnost	147
4.12	Cestovní ruch	150
4.12.1	Rozvoj cestovního ruchu	150
4.12.2	Služby a lidské zdroje v cestovním ruchu	156
4.12.3	Vinařská turistika	158
4.13	SWOT analýza	159
4.13.1	SWOT analýza - Území a obyvatelstvo kraje	159
4.13.2	SWOT analýza - Ekonomika, trh práce, výzkum, vývoj a inovace	159
4.13.3	SWOT analýza - Doprava, dopravní a technické infrastruktura	161
4.13.4	SWOT analýza - Bezpečnost, veřejné služby a občanská vybavenost	162
4.13.5	SWOT analýza - Životní prostředí a rozvoj venkova	163
4.13.6	SWOT analýza - Rozvoj cestovního ruchu	164
4.13.1	Souhrnná SWOT analýza pro Jihomoravský kraj	165
5.	Regionální analýza	169
5.1	Analýza správních území obcí s pověřeným obecním úřadem	169
5.2	Shrnutí regionální analýzy	202
5.3	Vymezení hospodářsky slabých oblastí dle Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+	208
5.4	Celkové vyhodnocení dle Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+	211

6.	Projekce budoucího vývoje.....	214
6.1	Realistická varianta	214
6.2	Pesimistická varianta	216
6.3	Optimistická varianta.....	218
7.	Seznam zkratk.....	220
8.	Seznam grafů, kartogramů a tabulek	222

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Název dokumentu:	Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2021+
Část dokumentu:	Analytická část
Objednatel:	Jihomoravský kraj Žerotínovo nám. 449/3 601 82 Brno
Kontaktní osoby:	Ing. Pavel Fišer, Ph.D., oddělení strategického rozvoje odboru regionálního rozvoje Krajského úřadu Jihomoravského kraje Mgr. Lucie Bravencová, oddělení strategického rozvoje odboru regionálního rozvoje Krajského úřadu Jihomoravského kraje
Zpracovatel:	 MOORE Czech Republic Moore Czech Republic s.r.o. Karolinská 661/4 186 00 Praha Czech Republic www.moore-czech.cz
Zpracovatelský tým:	Ing. Radovan Hauk, Jednatel Ing. Aleš Nechuta, M.A., Manager PhDr. Martin Hokeš, Manager Ing. Tomáš Křapáček, Senior Consultant Mgr. Tomáš Černý, Consultant Ing. Martin Kukačka, Digital Media Manager Bc. Thuy Linh Krejčí, Graphic Designer

2. ÚVOD

Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2021+ (dále také „SRJMK 2021+“) je strategií představující dlouhodobý ucelený soubor opatření směřujících k dosažení cílů podpory regionálního rozvoje na úrovni kraje pro období let 2021 až 2030. SRJMK 2021+ navazuje na Strategii Jihomoravského kraje 2020 (dále také „SRJMK 2020“) platnou v období let 2012 až 2020. SRJMK 2021+ vymezuje specifické cíle a tematická opatření, jejichž prostřednictvím má dojít k udržitelnému a vyváženému rozvoji území Jihomoravského kraje.

Cílovým stavem SRJMK 2021+ je konkurenceschopný region, úspěšný na rostoucích a technologicky náročných trzích, který vytváří vhodné zázemí pro své obyvatele a je nejen atraktivním místem k životu, ale i k návštěvě. SRJMK 2021+ plní funkci základního strategického dokumentu orgánů Jihomoravského kraje pro koordinaci rozvoje území při zajištění strategické podpory regionálního rozvoje.

Dokument je členěn do tří vzájemně provázaných částí. První je část analytická, které se Vám právě dostává do ruky, jejímž předmětem je představení základní charakteristiky a sociálně-ekonomického profilu Jihomoravského kraje. Cílem tohoto dokumentu je popsat aktuální podmínky kraje ve všech relevantních oblastech, které determinují dlouhodobě udržitelný rozvoj regionu a přispívají ke spokojenému životu obyvatel. Analytická část je dělena do tří částí, a to na odvětvovou analýzu, regionální analýzu a projekci budoucího vývoje.

Odvětvová analýza obsahuje klíčové skutečnosti a vývojové charakteristiky kraje dle jednotlivých dílčích segmentů (demografie; ekonomika; trh práce; výzkum, vývoj a inovace; doprava; technická infrastruktura; veřejné služby a občanská vybavenost; rozvoj venkova a zemědělství atd.). V závěru každé z výše jmenovaných částí je vždy uvedeno stručné shrnutí, které představuje klíčové skutečnosti a identifikovaná zjištění. V závěru odvětvové analýzy je prezentována analýza silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb (SWOT) rozvoje pro jednotlivá odvětví a také souhrnná analýza rozvoje celého území kraje.

Regionální analýza je zaměřena na zhodnocení jednotlivých správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (dále také „SO POU“) Jihomoravského kraje dle sledovaných segmentů. Výstupem je SWOT analýza pro každou správní jednotku, která zohledňuje problémy a přednosti sledovaných SO POU. V závěru regionální analýzy jsou identifikována hospodářsky a sociálně ohrožená území (dále také „HSOÚ“) kraje pro účely územní dimenze. Na základě té bude možné lépe reagovat na aktuální socioekonomickou situaci prostřednictvím cílené dotační politiky Jihomoravského kraje, jejímž záměrem bude snižování existujících regionálních rozdílů.

Poslední sekci analytické části pak představuje projekce budoucího vývoje. Ta znázorňuje možné scénáře rozvoje Jihomoravského kraje, které jsou založené na závěrech odvětvové a regionální analýzy. V tomto kontextu byla formulována varianta pesimistická, realistická a optimistická.

Na analytickou část dále navazuje část strategická, která zároveň vychází ze závěrů provedeného *Zhodnocení naplňování SRJMK 2012-2020 za období 2013-2017(2018) a Auditů strategických dokumentů*. Zhodnocení naplňování strategie do roku 2020 obsahuje přehled oblastí, ve kterých nebylo během sledovaného období let 2012 až 2020 dosaženo očekávaných změn a strategická část SRJMK 2021+ by tyto oblasti měla odpovídajícím způsobem zohlednit. Audit se pak zaměřil na platné strategické dokumenty na evropské, národní a krajské úrovni, ze kterých SRJMK 2021+ vychází.

3. METODIKA

Kapitola uvádí metodický přístup společnosti Moore Czech Republic s.r.o. (dále také „Zpracovatel“), k tvorbě analytické části SRJMK 2021+.

3.1 Fáze 1: Sběr podkladů a dat

V rámci této podkapitoly jsou shrnuty podklady, z nichž bylo při přípravě SRJMK 2021+ vycházeno. Provedené analytické práce byly založeny převážně na:

- 1) podkladech a souborech poskytnutých Objednatelem (koncepční a strategické dokumenty menších samosprávných celků, střednědobý rozpočtový výhled apod.);
- 2) veřejně dostupných zdrojích (např. Územně analytické podklady¹) a dobré praxi Zpracovatele z realizace zakázek se stejným nebo obdobným předmětem plnění.

Uvedené podklady byly doplněny o informace získané v průběhu jednání pracovních skupin se zástupci Objednatele, rozhovorů se zástupci Krajského úřadu Jihomoravského kraje a o informace z další průběžné e-mailové a telefonické komunikace.

3.2 Fáze 2: Analýza dat

Předmětem druhé fáze projektu byla realizace vlastních analytických prací, na jejichž základě byly identifikovány rozvojové oblasti kraje, klíčová východiska nebo tendence vývoje. Na základě výše uvedených dat a podkladů byly provedeny následující činnosti:

- demografická analýza;
- analýza strategických dokumentů kraje;
- analýza strategických dokumentů národní úrovně;
- analýza dotčených právních norem;
- odvětvová analýza v oblasti ekonomiky; trhu práce; dopravy a technické infrastruktury; sociální oblasti a zdravotnictví; cestovním ruchem apod. (viz témata představená dále);
- dílčí komparativní analýzy s ostatními kraji České republiky (dále také „ČR“);
- tvorba podpůrných mapových podkladů v programu QGIS;
- regionální analýza správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem;
- analýza silných stránek, slabých stránek, příležitostí a hrozeb.

3.3 Fáze 3: Jednání pracovních skupin

SWOT analýzy a další skutečnosti prezentované v analytické části byly diskutovány v rámci realizovaných odborných jednání pracovních skupin. Odborné skupiny byly sestaveny z odborníků na daná témata a nominovaných zástupců klíčových zainteresovaných subjektů aktivně působících v kraji. Jednání k analytické části se uskutečnila v Brně dne 27. 11. 2019. V rámci prvního jednání byly definovány a verifikovány silné stránky, problémy a potenciál Jihomoravského kraje.

¹ Informace k vybraným ukazatelům pro potřeby územně analytických podkladů, aktualizace dokumentu: 25. června 2019, Český statistický úřad. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/23192368/metodika_ukaz_uap_25062019.pdf/f6325d22-5b9b-4499-b3ee-39894894217f?version=1.1

4. ODVĚTVOVÁ ANALÝZA

Odvětvová analýza se zaměřuje na představení základních skutečností a vývojových tendencí vývoje Jihomoravského kraje. Cílem této kapitoly je představit specifika, jež utváří socioekonomický profil kraje, a vytvořit kvalitní znalostní bázi charakterizující současný stav. Odvětvová analýza se zaměřuje na stěžejní témata současnosti, která v blízké budoucnosti budou představovat nové výzvy a významné změny ve společnosti, jako je např. 4. průmyslová revoluce, digitální ekonomika, klimatická změna apod. Na základě těchto trendů, skutečností a predikovaného vývoje byla následně formulována strategická SRJMK 2021+, včetně řady navrhovaných chytrých řešení.

4.1 Územní charakteristika

Předmětem této kapitoly je základní představení území Jihomoravského kraje a souhrn základních územních charakteristik sledovaného území. Jihomoravský kraj se nachází v jihovýchodní části České republiky a sousedí na západě s Jihočeským krajem a Krajem Vysočina, na jihozápadě s rakouskou spolkovou zemí Dolní Rakousko, na jihovýchodě se slovenským Trnavským krajem, na východě se Zlínským krajem, na severovýchodě s Olomouckým krajem a na severu s Pardubickým krajem. Území kraje je členěno do okresů Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov. Nižší úroveň veřejné správy představuje pak 21 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (dále také „SO ORP“) a 35 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem. Dále je území kraje možné členit do 673 přítomných obcí a měst a území Vojenského újezdu Březina.

Kartogram 1 Správní členění Jihomoravského kraje

Zdroj: Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Převážná část území Jihomoravského kraje leží v nadmořské výšce mezi 200 až 400 metry nad mořem. Nejvyšším bodem Jihomoravského kraje je vrchol Durda v Bílých Karpatech s výškou 838 m. n. m. Naopak nejnižším bodem kraje je soutok Dyje a Moravy s nadmořskou výškou 148 m. S nadmořskou výškou kraje souvisí teplé a suché podnebí v letních měsících a mírné zimy v porovnání s převážnou částí České republiky.

Území kraje se rozkládá na 7 188 km², což odpovídá 9,1 % z celkové rozlohy ČR. Charakter jednotlivých území se odvíjí od různorodých přírodních podmínek kraje, jež mají vliv na způsob využívání krajiny a způsob života v konkrétní lokalitě. Kraj je možné členit do čtyř odlišných regionů dle převládajících krajinných typů. Pro severní část kraje, území okresů Blansko a severní část okresu Brno-venkov je typický zvlněný zalesněný povrch Dražanské vrchoviny a oblast Moravského Krasu. Pro jižní část kraje, území okresů Znojmo, Břeclav a Hodonín je typický nížinný povrch Dolnomoravského úvalu a Dyjsko-svrateckého úvalu, kde významně převládá kvalitní orná půda. Pro východní část kraje, území v okolí Veselí nad Moravou a Hornácka je typická kopcovitá krajina Bílých Karpat. Střední část kraje představuje Brněnská metropolitní oblast, jež leží na zlomu mezi severní hornatou a jižní rovinatou částí kraje.

4.2 Demografická analýza

Demografická analýza je základním stavebním kamenem pro strategické plánování kraje, kdy s očekávaným demografickým stárnutím populace lze předpokládat měnící se potřeby obyvatelstva (např. v oblasti kapacit ve zdravotnictví nebo v sociálních službách). Předmětem této kapitoly je prezentovat základní výstupy demografické analýzy sledovaného území, a to z hlediska věkové struktury obyvatelstva, predikovaného vývoje počtu nebo podílu obyvatel vybraných věkových skupinách. Výstupy demografické analýzy jsou cenné právě z hlediska očekávané potřeby kapacit některých služeb, ale například i z hlediska odhadu velikosti produktivní a ekonomicky aktivní složky populace – lidských zdrojů na trhu práce.

4.2.1 Vývoj počtu obyvatel

V roce 2018 žilo v Jihomoravském kraji téměř 1 188 tis. obyvatel. Tento údaj z něj činí čtvrtý nejlidnatější kraj v České republice. Současně je Jihomoravský kraj čtvrtým nejrychleji rostoucím krajem v ČR. Přírůstek počtu obyvatel všech krajů ČR mezi roky 2003 a 2018 je zobrazen v následující tabulce. V tomto kontextu je zřejmé, že v rámci sledovaného období v Jihomoravském kraji činil průměrný roční přírůstek 2,7 osob na 1 000 obyvatel. Na růstu počtu obyvatel se výrazně podílelo pozitivní migrační saldo, které představovalo přibližně 2,2 nově přibývajících osob na 1 000 obyvatel kraje. Zbylý roční přírůstek na úrovni 0,5 osob na 1 000 obyvatel kraje byl způsoben přirozeným pohybem obyvatelstva (tj. kladnou bilancí mezi nově narozenými a zemřelými). Nejvyšší průměrný přírůstek počtu obyvatel zaznamenal v České republice Středočeský kraj s hodnotou 11,1 osob na 1 000 obyvatel, který měl zároveň v rámci sledovaného období nejvyšší hodnoty mechanického (migrace) i přirozeného přírůstu.

Jihomoravský kraj zároveň patří mezi kraje s mírně starší populací v porovnání s průměrem České republiky, což lze hodnotit průměrným věkem populace (viz dále), nebo například pomocí indexu stárání. Ten znázorňuje poměr mezi počtem osob v postproduktivním a předproduktivním věku. V rámci Jihomoravského kraje k roku 2018 v průměru připadalo 124 obyvatel ve věku 65 a více let na 100 obyvatel ve věku 0-14 let. Nejmladší populaci, a tedy i nejnižší hodnoty indexu stárání měl v roce 2018 Středočeský kraj.

Níže uvedené mezikrajské srovnání napovídá tomu, že Jihomoravský kraj je atraktivní pro migrující osoby. Tuto skutečnost potvrzují v porovnání s jinými kraji nadprůměrně vysoké hodnoty mechanického pohybu obyvatelstva v období let 2003 až 2018. Je patrné, že do Jihomoravského kraje zároveň spíše směřuje produktivní složka populace, např. mladé rodiny, a to vzhledem k nadprůměrným hodnotám přirozeného přírůstu obyvatelstva.

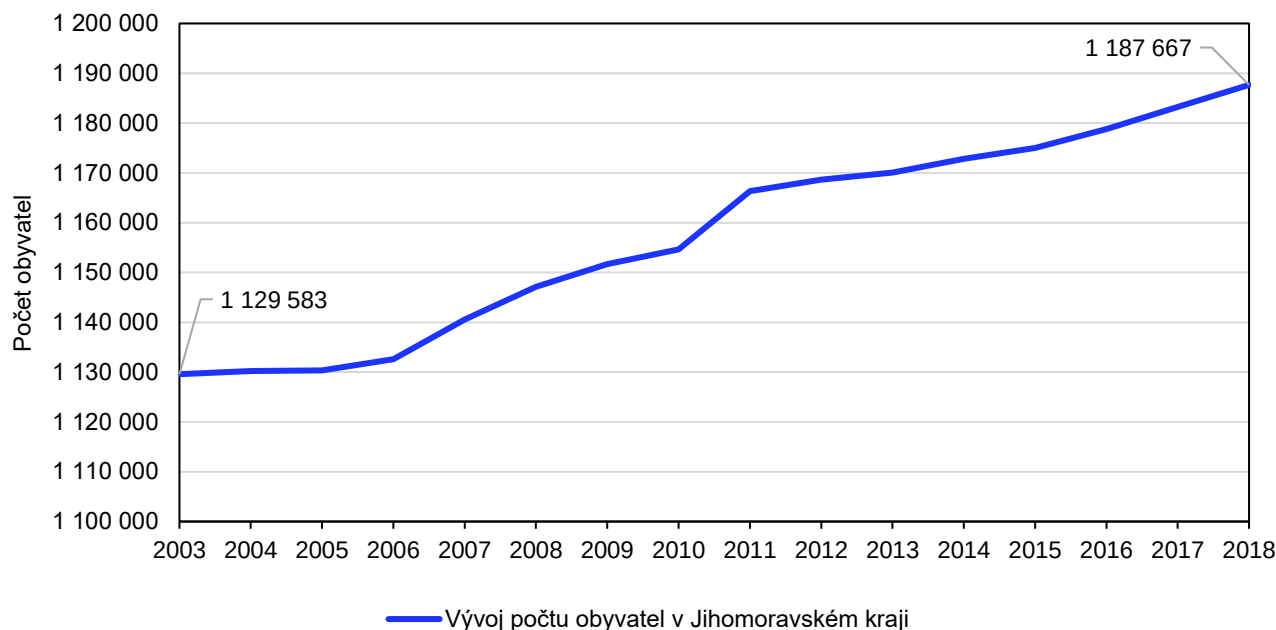
Tabulka 1 Vývoj počtu obyvatel a změny věkových struktur obyvatelstva v krajích České republiky (2003-2018)

Ukazatel	Počet obyvatel (k 31. 12.)		Průměrný přírůstek obyvatel na 1 000 obyv.			Index stáří	
	2003	2018	Celkový	<i>z toho přirozený přírůstek</i>	<i>z toho migrační přírůstek</i>	2003	2018
Česká republika	10 211 455	10 649 800	3,0	0,2	2,8	92	123
Hl. m. Praha	1 165 581	1 308 632	8,6	1,0	7,6	125	120
Středočeský kraj	1 135 795	1 369 332	12,1	1,0	11,1	93	103
Jihočeský kraj	625 541	642 133	2,0	0,1	1,8	89	127
Plzeňský kraj	550 113	584 672	4,0	-0,3	4,3	97	130
Karlovarský kraj	304 249	294 896	-1,2	-0,4	-0,8	77	132
Ústecký kraj	820 868	820 789	0,7	-0,3	1,0	76	120
Liberecký kraj	427 722	442 356	2,4	0,7	1,7	81	123
Královéhradecký kraj	547 563	551 021	0,3	-0,2	0,5	95	136
Pardubický kraj	505 486	520 316	1,8	0,1	1,7	90	126
Kraj Vysočina	517 511	509 274	0,1	0,3	-0,1	87	130
Jihomoravský kraj	1 122 570	1 187 667	2,7	0,5	2,2	97	124
Olomoucký kraj	636 313	632 492	-0,6	-0,2	-0,4	90	130
Zlínský kraj	591 866	582 921	-1,1	-0,7	-0,4	92	135
Moravskoslezský kraj	1 260 277	1 203 299	-2,4	-0,7	-1,6	80	129

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

V grafickém znázornění níže, které graficky prezentuje vývoj počtu obyvatel v Jihomoravském kraji mezi lety 2003 až 2018, je patrný rostoucí trend počtu obyvatel, který má takřka lineární průběh (významně neakceleruje ani nezpomaluje). Od roku 2003 se pak počet obyvatel zvýšil v porovnání s rokem 2018 o 5,1 %. Tento růst je způsoben zejména kladným migračním saldem a od roku 2006 také kladným přirozeným populačním přírůstkem.

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel v Jihomoravském kraji (2003-2018)

Zdroj: Český statistický úřad (2019), vlastní zpracování

Jediným okresem, ve kterém docházelo v Jihomoravském kraji v letech 2014-2018 ke snižování počtu obyvatel, byl okres Hodonín.² Hlavním důvodem poklesu počtu obyvatel v okrese Hodonín je dlouhodobě negativní úroveň migračního salda a záporný přirozený přírůstek obyvatelstva.

Následující tabulka zobrazuje vývoj počtu obyvatel v Jihomoravském kraji, a to vždy k 31. 12. daného kalendářního roku. Z uvedených hodnot vyplývá, že kraj ve sledovaných letech dosahoval každoročního nárůstu počtu obyvatel. Významný skok v nárůstu počtu obyvatel (+ 1,01 %) byl zaznamenán mezi lety 2010 a 2011. Ten byl způsoben tím, že údaje od roku 2011 jsou navázány na výsledky Sčítání lidí, domů a bytů a nejsou plně porovnatelné s předchozími roky.

Absolutní meziroční přírůstky počtu obyvatel jsou ze značné části ovlivněny pozitivními migračními saldy. V roce 2018 se do Jihomoravského kraje přistěhovalo 12 649 osob, kdy ve stejném roce se odstěhovalo 9 241 osob. Počet obyvatel kraje se tedy zvýšil díky migraci o 3 408 osob. Kladné migrační saldo v tomto roce přitom bylo nejvyšší od roku 2008. Dle *Územně analytických podkladů Jihomoravského kraje*³ se vysoké pozitivní migrační saldo týkalo zejména okresu Brno-venkov. Od roku 2007 je v Jihomoravském kraji zároveň možné sledovat kladné přirozené přírůstky (ten byl např. v roce 2018 na úrovni 1 052 osob).

² Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2018, Obyvatelstvo, Veřejná databáze, Český statistický úřad. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_af=statistiky#katalog=30845

³ ČSÚ a územně analytické podklady, Český statistický úřad. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/csu_a_uzemne_analyticke_podklady

Tabulka 2 Vývoj počtu obyvatel v Jihomoravském kraji

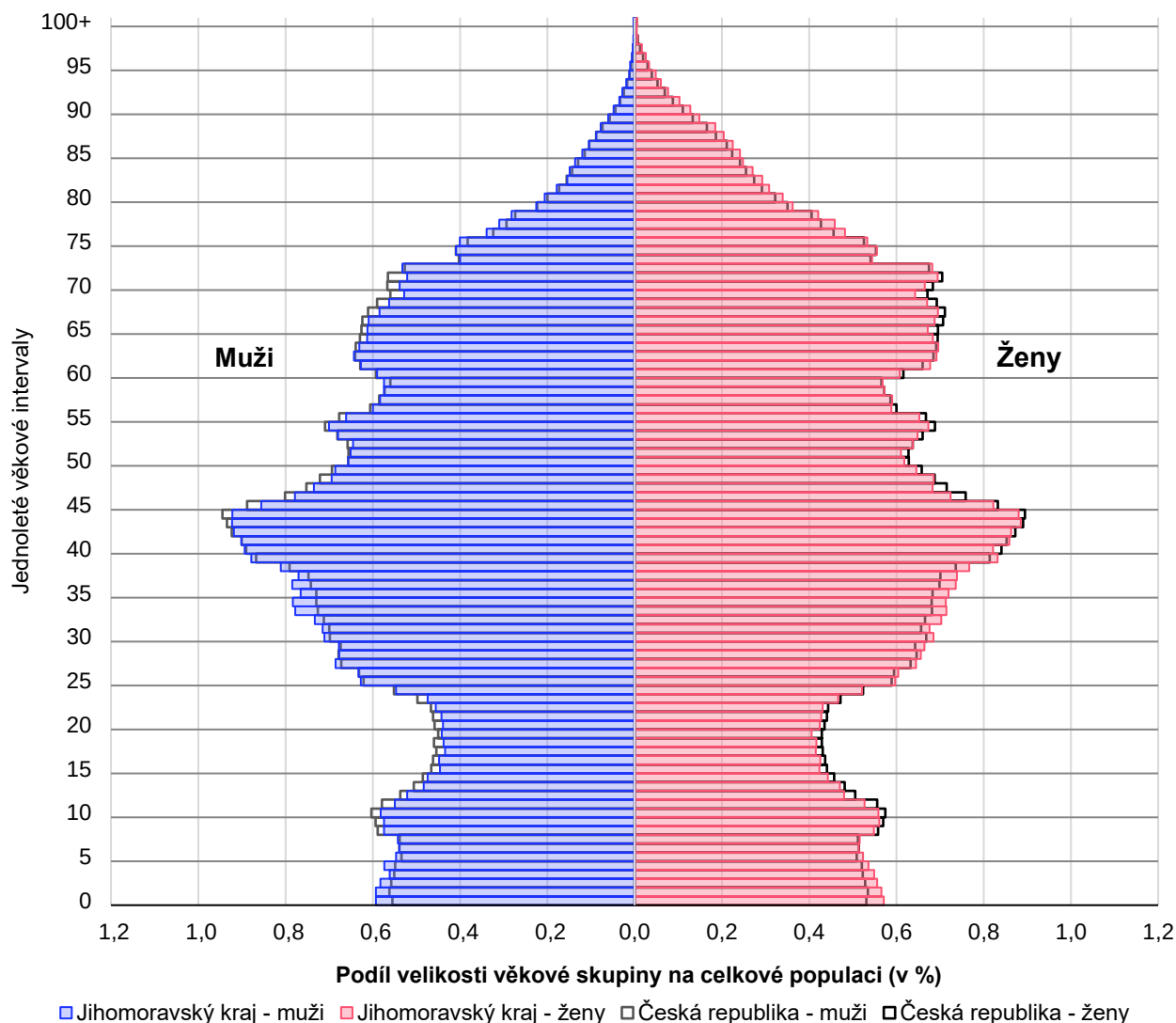
Rok	Počet obyvatel (k 31. 12.)	Přírůstek obyvatel		
		Meziroční změna počtu obyvatel	<i>z toho přirozený přírůstek</i>	<i>z toho migrační přírůstek</i>
2004	1 130 240	631 (0,1 %)	- 932	1 563
2005	1 130 358	118 (0,0 %)	-910	1 028
2006	1 132 563	2 205 (0,2 %)	-155	2 360
2007	1 140 534	7 971 (0,7 %)	597	7 374
2008	1 147 146	6 612 (0,6 %)	1 934	4 678
2009	1 151 708	4 562 (0,4 %)	1 564	2 998
2010	1 154 654	2 946 (0,3 %)	1 474	1 472
2011	1 166 313	11 659 (1,0 %)	938	1 748
2012	1 168 650	2 337 (0,2 %)	630	1 707
2013	1 170 078	1 428 (0,1 %)	774	654
2014	1 172 853	2 775 (0,2 %)	1 403	1 372
2015	1 175 025	2 172 (0,2 %)	665	1 507
2016	1 178 812	3 787 (0,3 %)	1 455	2 334
2017	1 183 207	4 395 (0,4 %)	1 234	3 161
2018	1 187 667	4 460 (0,4 %)	1 052	3 408

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Pro účely efektivního strategického plánování rozvoje kraje jsou kromě souhrnného počtu obyvatel klíčové údaje o počtu obyvatel ve vybraných věkových skupinách (zejména s ohledem na dělení populace na dětskou, produktivní a postproduktivní generaci). Věkovou pyramidu v jednoletých věkových intervalech prezentuje následující grafické znázornění. Z grafu níže je zřejmé, že největší zastoupení v populaci mají lidé v produktivním věku (37 až 44 let). Naopak značný populační propad lze sledovat u generace narozené v 90. letech minulého století. Při tvorbě strategie rozvoje Jihomoravského kraje je třeba tyto demografické výkyvy brát v úvahu, neboť v budoucnu budou mít značný ekonomicko-sociální dopad.⁴

⁴ Věková struktura obyvatelstva v Jihomoravském kraji k 1. 1. 2018, Český statistický úřad.
Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-a-pohyb-obyvatelstva-v-jihomoravskem-kraji-2017>

Graf 2 Věková struktura Jihomoravského kraje ve srovnání s Českou republikou k 31. 12. 2018

Zdroj: Český statistický úřad (2019) - vlastní zpracování

Stejně jako v celé ČR, tak i v Jihomoravském kraji lze sledovat trend demografického stárnutí populace. Zatímco v roce 2013 byl průměrný věk obyvatele sledovaného území 41,7 roku, v roce 2018 bylo stáří průměrného obyvatele kraje již 42,4 roku. To je o 0,2 roku více, než je věkový průměr České republiky. Na druhou stranu zároveň dochází k prodlužování průměrné délky života, kdy se v období let 2013 až 2018 zvýšila naděje dožití pro novorozence o téměř jeden rok.

Tabulka 3 Průměrný věk obyvatele Jihomoravského kraje od roku 2013 do roku 2018

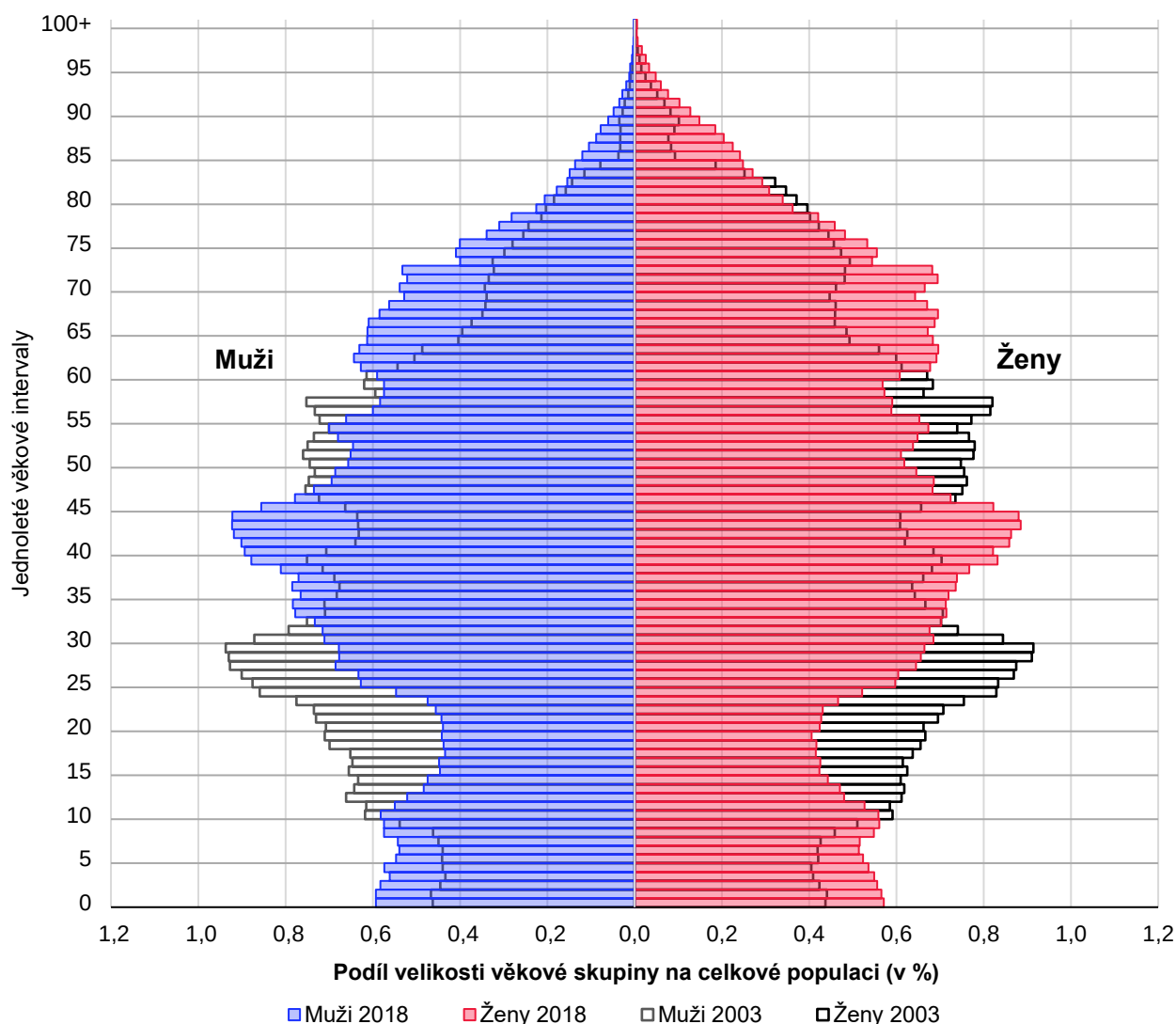
Ukazatel	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Průměrný věk obyvatel	41,7	41,9	42,0	42,2	42,3	42,4
z toho muži	40,1	40,3	40,5	40,6	40,7	40,9
z toho ženy	43,2	43,4	43,5	43,7	43,8	43,8

Ukazatel	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Naděje dožití	78,66	79,00	79,27	79,40	79,44	79,53
z toho muži	75,43	76,02	76,32	76,40	76,45	76,33
z toho ženy	81,88	81,99	82,22	82,39	82,42	82,72

Zdroj: Český statistický úřad (2019) - vlastní zpracování

Stárnutí obyvatelstva Jihomoravského kraje je ilustrováno následující věkovou pyramidou, která zobrazuje věkové struktury obyvatel v roce 2003 a 2018. Ze zobrazovaného grafu je patrný růst počtu osob ve věku 60 a více let. Současně je patrné zvýšení porodnosti od roku 2008 do současnosti.

Graf 3 Srovnání věkové struktury Jihomoravského kraje k 31. 12. 2003 a 31. 12. 2018

Zdroj: Český statistický úřad (2019) - vlastní zpracování

Demografické stárnutí je často měřeno pomocí podílů věkových skupin z celkového úhrnu obyvatelstva (viz věkové složení výše) a dále na základě indexů (index stárí, indexy zatížení

produktivní složky), nebo pomocí průměrného věku. Níže jsou shrnuty základní parametry, které byly získány pomocí aplikace základních demografických nástrojů. Z níže uvedeného je zřejmé, že v rámci Jihomoravského kraje v průměru připadá 124 obyvatel ve věku 65 a více let na 100 obyvatel ve věku 0-14 let. Věkové složení, kdy převládá pro postproduktivní věková kategorie je typické právě pro pokračující proces demografického stárnutí populace.

Z indexu ekonomického zatížení pak vyplývá, že na 100 obyvatel v produktivním věku (15 až 64 let) připadá 55 obyvatel ve věku předproduktivním nebo poproduktivním. Každý obyvatel v produktivním věku tak musí v průměru vytvářet prostředky pro dalšího 0,55 obyvatele Jihomoravského kraje. Z hlediska indexu stáří jsou demograficky nejmladšími SO POU Slavkov u Brna, Šlapanice, Kuřim a Židlochovice. V těchto územních celcích v roce 2018 převládala dětská populace nad populací seniorního věku. Ve všech ostatních SO POU bylo evidováno více obyvatel v postproduktivním věku než v předproduktivním věku. Index ekonomického zatížení se v celém Jihomoravském kraji na úrovni SO POU pohyboval mezi úrovněmi 50 až 59. V souvislosti se způsobem výpočtu lze konstatovat, že čím menší je výsledná hodnota indexu, tím příznivější je z pohledu věkové struktury poměr mezi ekonomicky neaktivní a aktivní složkou populace Jihomoravského kraje. V tomto kontextu je zřejmé, že produktivní část populace Jihomoravského kraje je v porovnání s průměrem České republiky srovnatelně ekonomicky zatížena. Hodnota indexu ekonomického zatížení pro celou Českou republiku nabývala v roce 2018 taktéž hodnoty 55.

Tabulka 2 Věkové složení populace Jihomoravského kraje a demografické indexy (2018)

SO POU	Počet obyvatel ve vybraných věkových skupinách			Index stáří
	0-14 let	15-64 let	65 a více let	
Adamov	720	2 860	937	130
Blansko	8 675	33 030	10 743	124
Boskovice	5 844	23 011	6 879	118
Brno	58 672	243 614	78 395	134
Břeclav	8 816	38 958	11 894	135
Bučovice	2 452	10 503	3 129	128
Bzenec	1 833	8 003	2 384	130
Hodonín	8 867	40 004	11 938	135
Hrušovany nad Jevišovkou	1 837	7 670	2 022	110
Hustopeče	4 427	18 685	5 396	122
Ivančice	3 814	15 866	4 698	123
Ivanovice na Hané	923	3 684	1 114	121
Klobouky u Brna	1 249	4 941	1 410	113

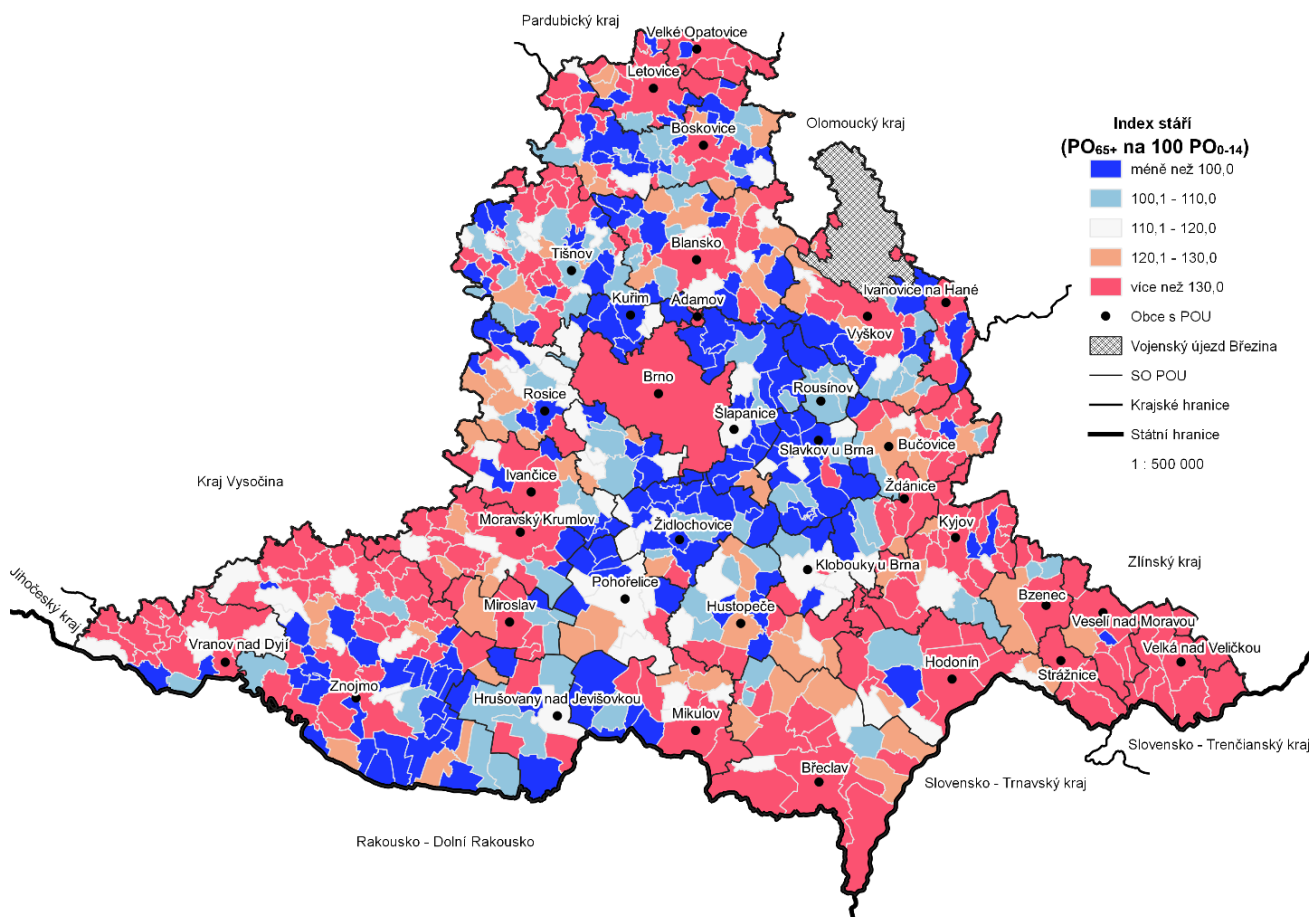
SO POU	Počet obyvatel ve vybraných věkových skupinách			Index stáří
	0-14 let	15-64 let	65 a více let	
Kuřim	4 247	14 675	4 081	96
Kyjov	4 860	22 589	7 211	148
Letovice	1 642	6 550	2 112	129
Mikulov	3 139	13 170	3 821	122
Mirotslav	1 058	4 674	1 366	129
Moravský Krumlov	2 174	9 986	3 111	143
Pohořelice	2 415	9 435	2 508	104
Rosice	4 552	16 514	5 024	110
Rousínov	1 525	5 530	1 607	105
Slavkov u Brna	4 365	15 130	4 065	93
Strážnice	1 043	4 726	1 562	150
Šlapanice	13 255	43 978	12 304	93
Tišnov	5 587	19 774	6 121	110
Velká nad Veličkou	1 018	5 260	1 634	161
Velké Opatovice	806	3 729	1 263	157
Veselí nad Moravou	3 100	14 773	4 774	154
Vojenský újezd Březina	-	-	-	-
Vranov nad Dyjí	669	3 344	1 004	150
Vyškov	5 918	24 398	7 302	123
Znojmo	12 068	48 522	14 599	121
Ždánice	1 350	5 553	1 678	124
Židlochovice	6 233	21 559	5 730	92
Jihomoravský kraj	189 153	764 698	233 816	124

Zdroj: Český statistický úřad (2019) - vlastní zpracování

V kartogramu níže jsou graficky vyjádřeny obce Jihomoravského kraje hodnocené dle indexu stáří populace. Index stáří vykazuje počet obyvatel v postproduktivním věku na 100 obyvatel v předproduktivním věku. Z kartogramu je patrné, stejně jako z tabulky výše, že z hlediska indexu

stáří jsou demograficky nejmladšími SO POU Slavkov u Brna, Šlapanice, Kuřim, Židlochovice a jižní část SO POU Znojmo. Nízké hodnoty indexu stáří těchto obcí jsou způsobeny především suburbanizačními procesy ve městech Brno a Znojmo, ve kterých dochází k pohybu zejména mladších rodin do periferií velkých měst. Naopak pro obce s výskytem vyšších hodnot indexu stáří je typická vysoká míra pohybu obyvatelstva z obcí a demografické stárnutí. Mezi SO POU s nejvyššími hodnotami indexu stáří patří Vranov nad Dyjí, Moravský Krumlov, severní část Znojemska, Břeclav, Hodonín, Velká nad Veličkou, Veselí nad Moravou, Kyjov a Velké Opatovice.

Kartogram 2 Obce Jihomoravského kraje hodnocené dle indexu stáří v roce 2018

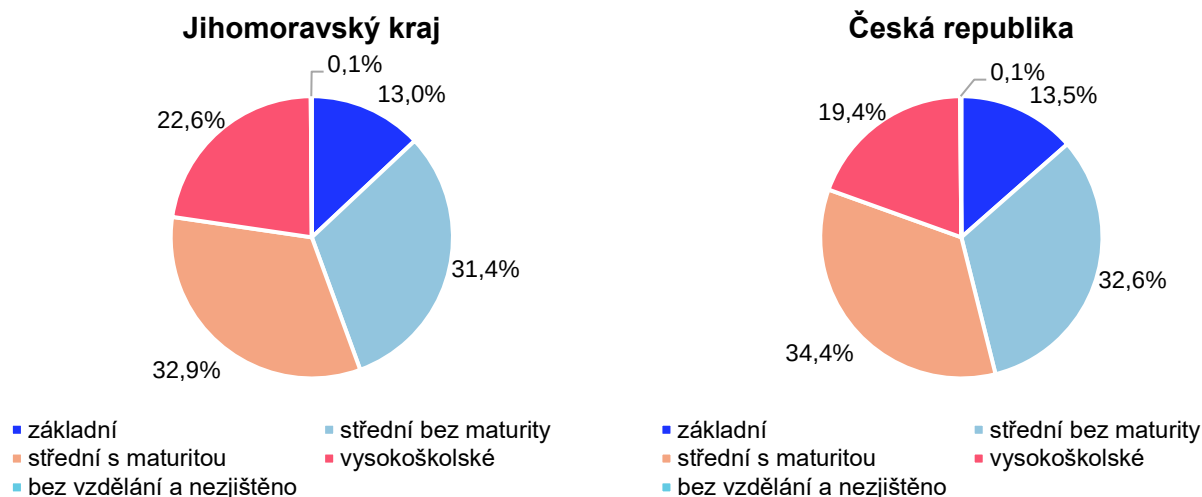
Zdroj: Územně analytické podklady k 30. 6. 2019, Český statistický úřad; Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

4.2.2 Vzdělanostní struktura

Data Výběrového šetření pracovních sil Českého statistického úřadu (dále také „VŠPS“) za rok 2018 představují nejaktuálnější informace o vzdělanostní struktuře populace České republiky a Jihomoravského kraje. Největší část obyvatel kraje má nejvyšší ukončené vzdělání středoškolské s maturitou, a to 32,9 %. Tato hodnota je v porovnání s podílem osob se stejným stupněm dokončeného vzdělání v ČR o necelé 2 procentní body nižší (v tomto kontextu je však nutné zmínit zejména vyšší zastoupení osob s ukončeným vysokoškolským vzděláním, viz dále). Středoškolské vzdělání bez maturity je pak nejvyšším ukončeným vzděláním pro 31,4 % obyvatel kraje. Pouze základním vzděláním disponuje 13,0 % obyvatel kraje. Tento podíl odpovídá celorepublikovému

průměru. Z dat uvedených v následujícím grafu je patrné, že asi 0,1 % obyvatel Jihomoravského kraje, ale i České republiky, nezískalo žádné vzdělání nebo nebylo možné jejich vzdělání zjistit.

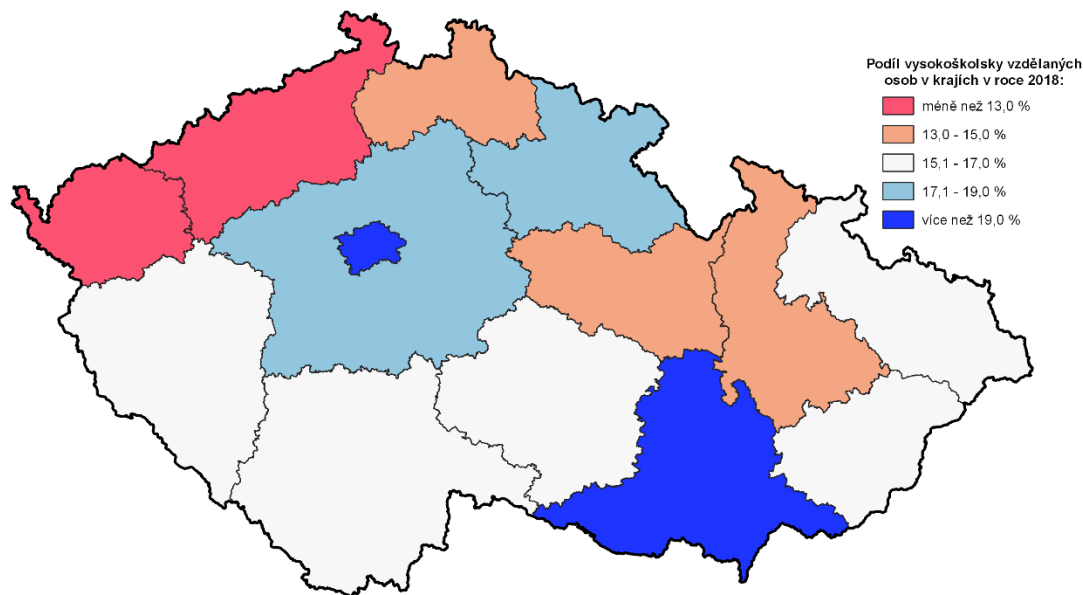
Graf 4 Nejvyšší ukončené vzdělání obyvatel Jihomoravského kraje a České republiky ve věku 15 a více let (2018)

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Dle dat VŠPS v Jihomoravském kraji v roce 2018 žilo 22,6 % obyvatel s vysokoškolským diplomem. Průměrné zastoupení osob s ukončeným vysokoškolským vzděláním přitom v ČR bylo 19,4 %. V tomto kontextu je zřejmé, že v Jihomoravském kraji je průměrně vyšší zastoupení vysokoškolsky vzdělaných osob (zejména mezi obyvateli města Brno). Nejvzdělanější obyvatelstvo žije v hlavním městě Praze, kde vysokoškolským diplomem disponuje více než 38,3 % obyvatel metropole. Naopak nejméně vzdělané obyvatelstvo vyjádřeno podílem osob s ukončeným vysokoškolským vzděláním je v kraji Karlovarském a Ústeckém.

Kartogram 3 Mezikrajské srovnání podílu osob starších 15 let s ukončeným vysokoškolským vzděláním (2018)

Zdroj: Český statistický úřad; Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Z mezinárodního srovnání údajů o vzdělanostní struktuře Jihomoravského kraje (uvedeny údaje za region Jihovýchod)⁵ a vybraných regionů Evropské unie (dále také „EU“) jsou patrné výrazné rozdíly ve vzdělanostní struktuře. V celé ČR je v populaci produktivního věku výrazně nižší zastoupení osob s nejvyšším ukončeným základním vzděláním v porovnání s řadou států Evropské unie. Tento strukturální rozdíl je způsoben zejména odlišným vývojem, kterým se vydala nynější Česká republika, Slovensko, Polsko a další země v druhé polovině 20. století v porovnání se západními zeměmi evropského prostoru. Z hlediska rozvoje odvětví s vyšší přidanou hodnotou, které vyžadují kvalitní lidský kapitál, je nutné zdůraznit pozitivní trend, kdy v celé České republice, stejně jako v Jihomoravském kraji, resp. regionu Jihovýchod, dochází k růstu podílu osob s ukončeným vyšším stupněm vzdělání (dle nové mezinárodní klasifikace vzdělání ISCED 2011 odpovídajícím ukončenému vyššímu odbornému nebo vysokoškolskému vzdělání). Stále je však patrný významný rozdíl mezi podílem osob s vyšším stupněm ukončeného vzdělání v EU 15 (původních dvanácti zakládajících států Evropské unie spolu s třemi nově přistoupivšími zeměmi v roce 1995 - Rakousko, Švédsko a Finsko) a v České republice, resp. regionu Jihovýchod.

Rozdíly ve vyšších kategoriích nejvyššího dosaženého vzdělání přímo souvisí s odvětvovou strukturou, kdy z hlediska zaměstnanosti na území regionu Jihovýchod dominuje zpracovatelský průmysl zaměřený převážně na obory s nižší přidanou hodnotou. Porovnávané regiony jsou naopak založené na oborech s vyšší přidanou hodnotou, s čímž také souvisí vyšší podíl osob s vyšším ukončeným stupněm vzdělání. V tomto kontextu má Jihomoravský kraj jednoznačně za cíl stimulovat růst podílu osob s ukončeným vyšším stupněm vzdělání a vytvářet podmínky pro kvalitní lidský kapitál.

Tabulka 4 Mezuregionální srovnání vzdělanostní struktury obyvatelstva ve věku 25 až 64 let (2014 až 2018)

Území	Rok	Základní vzdělání ⁶	Střední vzdělání ⁷	Vyšší vzdělání ⁸	Nezjištěno
Region Jihovýchod ⁹	2018	3,7 %	70,2 %	26,0 %	-
	2017	3,9 %	70,4 %	25,7 %	-
	2016	3,3 %	70,6 %	26,1 %	-
	2015	3,5 %s	71,8 %	24,6 %	-
	2014	3,9 %	72,5 %	23,6 %	-
Česká republika	2018	4,7 %	70,6 %	24,7 %	-
	2017	4,8 %	70,9 %	24,3 %	-
	2016	4,9 %	71,5 %	23,5 %	-
	2015	4,9 %	72,3 %	22,8 %	-
	2014	5,0 %	72,9 %	22,2 %	-

⁵ Údaje o regionu soudržnosti Jihovýchod na úrovni NUTS 2 obsahují data za Kraj Vysočina a Jihomoravský kraj. Údaje umožňují mezinárodní srovnání s dalšími regiony Evropské unie na téže úrovni správního členění.

⁶ Do kategorie osob se základním vzděláním spadají osoby s dokončeným základním vzděláním (0. až 2. kategorie dle ISCED 2011).

⁷ Do kategorie osob se středním vzděláním spadají osoby s dokončeným středoškolským vzděláním (3. až 4. kategorie dle ISCED 2011).

⁸ Do kategorie osob s vyšším vzděláním spadají osoby s vysokoškolským vzděláním (5. až 8. kategorie dle ISCED 2011).

⁹ Údaje za region soudržnosti Jihovýchod, který tvoří Jihomoravský kraj a Kraj Vysočina.

Území	Rok	Základní vzdělání ⁶	Střední vzdělání ⁷	Vyšší vzdělání ⁸	Nezjištěno
EU 15	2018	20,9 %	43,7 %	35,2 %	0,3 %
	2017	21,4 %	43,9 %	34,4 %	0,3 %
	2016	21,8 %	44,2 %	33,8 %	0,3 %
	2015	22,1 %	44,4 %	33,1 %	0,4 %
	2014	22,7 %	44,6 %	32,3 %	0,4 %
Dolní Rakousko (Niederösterreich)	2018	12,4 %	53,5 %	34,1 %	-
	2017	13,7 %	52,5 %	33,9 %	-
	2016	13,0 %	54,3 %	32,7 %	-
	2015	13,3 %	54,3 %	32,4 %	-
	2014	14,7 %	54,3 %	31,0 %	-
Horní Bavorsko (Oberbayern)	2018	15,7 %	35,0 %	46,5 %	2,8 %
	2017	16,0 %	35,7 %	44,8 %	3,5 %
	2016	15,8 %	36,3 %	44,9 %	3,1 %
	2015	16,9 %	36,9 %	44,8 %	1,4 %
	2014	17,5 %	36,7 %	43,7 %	2,1 %
Hlavní oblast Dánska v okolí města Kodaň (Hovedstaden)	2018	15,7 %	35,0 %	46,5 %	2,8 %
	2017	16,0 %	35,7 %	44,8 %	3,5 %
	2016	15,8 %	36,3 %	44,9 %	3,1 %
	2015	16,9 %	36,9 %	44,8 %	1,4 %
	2014	17,5 %	36,7 %	43,7 %	2,1 %

Zdroj: Český statistický úřad (2019), Eurostat (2020), vlastní zpracování

4.2.3 Cizí státní příslušníci v kraji

Od roku 2013 vzrostl počet cizích státních příslušníků na území Jihomoravského kraje z necelých 38 tis. na více než 50 tis. osob k 31. 12. 2018. Podíl cizích státních příslušníků na celkovém počtu obyvatel kraje na úrovni cca 4 % je nižší než hodnota celorepublikového průměru, který dosahuje hodnoty 5 %. Ženy v tomto ohledu migrují méně, kdy v roce 2018 tvořily přibližně 43 % z celkového počtu cizích státních příslušníků přítomných na území kraje.

Mezi roky 2013 až 2018 mírně poklesl podíl cizích státních příslušníků přicházejících ze zemí mimo Evropskou unii. Nejvíce cizinců dle státního občanství v roce 2018 pocházelo ze Slovenska a Ukrajiny. Cizí státní příslušníci těchto dvou zemí tvořili přibližně dvě třetiny všech cizinců žijících na území Jihomoravského kraje. Od roku 2013 se pak výrazně zvýšil počet cizinců pocházejících z Rumunska, kteří v roce 2018 představovali až 4 % ze všech cizinců v kraji.

Tabulka 5 Srovnání počtu cizích státních příslušníků žijících v Jihomoravském kraji v letech 2013 a 2018

Území	Cizí státní příslušníci k roku 2013		Cizí státní příslušníci k roku 2018	
	Počet	Podíl	Počet	Podíl
Jihomoravský kraj	37 804	100 %	50 351	100 %
<i>z toho ženy</i>	<i>15 873</i>	<i>42 %</i>	<i>21 668</i>	<i>43 %</i>
<i>z toho EU</i>	<i>15 114</i>	<i>40 %</i>	<i>21 234</i>	<i>42 %</i>
<i>z toho mimo EU</i>	<i>22 690</i>	<i>60 %</i>	<i>29 117</i>	<i>58 %</i>
Dle státního občanství				
Slovensko	9 166	24 %	12 887	34 %
Ukrajina	9 918	26 %	11 761	31 %
Vietnam	4 655	12 %	4 812	13 %
Rusko	1 603	4 %	2 453	6 %
Rumunsko	-	-	1 275	4 %
Bulharsko	670	2 %	999	3 %
Mongolsko	853	2 %	920	2 %
Polsko	775	2 %	920	3 %
Spojené státy	486	1 %	647	2 %
Německo	537	1 %	641	2 %
Moldavsko	440	1 %	-	-

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Nejvíce cizích státních příslušníků žije v jihomoravské metropoli, kde žije více než 63 % všech cizinců v kraji. V Brně zároveň od roku 2013 přibýlo nejvíce cizinců ze všech okresů kraje. Počet cizinců žijících v Brně odráží postavení města Brno na mapě České republiky a jeho atraktivitu zejména pro ekonomicky aktivní skupinu osob, včetně cizích státních příslušníků.

Tabulka 6 Srovnání počtu cizinců žijících v okresech Jihomoravského kraje v letech 2013 a 2018

Území	Cizinci					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Jihomoravský kraj	37 804	38 588	40 366	43 447	46 574	50 351
Blansko	2 136	2 133	2 140	2 135	2 275	2 473
Brno-město	22 821	23 681	24 850	27 134	29 476	31 826
Brno-venkov	4 755	4 569	4 802	5 146	5 440	5 918
Břeclav	2 252	2 310	2 423	2 565	2 737	2 986
Hodonín	1 931	1 983	2 095	2 227	2 356	2 624
Vyškov	1 513	1 524	1 611	1 726	1 728	1 845
Znojmo	2 396	2 388	2 445	2 514	2 562	2 679

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Jihomoravský kraj je zároveň zřizovatelem *Jihomoravského regionálního centra na podporu integrace cizinců*, které svou činností podporuje začlenění cizích státních příslušníků do české společnosti a pomáhá jim v překonávání jazykových ale i kulturních bariér (např. pomocí kurzů českého jazyka). Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců pomohlo během posledních tří let s integrací více než 3 tis. cizincům z více než 97 zemí světa.

V oblasti lidských zdrojů pak uplatňuje Jihomoravský kraj opatření v souladu se zpracovanou *Strategií rozvoje lidských zdrojů Jihomoravského kraje 2016–2025*.¹⁰ Cílem tohoto strategického dokumentu je podpořit rozvoj lidských zdrojů prostřednictvím následujících prioritních oblastí, které jsou zaměřeny na podporu vzdělávání, zaměstnanosti, rozvoje lidského potenciálu a sociálního začleňování.

4.2.4 Osídlení

Následující tabulka přináší porovnání obyvatelstva v jednotlivých krajích České republiky. Z uvedeného je zřejmé, že Jihomoravský kraj patří mezi kraje s největší rozlohou a vysokým počtem obcí. Současně je Jihomoravský kraj čtvrtým nejlidnatějším krajem regionem ČR. Průměrná velikost obce v kraji je přibližně 1 765 počet obyvatel a je vyšší než celorepublikový průměr. Kraj současně patří mezi kraje s vyšší hodnotou hustoty zalidnění, čemuž významně přispívá město Brno.

¹⁰ Strategie rozvoje lidských zdrojů Jihomoravského kraje 2016–2025, Jihomoravský kraj. Dostupné z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=291054&TypeID=2>

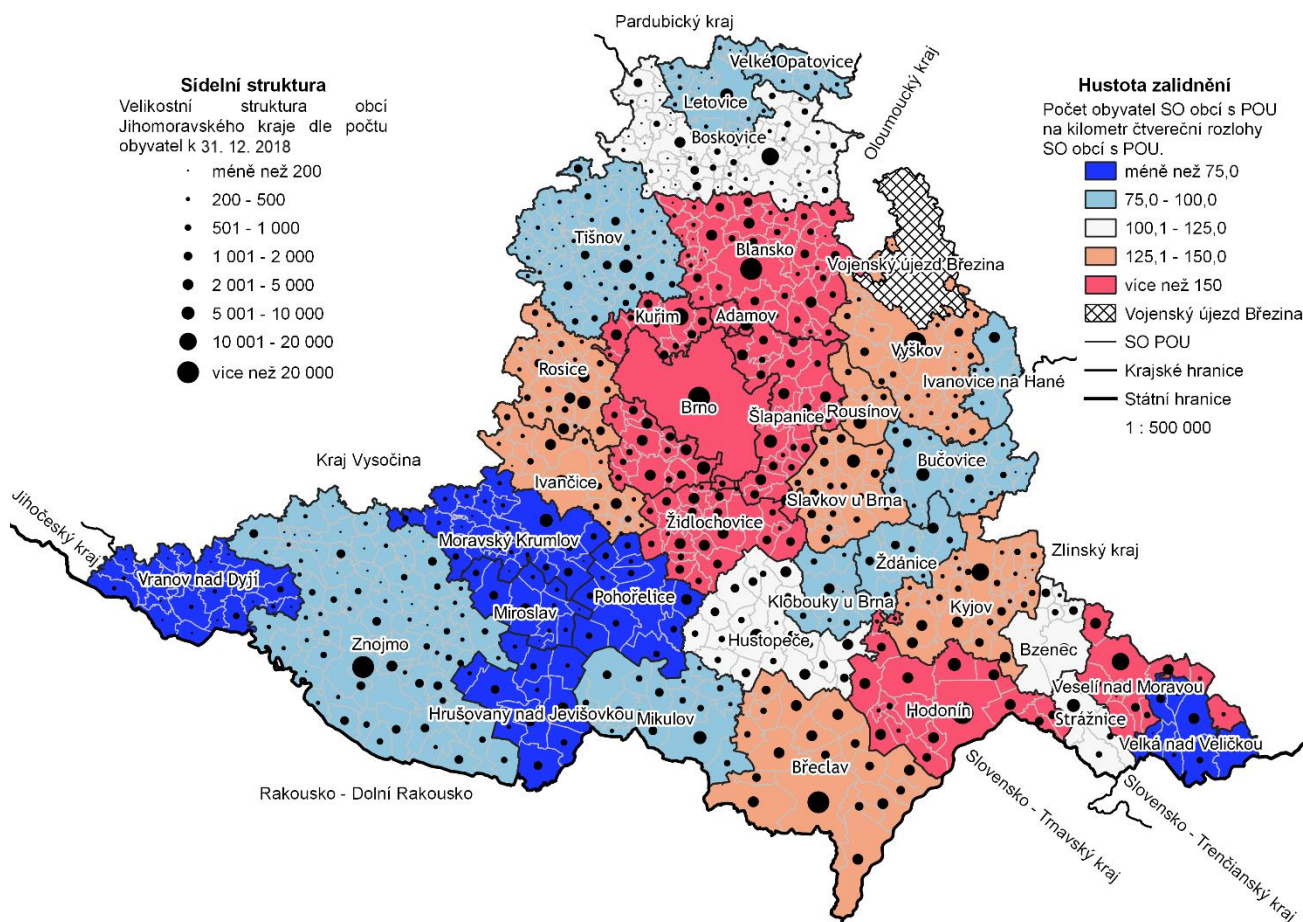
Tabulka 7 Obyvatelstvo v krajích České republiky k 31. 12. 2018

Ukazatel	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel	Počet obcí	Průměrná velikost obce	Hustota zalidnění (obyv./km ²)
Česká republika	78 870	10 649 800	6 258	1 702	135
Hl. m. Praha	496	1 308 632	1	1 308 632	2 637
Středočeský kraj	10 928	1 369 332	1 144	1 197	125
Jihočeský kraj	10 058	642 133	624	1 029	64
Plzeňský kraj	7 649	584 672	501	1 167	76
Karlovarský kraj	3 310	294 896	134	2 201	89
Ústecký kraj	5 339	820 789	354	2 319	154
Liberecký kraj	3 163	442 356	215	2 057	140
Královéhradecký kraj	4 759	551 021	448	1 230	116
Pardubický kraj	4 519	520 316	451	1 154	115
Kraj Vysočina	6 796	509 274	704	723	75
Jihomoravský kraj	7 188	1 187 667	673	1 765	165
Olomoucký kraj	5 272	632 492	402	1 573	120
Zlínský kraj	3 962	582 921	307	1 899	147
Moravskoslezský kraj	5 430	1 203 299	300	4 011	222

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Následující kartogram zobrazuje sídelní strukturu obcí v Jihomoravském kraji a hustotu zalidnění v rámci vymezených správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem. V Jihomoravském kraji se nachází celkem 673 obcí, které představují 11 % ze všech obcí v České republice. Z hlediska počtu obyvatel je jednoznačně nejlidnatějším městem Brno s 377 tis. obyvateli. V rámci Brněnské metropolitní oblasti pak žije více než 500 tis. obyvatel. Z výše uvedeného je zřejmé, že město Brno je druhým nejlidnatějším městem ČR a jeho význam výrazně přesahuje hranice Jihomoravského kraje. Mezi další velká města kraje patří Znojmo s 34 tis. obyvateli, Břeclav s 25 tis. obyvateli, Hodonín s 25 tis. obyvateli, Vyškov s 21 tis. obyvateli a Blansko s 21 tis. obyvateli. Mezi hustě zalidněné oblasti lze zařadit Brno a jeho okolí a dále pak území okresů Hodonín a Břeclav. Naopak nejmenší obce a nízká hustota zalidnění je v území okresu Znojmo a ve východní části kraje v SO POU Velká nad Veličkou.

Kartogram 4 Sídelní struktura a hustota zalidnění v Jihomoravském kraji k 31. 12. 2018

Zdroj: Český statistický úřad; Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

4.2.5 Predikce vývoje počtu obyvatel

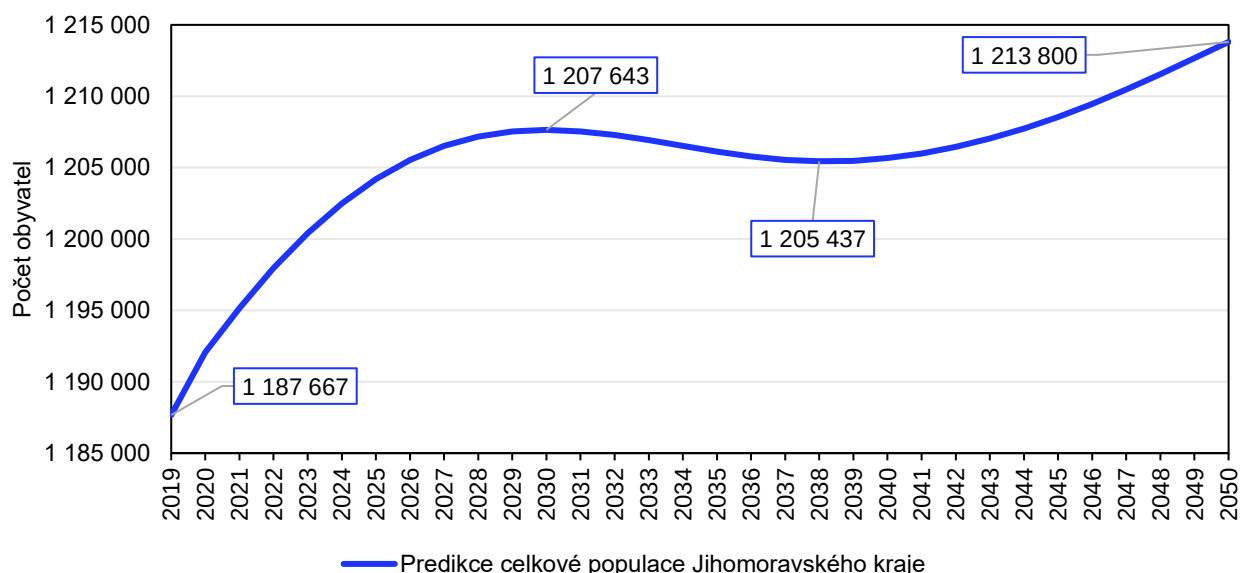
Tato kapitola představuje výsledky *Projekce obyvatel Jihomoravského kraje do roku 2070* Českého statistického úřadu (dále také „ČSÚ“) ¹¹. Projekce navazuje na střední variantu *Projekce obyvatelstva ČR do roku 2100* formulovanou taktéž ČSÚ. Predikce je založena na předpokladech slabého růstu či stagnace plodnosti. Zároveň je očekáván mírný růstu průměrného věku rodiček. Dalšími předpoklady vstupujícími do této projekce jsou pokles intenzity úmrtnosti nebo zachování kladného migračního salda kraje.

Následující graf prezentuje predikovaný vývoj celkové populace Jihomoravského kraje do roku 2050. Z prezentované projekce je zřejmé, že za předpokladu pokračujícího pozitivního migračního salda je očekáván růst počtu obyvatel s dosažením lokálního maxima v roce 2030. V tomto roce by měla celková populace Jihomoravského kraje přesáhnout hranici více než 1 207 tis. obyvatel. Dále je predikován mírný pokles počtu obyvatel, a to zejména v důsledku demografického stárnutí populace, resp. negativního přirozeného pohybu obyvatelstva (větší počet osob zemře, než se narodí). Lokálního minima by mělo být dosaženo v roce 2038, kdy by populace Jihomoravského kraje měla

¹¹ Projekce obyvatelstva v krajích ČR – do roku 2070, Český statistický úřad, 2019. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/hlavni-mesto-praha-gxcddoft3w>

mírně klesnou na úroveň cca 1 205 tis. obyvatel. Následně by se měl počet obyvatel zvyšovat vlivem snížení záporného přirozeného přírůstku (do reprodukčního období budou vstupovat početně silné ročníky) a pokračujícího trendu kladného migračního salda. Až do roku 2050 by pak měl počet obyvatel růst, a to na úroveň cca 1 214 tis. obyvatel.

Graf 5 Predikce vývoje populace Jihomoravského kraje do roku 2050

Zdroj: Český statistický úřad (2019), vlastní zpracování

Z dříve prezentovaných skutečností je zřejmé, že populace Jihomoravského kraje by měla ve střednědobém časovém horizontu růst, a to zejména z důvodu očekávaného pozitivního migračního salda po celou dobu projekce. Předpoklad kladného migračního salda vychází z vývoje vnitřní migrace České republiky z minulých let. V dlouhodobém časovém horizontu je však očekáváno v důsledku demografického stárnutí snížení podílu dětí a zvýšení zastoupení osob v seniorním věku na celkové populaci. V tomto kontextu lze v dlouhodobém horizontu očekávat spíše negativní přirozené přírůstky. Zamezení snižování počtu obyvatel v Jihomoravském kraji v dlouhodobém horizontu lze docílit efektivní rodinnou politikou nebo pozitivním migračním saldem. Predikovaný vývoj počtu obyvatel v klíčových věkových skupinách za jinak nezměněných okolností pak znázorňuje následující tabulka.

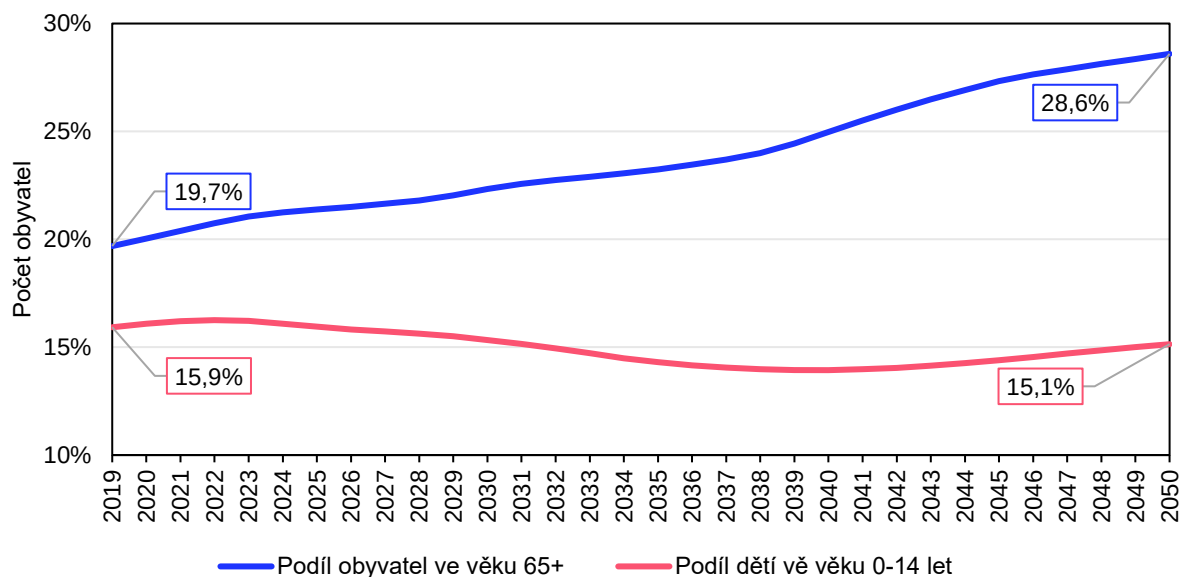
Tabulka 8 Predikovaný vývoj počtu obyvatel Jihomoravském kraji ve vybraných věkových skupinách

Věková skupina	2020	2025	2030
Věková skupina 0–14 let	191 808 (16,1 %)	192 194 (16,0 %)	185 157 (15,3 %)
Věková skupina 15–64 let	761 517 (63,9 %)	754 581 (62,7 %)	752 800 (62,3 %)
Věková skupina 65 a více let	238 730 (20,0 %)	257 424 (21,4 %)	269 685 (22,3 %)
Celkem	1 192 055 (100,0 %)	1 204 199 (100,0 %)	1 207 643 (100,0 %)

Zdroj: Český statistický úřad (2019), vlastní zpracování

Graf uvedený níže znázorňuje predikovaný vývoj podílu dětí a osob v postproduktivním věku na celkové populaci Jihomoravského kraje, a to do roku 2050. Podíl dětí na celkovém počtu obyvatel kraje by se měl pozvolna snižovat do roku 2039. Dále by mělo zastoupení dětí v populaci mírně růst, a to z důvodu, že do reprodukčního období budou vstupovat početně silné ročníky. Celkově by se však podíl dětské složky měl v rámci sledovaného období snížit až o osm procentních bodů. Procentuální zastoupení obyvatel Jihomoravského kraje ve věku 65 a více let by mělo dle predikce konstantně růst, a to až na očekávanou úroveň 28,6 % v roce 2050.

Graf 6 Predikce vývoje podílu vybraných věkových skupin Jihomoravského kraje

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

4.3 Ekonomika

V rámci této kapitoly je vyhodnocována ekonomická výkonnost Jihomoravského kraje pomocí základních národohospodářských identit. Předmětem je popsat současný stav hospodářství na jižní Moravě a shrnout nejdůležitější ekonomické skutečnosti, které jsou významné z hlediska zvyšování konkurenceschopnosti sledovaného území nebo vzhledem k dlouhodobému a udržitelnému hospodářskému růstu. V následující tabulce jsou shrnuty vývojové statistiky klíčových makroekonomických identit Jihomoravského kraje. Ten v rámci sledovaného období vytvářel zhruba 10,8 % (2018) hrubého domácího produktu (dále také „HDP“) ČR.

Přestože hrubý domácí produkt Jihomoravského kraje v absolutním vyjádření v rámci sledovaného období rostl, lze konstatovat, že jeho podíl na tvorbě HDP ČR spíše klesal, a to navzdory významnému nárůstu v roce 2018 o 2,5 procentních bodů. V přepočtu HDP na obyvatele v poměrovém vyjádření dosahoval Jihomoravský kraj úrovně 96,9 % průměru České republiky k roku 2018. Zároveň však byl Jihomoravský kraj z hlediska mezikrajského srovnání dle hrubého domácího produktu na obyvatele druhým nejsilnějším regionem, a to po hl. m. Praze, která významně ovlivňuje celorepublikový průměr.

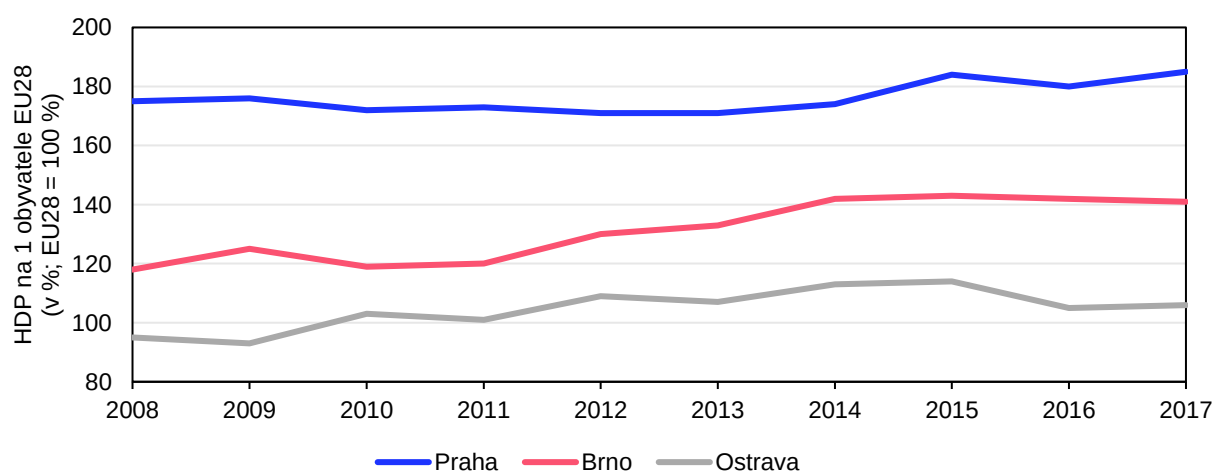
Tabulka 9 Základní makroekonomické identity Jihomoravského kraje v letech 2014 až 2018

Makroekonomické identity (stálé ceny roku 2014)	2014	2015	2016	2017	2018
Hrubý domácí produkt v mil. Kč	473 554	500 299	508 534	518 338	548 733
Podíl Jihomoravského kraje na tvorbě HDP ČR	11,0 %	10,9 %	10,7 %	10,5 %	10,8 %
HDP na obyvatele v Kč	404 513	426 308	432 070	439 092	463 172
HDP na obyv. vyjádřený poměrově k průměru ČR	98,7 %	98,2 %	96,5 %	94,4 %	96,9 %
Hrubá přidaná hodnota v mil. Kč	427 935	450 201	457 110	465 129	493 634
Tvorba hrubého fixního kapitálu v mil. Kč	114 394	122 518	123 029	109 834	N/A
Tvorba hrubého fixního kapitálu na obyvatele v Kč	97 716	104 789	105 342	95 382	N/A
Čistý disponibilní důchod domácností v mil. Kč	240 632	253 014	255 975	263 409	274 098
Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele v Kč	205 549	215 595	217 486	223 137	231 359

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Následující tabulka přináší porovnání vývoje HDP za tři nejlidnatější města České republiky, tj. Brno, Prahu a Ostravu, přepočítané na průměrnou hodnotu HDP na jednoho obyvatele Evropské unie (EU 28). Na růstu HDP Jihomoravského kraje se výrazně podílí statutární město Brno, které v roce 2018 dosahovalo 147 % průměrné hodnoty HDP EU 28. Na takto vysoké hodnotě se pozitivně odráží sílící význam výzkumu a vývoje, kde rozhodující roli na území Jihomoravského kraje sehrává soukromý a vysokoškolský sektor. Výrazně vyšší hodnoty HDP na obyvatele dosahovalo hl. m. Praha, jež byla v rámci sledovaného parametru v roce 2017¹² na úrovni 185 % průměrné hodnoty HDP EU 28. Naproti tomu Ostrava v roce 2017 dosáhla 106 % průměrné hodnoty HDP EU 28.

Graf 7 Porovnání úrovně HDP Brna, Prahy a Ostravy v letech 2008 až 2017

Zdroj: Data.Brno (2019)

¹² Data k roku 2018 za ostatní města nebyla v době přípravy dokumentu k dispozici.

Následující tabulkové srovnání sleduje vývoj struktury hrubé přidané hodnoty v Jihomoravském kraji. Z níže uvedeného je zřejmé, že podíl primárního a sekundárního sektoru mírně klesá, a to ve prospěch sektoru terciárního. Hrubá přidaná hodnota představuje nově vytvořenou hodnotu, kterou získávají institucionální jednotky z používání svých výrobních kapacit. Ta je stanovena jako rozdíl mezi celkovou produkcí, oceněnou v základních cenách, a spotřebou mezistatků, oceněnou v kupních cenách. V tomto kontextu je zřejmé, že v Jihomoravském kraji posilují oblasti služeb, obchodu, ubytování, stravování, dopravy, podnikatelské činnosti, veřejné správy, vzdělávání, zdravotnictví apod., které tvoří terciární sektor ekonomiky. Tento trend je běžný v pozitivně se vyvíjejících regionech, kdy prostřednictvím zvyšování efektivity využití lidské práce v zemědělství a zpracovatelském průmyslu klesá podíl zaměstnaných osob v těchto sektorech. Význam v tomto kontextu hraje také vysoká otevřenost české ekonomiky.

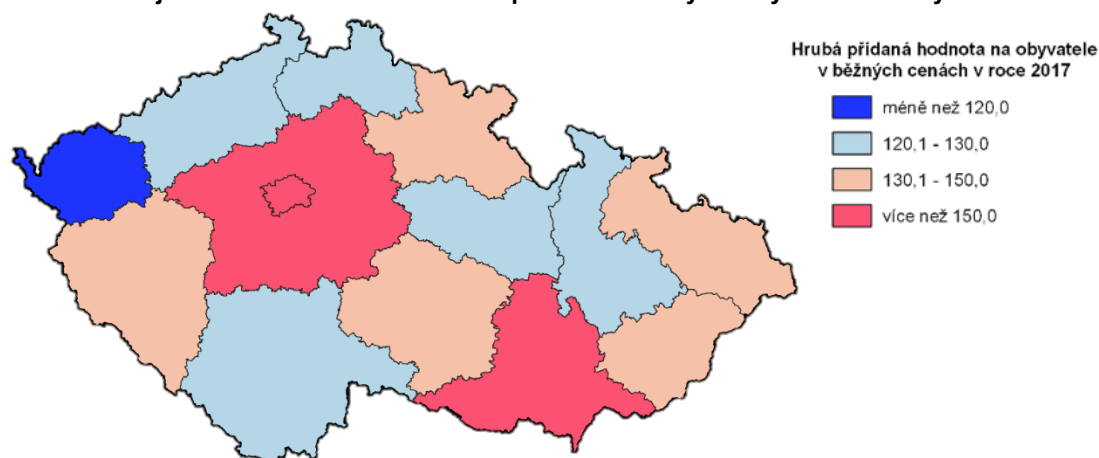
Tabulka 10 Podíl jednotlivých odvětví na hrubé přidané hodnotě v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017

Hrubá přidaná hodnota (stálé ceny roku 2014)	2014	2015	2016	2017	2018
Hrubá přidaná hodnota v mil. Kč	427 935	450 201	457 110	465 129	493 634
<i>z toho sektory primární</i>	2,9 %	2,7 %	2,7 %	2,5 %	2,4 %
<i>z toho sektory sekundární</i>	36,6 %	34,9 %	34,6 %	33,8 %	33,5 %
<i>z toho sektory terciární</i>	60,5 %	62,2 %	62,7 %	63,7 %	64,1 %

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

V rámci následujícího grafického znázornění je představeno mezikrajské srovnání úrovně hrubé přidané hodnoty v roce 2018. K zajištění porovnatelnosti územních celků byla hrubá přidaná hodnota přepočtena na jednoho obyvatele. Z grafického znázornění je zřejmé, že v rámci Jihomoravského kraje je vytvářena spíše vyšší hrubá přidaná hodnota, kdy v mezikrajském srovnání vychází Jihomoravský kraj jako kraj s druhou nejvyšší hodnotou hrubé přidané hodnoty na obyvatele. Tato skutečnost představuje významné zjištění z hlediska konkurenceschopnosti regionu, kdy klíčovou úlohu zde hrají inovujících firmy, jež mají sílu se prosadit na dynamicky rostoucích trzích s významnou přidanou hodnotou. Jihomoravský kraj má v tomto kontextu v rámci České republiky silné postavení.

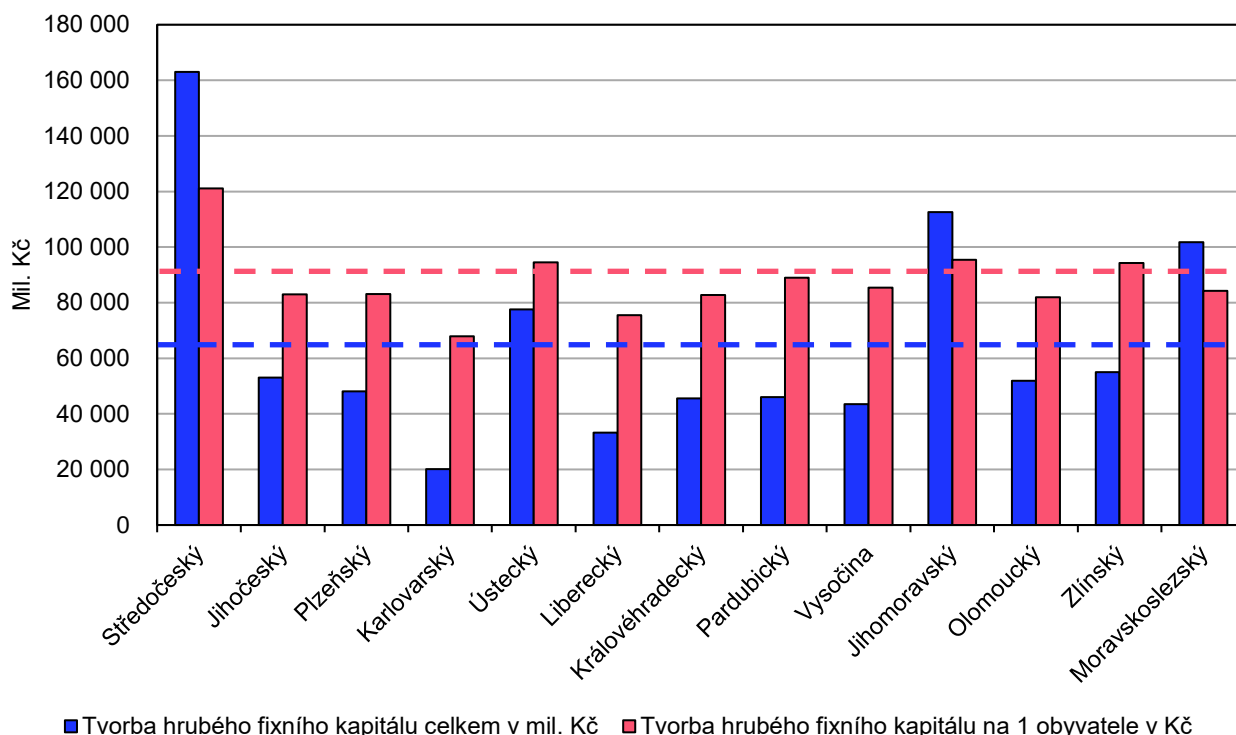
Kartogram 5 Mezikrajské srovnání z hlediska hrubé přidané hodnoty na obyvatele v běžných cenách v roce 2018

Zdroj: Český statistický úřad; Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

V níže uvedeném grafickém srovnání je znázorněno mezikrajské srovnání z hlediska tvorby hrubého fixního kapitálu (dále také „THFK“). Tento parametr představuje nové investice, rekonstrukce, modernizace, nákupy a bezplatné nabytí dlouhodobého majetku nebo pořízení nehmotných fixních aktiv. Rovněž je do celkové hodnoty započteno zvýšení hodnoty nevyráběných nefinančních aktiv. V rámci tohoto srovnání je Jihomoravský kraj z hlediska THFK na obyvatele na úrovni 81,1 % České republiky. Bez započtení hlavního města Prahy je pak Jihomoravský kraj na 104,5 % průměru.

Graf 8 Mezikrajské srovnání tvorby hrubého fixního kapitálu v roce 2016

Zdroj: Český statistický úřad (2019) - vlastní zpracování

Shrnutí:

- Významné postavení Jihomoravského kraje z hlediska základních makroekonomických agregátů, tj. hrubého domácího produktu, tvorby hrubého fixního kapitálu i hrubé přidané hodnoty. Jedná se o druhý ekonomicky nejsilnější kraj v rámci ČR.
- Ve sledovaných letech 2014 až 2018 se zvyšovalo HDP Jihomoravského kraje stejně jako HDP České republiky. Podíl Jihomoravského kraje na tvorbě celorepublikového HDP se v období let 2014 až 2018 mírně snižoval, a to z 11,0 % na 10,8 %. Důvodem poklesu tohoto podílu je pomalejší růst HDP oproti zbylým krajům České republiky (zejména v důsledku vysokého růstu v hl. m. Praze).
- Podíl HDP Jihomoravského kraje na HDP České republiky je třetí nejvyšší (vyšší podíl HDP má pouze hl. m. Praha 25,8 % a Středočeský kraj 11,6 %)
- Rostoucí význam terciéru na tvorbě hrubé přidané hodnoty (růst v období let 2014 až 2018 o 3,6 procentního bodu).

4.4 Trh práce

Tato kapitola popisuje vývoj trhu práce v Jihomoravském kraji. V roce 2018 bylo v Jihomoravském kraji zaměstnáno 583,4 tis. osob, přičemž podíl ekonomicky aktivních osob se v rámci let 2014 až 2018 zvýšil z 59,6 % na 60,1 %. V prvním čtvrtletí 2019 dosahovala míra ekonomické aktivity v kraji dokonce 61,1 %. Velice pozitivním zjištěním je klesající obecná míra nezaměstnanosti, jež byla v roce 2018 na úrovni 2,6 %. Mezi lety 2014 a 2018 tak došlo ke snížení tohoto parametru o 3,5 procentních bodů. Podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu ve věku 15–64 let se v rámci sledovaného období snížil z 8,2 % na 3,9 %. Snížil se také počet uchazečů o zaměstnání z řad žen, osob se zdravotním postižením nebo absolventů škol a mladistvých.

S touto skutečností koresponduje i fakt, že zatímco v roce 2014 bylo Úřadem práce České republiky (dále také „ÚP“) v Jihomoravském kraji evidováno 14,6 uchazečů na jedno volné pracovní místo, v roce 2018 počet volných pracovních míst takřka odpovídal počtu evidovaných uchazečů o zaměstnání. V tomto roce odpovídalo 1,3 uchazeče na jedno volné pracovní místo. Toto zjištění podporuje tvrzení, že současná míra nezaměstnanosti má zejména frikční (krátkodobý) nebo dobrovolný charakter a není způsobena strukturálními problémy v jihomoravské ekonomice. Klíčové skutečnosti charakterizující trh práce jsou zobrazeny v následující tabulce.

Tabulka 11 Vývoj základních ukazatelů z trhu práce v letech 2014 až 2018

Ukazatel	2014	2015	2016	2017	2018
Uchazeči o zaměstnání v evidenci ÚP	66 203	56 032	49 032	37 290	32 042
<i>z toho dosažitelní</i>	64 570	54 477	47 140	35 285	29 517
<i>z toho ženy</i>	32 916	28 380	24 690	18 866	16 479
<i>z toho osoby se zdravotním postižením</i>	7 732	7 457	7 113	6 058	5 175
<i>z toho absolventi škol a mladiství</i>	3 764	2 917	2 188	1 554	1 464
<i>z toho uchazeči s podporou v nezaměstnanosti evidovaní déle než 12 měsíců</i>	29 321	23 636	19 388	13 358	9 548
Počet volných pracovních míst	4 523	8 097	11 228	16 826	24 014
Podíl nezaměstnaných osob	8,2 %	7,0 %	6,1 %	4,6 %	3,9 %
Uchazeči na 1 pracovní místo	14,6	6,9	4,4	2,2	1,3
Průměrná hrubá měsíční mzda (běžné ceny)	24 820	25 867	26 852	28 635	30 620
Průměrná hrubá měsíční mzda (stálé ceny 2015)	24 895	25 867	26 665	27 774	29 079

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Vysoká úroveň poptávky zaměstnavatelů po pracovní síle na trhu práce rovněž stimuluje růst průměrných mezd. V rámci sledovaného období (2014 až 2018) se hrubá mzdová sazba z 26 079 Kč na 32 639 Kč. V tomto kontextu lze říci, že mzdová sazba vyjádřená v běžných cenách se v rámci

sledovaného období zvýšila o 20,1 %. Toto zvýšení však bylo oproti průměrnému růstu mezd v České republice podprůměrné. Ve stálých cenách roku 2014 se pak průměrná mzdová sazba v letech 2014-2018 zvýšila o 16,2 %. I přes tyto skutečnosti jsou mzdové sazby v Jihomoravském kraji pod průměrem ČR, jenž byl v roce 2018 na úrovni 33 864 Kč. Celorepublikový průměr převyšují jen hlavní město Praha a Středočeský kraj.

Tabulka 12 Mezikrajské srovnání průměrných měsíčních mezd v České republice mezi lety 2014 až 2018

Ukazatel	Průměrná měsíční mzda					Průměrná měsíční mzda (Stálé ceny roku 2014)				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Česká republika	26 802	27 811	29 056	31 109	33 684	26 802	27 707	28 832	30 346	32 124
Hl. m. Praha	35 343	36 371	37 387	39 782	42 502	35 343	36 235	37 099	38 806	40 534
Středočeský kraj	27 046	27 997	29 170	31 457	34 390	27 046	27 892	28 945	30 685	32 797
Jihočeský kraj	24 239	25 246	26 537	28 093	30 620	24 239	25 152	26 333	27 404	29 202
Plzeňský kraj	26 004	27 013	28 182	30 700	33 020	26 004	26 912	27 965	29 947	31 491
Karlovarský kraj	23 008	24 119	24 893	26 999	29 236	23 008	24 029	24 701	26 337	27 882
Ústecký kraj	24 331	25 301	26 538	28 369	30 802	24 331	25 206	26 334	27 673	29 376
Liberecký kraj	25 114	26 358	27 126	29 121	31 615	25 114	26 260	26 917	28 407	30 151
Královéhradecký kraj	24 348	25 192	26 578	28 580	31 373	24 348	25 098	26 373	27 879	29 920
Pardubický kraj	23 879	24 856	26 087	28 006	30 358	23 879	24 763	25 886	27 319	28 952
Kraj Vysočina	24 347	25 258	26 629	28 568	31 002	24 347	25 164	26 424	27 867	29 566
Jihomoravský kraj	26 079	27 051	28 319	30 311	32 639	26 079	26 950	28 101	29 567	31 128
Olomoucký kraj	24 081	24 584	25 643	27 486	30 073	24 081	24 492	25 445	26 812	28 680
Zlínský kraj	23 755	24 554	25 953	27 565	30 317	23 755	24 462	25 753	26 889	28 913
Moravskoslezský kraj	24 667	25 475	26 388	27 991	30 364	24 667	25 380	26 185	27 304	28 958

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Současným stavem v oblasti práce na zkrácený úvazek se zabývají *Průzkumy zaměstnanosti v Jihomoravském kraji k 31. 12.* publikované Jihomoravským krajem¹³. Dle jejich výsledků je zřejmé, že počet osob zaměstnaných na zkrácený úvazek v kraji se během roku 2018 zvýšil na nejvyšší úroveň za posledních 6 sledovaných let. Formou zkráceného pracovního úvazku jsou zaměstnány

¹³ Průzkumy zaměstnanosti v Jihomoravském kraji k 31. 12., Krajský úřad Jihomoravského kraje, Úřad práce České republiky – krajská pobočka v Brně, Jihomoravský kraj, 2013 až 2018. Dostupné z: <https://m.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=168630&TypeID=1>

především ženy. Z pohledu slučitelnosti rodinného života a zaměstnání je v Jihomoravském kraji rovněž významná nabídka pracovních příležitostí na zkrácený úvazek, a to zejména pro matky mladších dětí. Dle závěrů studie *Zpráva o rodině*¹⁴ by až po 70 % českých matek dětí v předškolním věku do 6 let rádo nastoupilo na zkrácený úvazek, ale reálně je takto zaměstnána pouze třetina z nich. Jihomoravský kraj by měl toto téma pravidelně otevírat na jednání se zaměstnavateli z důvodu udržitelného rozvoje území a zajištění vhodné nabídky pracovních pozic ve vztahu k podpoře rodinného života. Práce na zkrácený úvazek představuje vhodný způsob zaměstnání i pro osoby ve starším věku, pro které je práce na plný pracovní úvazek např. ze zdravotních důvodů příliš náročný.

Tabulka 13 Vývoj počtu pracovníků se zkráceným pracovním úvazkem v letech 2013 až 2018

Ukazatel	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Počet pracovníků se zkráceným úvazkem	26 226	19 090	20 290	19 463	22 118	28 498
<i>z toho podíl žen</i>	77 %	71 %	70 %	71 %	70 %	69 %

Zdroj: Průzkum zaměstnanosti k 31. 12. (2013 až 2019)

Z hlediska podílu jednotlivých sektorů ekonomiky na celkovém množství ekonomických subjektů je v Jihomoravském kraji významně vyšší zastoupení v zemědělství, lesnictví a rybářství a v průmyslu (sektory A až E), a to o cca 1,8 procentních bodů v porovnání s průměrem České republiky.

Tabulka 14 Struktura ekonomických subjektů v Jihomoravském kraji a v České republice v roce 2018

Sektory a odvětví (dle členění NACE)	Jihomoravský kraj		Česká republika	
	Absolutně	Relativně	Absolutně	Relativně
A Zemědělství, lesnictví, rybářství	16 888	5,28 %	132 268	4,58 %
B–E Průmysl celkem	41 607	13,02 %	343 955	11,90 %
F Stavebnictví	38 001	11,89 %	330 521	11,44 %
G Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	67 591	21,15 %	641 494	22,20 %
H Doprava a skladování	7 148	2,24 %	73 473	2,54 %
I Ubytování, stravování a pohostinství	15 336	4,80 %	152 326	5,27 %
J Informační a komunikační činnosti	8 105	2,54 %	69 368	2,40 %
K Peněžnictví a pojišťovnictví	6 192	1,94 %	54 436	1,88 %
L Činnosti v oblasti nemovitostí	17 942	5,61 %	171 371	5,93 %
M Profesionální, vědecké a technické činnosti	43 687	13,67 %	389 318	13,47 %

¹⁴ Zpráva o rodině, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2017. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_433.pdf

Sektory a odvětví (dle členění NACE)	Jihomoravský kraj		Česká republika	
	Absolutně	Relativně	Absolutně	Relativně
N Administrativní a podpůrné činnosti	5 355	1,68 %	56 647	1,96 %
O Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	1 518	0,47 %	15 712	0,54 %
P Vzdělávání	5 164	1,62 %	48 739	1,69 %
Q Zdravotní a sociální péče	3 894	1,22 %	34 043	1,18 %
R Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	7 499	2,35 %	72 919	2,52 %
S Ostatní činnosti	26 674	8,34 %	233 747	8,09 %
X jiné nebo nezjištěno	7 046	2,20 %	69 085	2,39 %
Celkem	319 647	100,00 %	2 889 422	100,00 %

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Mezi nejvýznamnější zaměstnavatele v kraji z hlediska počtu zaměstnanců patří subjekty v oblasti zdravotní péče (Fakultní nemocnice Brno, Fakultní nemocnice u sv. Anny, Masarykův onkologický ústav, Nemocnice Znojmo nebo Nemocnice Kyjov), terciárního vzdělávání (Masarykova univerzita, Vysoké učení technické v Brně, Mendelova univerzita), veřejné správy a obrany (Statutární město Brno), a ekonomické subjekty z odvětví dopravy (Dopravní podnik města Brna). Mezi největšími zaměstnavateli dominují organizace sídlící v Brně. Významný podíl mezi největšími zaměstnavateli zaujímají společnosti zabývající se informačními technologiemi (IBM, Kiwi.com, Red Hat) a výrobou elektrických zařízení (ABB, Tyco Electronics, Gebauer a Griller Kabeltechnik, Thermo Fisher Scientific).

Tabulka 15 Seznam největších zaměstnavatelů v Jihomoravském kraji

Pořadí	Název zaměstnavatele	Obec	Činnost dle NACE	Zaměstnanců
1.-2.	Fakultní nemocnice Brno	Brno	Ústav zdravotní péče	5 000 - 9 999
1.-2.	Masarykova univerzita	Brno	Terciární vzdělávání	5 000 - 9 999
3.-4.	IBM Global Services Delivery Center Czech Republic, s.r.o.	Brno	Poradenství v oblasti informačních technologií	4 000 - 4 999
3.-4.	Statutární město Brno	Brno	Všeobecné činnosti veřejné správy	4 000 - 4 999
5.-6.	Vysoké učení technické v Brně	Brno	Terciární vzdělávání	3 000 - 3 999
5.-6.	Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně	Brno	Ústav zdravotní péče	3 000 - 3 999
7.	Dopravní podnik města Brna, a.s.	Brno	Městský a příměstská pozemní doprava	2 500 - 2 999

Odvětvová analýza

Pořadí	Název zaměstnavatele	Obec	Činnost dle NACE	Zaměstnanců
8.-10.	Tyco Electronics Czech s.r.o.	Kuřim	Výroba elektronických a elektrických zařízení pro motorová vozidla	2 000 - 2 499
8.-10.	GridServices, s.r.o.	Brno	Činnosti vedení podniků	2 000 - 2 499
8.-10.	Lear Corporation Czech Republic s.r.o.	Vyškov	Výroba ostatních dílů a příslušenství pro motorová vozidla	2 000 - 2 499
11.-15.	ABB, s.r.o.	Brno	Výroba ostatních strojů a zařízení pro všeobecné účely	1 500 - 1 999
11.-15.	Mendelova univerzita v Brně	Brno	Terciární vzdělávání	1 500 - 1 999
11.-15.	HARTMANN – RICO a.s.	Veverská Bítýška	Výroba farmaceutických přípravků	1 500 - 1 999
11.-15.	PENAM, a.s.	Brno	Výroba pekařských a cukrářských výrobků, kromě trvanlivých	1 500 - 1 999
11.-15.	Ptáček – velkoobchod, a.s.	Brno	Velkoobchod s železářským zbožím, instalatérskými a topenářskými potřebami	1 500 - 1 999
16.-34.	Red Hat Czech s.r.o.	Brno	Programování	1 000 - 1 499
16.-34.	Kiwi.com	Brno	Činnosti v oblasti informačních technologií	1 000 - 1 499
16.-34.	GUMOTEX a.s.	Břeclav	Výroba plastových desek, fólií, hadic, trubek a profilů	1 000 - 1 499
16.-34.	Ademco CZ s.r.o.	Brno	Účetnické a auditorské činnosti, daňové poradenství	1 000 - 1 499
16.-34.	DHL Supply Chain s.r.o.	Pohořelice	Skladování	1 000 - 1 499
16.-34.	Diecézní charita Brno	Brno	Ostatní ambulantní nebo terénní sociální služby	1 000 - 1 499
16.-34.	Thermo Fisher Scientific Brno s.r.o.	Brno	Výroba měřících, zkušebních a navigačních přístrojů	1 000 - 1 499
16.-34.	Gebauer a Griller Kabeltechnik, spol. s r.o.	Mikulov	Výroba ostatních elektrických zařízení	1 000 - 1 499
16.-34.	Lohmann & Rauscher, s.r.o.	Slavkov u Brna	Výroba farmaceutických přípravků	1 000 - 1 499
16.-34.	Masarykův onkologický ústav, příspěvková organizace	Brno	Ústav zdravotní péče	1 000 - 1 499

Pořadí	Název zaměstnavatele	Obec	Činnost dle NACE	Zaměstnanců
16.-34.	Nemocnice Kyjov, příspěvková organizace	Kyjov	Ústav zdravotní péče	1 000 - 1 499
16.-34.	Nemocnice Znojmo, příspěvková organizace	Znojmo	Ústav zdravotní péče	1 000 - 1 499
16.-34.	Notino, s.r.o.	Brno	Maloobchod prostřednictvím internetu	1 000 - 1 499
16.-34.	OHL ŽS, a.s.	Brno	Výstavba železnic a pozemních drah	1 000 - 1 499
16.-34.	Paradise Casino Admiral,a.s.	Komořany	Činnosti heren, kasin a sázkových kanceláří	1 000 - 1 499

Zdroj: Český statistický úřad – Registr ekonomických subjektů (2019)

4.4.1 Zaměstnanost

V tabulce níže lze pozorovat strukturu zaměstnanosti v Jihomoravském kraji k roku 2018 v komparaci se situací za celou Českou republiku. Data vychází z výběrových šetření pracovních sil. Z níže uvedeného je zřejmé, že v primárním sektoru, tedy v zemědělství, lesnictví a rybářství je zaměstnán v Jihomoravském kraji stejný podíl osob jako v ČR. Zaměstnanost v sekundárním sektoru v Jihomoravském kraji (36,3 %) je lehce pod celorepublikovým průměrem (37,5 %). Naopak zaměstnanost ve službách je v Jihomoravském kraji nad celorepublikovým průměrem a od roku 2015 se procentuální zastoupení tohoto sektoru neustále zvyšuje.

Tabulka 16 Struktura zaměstnanosti v Jihomoravském kraji a v České republice v roce 2018

Sektory a odvětví (tis. osob)	Jihomoravský kraj		Česká republika	
	Absolutně	Relativně	Absolutně	Relativně
Zaměstnaní celkem	583	100,00 %	5 294	100,00 %
Primární sektor	16,3	2,80 %	148,3	2,80 %
A Zemědělství, lesnictví, rybářství	16,3	2,80 %	148,3	2,80 %
Sekundární sektor	211,8	37,00 %	1 984,9	38,19 %
B Těžba a dobývání	1,1	0,19 %	33,3	0,63 %
C Zpracovatelský průmysl	154,3	26,44 %	1 458,4	27,55 %
D Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	5,3	0,90 %	52,8	1,00 %
E Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	5,2	0,89 %	56,4	1,07 %

Sektory a odvětví (tis. osob)	Jihomoravský kraj		Česká republika	
	Absolutně	Relativně	Absolutně	Relativně
F Stavebnictví	45,9	7,88 %	384,0	7,25 %
Terciární sektor	337,3	58,92 %	1 131,1	58,17 %
G Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	61,8	10,58 %	615,6	11,63 %
H Doprava a skladování	34,2	5,85 %	328,2	6,20 %
I Ubytování, stravování a pohostinství	20,0	3,43 %	187,3	3,54 %
J Informační a komunikační činnosti	23,0	3,94 %	169,8	3,21 %
K Peněžnictví a pojišťovnictví	13,0	2,22 %	118,2	2,23 %
L Činnosti v oblasti nemovitostí	4,3	0,74 %	46,4	0,88 %
M Profesní, vědecké a technické činnosti	32,2	5,51 %	266,6	5,04 %
N Administrativní a podpůrné činnosti	16,6	2,84 %	130,9	2,47 %
O Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	37,5	6,43 %	343,2	6,48 %
P Vzdělávání	43,4	7,44 %	350,5	6,62 %
Q Zdravotní a sociální péče	40,7	6,97 %	370,2	6,99 %
R Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	10,8	1,85 %	96,9	1,83 %
S Ostatní činnosti	11,0	1,88 %	96,0	1,81 %

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Z porovnání vývoje zaměstnanosti v odvětvích dle členění NACE Jihomoravského kraje (uvedeny údaje za region Jihovýchod)¹⁵ a vybraných regionů EU jsou patrné výrazné disproporce zaměstnanosti v jednotlivých odvětvích. Nejpatrnější rozdíl je u zaměstnanosti v průmyslu, kdy region Jihovýchod, ostatně jako celá Česká republika má oproti všem porovnávaným územním celkům výrazně vyšší procentuální zastoupení v těchto odvětvích. Naopak oproti zbylým regionům zaostává region Jihovýchod i ČR v zaměstnanosti v odvětvích peněžnictví a pojišťovnictví; profesní, vědecké a technické činnosti; veřejná správa, obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče.

Výše uvedená skutečnost může být velice problematická, kdy vysoká míra diverzifikace hospodářství vede k menší pravděpodobnosti významných strukturálních problémů v hospodářství, např. v důsledku ekonomické recese. Je zřejmé, že v Jihomoravském kraji je vázáno relativně velké

¹⁵ Údaje o regionu soudržnosti Jihovýchod na úrovni NUTS 2 obsahují data za Kraj Vysočina a Jihomoravský kraj. Údaje umožňují mezinárodní srovnání s dalšími regiony EU, viz dále.

Odvětvová analýza

množství pracovní síly v primárním a sekundárním sektoru (rozdíl ve výši 17,5 procentních bodů oproti průměru EU 15). Tato skutečnost významně zvyšuje riziko strukturální nezaměstnanosti v kraji, ostatně jako v celé České republice. V tomto kontextu by bylo žádoucí usilovat o vyšší posílení terciárního a kvartérního sektoru a zvýšení diverzifikace odvětvové struktury jihomoravského hospodářství.

Tabulka 17 Meziregionální srovnání zaměstnanosti v absolutním (tis. osob) a relativním vyjádření (%) (2008-2018)

Odvětví dle NACE	Jihovýchod		ČR		EU 15		Dolní Rakousko		Horní Bavorsko		Hlavní oblast Dánska	
	2008	2018	2008	2018	2008	2018	2008	2018	2008	2018	2008	2018
Primární sektor	38 (4,9 %)	28 (3,4 %)	156 (3,2 %)	142 (2,8 %)	4 877 (2,8 %)	4 245 (2,4 %)	49 (6,4 %)	32 (4,0 %)	39 (1,8 %)	28 (1,2 %)	5 (0,6 %)	3 (0,3 %)
Zemědělství, lesnictví, rybářství	38 (4,9 %)	28 (3,4 %)	156 (3,2 %)	142 (2,8 %)	4 877 (2,8 %)	4 245 (2,4 %)	49 (6,4 %)	32 (4,0 %)	39 (1,8 %)	28 (1,2 %)	5 (0,6 %)	3 (0,3 %)
Sekundární sektor	329 (42,3 %)	303 (39,6 %)	2 011 (40,7 %)	1 833 (38,0 %)	44 884 (25,8 %)	38 191 (22,2 %)	204 (26,8 %)	198 (24,8 %)	562 (26,2 %)	610 (26,8 %)	126 (15,4 %)	109 (12,7 %)
Průmysl	249,6 (32,3 %)	237 (30,6 %)	1 535 (31,1 %)	1418 (29,3 %)	30 460 (17,5 %)	26 840 (15,9 %)	131 (17,3 %)	129 (16,7 %)	444 (20,7 %)	477 (20,6 %)	81 (9,9 %)	75 (8,2 %)
Stavebnictví	80 (10,3 %)	66 (8,5 %)	476 (9,7 %)	415 (8,6 %)	14 424 (8,3 %)	11 351 (6,7 %)	72 (9,5 %)	69 (9,0 %)	118 (5,5 %)	133 (5,8 %)	45 (5,5 %)	35 (4,2 %)
Terciární sektor	406 (52,5 %)	464 (57,0 %)	2 766 (56,1 %)	3 050 (59,3 %)	123 028 (70,7 %)	133 315 (74,6 %)	508 (66,8 %)	573 (71,3 %)	1 546 (72,0 %)	1 769 (72,1 %)	691 (84,1 %)	787 (86,7 %)
Velkoobchod a maloobchod, doprava, ubytování, pohostinství	160 (20,6 %)	160 (19,7 %)	1 114 (22,6 %)	1 104 (21,4 %)	41 360 (23,8 %)	42 889 (24,0 %)	197 (25,8 %)	203 (25,3 %)	445 (20,8 %)	524 (21,4 %)	184 (22,4 %)	206 (22,7 %)
Informační a komunikační činnosti	16 (2,1 %)	26 (3,2 %)	117 (2,4 %)	167 (3,3 %)	5 304 (3,1 %)	5 921 (3,3 %)	22 (2,8 %)	27 (3,3 %)	126 (5,9 %)	134 (5,5 %)	57 (6,9 %)	52 (5,7 %)
Peněžnictví a pojišťovnictví	13 (1,7 %)	15 (1,8 %)	115 (2,3 %)	115 (2,2 %)	5 658 (3,3 %)	5 550 (3,1 %)	33 (4,4 %)	31 (3,9 %)	111 (5,2 %)	102 (4,2 %)	39 (4,7 %)	39 (4,3 %)
Činnosti v oblasti nemovitostí	6 (0,8 %)	6 (0,7 %)	38 (0,8 %)	43 (0,8 %)	1 320 (0,8 %)	1 476 (0,8 %)	6 (0,8 %)	7 (0,8 %)	16 (0,8 %)	12 (0,5 %)	13 (1,5 %)	12 (1,3 %)
Profesní, vědecké a technické činnosti	46 (6,0 %)	61 (7,5 %)	310 (6,3 %)	377 (7,3 %)	15 903 (9,1 %)	19 143 (10,7 %)	55 (7,2 %)	68 (8,4 %)	254 (11,8 %)	324 (13,2 %)	84 (10,3 %)	114 (12,5 %)
Veřejná správa, obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče	46 (6,0 %)	61 (7,5 %)	310 (6,3 %)	377 (7,3 %)	15 903 (9,1 %)	19 143 (10,7 %)	55 (7,2 %)	68 (8,4 %)	254 (11,8 %)	324 (13,2 %)	84 (10,3 %)	114 (12,5 %)
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	25 (3,2 %)	35 (4,2 %)	169 (3,4 %)	220 (4,3 %)	9 947 (5,7 %)	10 177 (5,7 %)	29 (3,9 %)	33 (4,1 %)	117 (5,4 %)	108 (4,4 %)	50 (6,1 %)	59 (6,5 %)
Zaměstnaní celkem	773	815	4 934	5 147	174 075	178 625	760,6	803,7	2 146	2 455	821	907

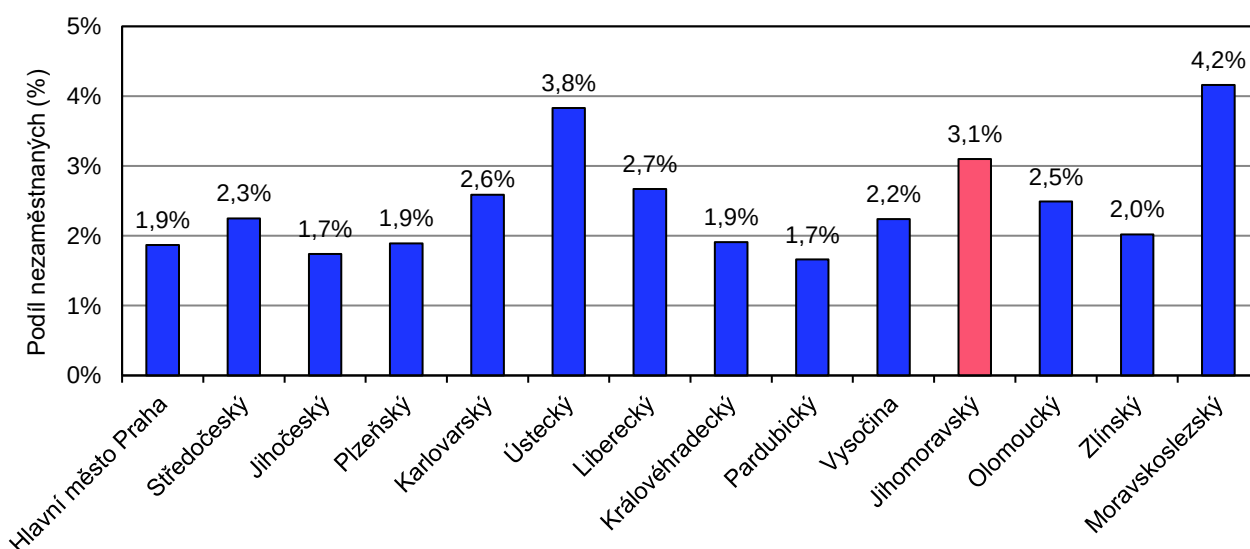
Zdroj: Eurostat (2019)

4.4.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost v Jihomoravském kraji se v posledních letech dynamicky měnila. Období do roku 2008 představovalo období ekonomického růstu a zlepšující se situaci na trhu práce. Od roku 2009 se v celé České republice v důsledku její silné otevřenosti vůči zahraničí začaly projevovat důsledky celosvětové ekonomické krize. Ta měla i významný vliv na parametry charakterizující situaci na trhu práce. Od roku 2014 se situace postupně zlepšovala a do roku 2018 se počet uchazečů o zaměstnání snížil z 66,2 tis. (2014) na 32,0 tis. (2018).

Průměrná hodnota podílu nezaměstnaných osob v Jihomoravském kraji byla na úrovni 4,0 % (2018) a na jedno pracovní místo připadalo 1,3 uchazeče. Na základě údajů Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky bylo ke 30. 6. 2019 v Jihomoravském kraji evidováno přes 26 tisíc uchazečů o zaměstnání a podíl nezaměstnaných osob se snížil na 3,1 %. I přes tuto skutečnost je Jihomoravský kraj z hlediska podílu nezaměstnaných osob nebo počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo pod celorepublikovým průměrem¹⁶. Přes pozitivní vývoj trhu práce v posledních pěti letech patří Jihomoravský kraj stále ke krajům s vůbec nejvyšší nezaměstnaností v ČR. Vyšší hodnotu vykazuje pouze Moravskoslezský a Ústecký kraj.

Graf 9 Mezikrajské srovnání z hlediska podílu nezaměstnaných osob na obyvatelstvu ve věku 15-64 let (2019)

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

V rámci tabulky níže jsou porovnány klíčové skutečnosti charakterizující trh práce Jihomoravského kraje a ČR. V rámci sledovaného období je zřejmé, že v kontextu průměrných hodnot podílu nezaměstnaných osob za jednotlivé roky a počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo je situace na trhu práce v Jihomoravském kraji horší, než je celorepublikový průměr.

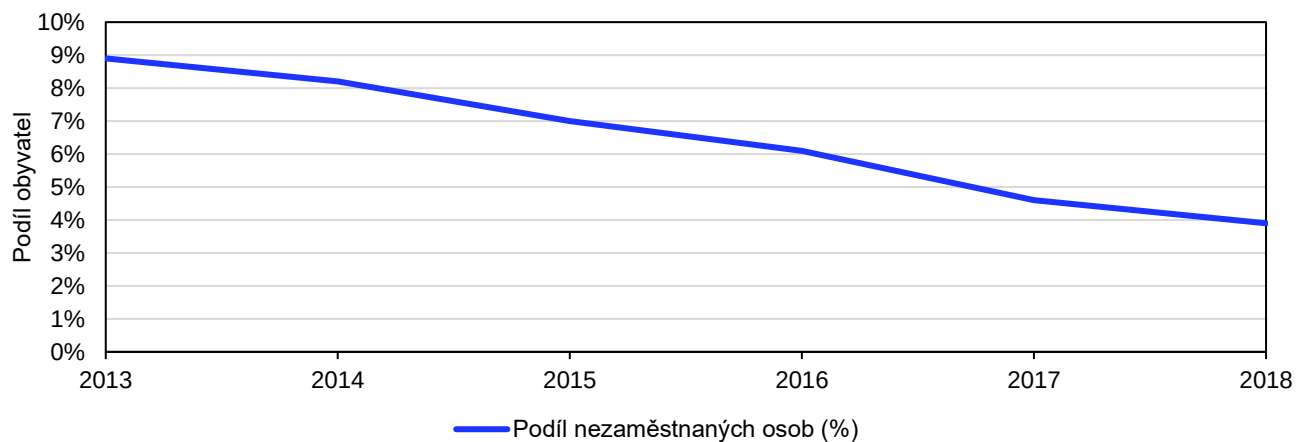
¹⁶ V roce 2018 bylo v České republice evidováno 0,7 uchazeče na jedno volné pracovní místo.

Tabulka 18 Vybrané charakteristika trhu práce v Jihomoravském kraji a České republice (2014-2018)

Rok	Uchazeči		Volná pracovní místa		Uchazeči na VPM		Podíl nezaměstnaných	
	JMK	ČR	JMK	ČR	JMK	ČR	JMK	ČR
2014	66 203	541 914	4 523	58 739	14,6	9,2	8,4 %	7,7 %
2015	56 032	453 118	8 097	102 545	6,9	4,4	7,2 %	6,6 %
2016	49 032	381 373	11 228	132 496	4,4	2,9	6,3 %	5,6 %
2017	37 290	280 620	16 826	216 629	2,2	1,3	5,0 %	4,3 %
2018	32 042	231 534	24 014	324 410	1,3	0,7	4,0 %	3,2 %

Zdroj: Jihomoravský kraj¹⁷

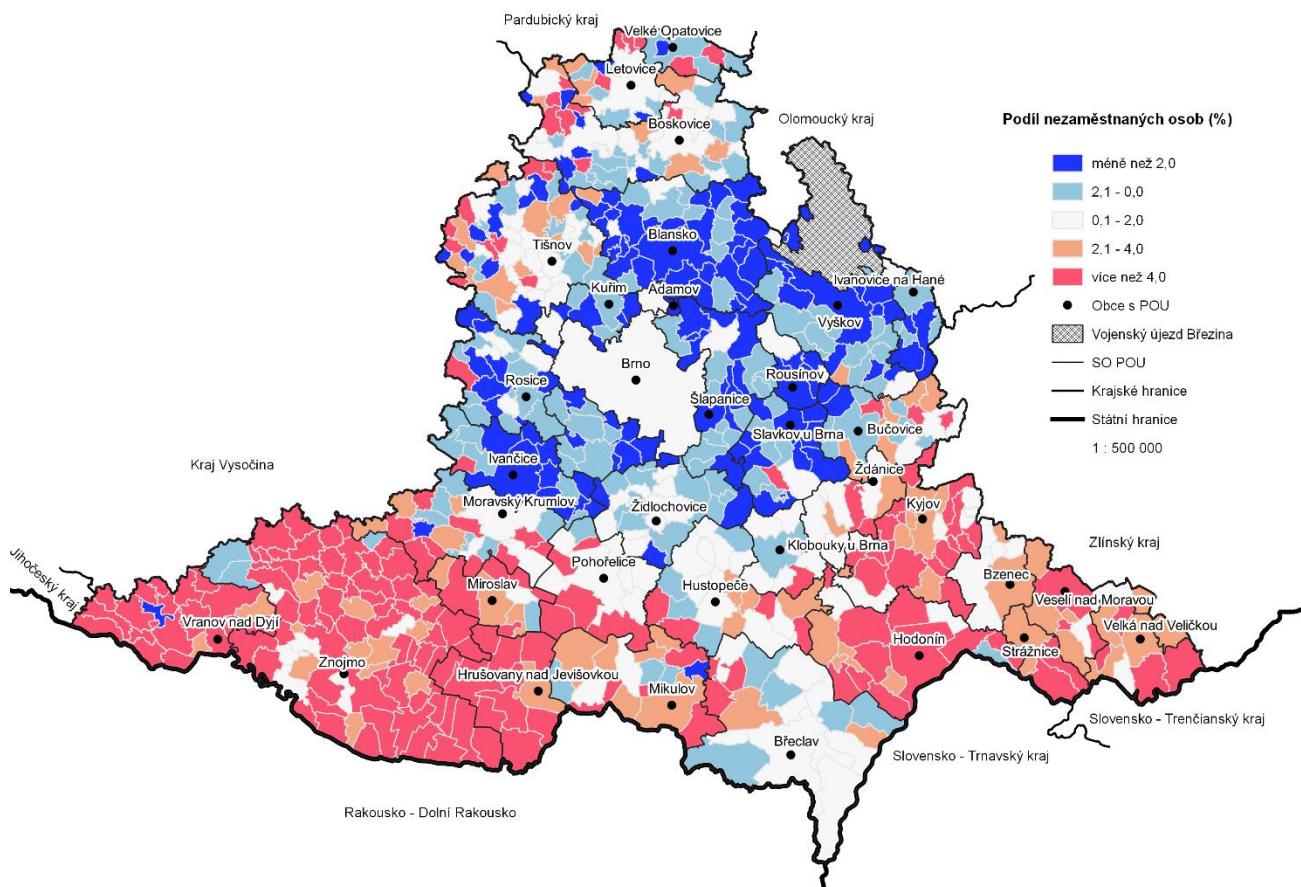
V kartogramu níže je zobrazena míra nezaměstnanosti v obcích Jihomoravského kraje k 31. 12. 2018. V tomto kontextu je zřejmé, že nejnižší míra nezaměstnanosti byla v roce 2018 evidována v okolí města Brna, a to zejména v SO ORP Brno-venkov, Blansko, Šlapanice a Vyškov. Naopak nejvyšší nezaměstnanost byla evidována v SO ORP Znojmo a Hodonín. V grafu níže je pak znázorněn vývoj nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2018.

Graf 10 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v Jihomoravském (2013-2018)

Zdroj: Úřad práce ČR (2019)

¹⁷ Průzkum zaměstnanosti v Jihomoravském kraji k 31. 12. 2018, Jihomoravský kraj. Dostupné z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=389461&TypeID=2>

Kartogram 6 Podíl nezaměstnaných osob v Jihomoravském kraji v roce 2018

Zdroj: Územně analytické podklady k 30. 6. 2019, Český statistický úřad; Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Shrnutí:

- Jihomoravský kraj podprůměrným regionem v rámci prostoru České republiky z hlediska míry nezaměstnanosti a počtu uchazečů o jedno volné pracovní místo (nejvíce uchazečů o zaměstnání je evidováno v okrese Brno-město). Nepříznivá situace z hlediska podílu nezaměstnaných osob je evidována zejména v SO ORP Znojmo.
- Situace na trhu práce se od roku 2014 dynamicky zlepšuje. Velmi pozitivním zjištěním je snížení počtu dlouhodobě nezaměstnaných osob, kdy mezi lety 2014 až 2018 došlo ke snížení počtu uchazečů o zaměstnání, jež jsou Úřadem práce ČR evidováni déle než 12 měsíců, na 32,6 % úrovně roku 2014.

4.4.3 Podnikatelské prostředí

V rámci této podkapitoly je představeno podnikatelské prostředí Jihomoravského kraje se zaměřením na organizační strukturu ekonomických subjektů a jejich vývoj. Dle databáze Administrativního registru ekonomických subjektů (dále také „ARES“) bylo na území Jihomoravského kraje k 31. 12. 2018 registrováno více než 169 tis. ekonomických subjektů se zjištěnou ekonomickou aktivitou. Z hodnot uvedených v následující tabulce je zřejmé, že v průběhu let 2013 až 2016 se počet ekonomicky aktivních subjektů pohyboval v rozmezí 160 tis. až 162 tis. V letech 2017 a 2018 došlo

ke skokovému navýšení počtu ekonomických subjektů. Největší skupinu ekonomických subjektů v rámci kraje představují fyzické osoby podnikající dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (dále jen „živnostenský zákon“).

Dle velikosti podniku určené na základě počtu jejich zaměstnanců vykazuje nejvyšší zastoupení kategorie bez zaměstnanců a bez uvedeného počtu zaměstnanců. Nejvíce zastoupenými subjekty se zaměstnanci jsou mikropodniky, tj. společnosti zaměstnávající 9 a méně osob. V rámci sledovaného období došlo k navýšení počtu subjektů s uvedeným počtem zaměstnanců a zjištěnou ekonomickou aktivitou. Nejvyšší přírůstek zaznamenaly ve sledovaném období ekonomické subjekty s více než 250 zaměstnanci, jejichž počet se navýšil o 11,5 %. Toto zjištění je z hlediska vyšší konkurenceschopnosti regionu a podnikatelského prostředí pozitivní, neboť nejen že dochází k růstu celkového počtu ekonomických subjektů, ale roste i počet velkých podniků, jež zpravidla disponují dostatečným kapitálem potřebným k prosazení se na náročných globálních trzích.

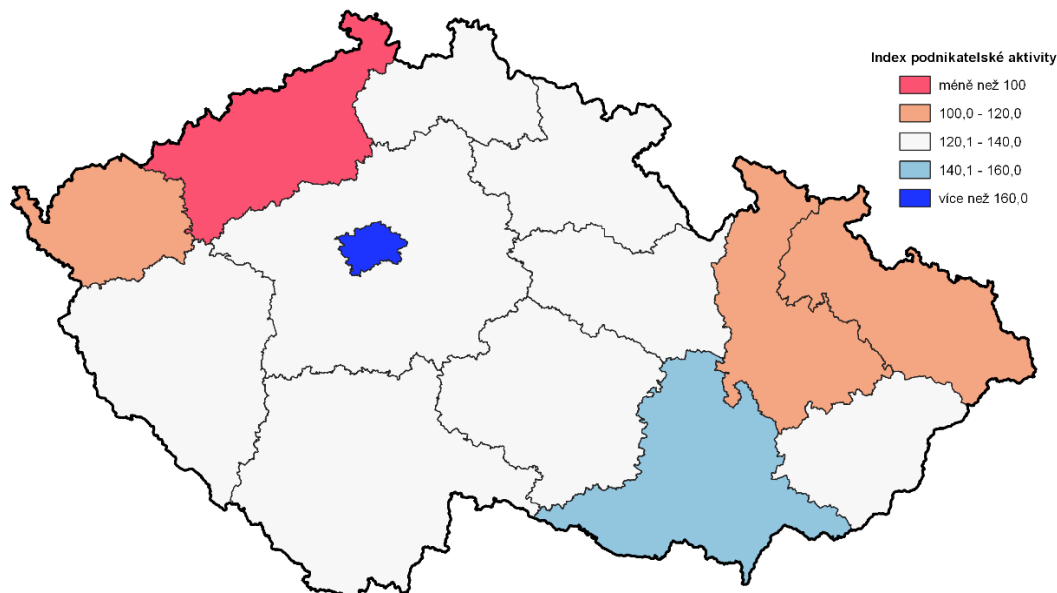
Tabulka 19 Vývoj počtu ekonomických subjektů se zjištěnou aktivitou v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2018

Ekonomické subjekty	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ekonomické subjekty se zjištěnou aktivitou – dle právní formy						
Ekonomické subjekty se zjištěnou aktivitou	162 177	160 181	161 177	161 172	166 556	169 722
z toho fyzické osoby celkem	117 921	117 176	116 348	116 363	117 101	118 272
z toho právnické osoby celkem	44 256	43 005	44 829	44 809	49 455	49 325
z toho obchodní společnosti	35 351	34 978	35 720	36 607	40 692	42 480
Ekonomické subjekty se zjištěnou aktivitou – dle počtu zaměstnanců						
Neuvedeno	38 484	33 895	32 697	31 337	35 383	35 775
Bez zaměstnanců	93 138	95 012	95 475	95 884	96 834	99 544
Mikropodniky (1–9 zaměstnanců)	25 836	26 437	26 358	27 205	27 434	27 433
Malé podniky (10–49 zaměstnanců)	5 189	5 194	5 227	5 315	5 418	5 479
Střední podniky (50–249 zaměstnanců)	1 161	1 173	1 196	1 200	1 249	1 248
Velké podniky (více než 250 zaměstnanců)	218	220	224	231	238	243
Ekonomické subjekty se zjištěnou aktivitou – dle převažující činnosti						
z toho zemědělství, lesnictví a rybářství (A)	8 578	8 529	8 855	9 375	10 108	10 639
z toho průmysl (B-E)	23 279	23 155	23 377	23 688	24 528	25 149
z toho stavebnictví (F)	21 399	21 174	21 135	21 171	21 686	22 139
z toho služby (G-R)	95 098	93 673	93 726	93 804	96 958	98 586

Zdroj: Administrativní registr ekonomických subjektů (2019)

Z hlediska hodnoty indexu podnikatelské aktivity, tedy počtu registrovaných ekonomických subjektů se zjištěnou ekonomickou aktivitou na 1 000 obyvatel, je Jihomoravský kraj hodnocen jako vysoce nadprůměrný. Kraj dosáhl hodnoty 143 ekonomicky aktivních subjektů na 1 000 obyvatel a tato hodnota byla po hl. m. Praze druhá nejvyšší v České republice v roce 2018.

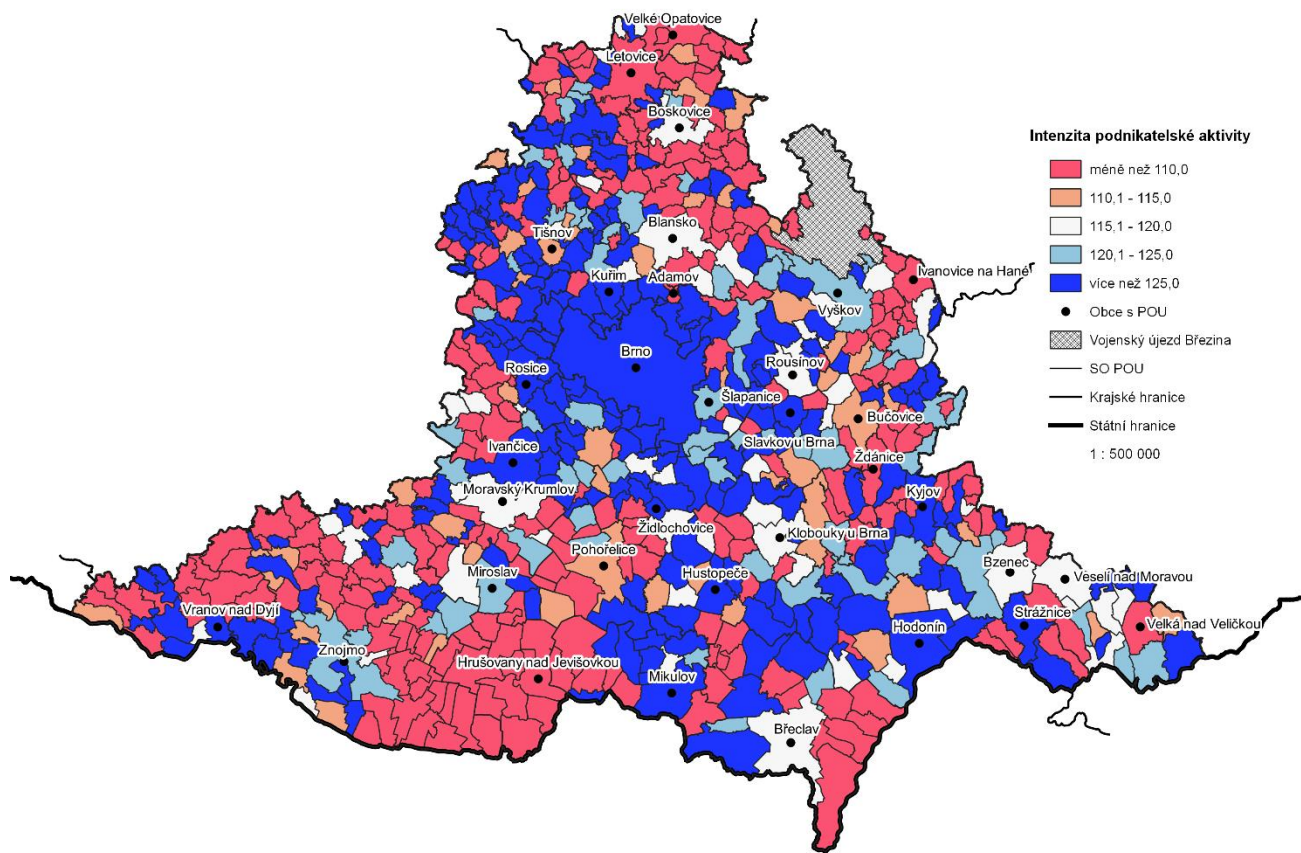
Kartogram 7 Mezikrajské srovnání v počtu ekonomických subjektů se zjištěnou aktivitou na 1 000 obyvatel (2018)

Zdroj: Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Následující kartogram zobrazuje porovnání obcí Jihomoravského kraje z hlediska hodnoty indexu podnikatelské aktivity. Nejvyšší hodnotu dosahují SO POU v okolí Brna. V tom bylo v roce 2018 registrováno 191 ekonomických subjektů se zjištěnou aktivitou na 1 000 obyvatel). Dále bylo pak velké množství podniků přepočtených na 1 000 obyvatel přítomno ve městech Kuřim (147) a Šlapanice (139). Naopak nejnižší hodnoty dle sledovaného parametru dosáhl Adamov (82 aktivních ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel), Hrušovany nad Jevišovkou (86) a Velké Opatovice (92).

Kartogram 8 Intenzita podnikatelské aktivity v obcích Jihomoravského kraje k 31. 12. 2018

Zdroj: Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Shrnutí:

- Jihomoravský kraj patří mezi regiony ČR s nejvyšší intenzitou podnikatelské aktivity, a to zejména díky ekonomické síle města Brno. Je však patrné, že Brno zlepšuje podnikatelské prostředí v rámci celé Brněnské metropolitní oblasti (pozitivní „spill over“ efekt)¹⁸. Naopak strukturálně postižené a převážně agrární oblasti jsou podnikatelsky slabší.
- Ve sledovaném období se zvýšil počet ekonomických subjektů s 250 a více zaměstnanci. Z pohledu regionální zaměstnanosti je stěžejní jejich role a přítomnost v regionu, kdy velcí zaměstnavatelé zajišťují formou dodávek a subdodávek ekonomickou činnost pro menší zaměstnavatele v regionu.
- Současně v rámci období let 2013 až 2018 došlo k růstu počtu malých a středních podniků, které představují základní pilíře ekonomiky kraje a vytváří značnou část služeb pro obyvatelstvo.
- Z hlediska počtu registrovaných ekonomických subjektů a registrovaných ekonomických subjektů se zjištěnou aktivitou je Jihomoravský kraj hodnocen jako nadprůměrný. Významnou měrou se na vysoké podnikatelské aktivitě kraje podílí ekonomické subjekty podnikající ve službách.

¹⁸ Spill over – přelévání pozitivních efektů územních jednotek do okolí.

4.4.4 Průmysl 4.0

Pro vyspělé země je od počátku druhé dekády 21. století typická postupující průmyslová revoluce (nazývaná také čtvrtá průmyslová revoluce nebo průmysl 4.0 z anglického Industry 4.0). Průmyslová revoluce zásadním způsobem mění nejen výrobní a nevýrobní sféru ekonomiky, ale přináší také společenské výzvy. Mezi nejvíce ovlivněné oblasti ekonomiky patří průmysl, energetika, obchod a logistika. Průmyslová revoluce je založená na flexibilitě využití dat, která jsou získávána digitalizací celého výrobního a nevýrobního procesu od vývoje produktu až po jeho dodání zákazníkovi. Revoluce vychází z masového sdílení informací, kontinuální komunikace, sběru dat (big data) a jejich analýzy. Dále je pro tyto procesy typický rozvoj autonomních výrobních zdrojů, využití nejrůznějších senzorů, cloudových služeb a datových úložišť.

Aktuálně probíhající průmyslová revoluce přináší řadu změn pro ekonomiku a zaměstnanost kraje. Dopady průmyslové revoluce na ekonomiku se zabývá mj. studie *Dopadů digitalizace na trh práce v ČR a EU*.¹⁹ Dle výsledků této studie budou postupující průmyslovou revolucí nejvíce ohroženy ekonomické sektory uvedené v následující tabulce. Tyto sektory dosahují vysoké úrovně indexu rizika digitalizace profesí (hodnota 70 a vyšší) a lze očekávat jejich transformaci v souvislosti se změnami globální struktury ekonomiky. Hrozbou je neschopnost zaměstnanců přizpůsobit se novým podmínkám v těchto oborech (např. automatizace výroby). Pro většinu níže uvedených sektorů je patrný přirozený pokles zaměstnanosti. Výjimkou jsou sektory doprava a skladování, zpracovatelský průmysl, zásobování vodou, administrativní a podpůrné činnosti, u jejichž zaměstnanosti byly zaznamenány kolísavé tendence související s globálními změnami ekonomiky. U těchto sektorů je vysoce pravděpodobné, že projdou zvýšením efektivity (např. podporou a zaváděním automatizace a digitalizace výroby) a dosažení vyšší úrovně konkurenceschopnosti. Z pohledu kraje lze přispět k vyšší konkurenceschopnosti podporou celoživotního vzdělávání, kvalitní výzkumnou a komunikační infrastrukturou (např. rozvoj vysokorychlostního internetu v území).

Tabulka 20 Nejvíce ohrožené sektory kraje se zaměřením na současnou strukturu zaměstnanosti (tis. osob a %)

Ekonomické sektory	1993	1998	2003	2008	2013	2018
H – Doprava a skladování	30,3 (5,7 %)	33,2 (6,2 %)	32,8 (6,4 %)	31,4 (5,8 %)	29,0 (5,2 %)	34,2 (5,9 %)
B – Těžba a dobývání	6,2 (1,2 %)	3,3 (0,6 %)	1,7 (0,3 %)	3,0 (0,6 %)	2,5 (0,5 %)	1,1 (0,2 %)
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	46,4 (8,7 %)	31,0 (5,8 %)	22,7 (4,5 %)	15,6 (2,9 %)	16,1 (2,9 %)	16,3 (2,8 %)
C – Zpracovatelský průmysl	159,1 (29,9 %)	136,7 (25,5 %)	134,2 (26,7 %)	149,9 (27,9 %)	134,1 (24,1 %)	154,3 (26,4 %)
F – Stavebnictví	45,1 (8,5 %)	56,7 (10,6 %)	51,5 (10,1 %)	57,0 (10,6 %)	47,1 (8,5 %)	45,9 (7,9 %)
E – Zásobování vodou	2,6 (0,5 %)	4,8 (0,9 %)	4,0 (0,8 %)	4,6 (0,9 %)	7,4 (1,3 %)	5,2 (0,9 %)
N – Administr. a podpůrné činnosti	12,2 (2,3 %)	11,4 (2,1 %)	11,3 (2,2 %)	12,4 (2,3 %)	15,7 (2,8 %)	16,6 (2,8 %)
Celkem	301,9 (56,8 %)	277,2 (51,8 %)	258,2 (50,7 %)	273,8 (51,0 %)	251,9 (45,3 %)	273,6 (46,9 %)

Zdroj: Úřad vlády (2015), ČSÚ (2018) – vlastní zpracování

¹⁹ : CHMELÁŘ, A., VOLČÍK, S., NECHUTA, A. (2015). Dopady digitalizace na trh práce v ČR a EU, Úřad vlády ČR. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/analzy-EU/Dopady-digitalizace-na-trh-prace-CR-a-EU.pdf>

V souvislosti s výše uvedeným je zřejmé, že čtvrtá průmyslová revoluce se pravděpodobně dotkne (přímo či nepřímo) takřka jedné poloviny jihomoravského hospodářství (250 tis. až 300 tis. pracovních míst). S průmyslovou revolucí lze očekávat vymizení některých pracovních pozic nebo jejich útlum, což bylo typické pro všechny proběhlé technologické revoluce minulosti (např. vymizení telefonních spojovatelek). V tomto ohledu lze nejpravděpodobněji očekávat ztrátu pracovních míst ve výrobě, kde mezi nejohroženější zaměstnance patří kovodělníci nebo zaměstnanci obsluhující stroje. Ve službách jsou nejvíce ohrožena pracovní místa osob zpracovávajících číselné údaje (např. jednoduché úkony v účetnictví) nebo místa administrativních pracovníků. Cílem kraje je vytvořit takové podmínky, aby tento přechod byl co možná nejvíce plynulý a bez významnějších strukturálních problémů. Současně lze očekávat nutnou podporu rekvalifikace pracovníků.

Digitalizace je technologický proces, jehož cílem je nahrazovat lidskou práci kapitálem (v tomto kontextu není myšlen primárně kapitál finanční, ale např. kapitál ve formě technologií, což je výrobní faktor, který může významně zefektivnit výrobní proces). S procesem digitalizace tak lze očekávat jistý destruktivní efekt na trhu práce, ale zároveň tento proces vytváří příležitost pro tvorbu nových pracovních míst v nově vznikajících odvětvích. V tomto kontextu je však nutné podotknout, že Jihomoravský kraj je relativně náchylný k negativním projevům digitalizace (např. růst strukturální nezaměstnanosti), a to z důvodu vysokého zastoupení pracovní síly ve zpracovatelském průmyslu nebo obecně v odvětvích s nižší mírou přidané hodnoty. Výjimkou je v tomto kontextu krajské město Brno, jehož odvětvová struktura je diverzifikovaná, a tedy více připravená zvládnout výzvy spojené s procesem digitalizace.

Studie současně uvádí také sektory, které jsou potenciálními změnami průmyslové revoluce nejméně ohrožené, a tudíž tyto sektory představují významný potenciál pro zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky kraje. Mezi nejméně ohrožené patří sektory s hodnotou indexu rizika digitalizace 50 a nižší. Z níže uvedených hodnot je patrné, že se zaměstnanost v sektorech nejméně ohrožených zvyšuje s výjimkou sektoru vzdělávání. Z pohledu zvyšující se globalizace ekonomiky lze optikou kraje pomoci těmto odvětvím prostřednictvím podpory formálního i neformálního vzdělávání nebo popularizací oborů z níže uvedených sektorů ekonomiky.

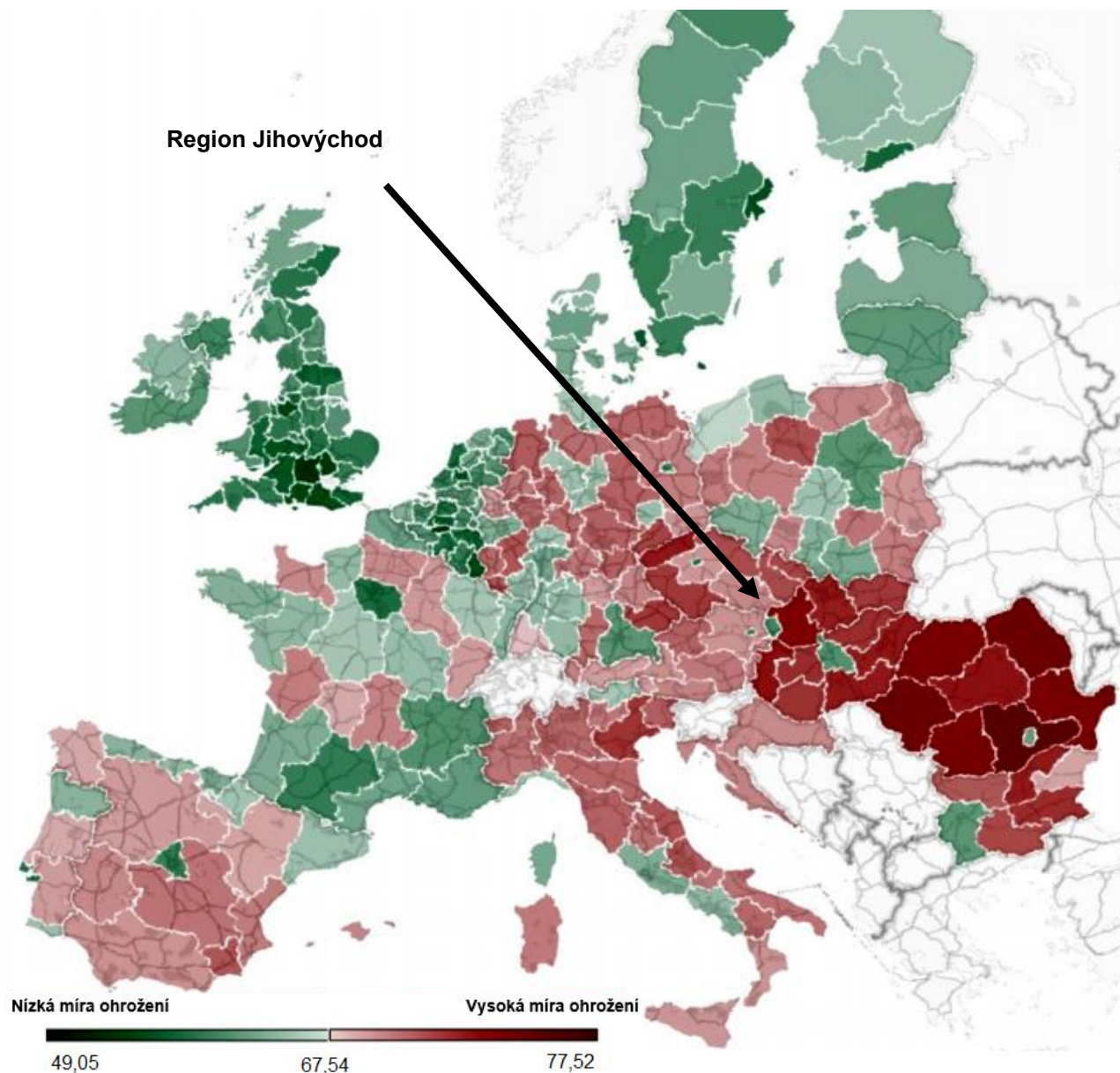
Tabulka 21 Nejméně ohrožené sektory kraje se zaměřením na současnou strukturu zaměstnanosti (tis. osob a %)

Ekonomické sektory	1993	1998	2003	2008	2013	2018
P – Vzdělávání	41,7 (7,8 %)	38,0 (7,1 %)	37,0 (7,3 %)	36,6 (6,8 %)	43,4 (7,8 %)	43,4 (7,4 %)
J – Inform. a komunikační činnosti	11,5 (2,2 %)	11,2 (2,1 %)	12,9 (2,5 %)	14,0 (2,6 %)	21,7 (3,9 %)	23,0 (3,9 %)
M – Profesní, vědecké, technické čin.	21,9 (4,1 %)	18,1 (3,4 %)	18,5 (3,6 %)	24,9 (4,6 %)	26,2 (4,7 %)	32,2 (5,5 %)
Q – Zdravotní a sociální péče	27,6 (5,2 %)	30,0 (5,6 %)	31,7 (6,2 %)	31,2 (5,8 %)	38,3 (6,9 %)	40,7 (7,0 %)
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	6,0 (1,1 %)	10,0 (1,9 %)	8,3 (1,6 %)	11,0 (2,1 %)	16,7 (3,0 %)	13,0 (2,2 %)
S – Ostatní činnosti	8,9 (1,7 %)	11,0 (2,1 %)	9,5 (1,9 %)	11,8 (2,2 %)	14,0 (2,5 %)	11,0 (1,9 %)
Celkem	117,6 (22,1 %)	118,3 (22,1 %)	117,9 (23,2 %)	129,6 (24,1 %)	160,2 (28,8 %)	163,2 (28,0 %)

Zdroj: Úřad vlády (2015), ČSÚ (2018) – vlastní zpracování

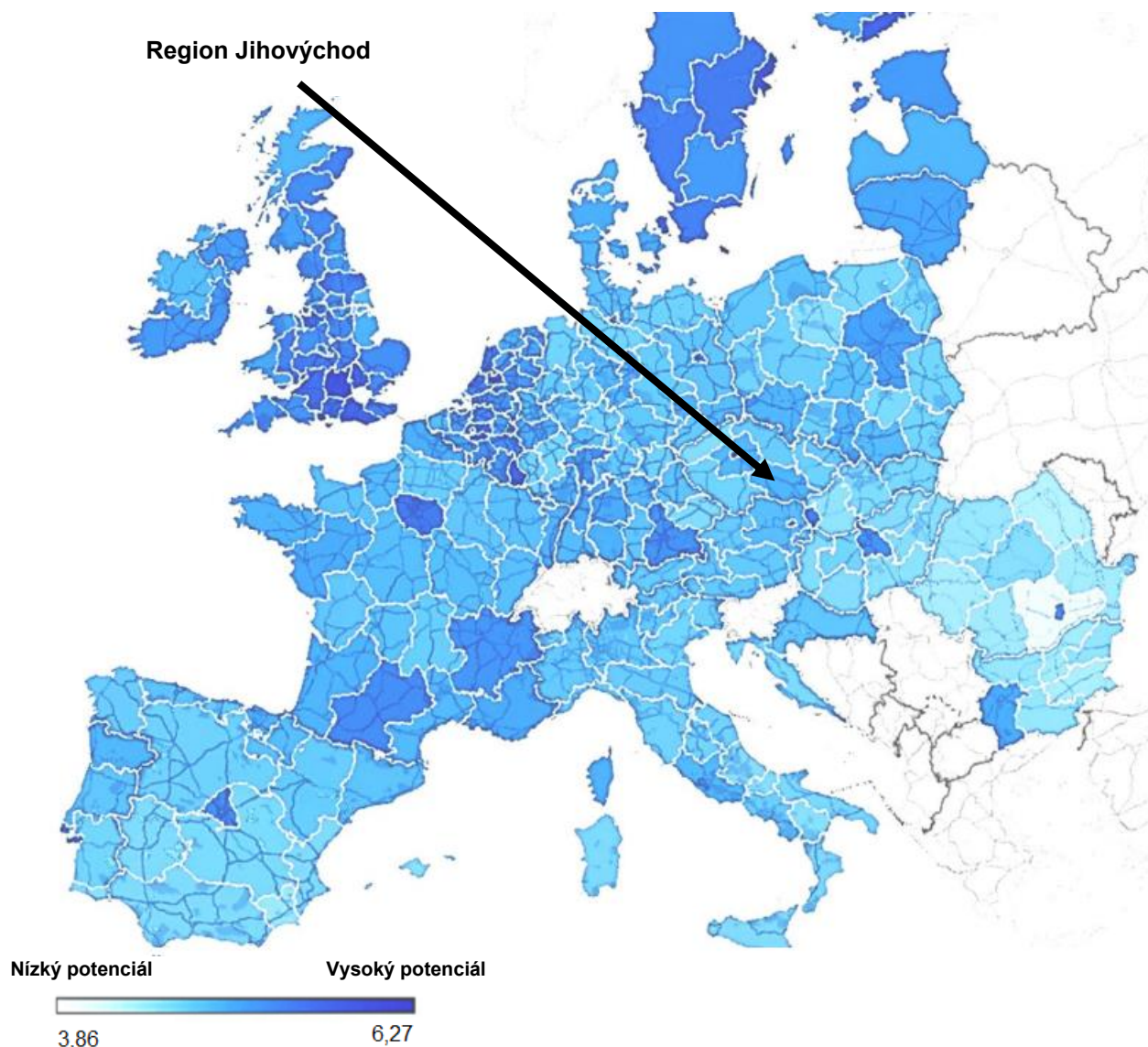
Z pohledu míry ohrožení pracovních míst digitalizací a souvisejícími procesy v regionech NUTS 2 je patrné, že Jihomoravský kraj je, co by součást regionu soudržnosti Jihovýchod, zařazen mezi regiony s nadprůměrnou mírou ohrožení. V rámci prostoru České republiky však patří hodnoty míry ohrožení regionu Jihovýchod mezi ty nižší. Naopak v porovnání například s vyspělými regiony Beneluxu nebo států severní Evropy patří region Jihovýchod k regionům s vyšší mírou ohrožení. Míra ohrožení pramení z odvětvové skladby, ve které převládají na území Jihomoravského kraje a Kraje Vysočina ekonomické činnosti s nižší přidanou hodnotou, oproti regionům s nižší mírou ohrožení.

Kartogram 9 Míra ohrožení pracovních míst z pohledu digitalizace a dalších procesů v regionech NUTS 2 v EU

Zdroj: CHMELÁŘ, A., VOLČÍK, S., NECHUTA, A. (2015). *Dopady digitalizace na trh práce v ČR a EU*, Úřad vlády ČR

S mírou rizika souvisí také zjištěný potenciál tvorby nových pracovních míst z pohledu digitalizace a souvisejících procesů. Potenciál tvorby nových míst související s digitalizací představuje následující kartogram, kdy v Jihomoravském kraji je v tomto směru registrována významná příležitost,

Kartogram 10 Potenciál tvorby pracovních míst z pohledu digitalizace a dalších procesů v regionech NUTS 2 v EU

Zdroj: CHMELARĚ, A., VOLČÍK, S., NECHUTA, A. (2015). *Dopady digitalizace na trh práce v ČR a EU*, Úřad vlády ČR

Lze očekávat, že dopady čtvrté průmyslové revoluce (např. digitalizace) budou mít asymetrický efekt napříč regiony EU. Pozitivní vliv budou mít spíše na hospodářsky vyspělé regiony a rizika lze očekávat spíše v chudších regionech (např. strukturální nezaměstnanost). Cílem státní a regionální politiky by v tomto kontextu mělo být zvýšení potenciálu tvorby nových pracovních míst a snížení pravděpodobnosti vzniku rizik souvisejících s tímto procesem (podpora digitalizace, rekvalifikace pracovní síly, výstavba informační infrastruktury apod.). Výhodu Jihomoravského kraje by v tomto ohledu měla být kvalitní vzdělanostní struktura s vyšším počtem vysokoškolsky vzdělaných osob (v porovnání s ČR) a přítomnost kvalitních vzdělávacích a výzkumných institucí. Z hlediska zachycení pozitivních dopadů čtvrté průmyslové revoluce je pak stěžejní přítomnost rozvinuté výzkumné a digitální infrastruktury.²⁰

²⁰ Zdroj: CHMELARĚ, A., VOLČÍK, S., NECHUTA, A. (2015). *Dopady digitalizace na trh práce v ČR a EU*, Úřad vlády ČR

4.5 Výzkum, vývoj a inovace

V současné globálně propojené ekonomice představuje věda a výzkum (dále také „VaV“) důležitou oblast ekonomiky, která může v případě aplikace jejích výsledků v praxi poskytnout významnou konkurenční výhodu. V souvislosti s dříve diskutovanou čtvrtou průmyslovou revolucí je nutné vnímat vědu a výzkum zejména jako nástroj sloužící ke zkvalitnění života občanů a zefektivnění výrobních procesů. V Jihomoravském kraji působí řada vzdělávacích organizací a VaV institucí. Největší koncentrace VaV institucí je v Brně, které je přirozeným ekonomickým a vzdělanostním centrem kraje. Z hlediska oborového zaměření VaV sféry v Jihomoravském kraji jsou nejvýznamnější instituce zaměřeny na mechaniku, fyziku, biofyziku, biologii, chemii, onkologii a environmentální obory. V těchto oblastech patří VaV instituce Jihomoravského kraje mezi naprostou špičku v České republice.

Mezi nejvýznamnější VaV instituce patří výzkumné části Masarykovy univerzity, Vysokého učení technického, Mendelovy univerzity v Brně, Veterinární a farmaceutické univerzity a Univerzity obrany. V rámci těchto univerzit probíhají VaV projekty napříč všemi obory, kterými se univerzity zabývají. Za účelem aplikace v praxi a komercializace výsledků VaV činnosti jsou při univerzitách zřízena centra pro transfer technologií. Brněnské univerzity pak spolupracují se soukromými firmami, Jihomoravským krajem a městem Brnem, které podporují vědecko-výzkumnou činnost, investují do inovační infrastruktury a rozvíjí služby poskytované kvartérním sektorem. Mezi další významné projekty patří Vědeckotechnický Park Profesora Lista, Vědeckotechnický park a podnikatelský inkubátor TITC, Biology Park Brno, CEITEC, BIC Brno a Podnikatelský inkubátor Brno-Jih.

Jihomoravský kraj se spolu s univerzitami a městem Brno snaží rozvíjet spolupráci mezi VaV institucemi a soukromým sektorem prostřednictvím aktivit Jihomoravského inovačního centra (dále také „JIC“). JIC vznikl v rámci Regionální inovační strategie Jihomoravského kraje a patří mezi nejúspěšnější realizované nástroje v oblasti podpory tvorby inovací v ČR. Od roku 2014 podpořil JIC 229 firem, díky čemuž vzniklo přibližně 1 700 nových pracovních míst. Mezi podpůrné aktivity JIC patří poradenství, pořádání workshopů, networkingové aktivity a propagace. Zároveň díky JIC vyrostly v Brně úspěšné firmy jako jsou například KIWI.COM, Phonexia nebo Y Soft, jejichž aktivity mají globální působnost. JIC podporuje vznik inovací prostřednictvím VaV infrastruktury inovačních center INBIT, INMEC a INTECH v Brně. Zároveň provozuje ve spolupráci s dalšími partnery výzkumné centrum INTEMAC v Kuřimi, které se zaměřuje na inovace v obráběcí technice.

V Brně sídlí a působí i další VaV instituce nebo jejich pobočky spolupracující s univerzitami v rámci VaV. Patří mezi ně Ústav výzkumu globální změny AV ČR, Ústav analytické chemie AV ČR, Biofyzikální ústav AV ČR, Ústav fyziky materiálů AV ČR, Ústav přístrojové techniky AV ČR, Psychologický ústav AV ČR, Ústav biologie obratlovců AV ČR, Výzkumný ústav veterinárního lékařství, Matematický ústav AV ČR, Botanický ústav AV ČR, Ústav geoniky AV ČR, Ústav termomechaniky AV ČR a Ústav živočišné fyziologie a genetiky AV ČR. Výzkum v lékařství probíhá ve Fakultní nemocnici Brno, ve Fakultní nemocnici u sv. Anny a v Masarykově onkologickém ústavu. Kromě výše zmíněných institucí působících v Brně, se nachází ve Valticích detašované pracoviště Ústavu biologie obratlovců AV ČR a Zahradnická fakulta Mendelovy fakulty v Lednici.

Z porovnání celkových výdajů alokovaných do VaV mezi Jihomoravským krajem a Českou republikou je patrné, že v ČR mají celkové výdaje na VaV, s výjimkou jednorázového poklesu v roce 2016, rostoucí tendenci. Naproti tomu v Jihomoravském kraji byly celkové výdaje na VaV nejvyšší v roce 2015, kdy bylo celkově do vědy a výzkumu alokováno 17,7 miliardy Kč. Důvodem je směřování investic z veřejných rozpočtů do VaV v ostatních krajích za účelem podpory a rozvoje VaV realizovaných veřejnými institucemi.

V porovnání s údaji za celou ČR byla alokace výdajů do VaV v Jihomoravském kraji na jednoho obyvatele výrazně nadprůměrná. Z prezentovaných hodnot je patrné silné postavení Jihomoravského kraje v oblasti vědy a výzkumu v České republice, ve kterém je do oblasti VaV investováno, vyjádřeno podílem výdajů do vědy a výzkumu na HDP, o více než 1 procentní bod více v porovnání s ČR. Obecně je pak podíl výdajů do VaV na HDP nejvyšší ze všech krajů České republiky, což může být do budoucna právě ve spojitosti se čtvrtou průmyslovou revolucí, kvalitní vzdělanostní strukturou a rozvojem chytrých řešení významnou konkurenční výhodou regionu jižní Moravy.

Tabulka 22 Vývoj celkových výdajů na vědu a výzkum v Jihomoravském kraji a v České republice (2013-2018)

Území	Ukazatel	Roky					
		2013	2014	2015	2016	2017	2018
Česká republika	Celkové výdaje (v mil. Kč)	77 853	85 104	88 663	80 109	90 386	102 754
	Výdaje na obyvatele (v Kč)	7 406	8 076	8 401	7 573	8 519	9 648
	Podíl na HDP (v %)	1,9	2,0	2,0	1,7	1,8	1,9
Jihomoravský kraj	Celkové výdaje (v mil. Kč)	16 360	17 002	17 699	14 968	15 486	16 475
	Výdaje na obyvatele (v Kč)	13 982	14 496	15 063	12 698	13 088	13 872
	Podíl na HDP (v %)	3,6	3,6	3,5	2,9	3,0	-

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Dle podrobnějších údajů z oblasti VaV za území Jihomoravského kraje je patrný růst počtu zaměstnanců v oblasti VaV, a to po celé sledované období. Zároveň mezi roky 2015 a 2016 došlo k výraznému snížení objemu investic do vědy a výzkumu. K tomu došlo z důvodu vyšší alokace financí Evropských a strukturálních fondů v předcházejících letech a dokončení center CEITEC, CESEB a Biology Park.

Výsledek činností VaV mj. představují podané patentové přihlášky Úřadu průmyslového vlastnictví České republiky a udělené patenty. Průměrně bylo ročně podáno ve sledovaných letech více než 100 patentových přihlášek, jejichž úspěšnost byla přibližně 75 %.

Tabulka 23 Vývoj základních ukazatelů v oblasti vědy a výzkumu v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2018

Ukazatel	Roky					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Počet zaměstnanců ve vědě a výzkumu	10 969	12 040	13 048	13 096	13 019	13 748

Ukazatel	Roky					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Výdaje na vědu a výzkum celkem (v mil. Kč)	16 360	17 002	17 699	14 968	15 486	16 475
z toho běžné výdaje (v mil. Kč)	10 795	12 355	13 795	14 111	14 126	15 221
z toho investiční výdaje (v mil. Kč)	5 565	4 646	3 904	858	1 360	1 253
Patentové přihlášky podané u Úřadu průmyslového vlastnictví České republiky	127	118	110	88	76	93
Udělené patenty	70	63	85	93	80	53

Zdroj: Český statistický úřad (2019); DATA.BRNO (2019)

Z pohledu mezikrajského srovnání v oblasti VaV je zřejmé, že Jihomoravský kraj je z hlediska alokovaných finančních prostředků na nadprůměrné úrovni v prostoru České republiky. Objektivní porovnání přináší výše výdajů do oblasti vědy a výzkumu na jednoho obyvatele. V rámci tohoto parametru je Jihomoravský kraj hodnocen jako třetí nejlepší v České republice, a to po hl. m. Praze a Středočeském kraji.

Na vysoké úrovni výše výdajů na VaV se podílí zejména soukromý sektor, který investoval více než polovinu všech výdajů do VaV z celkové finanční alokace. Výše výdajů na VaV v Jihomoravském kraji souvisí s působností řady vysokých škol, existencí inovačních center a přítomností VaV center nadnárodních společností (např. Honeywell). Dalším významným faktorem je působnost významných zaměstnavatelů v sektoru informačních a komunikačních činností v Jihomoravském kraji. Právě tento sektor zaměstnavatelů představuje dynamicky rozvíjející se a vysoce inovativní odvětví, který odráží nadprůměrně vysokou alokaci výdajů do VaV.

Tabulka 24 Mezikrajské srovnání výdajů alokovaných na vědu a výzkum v České republice v roce 2018

Kraje	Celkové výdaje alokované na výzkum a vývoj dle krajů v roce 2018 (v mil. Kč)				Celkové výdaje alokované na výzkum a vývoj na obyvatele 2018 (v Kč/obyv.)			
	Celkem	Soukromý sektor ²¹	Vládní sektor	Vysoké školy	Celkem	Soukromý sektor	Vládní sektor	Vysoké školy
Česká republika	102 754	63 881	16 800	22 073	9 685	6 021	1 583	2 080
Hl. m. Praha	36 868	17 562	10 552	8 754	28 480	13 566	8 152	6 762
Středočeský	16 343	12 919	3 170	254	12 081	9 549	2 343	188
Jihočeský	3 442	2 098	687	656	5 376	3 277	1 073	1 025
Plzeňský	4 361	3 283	53	1 025	7 509	5 653	92	1 764
Karlovarský	246	245	1	-	831	828	4	-

²¹ Výdaje na VaV soukromého sektoru jsou tvořeny součtem výdajů podnikatelského sektoru a soukromého neziskového sektoru.

Kraje	Celkové výdaje alokované na výzkum a vývoj dle krajů v roce 2018 (v mil. Kč)				Celkové výdaje alokované na výzkum a vývoj na obyvatele 2018 (v Kč/obyv.)			
	Celkem	Soukromý sektor ²¹	Vládní sektor	Vysoké školy	Celkem	Soukromý sektor	Vládní sektor	Vysoké školy
Ústecký	1 054	776	41	237	1 284	945	50	289
Liberecký	3 426	2 663	62	701	7 764	6 035	140	1 588
Královéhradecký	2 515	1 763	32	720	4 564	3 198	58	1 307
Pardubický	3 146	2 585	49	513	6 070	4 986	94	989
Vysočina	1 594	1 569	20	6	3 132	3 083	38	11
Jihomoravský	16 475	9 069	1 932	5 474	13 924	7 664	1 633	4 626
Olomoucký	4 156	2 379	90	1 686	6 563	3 758	143	2 663
Zlínský	3 530	3 168	10	352	6 054	5 433	17	604
Moravskoslezský	5 598	3 803	100	1 695	4 642	3 154	83	1 405

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Následující tabulka přináší srovnání týkající se struktury VaV subjektů v roce 2018. Z uvedených údajů je patrné, že do rozvoje VaV nejvíce investuje soukromý sektor, a to více než 9 miliard Kč ročně. Hlavní složkou výdajů na VaV tvoří běžné výdaje, a to především mzdové náklady na výzkumné pracovníky. Investice představovaly v roce 2018 pouze 7,6 % z celkových výdajů do VaV.

Tabulka 25 Struktura subjektů dle sektorů vědy a výzkumu v Jihomoravském kraji v roce 2018

Ukazatel	Hlavní sektory provádějící vědu a výzkum				
	Soukromý sektor ²²	Vládní sektor	Vysoké školy	Fyzické osoby	Celkem
Počet zaměstnanců ve vědě a výzkumu ²³	7 357	1 784	4 607	-	13 748
Výdaje na vědu a výzkum celkem (v mil. Kč)	9 043	1 932	5 474	-	16 475
z toho běžné výdaje (v mil. Kč)	8 426	1 693	5 079	-	15 198
z toho investiční výdaje (v mil. Kč)	617	239	395	-	1 251
Patentové přihlášky podané u ÚPV ČR	35	6 ²⁴	16	33	90

²² Součet počet zaměstnanců ve vědě a výzkumu v podnikatelském a v soukromém neziskovém sektoru.

²³ Přepočteno na plnou roční pracovní dobu plně věnovanou VaV činností (FTE – Full Time Equivalent).

²⁴ Patentové přihlášky za vládní sektor jsou vedeny ve statistice vedeny jako patentové přihlášky veřejných výzkumných institucí.

Ukazatel	Hlavní sektory provádějící vědu a výzkum				
	Soukromý sektor ²²	Vládní sektor	Vysoké školy	Fyzické osoby	Celkem
Udělené patenty	24	3 ²⁵	18	7	52

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Dle dostupných údajů o VaV v soukromých podnicích je patrné, že přibližně tři čtvrtiny všech VaV pracovišť nacházejících se v Jihomoravském kraji je v Brně nebo jeho blízkém okolí. Přítomnost VaV pracovišť koresponduje s ekonomickým postavením v regionu, kdy silná jádrová a tradiční průmyslová oblast okresů Blansko a Brno představuje centrum vědy a výzkumu v regionu. Naproti tomu tradiční zemědělské oblasti okresů Znojmo, Hodonín a Vyškov jsou z hlediska vědy a výzkumu spíše slabší regiony, a to z důvodu odvětvové struktury a orientace zejména na velkoobjemovou produkci s nízkou přidanou hodnotou.

Tabulka 26 Výzkum a vývoj soukromých podniků v okresech Jihomoravského kraje v roce 2017

Území	VaV pracoviště	Počet zaměstnanců VaV ²⁶	Výdaje (v mil. Kč)	Běžné výdaje (v mil. Kč)	Investiční výdaje (v mil. Kč)	Podané patentové přihlášky	Udělené patenty
Jihomoravský kraj	433	9 723	8 882	8 057	826	35	37
okres Blansko	39	555	502	467	35	3	1
okres Brno-město	267	7 632	7 464	6 773	691	23	26
okres Brno-venkov	55	821	413	360	54	3	2
okres Břeclav	21	212	220	209	10	3	-
okres Hodonín	18	120	66	55	11	1	2
okres Vyškov	18	242	113	106	7	1	1
okres Znojmo	15	141	104	87	17	2	5

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Shrnutí:

- Jihomoravský kraj patří v oblasti VaV mezi nejvýznamnější regiony České republiky. Vědecko-výzkumné aktivity veřejného sektoru jsou soustředěny zejména v Brně. Stejně jako v ostatních oblastech dochází v oblasti VaV k polarizaci mezi městem Brno a zbylým územím Jihomoravského kraje. V dalších částech území Jihomoravského kraje působí výhradně VaV oddělení soukromých podniků.

²⁵ Udělené patenty za vládní sektor jsou vedeny ve statistice vedeny jako udělené patenty veřejným výzkumným institucím.

²⁶ Přepočteno na plnou roční pracovní dobu plně věnovanou VaV činností (FTE – Full Time Equivalent).

- Význam a postavení vědy a výzkumu v rámci Jihomoravského kraje potvrzuje podíl výdajů do VaV na celkovém HDP Jihomoravského kraje, který je dlouhodobě nejvyšší v celé ČR.
- Brno je významným inovačním centrem střední Evropy. Byla zde realizována řada projektů za účelem podpory VaV a vzniku inovací. Zároveň vznikla v Brně velmi rozsáhlá a kvalitní infrastruktura a služby podporující začínající firmy. Současně Jihomoravský kraj a město Brno významně a úspěšně podporují tvorbu inovací prostřednictvím aktivit JIC.

4.6 Doprava a dopravní infrastruktura

V rámci této kapitoly je představen současný stav a základní ukazatele dopravní infrastruktury a dopravy na území Jihomoravského kraje. Zároveň je věnován významný prostor klíčovému oblastem pro zajištění dopravní dostupnosti v rámci celého území Jihomoravského kraje.

4.6.1 Silniční síť

Silniční síť je na území Jihomoravského kraje tvořena asi 4 444 km silnic a dálnic. Délka sítě silnic a dálnic přepočtená na jeden tisíc obyvatel kraje je v současnosti na úrovni 3,7 km, což je významně pod celorepublikovým průměrem (5,2 km na 1 000 obyv.). Jihomoravský kraj zároveň z hlediska přepočtu délky silnic v metrech na 1 km² rozlohy kraje vychází s hodnotou 618 m na 1 km² rozlohy jako mírně podprůměrný. Tyto skutečnosti souvisí s tím, že se jedná o kraj, který patří mezi ty větší regiony České republiky, s vyšším počtem obyvatel a zároveň s vysokým podílem venkovských oblastí na celkové rozloze.

Tabulka 27 Srovnání silniční sítě v krajích České republiky k 1. 1. 2019

Kraj	Délka silnic a dálnic (km)					Rozloha (km ²)	Délka silnic v m / 1 km ²
	Dálnice	I. třídy	II. třídy	III. třídy	Celkem		
Česká republika	1 252	5 818	14 587	34 087	55 741	78 870	706,74
Hl. m. Praha	44	10	30	-	84	496	169,98
Středočeský	351	657	2 383	6 236	9 628	10 929	880,98
Jihočeský	63	654	1 625	3 808	6 146	10 058	611,05
Plzeňský	109	415	1 493	3 103	5 120	7 649	669,42
Karlovarský	37	183	473	1 366	2 059	3 310	621,97
Ústecký	95	488	897	2 748	4 228	5 339	791,96
Liberecký	5	346	488	1 586	2 424	3 163	766,30
Královéhradecký	21	439	894	2 394	3 748	4 759	787,54
Pardubický	13	459	913	2 208	3 592	4 519	794,95
Vysočina	92	427	1 626	2 928	5 074	6 796	746,60

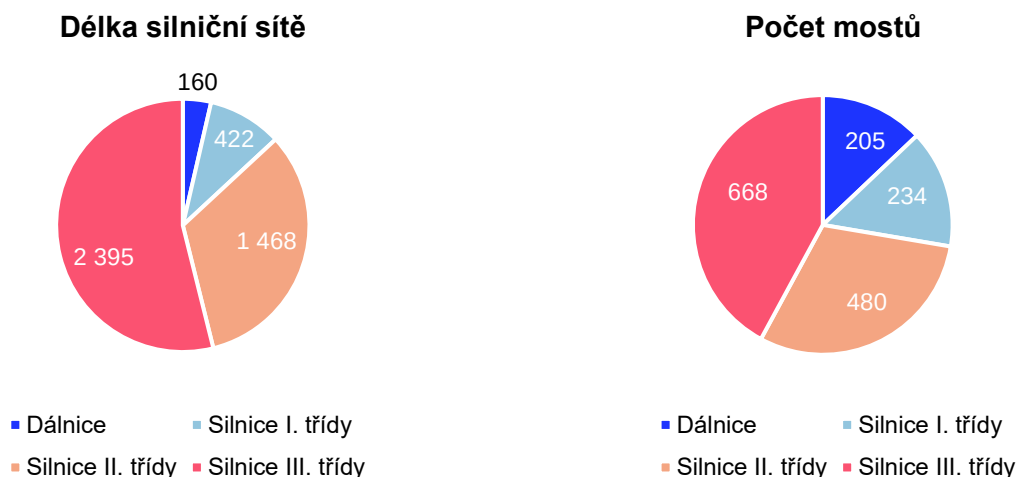
Kraj	Délka silnic a dálnic (km)					Rozloha (km ²)	Délka silnic v m / 1 km ²
	Dálnice	I. třídy	II. třídy	III. třídy	Celkem		
Jihomoravský	160	422	1 468	2 394	4 444	7 188	618,23
Olomoucký	127	351	938	2 173	3 589	5 271	680,78
Zlínský	33	344	511	1 250	2 138	3 963	539,62
Moravskoslezský	100	623	848	1 895	3 467	5 430	638,39

Zdroj: Ředitelství silnic a dálnic (2019)

Dle přehledu z informačního systému o dálniční a silniční síti České republiky je síť silničních komunikací Jihomoravského kraje tvořena z 53,9 % silnicemi III. třídy, z 33,0 % silnicemi II. třídy, z 9,5 % silnicemi I. třídy. Zbývá 3,6 % představují dálnice, které dosahují v území Jihomoravského kraje délky celkem 160,3 km. Silniční síť v Jihomoravském kraji tvoří také celkem 1 587 silničních mostů. Z toho nejvíce mostů je na silnicích III. třídy (42,1 %). Na silnicích II. a I. třídy je pak 30,3 %, resp. 14,7 % z celkového počtu mostů. Zbýlých 205 mostů (tedy 13,0 %) je pak na dálnicích.

Dálnice a silnice I. třídy jsou v území Jihomoravského kraje spravovány prostřednictvím Ředitelství silnic a dálnic ČR (dále také „ŘSD“). Správa silnic II. a III. třídy (včetně mostů a mostních konstrukcí umístěných na těchto komunikacích) spadá do samosprávných kompetencí Jihomoravského kraje, který správu silnic vykonává prostřednictvím své příspěvkové organizace Správa a údržba silnic Jihomoravského kraje (dále také „SÚS“). SÚS je členěno dle území kraje do oblastí Sever (okres Blansko a severní část okresu Brno-venkov), Střed (okres Vyškov, západní, jižní a severní části okresu Brno-venkov), Jih a Západ (okres Znojmo).

Graf 11 Délka silniční sítě a počet mostů v Jihomoravském kraji k 1. 1. 2019

Zdroj: Ředitelství silnic a dálnic (2019)

V následující tabulce je představena struktura dálniční a silniční sítě Jihomoravského kraje, a to na základě dat informačního systému ŘSD o dálniční a silniční síti v ČR. Oproti roku 2013 nedošlo na území Jihomoravského kraje k žádnému rozvoji délky sítě dálnic a silnic pro motorová vozidla.

Jedinou významnou změnou u délky dálnic představovala změna legislativy v roce 2016, kdy došlo ke změně kvalifikace a z rychlostních silnic se staly dálnice.

Nejdelší silniční síť dle počtu kilometrů silnic všech tříd má okres Brno-venkov, kde se nachází celkem téměř 1 090 km silnic. Nejméně hustá silniční síť v přepočtu na jeden km² je v okrese Hodonín a ve vyjádření na jednoho obyvatele pak v okrese Znojmo. Naopak nejhustší silniční síť je v přepočtu na obyvatele či rozlohu území v okrese Brno-město.

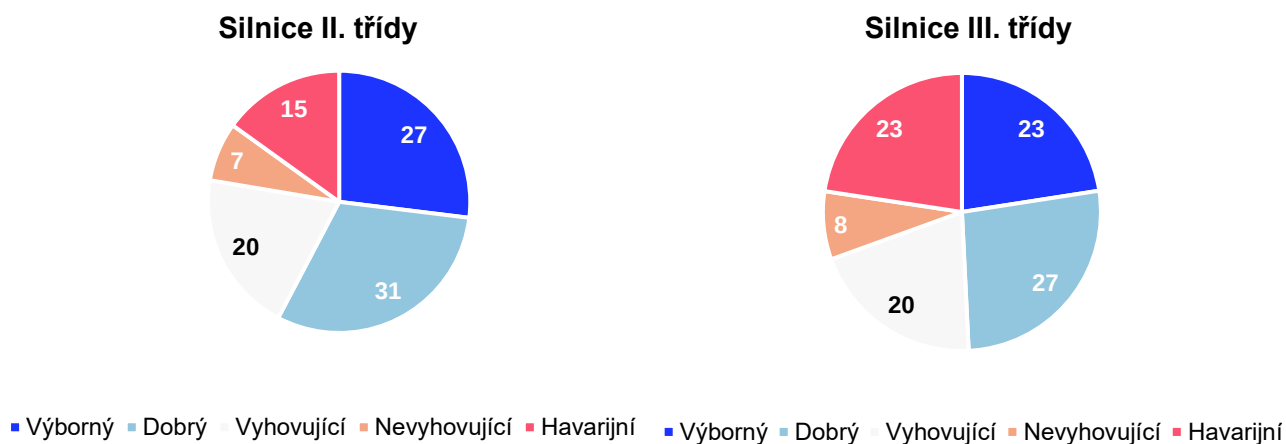
Tabulka 28 Délka dálniční a silniční sítě v okresech Jihomoravského kraje k 1. 1. 2019

Okres	Délka silnic a dálnic (km)				Celkem síť (km)	1 km na km ²	1 km na obyv.
	Dálnice	I. třídy	II. třídy	III. třídy			
Blansko	-	50	199	361	610	0,71	178
Brno-město	18	41	54	63	176	0,77	2 163
Brno-venkov	58	48	370	613	1 090	0,73	204
Břeclav	44	52	199	266	561	0,54	207
Hodonín	-	115	153	273	542	0,49	285
Vyškov	39	51	112	289	491	0,56	187
Znojmo	-	65	381	530	975	0,61	117
Celkem	160	422	1 468	2 395	4 445	0,62	267

Zdroj: Ředitelství silnic a dálnic (2019)

Následující graf přináší srovnání stavu silnic II. a III. třídy na území kraje. Dle *Vyhodnocení stavu vozovek silnic II. a III. třídy v Jihomoravském kraji pro rok 2018* je 78 % silnic II. třídy a 70 % silnic III. třídy na území kraje ve vyhovujícím stavu. Zbýlá procenta odpovídají komunikacím, jejichž stav není vyhovující, kdy Jihomoravský kraj má za prioritu tuto skutečnost změnit, resp. zlepšit současný stav.

Graf 12 Stav silnic II. a III. třídy v Jihomoravském kraji v roce 2018

Zdroj: Správa a údržba silnic Jihomoravského kraje (2019)

V následující tabulce jsou prezentovány počty mostů v Jihomoravském kraji dle stavu nosné konstrukce nebo spodní stavby, a to ke dni 1. 1. 2019. Uvedené údaje vychází z monitoringu prováděného ŘSD. Z uvedeného vyplývá, že 71 % všech mostů je v bezvadném, velmi dobrém, dobrém a uspokojivém stavu. Naproti tomu ve špatném a velmi špatném stavu je 28 % mostů. V havarijním stavu je pouze 1 % ze všech mostů v kraji. Největší podíl mostů ve špatném a velmi špatném stavu se nachází v okresech Břeclav, Hodonín a Znojmo. Největší podíl mostů v havarijním stavu se nachází v okresech Blansko, Brno-město a Brno-venkov.

Tabulka 29 Stav mostů v okresech Jihomoravského kraje k 1. 1. 2019

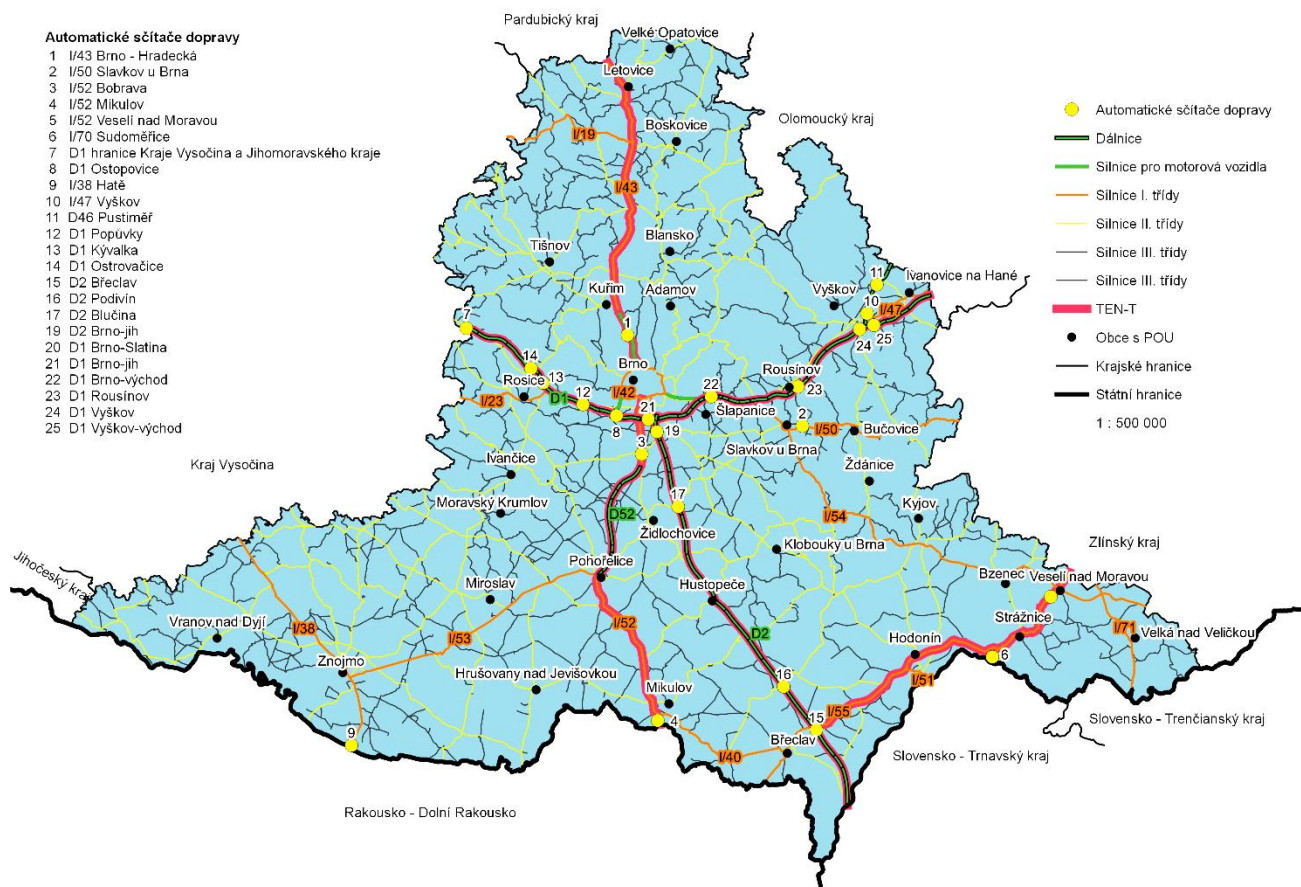
Okres	Počet mostů v Jihomoravském kraji dle stavu nosné konstrukce nebo spodní stavby							
	Bezvadný	Velmi dobrý	Dobrý	Uspokojivý	Špatný	Velmi špatný	Havarijní	Neurčeno
Blansko	29	27	31	48	26	13	3	-
Brno-město	10	31	36	57	27	15	3	-
Brno-venkov	40	63	93	98	79	43	9	-
Břeclav	16	31	40	41	40	19	1	-
Hodonín	24	22	28	35	44	8	-	-
Vyškov	35	27	51	47	31	17	3	-
Znojmo	35	30	28	75	56	19	-	3
Celkem	189	231	307	401	303	134	19	3

Zdroj: Ředitelství silnic a dálnic (2019)

Následující kartogram znázorňuje dálniční a silniční síť na území Jihomoravského kraje vybudovanou k 1. 1. 2019. Z hlediska tranzitní dopravy je pro Jihomoravský kraj klíčová dálnice D1, která spojuje Brno s Prahou a dále zajišťuje silniční spojení s kraji ve východní a severní části Moravy. Neméně významnou je také D2, propojující Brno a Bratislavu. Dlouhodobě se plánuje výstavba dálnice D43 nebo kapacitní silnice první třídy z Brna přes Kuřim do Moravské Třebové, D55 z Břeclavi přes Hodonín do Olomouce a dostavba D52 v úseku z Pohořelic přes Mikulov ke státní hranici s Rakouskem. Tyto dálnice jsou zařazeny do Transevropské dopravní sítě (TEN-T).

Tyto uvažované úseky dálnic by měly zkapacitnit a nahradit stávající tahy silnic I. třídy, jejichž stávající kapacity snižují přepravní rychlost z důvodu jejich vedení skrze zastavěná území obcí. Zároveň je tímto snížena bezpečnost na těchto komunikacích. Dálniční tahy představují, a to zejména v okolí Brna, významnou rozvojovou příležitost pro obce nacházející se v těsné blízkosti dálnic. Rozvojový potenciál se projevuje ve zvyšování počtu obyvatel těchto obcí v závislosti na postupujícím procesu suburbanizace města Brna a také růstu počtu pracovních míst.

Kartogram 11 Rozsah silniční a dálniční sítě v Jihomoravském kraji k 1. 1. 2019

Zdroj: Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Intenzita silniční dopravy

Tabulka níže zobrazuje údaje automatického sčítání dopravy ŘSD (dále také „ASD“). Z pohledu intenzity silniční dopravy lze rozlišit intenzitu v pracovní a víkendový den.²⁷ Během víkendu zpravidla dochází ke snížení intenzity dopravy dle výsledků ASD. Nejvyšší intenzity silniční dopravy byly naměřeny v okolí Brna a na dálnici D1. Dle uvedených údajů je patrné, že nejvyšší intenzita silničního provozu byla zaznamenána během pracovních dní i během víkendových dní v úseku Brno-jih.

Tabulka 30 Seznam úseků automatického sčítání dopravy ŘSD v Jihomoravském kraji v roce 2018

Komunikace	ID ASD	Název ASD	Motorová vozidla					
			Pracovní den			Víkendový den		
			Celkem	Osobní	Nákladní	Celkem	Osobní	Nákladní
D1	21	D1 Brno-jih	83 342	63 564	19 778	69 162	59 435	9 727

²⁷ Pro zhodnocení intenzity silniční dopravy na území Jihomoravského kraje bylo zvoleno období mezi 10. a 16. 9. 2018. Toto období není zatíženo sezónními vlivy silniční dopravy (např. školní prázdniny, státní svátky). Hodnoty intenzity dopravy pracovního dne vychází ze statistik za středu 12. 9. 2018. Hodnoty intenzity dopravy víkendového dne vychází ze statistik za sobotu 16. 9. 2018.

Odvětvová analýza

Komunikace	ID ASD	Název ASD	Motorová vozidla					
			Pracovní den			Víkendový den		
			Celkem	Osobní	Nákladní	Celkem	Osobní	Nákladní
D1	22	D1 Brno-východ	81 548	64 452	17 096	57 586	50 597	6 989
D1	8	D1 Ostopovice	75 499	72 334	3 165	55 893	53 752	2 141
D1	20	D1 Brno-Slatina	68 297	52 684	15 613	55 007	47 884	7 123
D2	19	D2 Brno-jih	66 205	49 670	16 535	56 599	47 237	9 362
D1	12	D1 Popůvky	63 248	50 766	12 482	47 311	42 187	5 124
I/52	3	I/52 Bobrava	55 635	47 543	8 092	45 278	41 550	3 728
D1	13	D1 Kývalka	55 437	37 886	17 551	45 054	36 305	8 749
D1	7	D1 hranice Kraje Vysočina	55 101	38 415	16 686	43 172	35 844	7 328
D1	23	D1 Rousínov	54 630	41 926	12 704	45 640	39 450	6 190
D1	14	D1 Ostrovačice	53 922	38 005	15 917	42 715	34 745	7 970
I/43	1	I/43 Brno – Hradecká	51 281	47 740	3 541	42 532	41 780	752
D1	24	D1 Vyškov	50 414	38 042	12 372	43 696	37 584	6 112
D2	17	D2 Blučina	38 017	25 923	12 094	30 810	24 509	6 301
D46	11	D46 Pustiměř	36 022	26 044	9 978	33 187	28 499	4 688
D2	16	D2 Podivín	33 813	21 670	12 143	26 886	20 550	6 336
D2	15	D2 Břeclav	31 328	19 442	11 886	23 501	15 574	7 927
I/50	2	I/50 Slavkov u Brna	18 437	15 426	3 011	14 759	13 893	866
D1	25	D1 Vyškov-východ	18 368	14 658	3 710	14 121	12 102	2 019
I/52	4	I/52 Mikulov	17 474	13 666	3 808	20 720	17 923	2 797
I/55	5	I/52 Veselí nad Moravou	10 402	9 237	1 165	8 564	8 342	222
I/38	9	I/38 Hatě	8 404	6 662	1 742	8 763	8 330	433
I/47	10	I/47 Vyškov	7 542	7 289	253	5 897	5 826	71
I/70H	6	I/70 Sudoměřice	3 970	2 796	1 174	3 140	2 916	224

Zdroj: Celostátní sčítání dopravy (2016)

Z pohledu rozvoje silniční sítě je stěžejní z krajské úrovně budovat výstavbu obchvatů. Mezi stěžejní projekty patří dokončení obchvatu silnice č. I/38 okolo Znojma nebo realizace obchvatu silnice I/55 okolo Břeclavi (více viz strategická část).

Nehodovost a bezpečnost silniční dopravy

Silniční doprava je vzhledem k objemu přepraveného nákladu a osob nejvyužívanějším druhem dopravy. Následující tabulka přináší mezikrajské srovnání nehodovosti v roce 2018. Jihomoravský kraj měl v mezikrajském srovnání druhou nejnižší hodnotu počtu dopravních nehod na 1 tis. obyvatel. Dle počtu usmrcených osob však patří mezi kraje s nejvyšší úmrtností na silnicích v České republice.

Tabulka 31 Mezikrajské srovnání nehodovostí silniční dopravy v roce 2018

Kraj	Dopravní nehody		Usmrcené osoby	Osoby zraněné			Věcná škoda (v mil. Kč)
	Celkem	na 1 tis. obyv.		Celkem	z toho lehce	z toho těžce	
Česká republika	104 764	9,8	565	27 680	25 215	2 465	6 548
Hl. m. Praha	22 767	17,4	31	2 347	2 165	182	1 627
Středočeský kraj	14 866	10,9	106	3 745	3 342	403	1 010
Jihočeský kraj	4 360	6,8	59	2 223	1 967	256	360
Plzeňský kraj	3 673	6,3	44	1 823	1 730	93	248
Karlovarský kraj	2 977	10,1	21	656	596	60	145
Ústecký kraj	10 820	13,2	37	2 111	1 925	186	525
Liberecký kraj	4 558	10,3	21	1 343	1 249	94	220
Královéhradecký kraj	5 074	9,2	18	1 509	1 333	176	315
Pardubický kraj	4 348	8,4	33	1 679	1 537	142	251
Kraj Vysočina	4 448	8,7	35	1 628	1 512	116	318
Jihomoravský kraj	7 689	6,5	49	3 102	2 776	326	495
Olomoucký kraj	5 251	8,3	35	1 579	1 486	93	297
Zlínský kraj	4 228	7,3	22	1 504	1 382	122	218
Moravskoslezský kraj	9 705	8,1	54	2 431	2 215	216	519

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Shrnutí:

- Nejvíce vytížené trasy Jihomoravského kraje jsou D1, D2, I/42, I/43 a I/52. Tyto silniční komunikace představují nejvýznamnější silniční napojení Brna se zbytkem území kraje a jsou součástí sítě dopravních komunikací TEN-T. Nedostačující se vzhledem k intenzitě dopravy v současnosti jeví chybějící úseky dálnic D43, D52 a D55, jejichž vybudování je pro kraj prioritou. Mezi dalšími stěžejními projekty patří výstavba obchvatů velkých měst.

4.6.2 Železniční síť

Železniční síť v Jihomoravském kraji se skládá z celkem 20 železničních tratí, které jsou součástí celostátních i regionálních drah, o celkové délce asi 780 km. Mezi páteřní železniční celostátní tratě procházející územím Jihomoravského kraje patří trať č. 260 z Prahy do Brna, č. 250 z Brna do Kút, č. 300 z Brna do Přerova a č. 330 z Břeclavi do Přerova. Všechny tyto tratě jsou na území Jihomoravského kraje dvoukolejné a elektrifikované s výjimkou jednokolejného úseku trati č. 300 z Křenovic horního nádraží k hranicím s Olomouckým krajem. Tratě č. 250, č. 260, č. 330 a úseky č. 330 a č. 340 jsou součástí evropské dopravní sítě TEN-T. Železniční síť je spravována Správou železnic.

Železniční doprava tvoří páteř Integrovaného dopravního systému Jihomoravského kraje (dále také „IDS JMK“ - více viz další kapitola). Následující tabulka přináší přehled o vlakových linkách zařazených do IDS JMK a intervalech mezi jednotlivými spoji dle *Plánu dopravní obslužnosti Jihomoravského kraje pro období let 2017–2021*.²⁸ Četnost spojů je stanovena standardy veřejné dopravy IDS JMK (viz část 4.6.6 Integrovaný dopravní systém). Úseky uvedené v tabulce patří do II. a III. kategorie četnosti spojů. Úseky linek S neuvedené v tabulce níže spadají do I. kategorie četnosti spojů, ve které by interval neměl být delší než 60 minut v přepravní špičce a 120 minut v přepravním sedle.

Tabulka 32 Železniční linky zařazené do Integrovaného regionálního systému Jihomoravského kraje

Linka	Trasa	Intervaly přepravy			
		2019		2020-2021	
		V přepravní špičce	V přepravním sedle	V přepravní špičce	V přepravním sedle
S2	Rájec-Jestřebí – Brno hlavní nádraží	max 15 min.	30 min.	-	-
S2	Skalice n. Svitavou (Letovice – kromě odpolední špičky) – Rájec-Jestřebí	max 30 min.	60 min.	-	-
S2	Brno hl. n. – (Sokolnice*) – Křenovice hor. n.	max 30 min.	60 min.	-	-
S2	Brno hl. n. – Boskovice	-	-	max 30 min.	60 min.

²⁸ Plán dopravní obslužnosti Jihomoravského kraje pro období let 2017–2021, KORDIS JMK, Odbor rozvoje dopravy Krajského úřadu Jihomoravského kraje, Jihomoravský kraj. Dostupné z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=325457&TypeID=2>

Odvětvová analýza

Linka	Trasa	Intervaly přepravy			
		2019		2020-2021	
		V přepravní špičce	V přepravním sedle	V přepravní špičce	V přepravním sedle
S3	Tišnov – Brno dolní nádraží – Hrušovany u Brna	max 15 min.	30 min.	-	-
S3	Hrušovany u Brna – Židlochovice	max 15 min.	30 min.	-	-
S3	Brno hlavní nádraží – Židlochovice	max 30 min.	60 min.	-	-
S3	Šakvice – Hustopeče	-	-	max 30 min.	60 min.
S4	Brno hl. n. – (Rapotice*) – Náměšť nad Oslavou	max 30 min.	60 min.	-	-
S4	Brno hlavní nádraží – (Starý Lískovec, Tetčice, Rosice) – Zastávka	-	-	max 30 min.	60 min.
S4	Zastávka – Náměšť nad Oslavou	-	-	max 30 min.	60 min.
S6	Brno hlavní nádraží – Veselí nad Moravou	max 30 min.	60 min.	-	-
S8	Břeclav – Znojmo	max 60 min.	120 min.	-	-
S9	Břeclav – Hodonín (jen v X)	max 30 min.	60 min.	-	-
S21	Skalice nad Svitavou – Boskovice	max 30 min.	60 min.	linka S21 bude zrušena	
S31	Tišnov – Rovné-Divišov	max 60 min.	120 min.	-	-
S33	Brno-Královo Pole – Brno hlavní nádraží	max 60 min.	120 min.	-	-
S41	Brno hlavní nádraží – Ivančice – Moravský Krumlov	max 30 min.	60 min.	-	-
S42	Mirotslav – Šanov	max 60 min.	120 min.	-	-
S49	Zastávka – Náměšť n. Oslavou – Třebíč	-	-	dočasná linka	
S51	Šakvice – Hustopeče u Brna	max 60 min.	120 min.	bude nahrazena linkou S3	
S52	Zaječí – Hodonín	max 60 min.	120 min.	-	-
S53	Břeclav – Lanžhot	max 60 min.	120 min.	-	-
S61	Bzenec – Moravský Písek	max 60 min.	120 min.	-	-
S71	Vyškov – Nezamyslice	max 60 min.	120 min.	-	-

Linka	Trasa	Intervaly přepravy			
		2019		2020-2021	
		V přepravní špičce	V přepravním sedle	V přepravní špičce	V přepravním sedle
S81	Znojmo – Moravské Budějovice	max 60 min.	120 min.	-	-
S82	Znojmo – Šatov	max 60 min.	120 min.	-	-
S91	Hodonín – Myjava	max 60 min.	120 min.	-	-

Zdroj: KORDIS JMK, Odbor rozvoje dopravy Krajského úřadu Jihomoravského kraje, Jihomoravský kraj (2019)

Následující tabulka shrnuje základní vývojové statistiky Jihomoravského kraje v oblasti železniční přepravy. Z uvedených hodnot je patrné, že mezi roky 2013 až 2018 vzrůstal počet osob příjezdících a vyjezdících z a do Jihomoravského kraje. Naopak sestupný trend lze identifikovat u poklesu počtu osob přepravených po železnici v rámci kraje. Obdobný trend poklesu je patrný u většiny krajů České republiky. Z pohledu nákladní dopravy vzrůstal od roku 2013 objem dovezeného nebo vyvezeného nákladu z jiných krajů. Obdobně vzrostl i objem nákladu přepraveného pouze v rámci kraje.

Tabulka 33 Vývoj železniční dopravy v Jihomoravském kraji v období let 2013 až 2018

Železniční doprava	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Osobní doprava (v tis. osob)						
Výjezdy cestujících po železnici do ostatních krajů	3 173	3 175	3 174	3 305	3 441	3 974
Příjezdy cestujících po železnici z ostatních krajů	3 125	3 162	3 178	3 278	3 493	3 985
Přeprava cestujících po železnici v rámci kraje	22 512	21 877	22 865	22 670	22 239	21 352
Nákladní doprava (v tis. tun)						
Vývoz věcí po železnici do ostatních krajů	479	642	665	587	614	745
Dovoz věcí po železnici z ostatních krajů	502	580	738	577	583	572
Přeprava věcí po železnici v rámci kraje	28	92	513	125	133	185

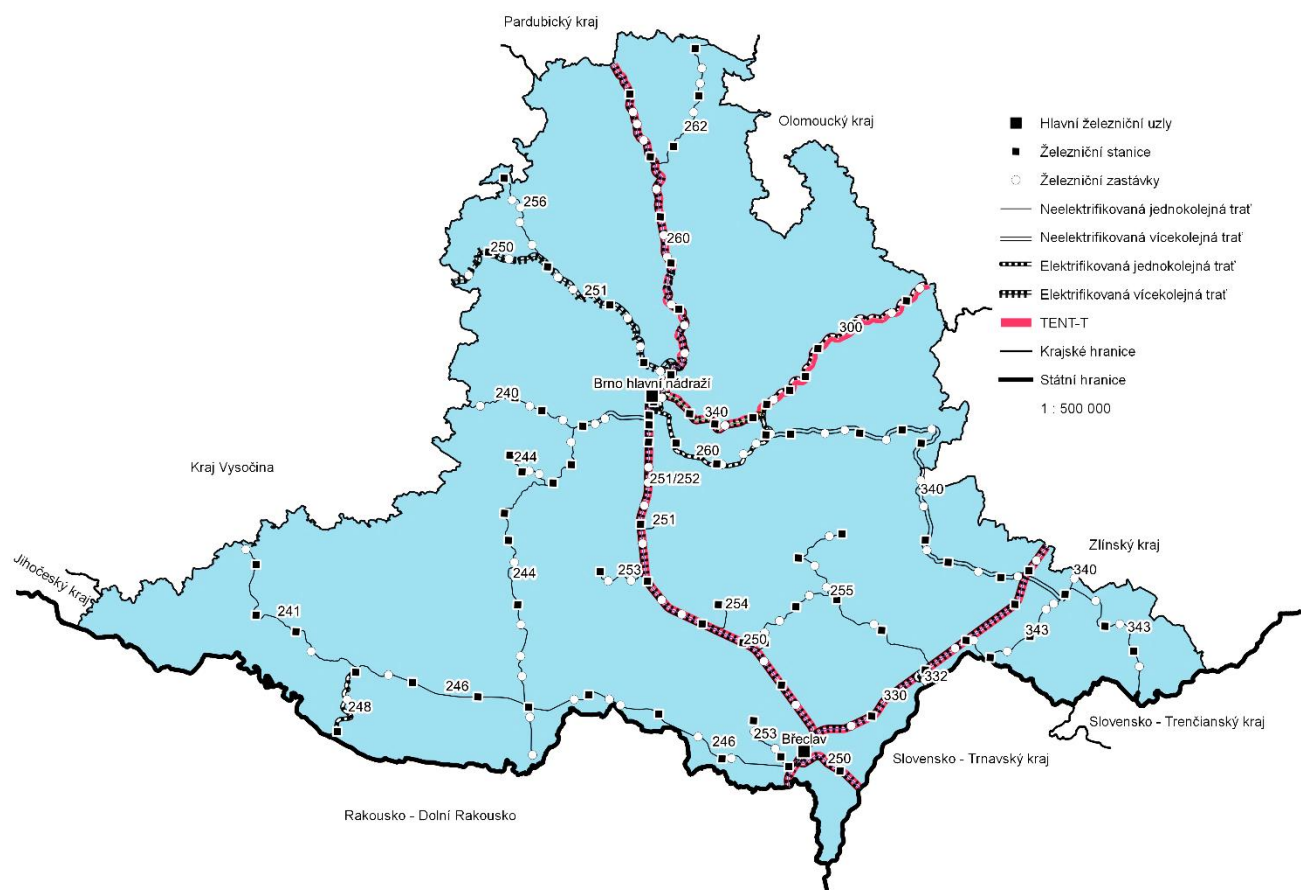
Zdroj: Ročenka dopravy (2019)

V současnosti se jeví být problematická zejména nedostatečná propustnost nebo stavebně-technický stav některých regionálních tratí. Zejména by mělo být docíleno modernizace, elektrifikace a zkapacitnění železniční sítě obsluhované linkami spadajícími do IDS JMK. Mezi stávající priority kraje v oblasti železniční dopravy patří modernizace a elektrifikace tratě č. 240 v úseku Brno – Náměšť nad Oslavou a tratě č. 254 v úseku Šakvice – Hustopeče. Ke zlepšení dopravní situace by mělo také napomoci znovuoobnovení osobní dopravy na železniční trati mezi Hrušovany u Brna a Židlochovicemi. Dále se uvažuje o výstavbě tzv. Boskovické spojky, která by měla zlepšit dopravní dostupnost Boskovic a přilehlého regionu. Rovněž by mělo dojít k modernizaci a elektrifikaci tratě

č. 340 v úseku Blažovice – Veselí n. M., tratě č. 244 v úseku Střelice – Moravský Krumlov a Ivančice, tratě č. 251 v úseku Tišnov – Nedvědice a dokončení revitalizace trati č. 246 v Břeclav – Znojmo.

Dlouhodobým problémem je nedostatečná kapacita brněnského hlavního nádraží, které by mělo být v následujících letech přesunuto jižně od stávající polohy na území stávající železniční stanice Brno dolní nádraží. Tématem v oblasti železniční dopravy je také vybudování severojižního kolejového diametru, který by měl zlepšit stávající dopravní situaci v Brně. Prioritou Jihomoravského kraje je také modernizace vlakových jednotek obsluhujících regionální tratě a zvýšení komfortu pro cestující.

Kartogram 12 Železniční síť v Jihomoravském kraji²⁹

Zdroj: Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální; vlastní zpracování v programu QGIS

Shrnutí:

- Ve sledovaných letech vzrůstal význam železniční dopravy, a to zejména v mezikrajské dopravě. Mezi lety 2013 až 2018 došlo k přírůstku počtu cestujících v mezikrajské dopravě po železni. Objem přepravených osob uvnitř Jihomoravského kraje naopak spíše klesá.
- Význam nákladní železniční dopravy roste, kdy se v letech 2013-2018 zvýšil objem vývozu, dovozu i přepravy v rámci Jihomoravského kraje.

²⁹ Číslo trati vychází z návrhu jízdního řádu pro rok 2020.

4.6.3 Letiště

Páteř letecké infrastruktury na území Jihomoravského kraje tvoří zejména Mezinárodní letiště Brno-Tuřany. Letiště je v majetku Jihomoravského kraje a je provozováno akciovou společností LETIŠTĚ Brno. Prostřednictvím pravidelných linek nízkonákladových leteckých společností je v průběhu celého roku umožněno cestovat z Brna na letiště Berlín-Schönefeld, Londýn – Stansted a Milano/Bergamo. Kromě pravidelných linek je brněnské letiště využíváno pro charterové lety do letovisek, a to zejména v průběhu letních měsíců. Více než polovinu odbavených cestujících představují pasažéři charterových letů, kdy v roce 2018 dosáhl jejich podíl 72 % ze všech odbavených cestujících.

Od roku 2013 do roku 2017 vzrůstal počet pohybu letadel na brněnském letišti. Mezi lety 2017 a 2018 poklesl počet pohybů letadel o cca 3 tis. Ve sledovaném období však vzrůstal počet odbavených cestujících a naproti tomu poklesl objem přepraveného nákladu. I přes rostoucí tendenci počtu odbavených cestujících čelí brněnské letiště vysoké konkurenci v podobě bratislavského, pražského a obzvláště vídeňského letiště, které nabízí násobně více možností leteckých spojení po celém světě.

Tabulka 34 Vývoj základních statistik dopravy na Mezinárodním letišti Brno-Tuřany v období let 2013 až 2018

Ukazatel	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Pohyby letadel	27 803	32 216	38 264	40 073	44 294	41 172
Počet odbavených cestujících	463 023	486 134	466 046	417 725	470 285	500 727
<i>z toho pravidelné linky</i>	<i>217 621</i>	<i>199 315</i>	<i>195 739</i>	<i>204 685</i>	<i>200 092</i>	<i>141 267</i>
<i>z toho charterové linky</i>	<i>245 402</i>	<i>286 819</i>	<i>270 307</i>	<i>231 040</i>	<i>270 193</i>	<i>359 460</i>
Přepravený náklad (v tis. t)	4 078	4 530	4 613	4 150	3 893	3 750

Zdroj: Brno Airport (2019)

Kromě mezinárodního letiště Brno jsou v Jihomoravském kraji evidovány Úřadem pro civilní letectví (dále také „ÚCL“) další čtyři letiště, a to Brno-Medlánky, Břeclav, Kyjov a Vyškov. Dále ÚCL eviduje letiště Znojmo, jehož provoz je neveřejný. Tato letiště jsou evidována jako veřejná vnitrostátní letiště a jsou provozována zejména za účelem sportovního létání.

Shrnutí:

- Letecké spojení Brna s významnými evropskými metropolemi má význam pro rozvoj ekonomiky a cestovního ruchu. V tomto kontextu je nutné vnímat vysoký podíl cestujících charterových letů na celkovém objemu přepravených pasažérů. Cílem je kraje je pak strategicky propojovat brněnské letiště s mezinárodními dopravními uzly.

4.6.4 Cyklistická doprava

V oblasti rozvoje podmínek pro cyklistickou dopravu se řídí Jihomoravský kraj zpracovanou *Koncepcí rozvoje cyklistiky v Jihomoravském kraji pro období 2016–2023* (dále také „Koncepce cyklistiky“).³⁰ Stanovené priority Koncepce cyklistiky jsou následující:

- Priorita 1. Cyklistická doprava jako nedílná součást dopravního systému;
- Priorita 2. Cykloturistika a terénní cyklistika jako nedílná součást rekreace a cestovního ruchu;
- Priorita 3. Koordinace a organizace cyklistiky.

Ke každé prioritě byly stanoveny dílčí cíle a opatření za účelem naplnění stanovených priorit. V současnou chvíli má cyklistická doprava významný dopad zejména, co by součást cestovního ruchu a turistiky. Územím kraje jsou vedeny úseky evropské sítě cyklotras:

- Úsek cyklotrasy EuroVelo 4 Trasa střední Evropou (Central Europe Route) prochází územím kraje ze Zlínského kraje přes Veselí nad Moravou, Strážnici, Kyjovsko, Ždánický les, Židlochovice, Brno, Tišnov a dále cyklotrasa vede do Kraje Vysočina. V území kraje je tento úsek dlouhý přibližně 210 km.
- Úsek cyklotrasy EuroVelo 9 Balt – Jadran (Baltic – Adriatic) prochází územím kraje z Olomouckého kraje skrze severní část Vojenského újezdu Březina dále přes Adamov, Brno, Židlochovice, Mikulov, Lednicko-valtický areál a dále cyklotrasa směřuje do Rakouska. Úsek je na území kraje dlouhý asi 218 km.
- Úsek cyklotrasy EuroVelo 13 Stezka železné opony (Iron Curtain Trail) prochází česko-rakouským pomezím ve směru z Jihočeského kraje přes Podýjí, Znojensko, Mikulov, Lednicko-valtický areál a dále do Rakouska. Celková délka na území kraje je asi 136 km.

Územím kraje prochází i dva úseky Greenways. Jedná se o Greenway Krakov-Morava-Vídeň protupující krajem v úseku Moravský kras, Brno, Židlochovice, Novomlýnské nádrže, Mikulov, Lednicko-valtický areál, Břeclav a dále do Rakouska. Druhým úsekem je Greenway Praha – Vídeň, která v úseku kraje protupuje česko-rakouským pomezím v úseku Vranov nad Dyjí, Znojmo a Hrušovany nad Jevišovkou.

Dále Koncepce cyklistiky zmiňuje cyklotrasy významné z pohledu českých a zahraničních návštěvníků. Mezi tyto cyklotrasy patří následující:

Cyklotrasa Brno – Vídeň (nazývaná též jako Jantarová stezka) značená ve směru z Brna přes Židlochovice, Pasohlávky, Jevišovku a dále cyklotrasa pokračuje na území Rakouska. Na území kraje je tato cyklotrasa dlouhá asi 96 km.

Cyklotrasa Moravská stezka na území kraje směřuje z Břeclavi přes Lanžhot, Mikulčice, Hodonín, Veselí nad Moravou a dále do území Zlínského kraje. Úsek značený na území kraje je dlouhý 93 km.

Beskydsko-karpatská magistrála propojuje Moravskoslezské Beskydy a Bílé Karpaty. Značený úsek cyklostezky na území kraje je asi 41 km.

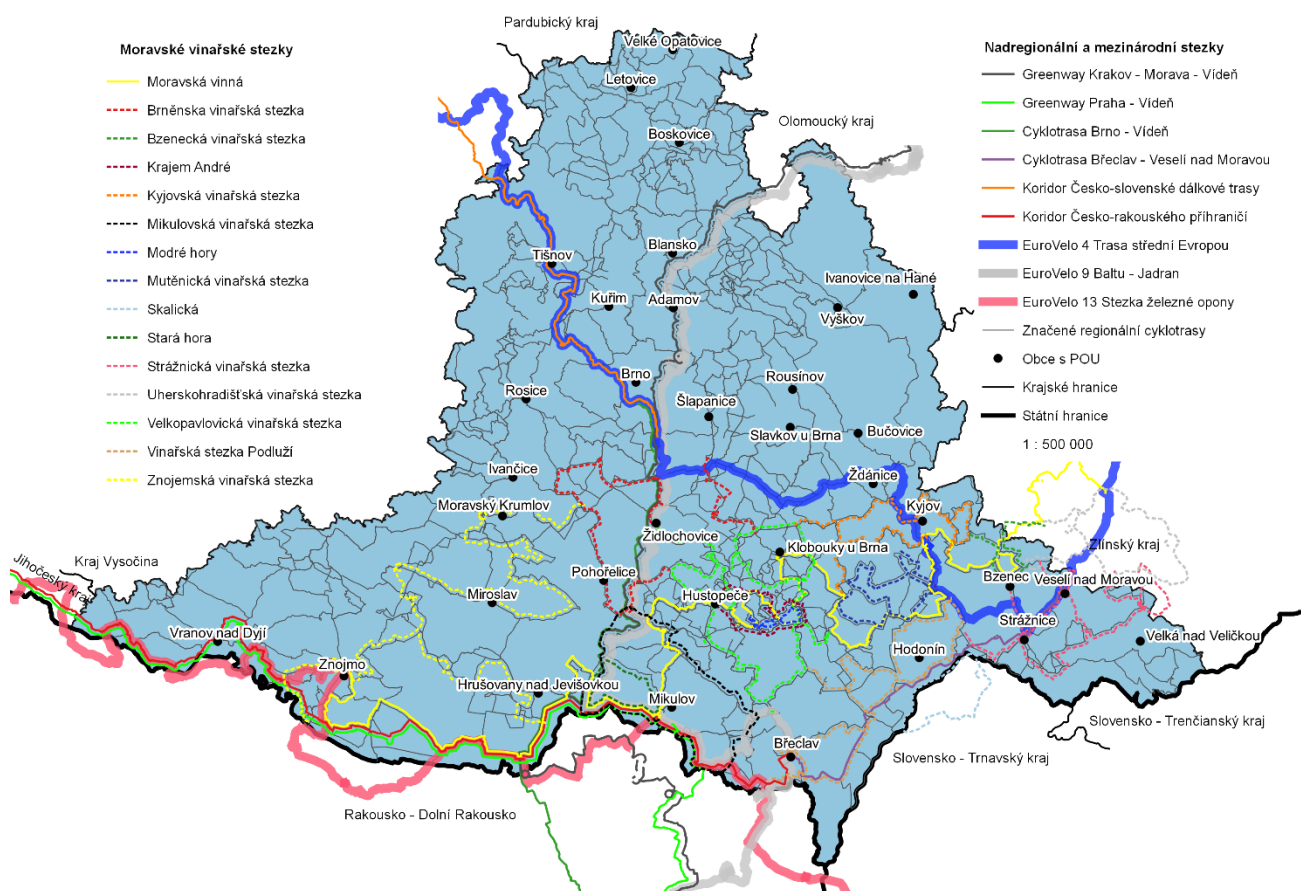
³⁰ Koncepce rozvoje cyklistiky v Jihomoravském kraji pro období 2016–2023. Dostupné z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=262489&TypeID=2&origin=mobile>

Svitavská stezka vede ve z Brna přes Blansko, Letovice a dále územím Pardubického kraje do Svítav. Úsek stezky v území Jihomoravského kraje je dlouhý přibližně 34 km.

Moravská vinná stezka propojuje všechny vinařské podoblasti v kraji. Stezka vede z centra Znojemské vinařské podoblasti přes Mikulovsko, Hustopečsko, Hodonínsko, Kyjovsko a dále do Uherského Hradiště. Celý úsek Moravské vinařské stezky na území kraje měří přibližně 330 km.

Na regionální úrovni jsou nejvýznamnější úseky vinařských stezek, které dohromady utváří 900 km dlouhou síť Moravských vinařských stezek. Jednotlivé stezky jsou pojmenovány a propojují nejvýznamnější turistické cíle původních vinařských oblastí. Stezky tak nabízí možnost výběru z jednodenních i vícedenních výletů za poznáním folklóru, vína, gastronomie a památek, které v současnosti stojí za popularitou a vysokou návštěvností Jihomoravského kraje.

Kartogram 13 Síť cyklotras v Jihomoravském kraji

Zdroj: Waymarked Trails; Český statistický úřad; Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Shrnutí:

- Územím kraje prochází úseky evropských cyklotras. Cyklotrasy patří mezi základní infrastrukturu využívanou za účelem cestovního ruchu a v řadě případů vedou přes významné kulturní, historické a přírodní památky kraje.

4.6.5 Vodní cesty

Jedinou vodní cestou na území Jihomoravského kraje je 52 km dlouhý Bařův kanál spojující Rohatec s Veselím nad Moravou a dále s Otrokovicemi ve Zlínském kraji. Vodní cesta vede uměle vyhloubenými kanály a v některých částech také korytem řeky Moravy. Splavnost umožňuje 13 plavebních komor. Po celé délce kanálu je vybudováno 8 přístavů a 16 přístavišť. Bařův kanál je významný zejména z pohledu rozvoje místního cestovního ruchu v oblasti Hodonínska, přestože původním záměrem kanálu bylo jej pro nákladní dopravu. Místní význam má také vodní doprava na Novomlýnských nádržích, Brněnské a Vranovské přehradě.

Územím kraje je veden úsek zamýšleného průplavu propojujícího Dunaj s Odrou. Tento průplav by měl kopírovat tok Moravy. V plánovaném území platí stavební uzávěra, která limituje rozvoj stávajícího území. Realizace stavby průplavu však není v současnosti stanovena.

Shrnutí:

- Vodní doprava má aktuálně význam z pohledu cestovního ruchu v lokálním měřítku, a to oblasti Bařova kanálu, Novomlýnských nádrží, Vranovské a Brněnské přehrad.

4.6.6 Integrovaný dopravní systém Jihomoravského kraje

Jihomoravský kraj zajišťuje dopravní obslužnost ve svém území dle zákona č. 194/2010 Sb., o veřejných službách v přepravě cestujících. Na základě znění tohoto zákona je dopravní obslužnost definována jako zabezpečení dopravy po všechny dny v týdnu, a to především do škol a školských zařízení, k orgánům veřejné moci, do zaměstnání, do zdravotnických zařízení poskytujících základní zdravotní péči a k uspokojení kulturních, rekreačních a společenských potřeb, včetně dopravy zpět, přispívající k trvale udržitelnému rozvoji územního obvodu. V závazku veřejné služby k zajištění dopravní obslužnosti Jihomoravského kraje osobní dopravou je zařazeno 324 linek hromadné veřejné dopravy, jež jsou součástí IDS JMK. Integrovaný dopravní systém Jihomoravského kraje je tvořen vzájemně provázanými linkami s jednotným tarifem, přepravními podmínkami a pravidelnými intervaly mezi spoji. K 1. 1. 2019 byl IDS JMK tvořen celkem 324 linkami, zahrnoval 348 zastávek v 735 obcích rozdělených do 161 tarifních zón. IDS JMK propojuje všechny obce Jihomoravského kraje a dalších 41 obcí z okolních krajů a 16 obcí ležících v sousedních zemích (9 obcí z Rakouska a 7 obcí ze Slovenska). IDS JMK je řízen akciovou společností KORDIS JMK, kterou společně založil Jihomoravský kraj se statutárním městem Brnem.³¹

V rámci kraje je provozována městská hromadná doprava (dále také „MHD“) celkem v 9 městech. Největší systém MHD se nachází na území města Brno a obsluhuje jej Dopravní podnik města Brna. Síť je tvořena 11 linkami tramvají, 13 linkami trolejbusů a 47 linkami autobusů. Ve zbylých městech kraje se systémy MHD sestávají pouze z autobusových linek. Síť MHD jsou obsluhovány 9 linkami v Břeclavi, 7 linkami ve Znojmě a po 4 linkách v Blansku, Hodoníně a Vyškově. Tři linky tvoří systém MHD v Kyjově a po 1 lince v Adamově a Bystřici nad Pernštejnem.

V tabulce níže jsou uvedeny základní statistiky vývoje dopravy Jihomoravského kraje z hlediska objemů přepravených osob ve veřejné autobusové dopravě a městské hromadné dopravě v letech 2013 až 2018. V těchto letech se zvýšil počet přepravených osob IDS JMK o 6 mil. osob ročně.

³¹ KORDIS JMK, a.s. Dostupné z: <https://www.idsjmk.cz/default.aspx>.

Významný podíl na celkovém počtu přepravených osob v rámci IDS JMK má Dopravní podnik města Brna, který ročně přepraví 80 % všech osob přepravených v rámci IDS JMK.

Je patrné, že počet přepravených osob veřejnou autobusovou dopravou se v rámci sledovaného období snížil k roku 2018 o 2,6 %. Ve sledovaných letech vzrostl celkový počet osob přepravených dopravními prostředky městské hromadné dopravy. Nejvíce osob bylo přepraveno tramvaji.

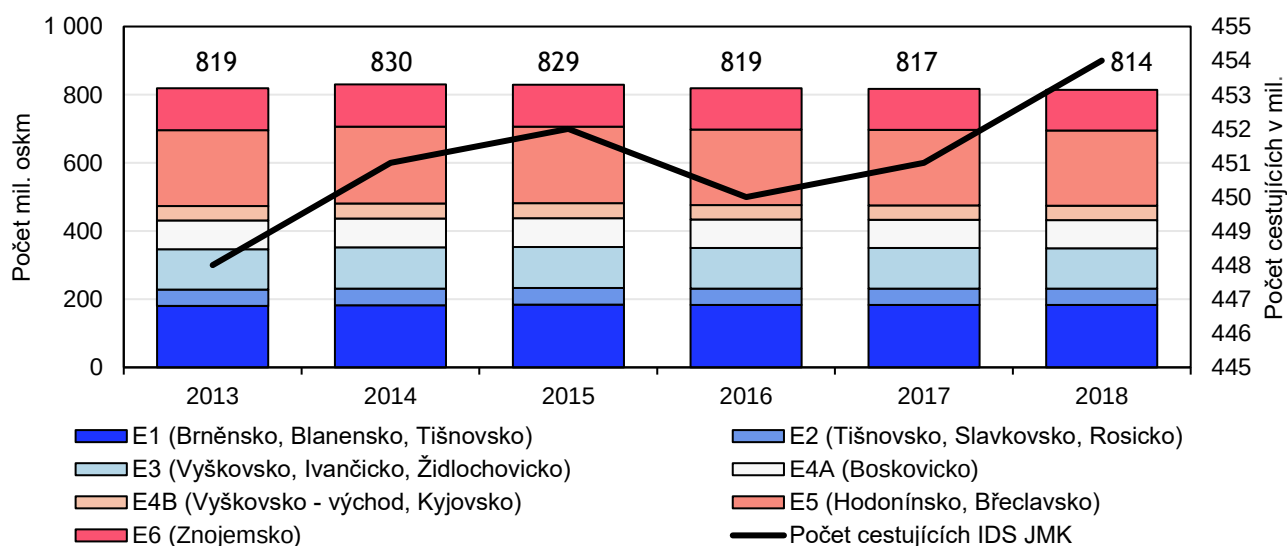
Tabulka 35 Rozsah dopravní obslužnosti veřejnou dopravou v Jihomoravském kraji

Ukazatel	2013	2014	2015	2016	2017	2018
IDS JMK (mil. osob)	448	451	452	450	451	454
<i>z toho Dopravní podnik města Brna (mil. osob)</i>	351	354	355	355	356	361
Přeprava cestujících veřejnou autobusovou dopravou (mil. osob)	70 381	69 937	68 640	68 608	66 609	68 555
Přeprava cestujících městskou hromadnou dopravou (mil. osob)	357	359	359	359	368	365
<i>z toho tramvaje (mil. osob)</i>	194	195	194	194	200	192
<i>z toho trolejbusy (mil. osob)</i>	44	44	45	47	46	46
<i>z toho autobusy (mil. osob)</i>	119	120	120	119	122	127

Zdroj: Ročenka dopravy (2019); DATA.BRNO (2019); KORDIS JMK (2019)

V rámci IDS JMK je v pracovní dny vypraveno téměř 20 tis. spojů s celoročním dopravním výkonem více než 814 mil. osobokilometrů v roce 2018. Nejvyššího dopravního výkonu bylo dosaženo v roce 2015 a od té doby dochází k postupnému poklesu dopravního výkonu. Nejvyšších podílů na dopravním výkonu dosahují oblasti Hodonínska a Břeclavska (asi 27 %) a Brněnska, Blanenska a Tišovska (asi 22 %). I přes klesající celkový dopravní výkon se zvyšuje počet cestujících, kdy v roce 2018 bylo dosaženo maxima, a to 454 milionů cestujících přepravených v rámci IDS JMK.

Graf 13 Vývoj počtu cestujících Integrovaného dopravního systému Jihomoravského kraje v letech 2013 až 2018

Zdroj: IDS JMK (2019)

Následující tabulka zobrazuje přímá dopravní spojení mezi okresními městy kraje prostředky veřejné hromadné dopravy. Brno je jako jediné město propojeno se všemi okresními městy kraje. Z tabulky je dále zřejmé, že spojení mezi okresními městy je nejčastěji řešeno prostřednictvím vlakových spojů. Pouze dopravní relace z Brna do Znojma je dostupná výhradně prostřednictvím autobusů. U zbylých spojení okresních měst představují autobusy pouze doplňkový mód k vlakovým spojům. Nejméně propojenými okresními městy se zbylými městy kraje jsou Hodonín, Vyškov a Znojmo.

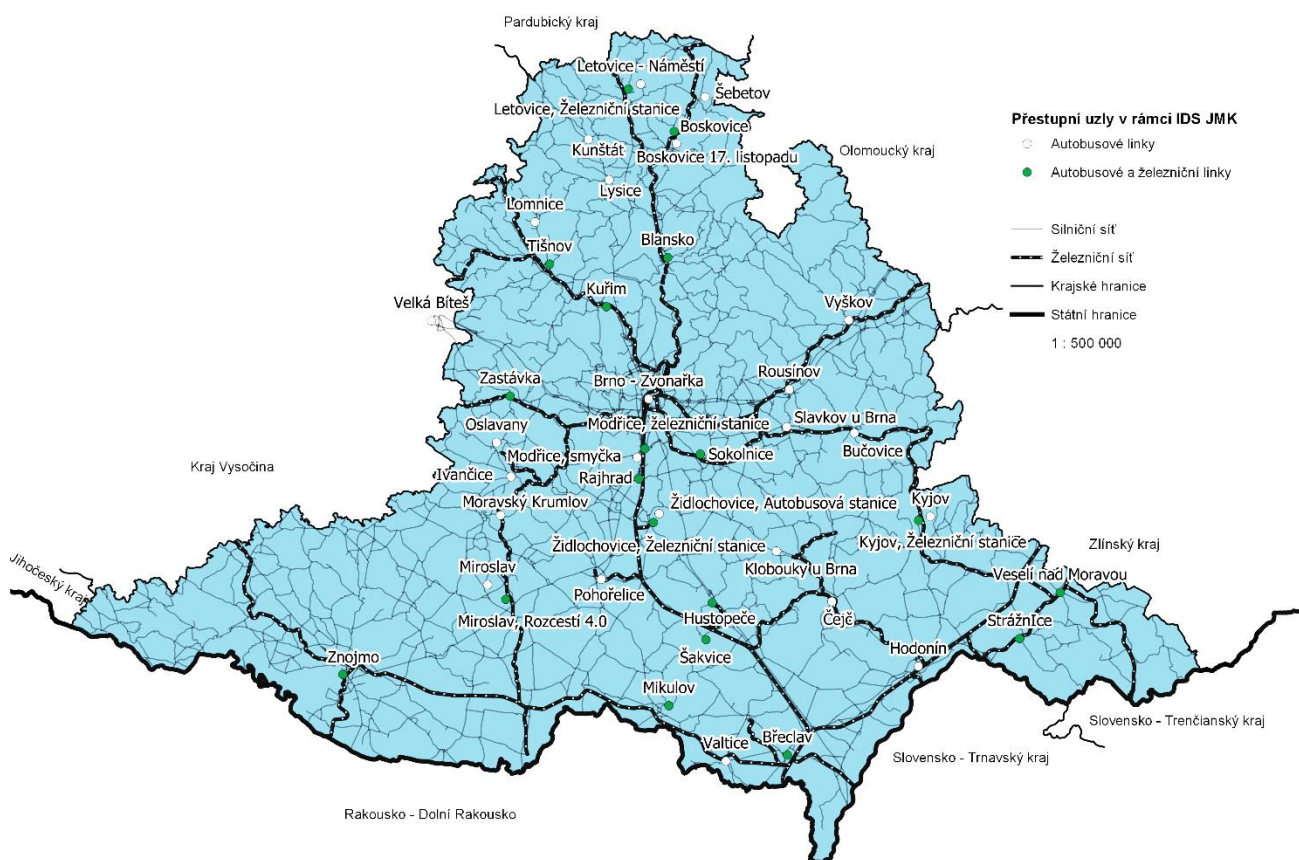
Tabulka 36 Spojení okresních měst Jihomoravského kraje

Okresy	Blansko	Brno	Břeclav	Hodonín	Vyškov	Znojmo
Blansko		Vlak	Vlak		Kombinace	
Brno	Vlak		Vlak	Kombinace	Kombinace	Autobus
Břeclav	Vlak	Vlak		Kombinace		Vlak
Hodonín		Kombinace	Kombinace			
Vyškov	Kombinace	Kombinace		-		
Znojmo		Autobus	Vlak		-	

Zdroj: IDOS (2019)

Následující mapa zobrazuje rozmístění přestupních uzlů v rámci IDS JMK.

Kartogram 14 Rozmístění přestupních uzlů Integrovaného dopravního systému Jihomoravského kraje

Zdroj: IDS JMK, KORDIS JMK; Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Celkový počet přestupních uzlů byl ke konci roku 2019 na úrovni 43. Kromě přestupního uzlu Velká Bíteš se nachází všechny přestupní uzly na území Jihomoravského kraje. Přestupní uzly umožňují snadný přestup mezi jednotlivými dopravními módy a mezi linkami regionálními nebo městské hromadné dopravy. Jízdní řády linek jsou v IDS JMK koordinovány tak, aby na sebe linky v maximální možné míře vzájemně navazovaly. Výrazně se tak zlepšuje možnost cestování za prací, do škol nebo za službami, i do řady dalších směrů, kde není zavedena přímá linka. V následujících letech doby platnosti SRJMK 2021+ bude docházet k podpoře zkvalitňování systému IDS JMK i prostřednictvím rozvoje přestupních uzlů a autobusových terminálů, které svými službami zvyšují komfort cestujících.

Standardy veřejné dopravy

Tato část představuje standardy veřejné dopravy IDS JMK, které zajišťují kvalitu a dostupnost regionální dopravy. Standardy dopravní obslužnosti místních částí jsou v kompetenci jednotlivých měst a obcí.

1. Standard jednotné kvality dopravní obslužnosti

Na celém území kraje je zajištěna stejná kvalita dopravní obslužnosti formou uplatňování standardu minimální garantované frekvence spojů.

2. Standard dostupnosti vybraných zařízení veřejnou dopravou

Všechny vybrané typy zařízení musí být dostupné chůzí do 3 km.

3. Standard dostupnosti veřejné osobní dopravy

Zastávka veřejné dopravy je vzdálena maximálně 2 km.

4. Standard minimální frekvence spojů do obce

V pracovní den je vypraveno minimálně 6 párů spojů do obce a 3 páry spojů o víkendech.

5. Standard kvality přestupu

Maximální přestupní doba je stanovena na 10 minut.

Dále jsou v rámci IDS JMK stanoveny vyšší standardy četnosti spojů v regionální autobusové dopravě v podobě vyšší četnosti spojů odvozených na základě přepravních proudů v konkrétních úsecích:³²

I. Kategorie – přepravní proud je vyšší než 250 cestujících za celý pracovní den v jednom směru

Interval spojů by neměl být větší než cca 120 minut v průběhu pracovního dne.

II. Kategorie – přepravní proud je vyšší než 500 cestujících za celý pracovní den v jednom směru

Interval by neměl být větší než cca 60 minut v průběhu pracovního dne a 120 minut v sobotu a v neděli.

³² Plán dopravní obslužnosti Jihomoravského kraje pro období let 2017 – 2021, KORDIS JMK, Odbor rozvoje dopravy Krajského úřadu Jihomoravského kraje, Jihomoravský kraj. Dostupné z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=325457&TypeID=2>

Dále jsou v rámci IDS JMK stanoveny vyšší standardy železniční dopravy v podobě vyšší četnosti spojů odvozených na základě přepravních proudů v konkrétních úsecích.³³

III. Kategorie – přepravní proud je vyšší než 250 cestujících za celý pracovní den v jednom směru

Interval spojů by neměl být větší než cca 60 minut v přepravní špičce a 120 minut v přepravním sedle.

IV. Kategorie – přepravní proud je vyšší než 500 cestujících za celý pracovní den v jednom směru

Interval by neměl být větší cca 30 minut v přepravní špičce a 60 minut v přepravním sedle.

V. Kategorie – přepravní proud je vyšší než 3 000 cestujících za celý pracovní den v jednom směru

Interval by neměl být větší než cca 15 minut v přepravní špičce a 30 minut v přepravním sedle.

Rozvojové plány IDS JMK

Tato část shrnuje oblasti, na které se v následujících letech bude soustředit KORDIS při rozvoji Integrovaného dopravního systému Jihomoravského kraje:

- Rozvoj elektronického odbavování cestujících.
- Podpora obcí při výstavbě a modernizaci P+R a sjednocení informačních systémů P+R do jednoho centrálního prvku.
- Aktivní účast v projektech MaaS („Mobility as a Service“ – „Mobilita jako služba“) – propojení různých dopravních módů do jednoho dopravního systému.
- Obnova a rozvoj elektronických informačních systémů pro cestující a pro řízení provozu (SMART řešení).
- Rozvoj kontaktních center IDS JMK.
- Podpora mikroprojektů obcí směřujících k obnově autobusových zastávek, čekáren a mobiliáře.
- Podpora obliby udržitelných druhů dopravy u dětí a mládeže formou prezentačních a komunikačních aktivit ve školách i na kulturních akcích.
- Podpora dojíždění pracujících ze znevýhodněných regionů a z regionů s nižší hustotou obyvatelstva.
- Podpora turistiky a přeshraniční dopravy, rozvoj dostupnosti kulturních a historických památek.
- Podpora dostupnosti IDS JMK pro handicapované.

³³ Plán dopravní obslužnosti Jihomoravského kraje pro období let 2017–2021, KORDIS JMK, Odbor rozvoje dopravy Krajského úřadu Jihomoravského kraje, Jihomoravský kraj. Dostupné z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=325457&TypeID=2>

Shrnutí:

- I přes nízkou cenu pohonných hmot, cenovou dostupnost automobilů, růst mezd a zvyšující se životní úroveň se daří udržovat počet cestujících v rámci IDS JMK.
- Pro zvýšení dopravního výkonu a pokračující rostoucí trend počtu přepravených cestujících je stěžejní, aby docházelo k soustavnému zlepšování stávajícího stavu. Zejména by mělo vedení kraje podporovat snahy IDS JMK o propojení různých dopravních módů, rozvoj P+R a podporu dostupné veřejné dopravy pro všechny obyvatele kraje.
- Propojenost některých velkých měst v rámci kraje je nízká, což je způsobeno zejména geografickou polohou Hodonína, Vyškova a Znojma.

4.7 Technická infrastruktura

Cílem této kapitoly je představení stavu v oblasti technické infrastruktury v rámci správního území Jihomoravského kraje a jeho jednotlivých částí.

4.7.1 Vodohospodářství

Tato podkapitola obsahuje popis stavu vodohospodářství v Jihomoravském kraji. Následující tabulka představuje mezikrajské srovnání, ze kterého je patrné, že Jihomoravský kraj je z hlediska podílu obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů nad celorepublikovým podílem. V Jihomoravském kraji bylo v roce 2018 zásobováno pitnou vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu více než 1 126 mil. obyvatel. V procentuálním vyjádření tato hodnota odpovídá více než 95 % obyvatel kraje. Významným faktorem vysokého podílu je převážně rovinný reliéf území kraje.

Jihomoravský kraj je dle celkového objemu vyrobené vody určené k veřejné potřebě na čtvrtém místě v rámci ČR. Dle objemu vyrobené vody určené k veřejné potřebě na obyvatele kraje je však objem 54 m³ na obyvatele nižší než celorepublikový průměr. Jihomoravský kraj a jeho obyvatelstvo je však závislé na zdrojích podzemní vody, jejíž podíl na vodě vyrobené k veřejné potřebě je druhý nejvyšší v ČR. Z tohoto pohledu je významné, aby docházelo na území kraje k odpovědnému zacházení se zdroji podzemní vody vzhledem k závislosti kraje na zdrojích nacházejících se v sousedních regionech. Jihomoravský kraj je krajem s nejnižším podílem ztrát z vyrobené vody určené k veřejné spotřebě. Nízké hodnoty tohoto podílu reflektují stávající stav vodovodní sítě a také opatření zamezující plýtvání s vodou.

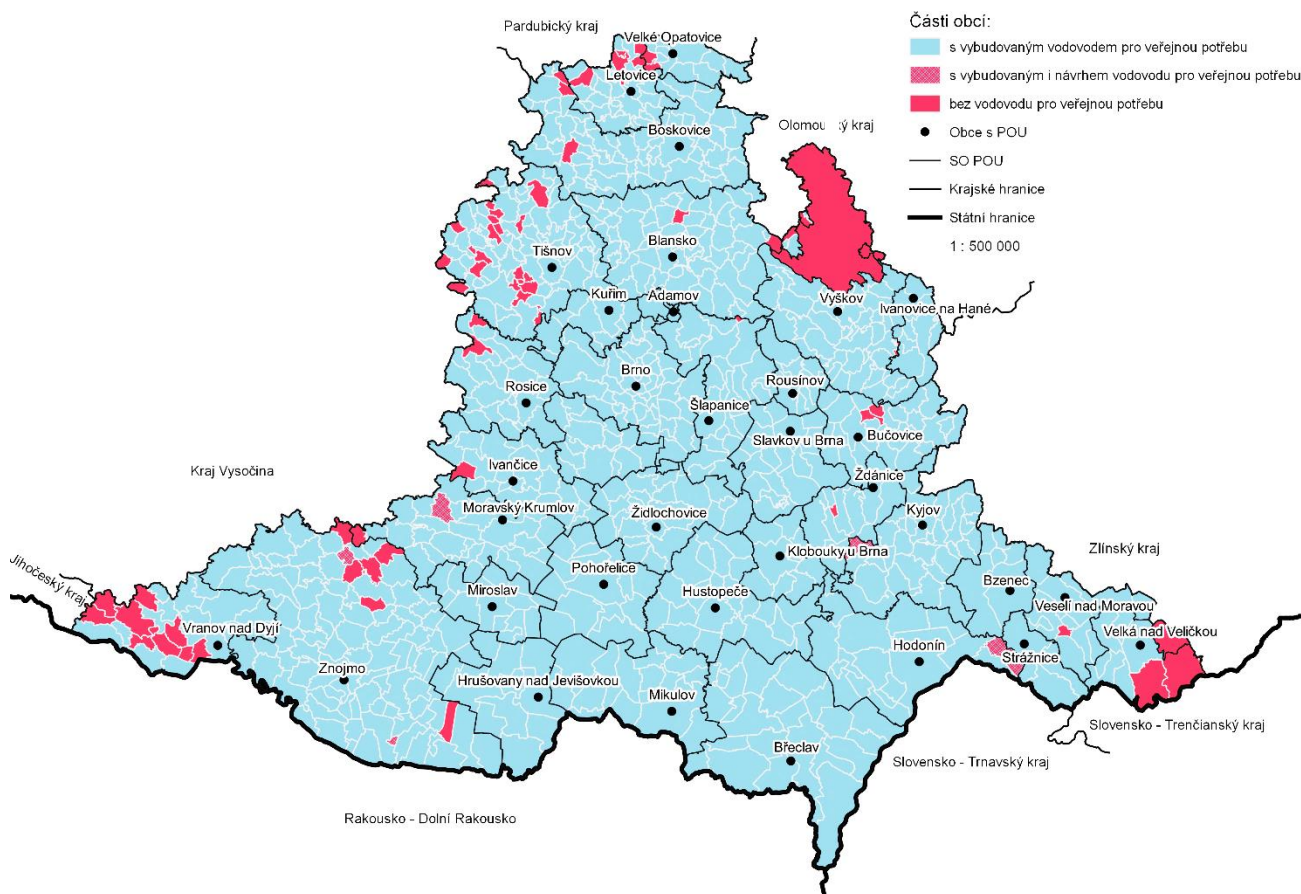
Tabulka 37 Mezikrajské srovnání vodohospodářství v roce 2018

Kraj	Podíl obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů (%)	Voda vyrobená určená k veřejné potřebě (tis.m³)	Voda vyrobená určená k veřejné potřebě na obyvatele kraje (m³ na obyv.)	Podíl podzemní vody na vodě vyrobené k veřejné potřebě (%)	Podíl ztrát z vody vyrobené určené k veřejné potřebě (%)
Česká republika	94,7	601 524	56	49,0	15,8
Hl. m. Praha	100,0	97 425	74	17,7	13,7
Středočeský kraj	86,4	65 890	48	65,4	15,4
Jihočeský kraj	90,2	32 563	51	34,8	17,5
Plzeňský kraj	86,3	31 429	54	36,8	17,5
Karlovarský kraj	100,0	17 600	60	31,1	14,2
Ústecký kraj	97,7	51 979	63	44,1	23,5
Liberecký kraj	92,4	25 695	58	61,7	21,4
Královéhradecký kraj	95,2	31 496	57	84,2	21,3
Pardubický kraj	97,4	28 002	54	78,3	15,8
Kraj Vysočina	95,8	26 253	52	51,3	15,0
Jihomoravský kraj	95,1	64 042	54	85,0	10,3
Olomoucký kraj	92,8	31 154	49	90,9	14,1
Zlínský kraj	97,2	29 632	51	55,0	16,7
Moravskoslezský kraj	99,9	68 365	57	20,0	13,2

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Následující kartogram znázorňuje části obcí Jihomoravského kraje, které jsou napojené a zásobované vodou z vodovodní sítě. Z kartogramu je patrné, že nejvíce obcí nenapojených na vodovod se nachází v okrajových oblastech kraje. Zejména se jedná o místní části obcí v oblasti Vranovska, severního Znojemska, Tišnovska, a Letovicka.

Kartogram 15 Současný stav vodovodní sítě v Jihomoravském kraji

Zdroj: Plán rozvoje vodovodů a kanalizací Jihomoravského kraje; Český statistický úřad; Mapový podklad – Data50, 2019
© Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Ve sledovaném období let 2013 až 2018 vzrostl počet obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů, a to v souvislosti s postupným připojováním dalších obcí k vodovodnímu systému. Podíl obyvatel zásobovaných vodou však ve sledovaných letech kolísal. Celková délka vodovodní sítě se rozšířila o 274 km na 7 879 km. S rozšiřující sítí vodovodů se navýšil také počet úpraven vody o 18 zařízení a počet vodovodních přípojek o 10 618 přípojek na počet 272 788 přípojek v roce 2018. Rozšíření vodovodní sítě odpovídá také nárůst objemu vyrobené vody pro veřejnou potřebu o 2 123 m³ vody. Ve sledovaných letech poklesl podíl domácností na spotřebě vody pro veřejnou potřebu. Tento pokles odpovídá rostoucí tendenci ekonomiky kraje a zvýšení objemu vody spotřebované podniky. Současně se ve sledovaném období zvýšila spotřeba vody na jednoho obyvatele kraje z 91,2 litrů na 92,9 litrů za den. Rostoucí spotřeba vody a postupující klimatická změna přináší do budoucnosti výzvy pro oblast vodohospodářství.

Po celou sledovanou dobu byly podzemní zdroje vody stěžejními při výrobě vody pro veřejnou potřebu. Ve sledovaném období došlo k poklesu objemu nefakturované vody přibližně o 200 tis. m³. Většinu nefakturované vody tvoří ztráty v potrubní síti, které se podílí na celkovém objemu nefakturované vody téměř z 85 %. Ve sledovaném období došlo díky investicím do vodovodní sítě ke snížení ztrát vodovodním potrubím asi o 2 procentní body. Zbýlých 15 % nefakturované vody připadá například na vodu využitou k hašení požárů a dalšímu využití, za které její uživatel není povinen hradit poplatky.

Vzhledem k rostoucímu objemu vyrobené vody vzrůstala také výše vodného, která se v rozmezí let 2013 až 2018 zvýšila o 375,8 mil. Kč. Vzhledem k rozšíření vodovodní sítě a rostoucím cenám se zvýšila také cena za vyrobený m³ k veřejné potřebě, a to přibližně o 5 Kč.

Tabulka 38 Vybrané ukazatele o vodovodní síti v Jihomoravském kraji v období let 2013 až 2018

Ukazatel	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Počet obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů	1 115 052	1 135 411	1 118 904	1 114 578	1 123 472	1 126 858
Podíl obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů (v %)	95,4	97,0	95,3	94,7	95,8	95,1
Délka vodovodní sítě (v km)	7 605	7 866	7 855	7 839	7 839	7 879
Počet vodovodních přípojek	262 170	271 527	265 558	265 753	272 788	272 788
Kapacita vodojemů (v m ³)	471 436	475 777	479 728	483 341	488 786	488 786
Kapacita zdrojů podzemní vody (v l za s)	3 318	3 576	3 768	3 550	3 755	3 755
Počet úpraven vody	121	139	149	128	139	139
Specifická spotřeba vody (v l na obyv. za den)	91,2	91,5	92,4	92,9	92,9	92,9
Voda vyrobená celkem (v tis. m ³)	61 191	62 063	63 259	62 451	64 160	64 160
<i>z toho ze zdrojů podzemní vody (v %)</i>	<i>88,4</i>	<i>87,9</i>	<i>87,9</i>	<i>87,8</i>	<i>85,0</i>	<i>85,0</i>
Voda vyrobená určená pro veřejnou potřebu (v tis. m ³)	61 191	62 063	63 259	62 220	63 642	64 042
Voda fakturovaná pitná celkem (v tis. m ³)	53 266	54 335	54 386	54 697	55 281	56 255
<i>z toho pro domácnosti (v %)</i>	<i>69,7</i>	<i>69,8</i>	<i>69,4</i>	<i>69,3</i>	<i>68,9</i>	<i>67,9</i>
Voda nefakturovaná celkem (v tis. m ³)	7 902	7 944	8 571	7 523	7 786	7 786
<i>z toho ztráty vody v trubní síti (v %)</i>	<i>87,1</i>	<i>85,7</i>	<i>86,7</i>	<i>84,8</i>	<i>84,8</i>	<i>84,8</i>
Vodné celkem (v tis. Kč)	1 566 112	1 670 927	1 768 386	1 830 758	1 858 818	1 941 933
Vodné na vyrobený m ³ vody (v Kč)	25,6	26,9	28,0	29,3	29,0	30,3

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Informace o plánovaných investicích a o rozvoji v oblasti vodohospodářství obsahuje *Plán rozvoje vodovodů a kanalizací Jihomoravského kraje*³⁴ a stávající situaci zásobování pitnou vodou v území kraje popisuje sborník *Voda pro Jihomoravský kraj*³⁵.

Na dodávky pitné vody se v území kraje podílí 5 vodárenských společností. Mezi tyto společnosti patří Brněnské vodárny a kanalizace, a.s. (dále také „BVAK“), Vodárenská akciová společnost, a.s. rozdělená do 4 územních divizí (Boskovice, Brno-venkov, Třebíč a Znojmo), Vodovody a kanalizace Hodonín, a.s., Vodovody a kanalizace Břeclav, a.s. a Vodovody a kanalizace Vyškov, a.s.

Mezi hlavní zdroje pitné vody na území kraje patří soustava Březovských vodovodů (I. BV a II. BV) a Vířského oblastního vodovodu. Pro Březovské vodovody jsou zdroje podzemní vody u Březové nad Svitavou v Pardubickém kraji a je jimi zásobována Brněnská metropolitní oblast. V roce 2018 se Březovské vodovody podílely na celkovém podílu 87,2 % vyrobené pitné vody soustavy BVAK. Vířský oblastní vodovod odvádí povrchovou vodu Vodního díla Víř pro soustavu BVAK a v roce 2018 byl zdrojnicí pro 12,7 % vyrobené pitné vody v této soustavě. Kapacity soustavy jsou v současnosti dostačující pro obsluhovaný region a mají značnou rezervu pro budoucí rozvoj území. K nejvýznamnějšímu zdroji v oblasti okresu Brno-venkov patří zdroj jímacího území (dále také „JÚ“) podzemní vody Moravské Bránice, jež je zdrojem pro skupinový vodovod Ivančice – Rosice.

Území okresu Blansko je zásobováno pitnou vodou prostřednictvím 14 skupinových a 70 samostatných vodovodů. Obce v území jsou částečně zásobeny Březovskými vodovody. Nejvýznamnějšími zdrojnicemi v území jsou zdroje podzemní vody JÚ Velké Opatovice, JÚ Lažany, JÚ Spešov a JÚ Rájec-Jestřebí. Zásobárnami povrchové vody je vodárenská nádrž Boskovice. JÚ Velké Opatovice je zdrojem pitné vody pro skupinový vodovod Dražanská vrchovina, který zásobuje také území Olomouckého kraje, a to území okresu Prostějov.

Na zásobování pitnou vodou se na území okresu Břeclav nejvíce podílí skupinové vodovody Hustopeče (podzemní voda z JÚ Nová Ves, JÚ Vranovice, JÚ Iváň), Velké Pavlovice (JÚ Zaječí), Mikulov (JÚ Lednice), Břeclav (JÚ Kančí obora) a Pohořelice (JÚ Cvrčovice).

Území okresu Hodonín je zásobováno pitnou vodou celkem pěti vzájemně propojenými skupinovými vodovody, a to Hodonín, Koryčany-Kyjov-Klobouky, Veselí-Strážnice, Podluží a Bzenec-Kyjov-Hodonín. Celkem se na zásobování vodou z těchto vodovodů podílí tři zdroje. Podzemními zdrojnicemi vody jsou JÚ Bzenec a JÚ Moravská Nová Ves. Povrchovou vodou zásobuje vodárenská nádrž Koryčany. JÚ Bzenec je největším zdrojem vody v kraji a v současnosti hrozí jeho narušení v souvislosti s plánovanou těžbou štěrkopísků na pomezí Jihomoravského a Zlínského kraje.

Na zásobování pitnou vodou v území okresu Vyškov se podílí skupinové vodovody Vyškov, Pustiměř-Ivanovice, Hodějovice-Heršpice-Nížkovice-Kobeřice, Dražovice-Letonice, Ježkovice-Ruprechtov-Podomí a Dětkovice-Švábenice, které nejsou vzájemně propojené. Významným zdrojem povrchové vody je vodárenská nádrž Opatovice. Významnými zdroji podzemní vody jsou JÚ Drnovice, JÚ Dědice, JÚ Manerov, JÚ Brankovice a JÚ Pustiměř.

³⁴ Voda pro Jihomoravský kraj, Jihomoravský kraj. Dostupné z: <https://rskjmk.kr-jihomoravsky.cz/api/media/1259/P%C5%99%C3%ADloha+%C4%8D.+2+Sborn%C3%ADk+-+Voda+pro+JMK.pdf>

³⁵ A.1 Souhrnná zpráva, Název akce: Aktualizace Plánu rozvoje vodovodů a kanalizací Jihomoravského kraje. Dostupné z: https://www.kr-jihomoravsky.cz/archiv/ozp/PRVK_JMK/A.1%20Souhrnna%20zprava/A1_Souhrnna_zprava.doc

Území okresu Znojmo je zásobováno pitnou vodou prostřednictvím 16 skupinových a 33 samostatných vodovodů. Většina je zásobována z lokálních zdrojů vody. Nejvýznamnějšími jsou skupinové vodovody Znojmo, Třebíč, Štítary a Jevišovice. Mezi stěžejní zdroje vody patří povrchová voda z nádrží Vranov a Znojmo. Voda z Vranovské přehrady dále zásobuje vodovod Vranov-Moravské Budějovice-Dukovany, který je významným zdrojem pitné vody pro okres Třebíč v Kraji Vysočina.

Shrnutí:

- Významná závislost na podzemních zdrojích vody. V této souvislosti je cílem realizovat opatření vedoucí k ochraně a udržení vydatnosti stávajících zdrojů podzemní vody a zvýšení míry akumulace povrchové vody pro vodárenské účely. V tomto kontextu bude muset povrchová voda do jisté míry nahrazovat vydatnost zdrojů podzemní vody, které se v současné době výrazně snižují.
- I přes absolutně nejmenší podíl ztrát z vody vyrobené a určené k veřejné potřebě v rámci krajů je podíl ztrát na celkovém podílu nefakturované vody na úrovni 85 %. V tomto kontextu je zde stále prostor pro zlepšení současné sítě.

4.7.2 Kanalizace

Cílem této podkapitoly je shrnout klíčové skutečnosti týkající se současného stavu kanalizační sítě na území kraje. Tabulka níže představuje srovnání krajů České republiky. Z porovnání je patrné, že podíl domů napojených na kanalizaci v Jihomoravském kraji je vyšší než celková průměrná hodnota za ČR. Obdobně nadprůměrné hodnoty vykazuje hodnota podílu čištěných odpadních vod. Dle podílů splaškové a průmyslově znečištěné vody vypouštěné do kanalizace je patrné, že Jihomoravský kraj patří mezi kraje, kde mezi největší znečišťovatele patří domácnosti. Důvodem nižší úrovně v porovnání s hodnotou za celou ČR je absence velkých podniků z průmyslových oborů nadměrně využívajících vodu při svém provozu (například chemický, papírenský a těžební průmysl) a také absence významných zdrojů elektrické energie, jež by využívaly vodu při výrobě.

Tabulka 39 Mezikrajské srovnání kanalizační sítě v roce 2018

Kraj	Podíl domů napojených na kanalizaci (%)	Podíl čištěných odpadních vod (%)	Vypouštěné odpadní vody do kanalizace bez srážkových vod (tis. m ³)		
			Celkem	Podíl splaškové vody (%)	Podíl průmyslově znečištěné vody (%)
ČR	85,5	97,6	453 322	68	32
Hl. m. Praha	99,0	100,0	80 103	61	39
Středočeský kraj	74,4	99,6	49 328	71	29
Jihočeský kraj	87,0	96,2	27 673	65	35
Plzeňský kraj	86,3	95,7	29 140	58	42
Karlovarský kraj	100,0	99,9	13 415	64	36

Kraj	Podíl domů napojených na kanalizaci (%)	Podíl čištěných odpadních vod (%)	Vypouštěné odpadní vody do kanalizace bez srážkových vod (tis. m ³)		
			Celkem	Podíl splaškové vody (%)	Podíl průmyslově znečištěné vody (%)
Ústecký kraj	83,7	99,0	29 472	78	22
Liberecký kraj	69,6	98,5	14 280	71	29
Královéhradecký kraj	78,9	96,6	20 226	65	35
Pardubický kraj	74,6	99,0	17 774	63	37
Kraj Vysočina	87,6	90,1	18 473	79	21
Jihomoravský kraj	89,9	98,8	52 303	71	29
Olomoucký kraj	85,3	97,7	28 064	68	32
Zlínský kraj	97,2	92,5	26 273	72	28
Moravskoslezský kraj	83,1	95,8	46 800	71	29

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Od roku 2013 se zvýšil počet i podíl obyvatel Jihomoravského kraje bydlících v domech napojených na kanalizační síť, kdy v roce 2018 žilo 89,9 % obyvatel v domech napojených na kanalizaci. Nejvyšší hodnoty však dosáhl Jihomoravský kraj v roce 2014. Naprostou většinu kanalizační sítě, a to 97,7 %, představují kanalizace ústící do čističek odpadních vod (dále také „ČOV“).

Ve sledovaném období se výše objemu čištěných odpadních vod pohybovaly na hodnotách v rozmezí od 49 788 do 52 514 tis. m³ odpadních vod. Od roku 2013 se zvýšil podíl čištěných odpadních vod, a to o necelé 1 % na 98,8 % odpadních vod. Zvýšení podílu čištěných odpadních vod je zejména pozitivním efektem rozšíření sítí kanalizací od roku 2013, kdy došlo k výstavbě nových 505 km. V souvislosti s rozšířením došlo i k navýšení počtu ČOV o 37 na celkový počet 247 ČOV. I přes zvyšující se počet ČOV klesá celková kapacita čistíren odpadních vod v kraji. Důvody spočívají například v usazování kalů v zařízeních ČOV nebo změně technologického postupu ČOV, jež následně snižuje jejich celkovou kapacitu.³⁶

³⁶ Informace Vodárenské akciové společnosti, a.s.

Tabulka 40 Vybrané ukazatele o kanalizační síti v Jihomoravském kraji v období let 2013 až 2018

Ukazatel	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Počet obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci	1 033 396	1 058 109	1 055 220	1 053 537	1 072 800	1 064 552
<i>z toho podíl kanalizací s koncovou ČOV (%)</i>	95,2	95,6	96,1	97,1	97,2	97,7
Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci (%)	88,4	90,4	89,9	89,5	91,0	89,9
Čištěné odpadní vody bez srážkových vod (tis. m ³)	52 514	50 888	49 788	50 810	51 511	52 171
Podíl čištěných odpadních vod (%)	97,9	97,0	96,6	98,5	98,5	98,8
Délka kanalizační sítě (km)	5 090	5 289	5 420	5 495	5 652	5 595
Počet čistíren odpadních vod	210	219	230	240	245	247
Kapacita čistíren odpadních vod (m ³ /den)	330 603	335 353	333 672	335 444	329 779	329 565

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Shrnutí:

- Podíl obyvatel žijících v domech napojených na kanalizaci kolísá na úrovni 90 %. Dlouhodobě se však investice do kanalizačních sítí projevují zvýšeným podílem čištěných odpadních vod.
- K udržení stavu a kapacity ČOV je nutné, aby docházelo minimálně k udržování stávajícího stavu. Zejména se jedná o rekonstrukce a modernizace stávajících jednotných kanalizací (např. omezování odlehčování, retence srážkových vod, retence odpadních vod).
- Kraj bude s ohledem na ekonomickou efektivitu i nadále podporovat obce nebo svazky obcí při investicích do kanalizačních sítí v oblastech, kde doposud nejsou obce napojené na ČOV. Zejména se jedná o budování moderních oddílných kanalizací, jež by sváděly znečištěnou vodu do již vybudovaných centrálních ČOV. Případně v regionech, kde ČOV chybí, prioritně budovat centrální ČOV.

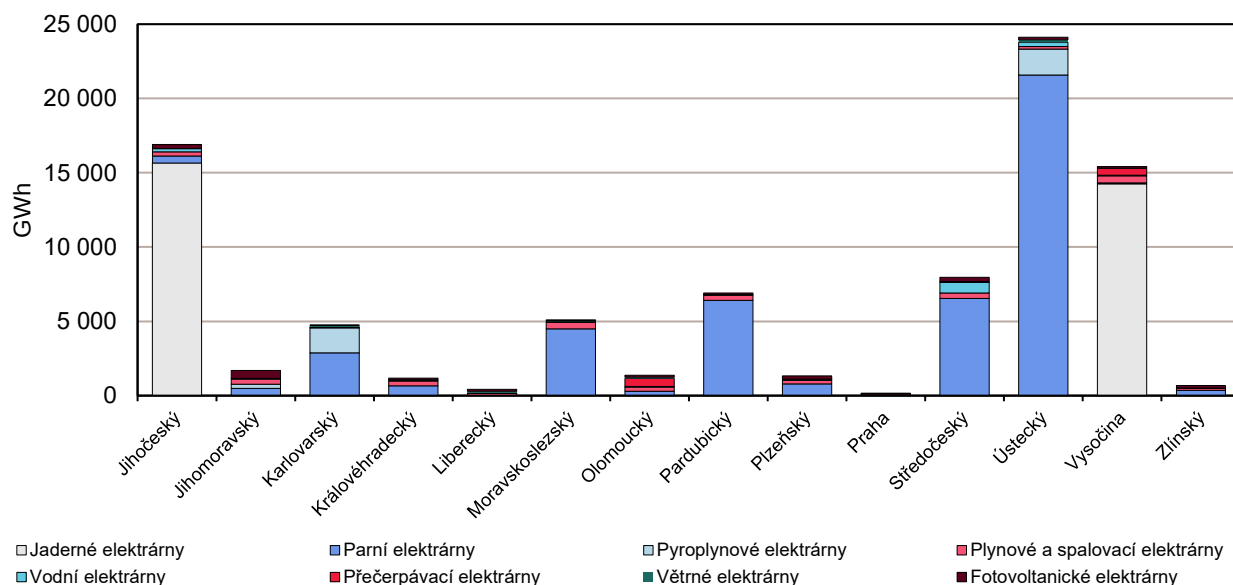
4.7.3 Energetika

Tato podkapitola analyzuje stav a vývoj energetické infrastruktury se zaměřením na elektrizační, plynárenskou a teplárenskou soustavu.

Elektrizační soustava

Následující graf zobrazuje objem vyrobené elektrické energie v jednotlivých krajích dle využití technologie ve výrobních zdrojích elektrické energie v roce 2018. Z uvedených hodnot je zřejmé, že Jihomoravský kraj patří dle objemu vyrobené elektřiny mezi kraje s nejnižším objemem vyrobené elektřiny v České republice. Důvodem je zejména absence velkého výrobního zdroje v území kraje.

Graf 14 Srovnání výroby elektřiny brutto v krajích dle využití technologie v roce 2018

Zdroj: Energetický regulační úřad (2019)

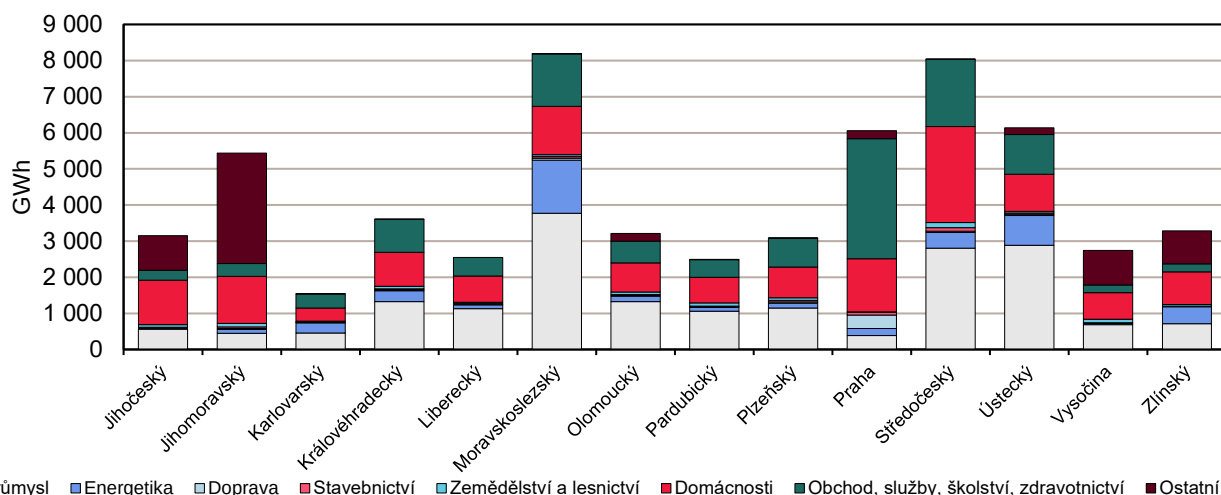
Celkem bylo v Jihomoravském kraji vyrobeno asi 1 693 GWh. Nejvíce elektrické energie bylo vyrobeno ve fotovoltaických elektrárnách (32 %), v parních elektrárnách (29 %), v plynových a spalovacích elektrárnách (20 %). Více než jedna třetina elektrické energie byla vyrobena z obnovitelných zdrojů elektrické energie.

Graf uvedený níže uvádí srovnání spotřeby elektrické energie v rámci krajů ČR, a to dle sektorů národního hospodářství v roce 2018. Jihomoravský kraj dle prezentovaných skutečností je z hlediska elektrické energie nesoběstačný.³⁷ Je patrné, že výroba elektřiny v rámci Jihomoravského kraje je výrazně nižší než jeho spotřeba. Jihomoravský kraj je tedy závislý na elektrické energii vyrobené v jiných krajích.

V roce 2018 dosahovala roční spotřeba kraje úrovně přibližně 5 434 GWh. Největší část objemu elektrické energie spotřebovává kategorie ostatní (56 %), kategorie domácnosti (24 %), kategorie průmysl (8 %) a kategorie obchod, služby, školství a zdravotnictví (7 %).

³⁷ Výsledky o soběstačnosti kraje jsou položeny na základě dat Energetického regulačního úřadu, který uvádí výrobu elektrické energie brutto a spotřebu elektřiny netto.

Graf 15 Srovnání spotřeby elektřiny v krajích dle sektorů národního hospodářství v roce 2018

Zdroj: Energetický regulační úřad (2019)

Níže uvedená tabulka přináší základní údaje týkající se výkonu a spotřeby elektřiny v Jihomoravském kraji. Instalovaný výkon výrobních zdrojů elektrické energie v Jihomoravském kraji byl v roce 2017 celkem 898 GW. Od roku 2013 do roku 2017 se celkový instalovaný výkon snížil o 31 MW. Současně se snížil i podíl instalovaného výkonu v kraji na celkovém instalovaném výkonu v ČR, který dosahoval úrovně 4,0 % v roce 2017. Naproti poklesu instalovaného výkonu se zvýšila výroba elektrické energie v kraji. Podíl na celkovém objemu vyrobené elektřiny v České republice se však zvýšil pouze o 0,1 %.

Spotřeba elektřiny v kraji je s mírnými výkyvy na konstantní úrovni. Mezi lety 2013 až 2017 oscilovala v rozmezí 5 098 GWh do 5 398 GWh. Celková spotřeba elektřiny přepočtená na jednoho obyvatele kraje je nižší než průměrná hodnota České republiky, což souvisí s ekonomickou strukturou a s nízkým zastoupením odvětví s vyšší spotřebou elektrické energie.

Tabulka 41 Základní údaje elektroenergetické soustavy v Jihomoravském kraji v letech 2013 a 2017

Parametr	2013	2014	2015	2016	2017
Instalovaný výkon elektrizační soustavy (GW)	0,929	0,961	0,914	0,899	0,898
Podíl na instalovaném výkonu ČR (%)	4,4	4,4	4,2	4,1	4,0
Výroba elektřiny brutto (GWh)	1 563,9	1 671,7	1 608,2	1 597,7	1 690,2
Podíl na vyrobené elektřině ČR (%)	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9
Spotřeba elektřiny netto (GWh)	5 397,6	5 124,8	5 098,3	5 214,5	5 337,8
Podíl na spotřebované elektřině ČR (%)	7,7	9,2	9,0	9,0	9,0
Spotřeba elektřiny na 1 obyvatele ČR (kWh)	-	1 342,3	1 364,4	1 402,9	1 436,6
Spotřeba elektřiny na 1 obyvatele Jihomoravského kraje (kWh)	1 077,0	1 050,2	1 066,6	1 087,5	1 110,8

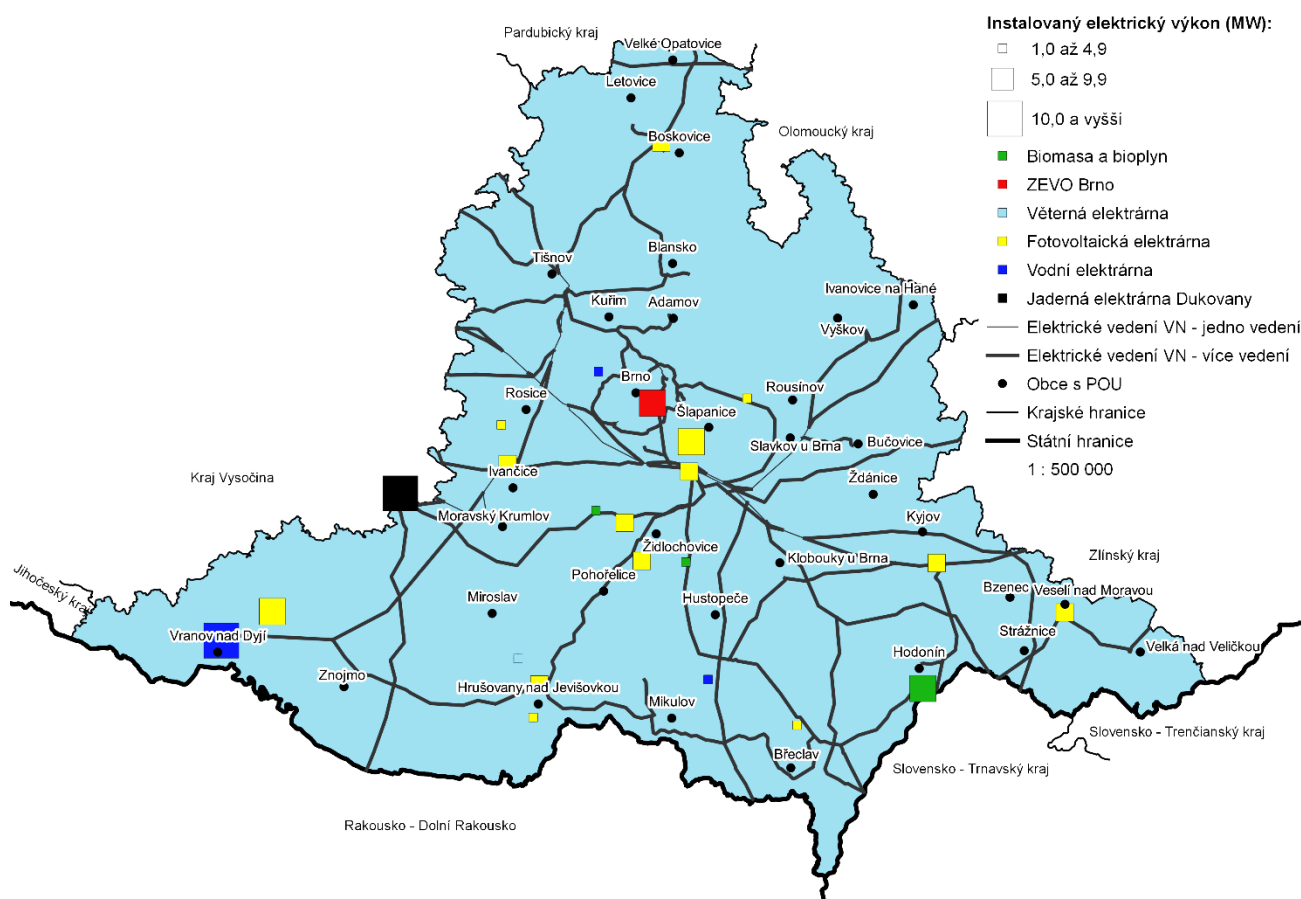
Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Následující kartogram zobrazuje prostorovou distribuci výrobních zdrojů elektrické energie v území kraje. Výrobní zdroje elektřiny s minimálním výkonem 1 MW jsou zobrazeny dle jejich instalovaného výkonu. Největším zdrojem elektrické energie co do objemu instalovaného výkonu je Elektrárna Hodonín s instalovaným elektrickým výkonem 105 MW. Tato tepelná elektrárna využívá teplo získané spalováním biomasy. Kromě elektřiny dodává elektrárna také teplo. Její instalovaný tepelný výkon je 250 MW. Zobrazené zdroje elektřiny představují asi jednu třetinu celkového instalovaného výkonu v kraji. Je tedy patrné, že výroba elektrické energie je v Jihomoravském kraji závislá na menších zdrojích elektrické energie a jejím přívodu z ostatních krajů. Druhým největším zdrojem elektrické energie je dle instalovaného elektrického výkonu zařízení pro energetické využití odpadu (dále také „ZEVO“) Brno. Elektrický instalovaný výkon je necelých 23 MW a tepelný výkon 92 MW. Zdrojem pro výrobu elektřiny a tepla v ZEVO je komunální odpad.

Páteří elektrizační soustavy vysokého napětí je vedení vysokého napětí. Síť vedení vysokého napětí na území kraje je dlouhá asi 1 186 km. Jeho správcem je společnost E.ON distribuce.

Nedaleko krajské hranice na území Kraje Vysočina se nachází Jaderná elektrárna Dukovany. Tato elektrárna je jedním z nejvýznamnějších zdrojů elektrické energie v České republice a také významným zaměstnavatelem v blízkém regionu Moravskokrumlovsko.

Kartogram 16 Nejvýznamnější zdroje elektrické energie v Jihomoravském kraji

Zdroj: Územně analytické podklady k 30. 6. 2019, Český statistický úřad; Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Shrnutí:

- Jihomoravský kraj je vzhledem k nesoběstačnosti z pohledu výroby a spotřeby elektrické energie závislý na dodávkách elektřiny z ostatních krajů ČR. Pro kraj představuje v budoucnu významný potenciál využití sluneční energie vzhledem k teplým a slunečným klimatickým podmínkám.

Plynárenská soustava

V území Jihomoravského kraje se nacházejí ložiska zemního plynu na Břeclavsku a Hodonínsku. Vzhledem k objemu spotřeby zemního plynu v kraji je význam plynu získaný z těchto ložisek zanedbatelný. Dovoz zemního plynu je zajištěn vysokotlakými plynovody provozovanými společností NET4GAS, s.r.o. Provozovatel přepravní soustavy analyzoval přiměřenost své výstupní kapacity do domácí zóny v rámci *Desetiletého plánu rozvoje přepravní soustavy v ČR 2018-2027*³⁸. Dle závěrů desetiletého plánu vyplývá, že technická výstupní kapacita přepravní soustavy pro území Jihomoravského dostatečně pokrývá předpokládaný vývoj maximální denní spotřeby, a proto není nutné zvyšovat přepravní kapacitu v kraji.

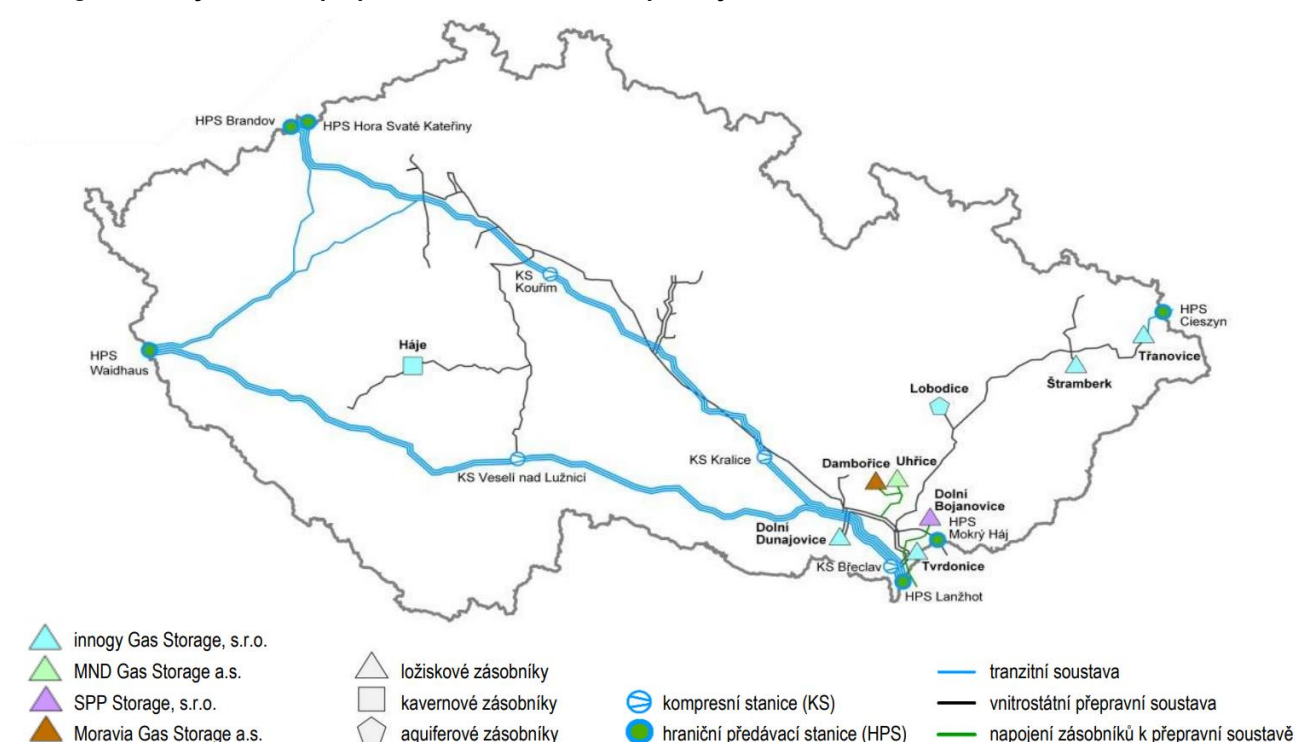
Provozovatelem distribuční soustavy na území Jihomoravské kraje je společnost RWE GasNet. Jihomoravský kraj se řadí mezi kraje s vysokým zastoupením plynofikovaných obcí s celkovým podílem 91 % (druhá nejvyšší hodnota v České republice). Vysokému podílu plynofikovaných obcí napomáhá převážně rovinatý reliéf kraje.

Vysokotlaký plynovod Transgas vede ze Slovenska v blízkosti Lanžhota a dále se rozvětňuje u Malešovic na jižní a severní větev. Jižní větev prochází skrze Kraj Vysočinu, Jihočeský kraj do Plzeňského kraje, ze kterého dále plynovod vede do Německa. Severní větev plynovodu vede severozápadním směrem přes území Kraje Vysočina, Středočeský kraj a Ústecký kraj, kde dále vedení plynovodu pokračuje do Německa.

V Jihomoravském kraji se nachází několik zásobníků zemního plynu, které jsou strategicky významné na úrovni ČR. Jedná se o zásobníky plynu v Dambořicích, Dolních Bojanovicích, Dolních Dunajovicích, Tvrdonicích a Uhřicích.

³⁸ Desetiletý plán rozvoje přepravní soustavy v České republice 2018–2027, Energetický regulační úřad, NET4GAS, 2018. Dostupné z: https://www.eru.cz/documents/10540/3951565/Upravene_zneni_Desetilet%C3%A9ho_pl%C3%A1nu_rozvoje_p%C5%99epravn%C3%A1D%20soustavy_v_%C4%8CR_2018-2027.pdf/177b1b82-339f-42f0-97fb-f19c5296bbf2

Kartogram 17 Plynárenská přepravní soustava České republiky

Zdroj: Roční zpráva o provozu plynárenské soustavy ČR za rok 2018, Energetický regulační úřad

Shrnutí:

- Vysoký podíl plynofikovaných obcí v kraji významně snižuje emise znečišťujících látek do ovzduší ze spalování tuhých paliv.

Teplárenská soustava

Distribuce tepla je závislá na lokalizaci výrobních zdrojů elektrické energie a využívání odpadního tepla pro potřeby zásobování spotřebitelů v jejich okolí. Největší síť zásobování teplem je rozvinuta v Brně, kde je teplo využíváno ze spalovny komunálního odpadu SAKO, a v Hodoníně, kde je jeho zdrojem Elektrárna Hodonín. Dalším důležitým distributorem tepla jsou Teplárny Brno. Významný potenciál má dále odpadní teplo produkované Jadernou elektrárnou Dukovany, které by bylo možné využít. Vybudování teplovodu Dukovany-Brno již bylo součástí strategických projektových záměrů Jihomoravského kraje.

Dle Energetického regulačního úřadu byl v roce 2018 instalovaný výkon teplárenské soustavy 2 003 MWt, což odpovídá 4,7 % z celkového instalovaného výkonu ČR. Ve stejném roce výroba tepla brutto byla na úrovni 7 954 TJ, jenž představuje 4,9 % vyrobeného tepla v České republice. Při odečtení ztrát plynoucích z distribuce tepla dosáhly celkové dodávky tepla objemu 5 523 TJ, což představovalo 6,2 % podílu ČR. Nejvýznamnějšími zdroji využívanými při výrobě tepla byl zemní plyn (69,4 %), komunální odpad (18,6 %) a biomasa (7,9 %).

Největšími spotřebiteli tepla podle sektorů národního hospodářství byly domácnosti (58,6 %), odvětví obchodu, služeb, školství a zdravotnictví (15,8 %), kategorie ostatní (15,8 %) a průmysl (9,1 %).

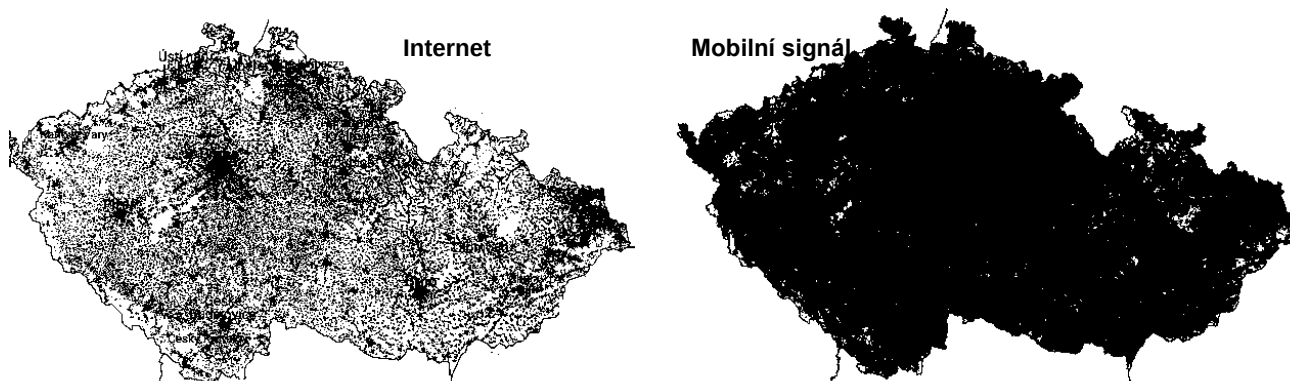
Shrnutí:

- Význam teplotní soustavy pro dodávky tepla na území Jihomoravského kraje má lokální charakter, a to zejména v Brně a v Hodoníně. Výroba tepla na území kraje je na podprůměrné úrovni a jeho podíl v rámci ČR neodpovídá velikosti Jihomoravského kraje.

4.7.4 Telematika

Tato podkapitola stručně charakterizuje Jihomoravský kraj z hlediska pokrytí území kraje telefonním signálem a internetovým připojením. Následující kartogram znázorňuje pokrytí ČR internetem a telefonním signálem. Je patrné, že území Jihomoravského kraje je téměř celé pokryto mobilním signálem. Dle údajů ČSÚ došlo od roku 2013 ke zvýšení podílů domácností v kraji připojených do sítě internetu asi o 7,6 procentních bodů na 79,3 % připojených domácností v roce 2017.

Kartogram 18 Pokrytí České republiky internetem a mobilním signálem

Zdroj: Vlastní zpracování, Český telekomunikační úřad (2019)

V následující tabulce je uvedeno pokrytí telefonním signálem v jednotlivých okresech Jihomoravského kraje. Tabulka obsahuje údaje o pokrytí území telefonním signálem zprostředkovaným největšími českými operátory a počet obyvatel jednotlivých okresů žijících v území. Z údajů je zřejmé, že téměř celé území je pokryto telefonním signálem.

Tabulka 42 Pokrytí území okresů Jihomoravského kraje telefonním signálem v roce 2019

Okres	Území			Obyvatelstvo		
	O ₂	T-Mobile	Vodafone	O ₂	T-Mobile	Vodafone
ČR	95,1 %	95,2 %	93,2 %	99,6 %	99,6 %	99,4 %
Jihomoravský kraj	96,9 %	96,6 %	95,2 %	99,8 %	99,7 %	99,5 %
Blansko	96,6 %	96,5 %	94,6 %	99,3 %	99,3 %	98,6 %
Brno-město	98,6 %	98,4 %	98,8 %	100,0 %	99,9 %	100,0 %
Brno-venkov	96,7 %	96,6 %	93,9 %	99,6 %	99,6 %	98,9 %
Břeclav	99,0 %	98,8 %	97,6 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Okres	Území			Obyvatelstvo		
	O ₂	T-Mobile	Vodafone	O ₂	T-Mobile	Vodafone
Hodonín	96,9 %	96,7 %	96,5 %	99,9 %	99,9 %	99,9 %
Vyškov	93,6 %	92,9 %	91,8 %	99,9 %	100,0 %	99,5 %
Znojmo	97,5 %	97,1 %	95,6 %	99,6 %	99,3 %	99,4 %

Zdroj: Český telekomunikační úřad (2019)

Shrnutí:

- Území kraje je dostatečně pokryto telefonním signálem. Z pohledu zvýšení bezpečnosti a komfortu obyvatel kraje by mělo i nadále docházet k jeho rozšiřování, a to i v méně obydlených území kraje.

4.8 Veřejné služby a občanská vybavenost

Předmětem této kapitoly jsou témata zdravotnictví (zdravotnická zařízení, integrovaný záchranný systém apod.), sociální služby, vzdělávání, bydlení, sport, kultura a veřejná správa v Jihomoravském kraji. Zároveň je zde věnován významný prostor základním oblastem klíčovým pro zajištění kvalitního života obyvatel na jižní Moravě.

4.8.1 Vzdělávání

Záměrem této podkapitoly je prezentovat základní přehled ukazatelů v oblasti vzdělávání. Vzdělávání a vzdělanost obyvatelstva je jedním ze základních determinantů rozvoje regionu. Cílem každého regionu z pohledu dosažení vyšší konkurenceschopnosti by mělo být v tomto kontextu dosažení vyšší úrovně kvality vzdělávacích institucí a vytváření přidané hodnoty vyplývající ze zúročených znalostí vycházejících z aplikace vědy a výzkumu.

Předškolní vzdělávání probíhalo ve školním roce 2017/2018 v 667 mateřských školách (dále také „MŠ“). Zřizovateli MŠ jsou zejména obce, soukromí provozovatelé, církevní instituce nebo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále také „MŠMT“). Jihomoravský kraj zřizuje celkem 16 mateřských škol. Jedná se zejména o MŠ zřízené v rámci příspěvkových organizací kraje, dětských léčeben a praktických škol. Počet dětí v MŠ na území kraje dosáhl svého dlouhodobého maxima ve školním roce 2015/2016 a následně klesá. V tomto kontextu se lze domnívat, že snižování počtu dětí souvisí se současným demografickým vývojem a s přechodem početné generace dětí narozených v období let 2008 až 2012 do základních škol (dále také „ZŠ“).

V Jihomoravském kraji bylo zřizováno ve školním roce 2017/2018 celkem 482 základních škol, z čehož 400 ZŠ bylo zřizováno obcemi. Jihomoravský kraj byl zřizovatelem 28 ZŠ, které obdobně jako MŠ standardně nespádají do kompetence kraje. Ve všech ZŠ v Jihomoravském kraji plnilo povinnou školní docházku ve školním roce 2017/2018 celkem 101 540 žáků. Počet žáků základních škol se aktuálně zvyšuje v důsledku přechodu početně silných ročníků do ZŠ. Celkem tento nárůst do roku 2017/2018 odpovídá zvýšení počtu žáků o 14 % oproti stavu k roku 2012/2013.

Tabulka 43 Vývoj struktury mateřských a základních škol v Jihomoravském kraji (2012/13 až 2017/18)

Mateřské a základní školy	Školní rok					
	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Mateřské školy	645	647	657	657	659	667
Počet tříd	1 696	1 725	1 775	1 793	1 799	1 811
Počet žáků	39 489	40 498	41 330	41 519	41 129	41 301
Počet učitelů	3 062	3 132	3 250	3 286	3 319	3 369
Základní školy	475	473	472	473	480	482
Počet tříd	4 564	4 614	4 709	4 825	4 964	5 096
Počet žáků	87 444	89 755	92 481	95 654	98 990	101 540
Počet učitelů	6 294	6 386	6 450	6 617	6 792	6 984

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Do kompetence Jihomoravského kraje spadá středoškolské vzdělávání a střední školy (dále také „SŠ“). Jihomoravský kraj byl ve školním roce 2017/2018 zřizovatelem celkem 86 SŠ. Soukromé subjekty zřizovaly dalších 26 SŠ, z nichž se naprostá většina nacházela v Brně. MŠMT zřizuje 4 SŠ, jež jsou zejména součástí výchovných ústavů³⁹ a jedna SŠ je součástí MŠ a ZŠ pro zdravotně znevýhodněné⁴⁰. V období let 2013 až 2018 se snížil počet SŠ ze 128 na 125. Tomu odpovídá i klesající počet žáků středních škol, jenž se do roku 2018 snížil oproti hodnotám z roku 2013 o 13 %.

Tabulka 44 Vývoj struktury středních škol, konzervatoří a vyšších odborných škol (2012/13 až 2017/18)

Střední a vyšší odborné školy	Školní rok					
	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Střední školy	128	126	123	123	125	125
Počet tříd	2 301	2 213	2 139	2 111	2 074	2 069
Počet žáků	52 638	49 670	47 791	46 695	46 184	45 920
<i>z toho obory gymnázií</i>	<i>15 639</i>	<i>15 182</i>	<i>15 061</i>	<i>15 159</i>	<i>15 291</i>	<i>15 471</i>
<i>z toho obory odborné a učňovské</i>	<i>33 865</i>	<i>31 756</i>	<i>30 522</i>	<i>29 426</i>	<i>28 993</i>	<i>28 782</i>
<i>z toho obory nástavbového studia</i>	<i>3 134</i>	<i>2 732</i>	<i>2 208</i>	<i>2 110</i>	<i>1 900</i>	<i>1 667</i>
Počet učitelů	4 657	4 482	4 296	4 188	4 152	4 181

³⁹ Výchovné ústavy v Olešnici na Moravě, v Moravském Krumlově a ve Višňově.

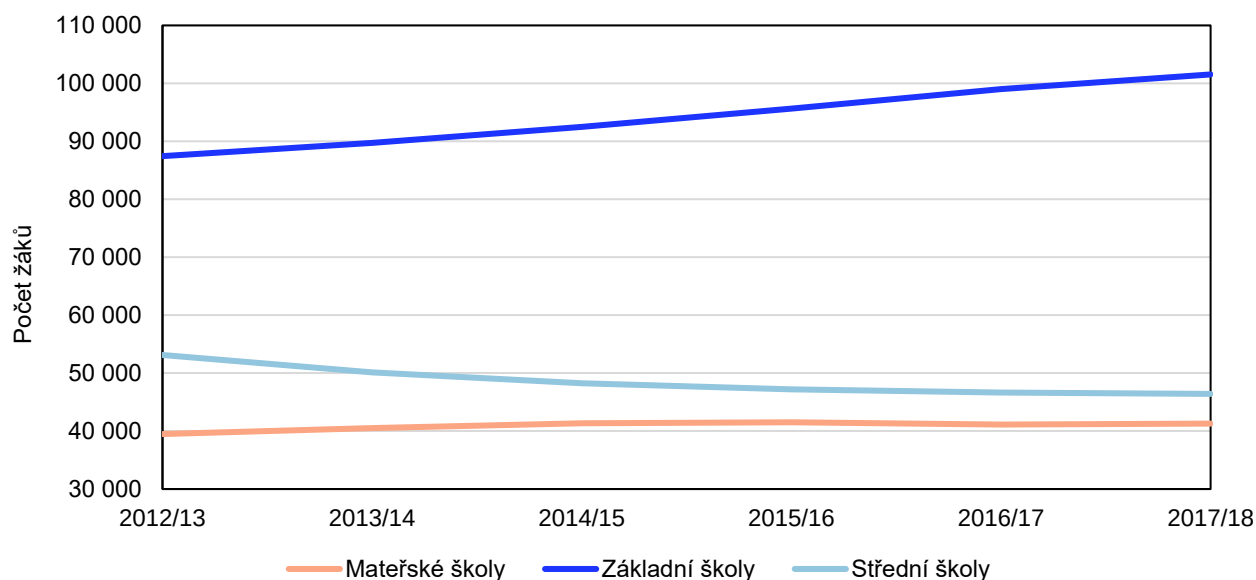
⁴⁰ Střední škola, základní škola a mateřská škola pro zdravotně znevýhodněné, Brno, Kamenomlýnská 2.

Střední a vyšší odborné školy	Školní rok					
	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Konzervatoře	2	2	2	2	2	2
Počet žáků	495	481	487	493	489	499
Počet učitelů	139	142	139	137	139	144
Vyšší odborné školy	12	10	10	10	10	10
Počet studentů	3 376	3 182	2 896	2 652	2 359	2 063
Počet učitelů	187	179	169	159	157	151

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Následující graf shrnuje vývoj počtu žáků dle jednotlivých vzdělávacích institucí od mateřských po střední školy. Je patrné, že z důvodu rostoucího počtu žáků ZŠ dojde ve střednědobém horizontu k opětovnému nárůstu počtu žáků SŠ. Z hlediska struktury žáků SŠ, nejvíce žáků ubylo u oborů nástavbového studia, jejichž počet se v rámci sledovaného období snížil o více než jednu polovinu. Počet žáků gymnázií se snížil pouze o 1 % a odborného vzdělání o 16 %. Tento trend je obdobný ve všech krajích České republiky, kdy jsou z pohledu žáků perspektivnější obory ukončené maturitní zkouškou na úkor řemesel a odborného vzdělání.

Graf 16 Vývoj počtu dětí a žáků v rámci škol v Jihomoravském kraji ve školních rocích 2012/13 až 2017/18⁴¹

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Následující tabulka představuje úspěšnost žáků středních škol při maturitní zkoušce z didaktického testu z českého jazyka, anglického jazyka a z matematiky. Ze srovnání je zřejmé, že žáci středních

⁴¹ Do počtu žáků středních škol jsou započítáni také žáci konzervatoří.

škol v kraji dosáhli vyššího průměrného percentilu a procentuální úspěšnosti, než je průměr za dané předměty v rámci celé České republiky.

Tabulka 45 Srovnání výsledků státních maturit ve školním roce 2018/2019

Území	Český jazyk		Anglický jazyk		Matematika	
	Úspěšnost	Průměrný percentil	Úspěšnost	Průměrný percentil	Úspěšnost	Průměrný percentil
Česká republika	89,8 %	50,1 %	96,5 %	50,2 %	84,6 %	50,1 %
Hl. m. Praha	92,1 %	53,9 %	97,5 %	55,8 %	90,5 %	58,4 %
Jihočeský kraj	90,0 %	50,7 %	96,3 %	49,5 %	82,5 %	47,7 %
Jihomoravský kraj	90,1 %	51,3 %	96,8 %	50,8 %	84,1 %	51,1 %
Karlovarský kraj	90,2 %	48,5 %	95,7 %	51,3 %	84,2 %	51,6 %
Kraj Vysočina	90,4 %	51,8 %	96,2 %	48,0 %	87,4 %	51,3 %
Královéhradecký kraj	89,8 %	50,5 %	96,6 %	48,9 %	81,9 %	49,7 %
Liberecký kraj	88,5 %	48,3 %	96,8 %	49,8 %	79,2 %	45,8 %
Moravskoslezský kraj	89,8 %	48,5 %	96,5 %	50,2 %	86,6 %	49,2 %
Olomoucký kraj	90,2 %	50,4 %	96,7 %	48,0 %	84,0 %	47,9 %
Pardubický kraj	91,1 %	50,3 %	97,0 %	48,1 %	81,4 %	45,9 %
Plzeňský kraj	90,1 %	49,5 %	96,6 %	48,9 %	87,2 %	53,2 %
Středočeský kraj	87,0 %	47,1 %	95,4 %	47,9 %	81,1 %	46,4 %
Ústecký kraj	84,9 %	44,0 %	94,8 %	45,6 %	79,7 %	44,7 %
Zlínský kraj	91,4 %	52,2 %	97,0 %	51,4 %	84,9 %	48,4 %

Zdroj: Cermat (2019)

Vysokoškolské vzdělání je možné v Jihomoravském kraji získat na 11 vysokých školách (dále také „VŠ“), z nichž 6 je veřejných a 6 soukromých. Celkem 10 VŠ sídlí v Brně a pouze jedna soukromá VŠ působí ve Znojmě. Celkem mohou studenti získat vzdělání na 27 fakultách, jež nabízejí vzdělání takřka ve všech oborových zaměření. Brno tak představuje spolu s Prahou hlavní centrum vysokoškolského vzdělávání v ČR. Nejvýznamnější a největší VŠ v kraji je Masarykova univerzita, kterou navštěvovalo v roce 2018 necelých 31 tis. studentů. Mezi další velké VŠ patří Vysoké učení technické, Mendelova univerzita, Univerzita obrany nebo Veterinární a farmaceutická univerzita. Mimo krajské centrum pak působí ještě Zahradnická fakulta Mendelovy univerzity, která sídlí v obci Lednice.

Od roku 2013 do roku 2017 se snížil počet VŠ, kdy svoji činnost ukončily 3 soukromé VŠ. V roce 2018 počet studentů VŠ opětovně vzrostl na úroveň 63,9 tis. studentů, z nichž více než jednu pětinu tvoří studenti ze zahraničí. Většinu zahraničních studentů představují studenti ze Slovenska. Z níže uvedených statistik je patrné, že počet vysokoškolských studentů významně klesá. V rozmezí let 2013 až 2018 poklesl počet studentů téměř o jednu pětinu. Tento pokles lze přičíst nástupu populačně slabších ročníků do věku studentů VŠ a také změně způsobu financování VŠ, kdy se ustupuje od financování kvantity a platby na studenta ke kvalitě vzdělávání a platbě na základě klíčových ukazatelů vzdělávání.

Tabulka 46 Vysoké školy v Jihomoravském kraji v období let 2013 až 2018

Struktura vysokých škol	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Vysoké školy	14	14	13	11	11	11
<i>z toho veřejné vysoké školy</i>	6	6	6	5	5	5
<i>z toho soukromé vysoké školy</i>	8	8	7	6	6	6
Počet vysokoškolských studentů	78 655	71 391	70 873	66 895	63 589	61 076 ⁴²
<i>z toho se státním občanstvím ČR</i>	66 466	59 439	57 821	53 388	50 402	50 075
<i>z toho studenti ze zahraničí</i>	12 189	11 952	13 052	13 507	13 187	13 853

Zdroj: Český statistický úřad (2019), Výroční zprávy vysokých škol (2019), DATA.BRNO (2019)

Shrnutí:

- V Jihomoravském kraji dojde ke zvýšení počtu žáků SŠ v horizontu 5 let, kdy do středoškolského věku dospěje početná generace dětí narozených v rozmezí let 2008 až 2012. Jihomoravský kraj by měl zajistit, aby SŠ disponovaly dostatečnou kapacitou a současně, aby oborová nabídka korespondovala s odvětvovou strukturou v kraji a poptávkou na trhu práce.
- Brno je jedno z hlavních center vysokoškolského vzdělávání v České republice. Přítomnost významných VŠ v kraji vytváří vhodné podmínky pro růst konkurenceschopnosti v regionu. Díky své poloze a vysoké úrovni vysokých škol přitahuje Jihomoravský kraj řadu studentů ze zahraničí, zejména ze Slovenska.

4.8.2 Sociální oblast

Tato podkapitola se zabývá sociální oblastí na území kraje. Mezi jednotlivá témata, kterým byla věnována pozornost, patří sociální péče, rodinná politika, seniorská politika, sociálně-právní ochrana dětí a sociálně vyloučené lokality.

⁴² Počet vysokoškolských studentů za rok 2018 vychází ze zveřejněných výročních zpráv za rok 2018 veřejných vysokých škol. V uvedeném počtu studentů chybí počet studentů Soukromé vysoké školy ekonomické Znojmo.

Sociální péče

Jihomoravský kraj je v souladu se zněním zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách, v sociální oblasti v přenesené působnosti státní správy, zodpovědný za poskytování sociálních služeb na svém území. Sociálními službami se rozumí činnosti poskytované registrovanými poskytovateli sociálních služeb na základě udělených oprávnění. Mezi cílové skupiny sociálních služeb patří mj. senioři, lidé se zdravotním postižením, rodiny s dětmi, osoby ohrožené sociálním vyloučením, nebo obyvatelé v tíživých životních situacích.

Cílem sociálních služeb je zachování co nejvyšší kvality a důstojnosti života lidí. Mezi základní činnosti poskytované sociálními službami patří pomoc při zvládání základních životních potřeb, jako je pomoc při zajištění osobní hygieny, stravy, bydlení, chodu domácnosti nebo jiné výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti. Dále pak poradenství a zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Dle údajů *Registru poskytovatelů sociálních služeb*⁴³, byly v roce 2019 v Jihomoravském kraji poskytovány všechny druhy sociálních služeb definované zákonem o sociálních službách. Následující tabulka obsahuje soupis poskytovaných sociálních služeb a počet poskytovatelů dle druhů sociálních služeb.

Tabulka 47 Počet registrovaných poskytovatelů sociálních služeb v Jihomoravském kraji v roce 2019

Sociální služba	Počet	Sociální služba	Počet
Azylové domy	21	Osobní asistence	20
Centra denních služeb	11	Pečovatelská služba	57
Denní stacionáře	25	Podpora samostatného bydlení	1
Domovy pro osoby se zdravotním postižením	19	Průvodcovské a předčitatelské služby	2
Domovy pro seniory	47	Raná péče	7
Domovy se zvláštním režimem	40	Služby následné péče	7
Domy na půl cesty	2	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	20
Chráněné bydlení	26	Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	13
Intervenční centra	1	Sociálně terapeutické dílny	11
Kontaktní centra	8	Sociální rehabilitace	23
Krizová pomoc	4	Telefonická krizová pomoc	3
Nízkoprahová denní centra	5	Terapeutické komunity	2
Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	19	Terénní programy	13

⁴³ Registr poskytovatelů sociálních služeb, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1566201253120_9

Sociální služba	Počet	Sociální služba	Počet
Noclehárny	7	Tísňová péče	2
Odborné sociální poradenství	58	Tlumočnické služby	7
Odlehčovací služby	27	Týdenní stacionáře	7

Zdroj: Registr poskytovatelů sociálních služeb (2019)

Jihomoravský kraj se v sociální oblasti a služeb řídí zákonem o sociálních službách a zpracovaným *Střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb Jihomoravského kraje*⁴⁴ (dále také „SPRSS“). Pro každý rok platnosti SPRSS je Odborem sociálních věcí Krajského úřadu Jihomoravského kraje zpracováván *Akční plán rozvoje sociálních služeb v Jihomoravském kraji*⁴⁵ (dále také „AP“), který je prováděcím dokumentem obsahující stanovené priority pro cílové skupiny osob.

AP obsahuje shrnutí výsledků analýzy finančních dopadů, navržených cílů a opatření v daném roce platnosti SPRSS, které se zabývají nákladovostí jednotlivých druhů sociálních služeb, analýzou struktury zdrojů financování sociálních služeb včetně výhledu na období platnosti SPRSS a předpokládanou výší celkových nákladů na jednotlivé druhy sociálních služeb. Aktuální AP obsahuje *Základní síť poskytovatelů sociálních služeb v Jihomoravském kraji pro rok 2019*⁴⁶ (dále také „ZSPSS“), která byla zavedena z důvodu požadavku zařazení sociálních služeb do krajské sítě sociálních služeb. V roce 2019 čítá ZSPSS po aktualizaci a provedených změnách celkem 429 sociálních služeb poskytovaných na území Jihomoravského kraje. Dle údajů ČSÚ uvedených v následující tabulce představují domovy pro seniory dominantní podíl na celkovém počtu pobytových zařízení sociálních služeb. V rozmezí let 2013 až 2018 došlo nejvýrazněji ke změně kapacity právě v domovech pro seniory, kdy se snížil počet lůžek přibližně o 300 lůžek. Naopak vzrostla kapacita lůžek domovů se zvláštním režimem o téměř 800 lůžek.

Tabulka 48 Základní údaje za vybraná pobytová zařízení sociálních služeb v Jihomoravském kraji (2013 až 2018)

Kapacity pobytových zařízení sociálních služeb	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Domovy pro seniory	47	48	48	47	47	47
- lůžka	3 072	3 028	2 946	2 879	2 740	2 732
Domovy se zvláštním režimem	34	35	37	39	40	40
- lůžka	2 469	2 816	2 938	3 136	3 282	3 262
Domovy pro osoby se zdravotním postižením	18	19	19	19	18	19

⁴⁴ Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihomoravského kraje na období 2018–2020, Odbor sociálních věcí Krajského úřadu Jihomoravského kraje, Jihomoravský kraj. Dostupné z: https://socialnisluzby-jmk.kr-jihomoravsky.cz/Uploads/6145-7-Strednedoby+plan+rozvoje_2018-2020pdf.aspx

⁴⁵ Akční plán rozvoje sociálních služeb v Jihomoravském kraji pro rok 2019, Odbor sociálních věcí Krajského úřadu Jihomoravského kraje, Jihomoravský kraj. Dostupné z: https://socialnisluzby-jmk.kr-jihomoravsky.cz/Uploads/6845-7-JMK_Akcni+plan+2019_finalpdf.aspx

⁴⁶ Příloha č. 1 Přehled služeb zařazených do Akčního plánu rozvoje sociálních služeb v Jihomoravském kraji pro rok 2019, Odbor sociálních věcí Krajského úřadu Jihomoravského kraje, Jihomoravský kraj. Dostupné z: https://socialnisluzby-jmk.kr-jihomoravsky.cz/Uploads/6845-7-JMK_Akcni+plan+2019_finalpdf.aspx

Kapacity pobytových zařízení sociálních služeb	2013	2014	2015	2016	2017	2018
- lůžka	1 295	1 262	1 239	1 166	1 142	1 137
Azylové domy	22	23	23	22	24	24
- lůžka	725	816	878	804	825	795
Chráněné bydlení	12	13	19	21	25	25
- lůžka	167	180	254	293	322	341
Týdenní stacionáře	6	6	8	8	8	7
- lůžka	137	138	159	159	159	144

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Ve sledovaném období let 2013 až 2017 se nejvýrazněji snížil počet neuspokojených žádostí o poskytnutí sociální služby v rámci domovů pro seniory. Následující tabulka má pouze ilustrativní charakter vzhledem k faktu, že osoby žádající o poskytnutí sociální služby nejsou omezeni počtem podaných přihlášek. Je však patrné, že pro cílové skupiny sociálních služeb je nejvíce žádaná sociální služba domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem. Snížení počtu neuspokojených žádostí je i přes uvedenou limitaci e vypovídající úrovní tohoto ukazatele pozitivní skutečností.

Tabulka 49 Počty neuspokojených žádostí o poskytnutí sociální služby v Jihomoravském kraji (2013 až 2017)

Neuspokojené žádosti o poskytnutí sociální služby v zařízeních	2013	2014	2015	2016	2017
Domovy pro seniory	11 573	12 666	11 965	12 556	7 228
Domovy se zvláštním režimem	4 478	5 059	4 670	5 219	4 171
Domovy pro osoby se zdravotním postižením	316	379	347	323	265
Azylové domy	266	373	314	305	283
Chráněné bydlení	157	127	308	290	313

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Následující tabulka obsahuje informace z evidence oddělení sociálních služeb odboru sociálních věcí Krajského úřadu Jihomoravského kraje platné k 18. 11. 2019. Tabulka obsahuje informace o podaných žádostech žadatelů a záznamech o čekatelích na sociální službu. Žadatelé představují osoby, které podaly žádost o poskytnutí sociální služby. Čekatelům byla na základě realizovaného sociální šetření zjištěna nepříznivá sociální situace, potřebnost sociální služby a v současnosti čekají na uvolnění kapacity poskytovatelů sociálních služeb. V tomto kontextu je zřejmé, že více než 3 800 čekatelům se aktuálně nedostává potřebné sociální služby.

Tabulka 50 Počty žadatelů a čekatelů na sociální služby v Jihomoravském kraji v roce 2019

Území	Druh služby	Počet žádostí a záznamů	Počet žadatelů a čekatelů	Duplicitní žadatelé a čekatelé
Žadatelé	Domovy pro seniory	161	136	25
	Domovy se zvláštním režimem	3 036	2 542	494
	Domovy pro osoby se zdravotním postižením	2 015	1 671	344
Čekatelé	Domovy pro seniory	256	221	35
	Domovy se zvláštním režimem	1 809	1 575	234
	Domovy pro osoby se zdravotním postižením	1 739	1 482	257

Zdroj: Odbor sociálních věcí, oddělení sociálních služeb, Krajský úřad Jihomoravského kraje (2019)

V období let 2013 až 2017 vzrostl o více než jednu pětinu počet klientů sociálních služeb poskytovaných na území Jihomoravského kraje. Hlavním důvodem je demografické stárnutí obyvatelstva. V souladu s očekávaným růstem počtu obyvatel v nejstarších generacích bude muset Jihomoravský kraj, co by garant dostupnosti sociálních služeb na svém území, přizpůsobit nabídku poskytovaných sociálních služeb měnícím se potřebám. Z uvedených údajů lze pozorovat postupující proces deinstitucionalizace poskytování sociálních služeb, kdy ve sledovaném období vzrostl zejména počet klientů odlehčovací služby a osobní asistence, které patří do služeb komunitního typu⁴⁷.

Tabulka 51 Počet klientů sociálních služeb v Jihomoravském kraji v období let 2013 až 2017

Počet klientů vybraných sociálních služeb	2013	2014	2015	2016	2017
Pečovatelská služba	12 606	13 116	13 460	12 770	13 163
Odlehčovací služby	616	424	650	1 260	1 751
Osobní asistence	310	440	614	603	824
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	-	-	-	-	1 903
Tísňová péče	-	109	119	-	109
Centra denních služeb	849	823	812	966	555
Denní stacionáře	595	658	599	614	684
Celkem	14 976	15 570	16 254	16 213	18 989

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

⁴⁷ Mezi komunitní sociální služby patří denní stacionáře, odlehčovací služby, osobní asistence a tlumočnické služby.

V období let 2013 až 2017 vzrostly výdaje na sociální služby poskytované v Jihomoravském kraji téměř dvojnásobně. S výjimkou sociální služby centrum denních služeb vzrostly výdaje na všechny sledované sociální služby. Nejvíce vzrůstaly objemy finančních prostředků alokované na odlehčovací služby a osobní asistenci. Tento trend je v souladu se směřováním státní politiky v oblasti sociálních služeb, kdy politika České republiky směřuje k deinstitucionalizaci sociálních služeb, zvýšení nezávislosti osob a zajištění možnosti volby mezi pobytovou, ambulantní nebo terénní formou sociální služby. V budoucnu lze rovněž očekávat další zvyšování výdajů na komunitní sociální služby, prevenci a snižování podílu výdajů na pobytové formy sociálních služeb⁴⁸. Současně lze předpokládat celkové zvyšování výdajů na poskytování sociálních služeb v souladu s postupujícím demografickým stárnutím obyvatelstva Jihomoravského kraje a rostoucí potřebou.

Tabulka 52 Výdaje na sociální služby v Jihomoravském kraji v období let 2013 až 2017

Výdaje na sociální službu (v tis. Kč)	2013	2014	2015	2016	2017
Pečovatelská služba	222 637	249 745	264 560	283 104	325 781
Odlehčovací služby	27 307	24 880	33 233	56 182	84 872
Osobní asistence	20 346	28 424	44 515	47 711	78 290
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	-	-	-	-	24 289
Tísňová péče	-	3 427	3 130	-	3 272
Centra denních služeb	30 858	26 601	25 612	25 073	18 768
Denní stacionáře	82 890	97 867	90 313	100 768	89 771
Celkem	384 038	430 944	461 363	512 838	625 043

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Rodinná politika

Jihomoravský kraj se dlouhodobě věnuje rodinné politice⁴⁹. Role kraje v oblasti rodinné politiky vychází především ze skutečnosti, že má blíže k lidem a rodinám na svém území, což umožňuje vhodněji reagovat na místně a regionálně specifické potřeby obyvatel. Z pohledu podpory rodiny se dlouhodobě Jihomoravský kraj řídí následujícími specifickými cíli:

- Podpora autonomní rodiny, založené na stabilních, celoživotních vztazích. Její opatření se tedy nezaměřují v první řadě na podporu jednotlivých členů rodiny, ale na usnadnění výkonu funkcí, za něž nese odpovědnost rodina.

⁴⁸ Rozdělení sociálních služeb na jednotlivé kategorie je v souladu se Zhodnocením dotačních titulů MPSV na podporu sociálních služeb z pohledu deinstitucionalizace. Mezi pobytové sociální služby patří domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem, domovy pro seniory. Mezi sociální služby prevence patří azylové domy, domy na půl cesty, krizová pomoc, nízkoprahové denní centrum, odborné sociální poradenství, raná péče, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociální rehabilitace, telefonická krizová pomoc, terapeutické komunity, terénní programy a tísňová péče.

⁴⁹ Rodinná politika Jihomoravského kraje, Jihomoravský kraj. Dostupné z: <https://www.rodinnapolitika.cz/cile-rodinne-politiky/>

- Podpora svobodné volby rodiny týkající se její velikosti, míry profesního zapojení rodičů, způsobu péče o děti a další závislé členy rodiny.
- Předcházení krizovým situacím v životě fungující rodiny.
- Tvorba pro-rodinného klimatu cestou spolupráce široké sítě společenských subjektů.

Mezi hlavní cíle realizovaných opatření rodinné politiky je podpora vzniku a zachování funkčních rodin, pro které je stěžejní zajištění kvality rodinného života a vhodných podmínek pro rodiny. Rodina je základní a nejvýznamnější jednotkou společnosti, která představuje jednu ze záruk udržitelného rozvoje společnosti na území kraje po stránce ekonomické, sociální, kulturní, výchovné a emocionální. Jihomoravský kraj se snaží rodinnou politikou snížit narušování základních vazeb v rámci rodin a také mezi jednotlivými generacemi.

Následující tabulka zobrazuje vývoj rozvodovosti a sňatečnosti v letech 2013 až 2018. Je patrné, že v České republice i v Jihomoravském kraji od roku 2013 klesá rozvodovost, a naopak se zvyšuje sňatečnost obyvatel. Zároveň však narůstá podíl dětí narozených mimo manželství, který na území Jihomoravského kraje v roce 2018 dosáhl téměř 44 %.

Tabulka 53 Vývoj sňatečnosti a rozvodovosti mezi roky 2013 až 2018

Území	Ukazatel	Roky					
		2013	2014	2015	2016	2017	2018
Česká republika	Sňatky	43 499	45 575	48 191	50 768	52 567	54 470
	<i>na 1 tis. obyvatel</i>	4,1	4,3	4,6	4,8	5,0	5,1
	Rozvody	27 895	26 764	26 083	24 996	25 755	24 122
	<i>na 1 tis. obyvatel</i>	2,7	2,5	2,5	2,4	2,4	2,3
	Živě narození	48 000	51 267	52 976	54 733	56 091	55 338
	<i>narození mimo manželství (%)</i>	45,0	46,7	47,8	48,6	49,0	48,5
Jihomoravský kraj	Sňatky	5 043	5 153	5 414	5 837	6 040	6156
	<i>na 1 tis. obyvatel</i>	4,3	4,4	4,6	5,0	5,1	5,1
	Rozvody	3 000	2 924	2 770	2 758	2 867	2 683
	<i>na 1 tis. obyvatel</i>	2,6	2,5	2,4	2,3	2,4	2,3
	Živě narození	12 403	12 802	12 771	13 193	13 509	13 594
	<i>narození mimo manželství (%)</i>	39,6	41,4	43,1	42,9	43,6	43,8

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Péče o seniory

Jedním z důsledků demografického stárnutí je rostoucí podíl seniorů v populaci. V souvislosti se zvyšováním podílu seniorů vyvstávají nové výzvy pro celou ČR a také pro vedení kraje v podobě kontinuálního zvyšování požadavků na zdravotní a sociální systém. Stávající systémy zdravotní a sociální péče v České republice aktuálně nejsou připraveny na predikovaný nárůst populace seniorů. Vedení kraje by se tedy mělo zasadit o přijetí takových opatření, která napomohou zlepšit stav služeb zdravotního a sociálního systému pro seniory na území kraje. Krajský úřad Jihomoravského kraje napomáhá zlepšovat podmínky pro seniory na svém území mj. prostřednictvím zpracovaného SPRSS a naplňováním jím definovaných cílů.

Stárnutí populace kraje bude přinášet i ekonomické výzvy v podobě služeb pro seniory, kteří do budoucna budou vzhledem k podmínkám důchodového systému v České republice později odcházet z trhu práce. Mezi procesy umožňující vhodnou adaptaci na očekávané stárnutí populace je podpora implementace konceptu tzv. *Age Management*, který spočívá v personálním řízení s ohledem na věk, schopnosti a potenciál zaměstnanců. Hlavním principem je využití potenciálu každého zaměstnance tak, aby nedocházelo k jeho znevýhodnění kvůli věku.

Následující tabulka představuje tendence stárnutí obyvatelstva v ČR a v Jihomoravském kraji. Z níže uvedených dat je zřejmé, že obyvatelstvo Jihomoravského kraje by mělo mít do budoucna mírně mladší věkovou strukturu v porovnání s populací celé České republiky. Významně by v období do roku 2050 měl dle provedené predikce růst podíl osob ve věku 80 a více let, jejichž podíl by měl na celkové populaci kraje v roce 2050 dosáhnout necelých 9 %. Stárnutí populace dokazuje také výrazné očekávané zvýšení indexu stáří.

Tabulka 54 Predikovaný vývoj počtu seniorů a jejich podíl na obyvatelstvu do roku 2050

Území	Ukazatel	Roky						
		2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Česká republika	Obyvatelé ve věku 65+ (v tis.)	2 133	2 294	2 405	2 502	2 706	2 969	3 088
	<i>podíl na celkové populaci (v %)</i>	20,0	21,3	22,3	23,2	25,1	27,5	28,6
	Obyvatelé ve věku 80+ (v tis.)	442	543	707	835	880	903	949
	<i>podíl na celkové populaci (v %)</i>	4,1	5,0	6,5	7,7	8,2	8,4	8,8
	Index stáří	125	137	149	165	181	193	193
Jihomoravský kraj	Obyvatelé ve věku 65+ (v tis.)	239	257	270	280	301	330	347
	<i>podíl na celkové populaci (v %)</i>	20,0	21,4	22,3	23,2	25,0	27,3	28,6
	Obyvatelé ve věku 80+ (v tis.)	52	64	82	95	101	104	109
	<i>podíl na celkové populaci (v %)</i>	4,4	5,4	6,8	7,9	8,4	8,6	8,9
	Index stáří	124	134	146	162	179	190	189

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Sociálně-právní ochrana dětí

Krajský úřad Jihomoravského kraje pověřuje prostřednictvím Odboru sociálních věcí fyzické a právnické subjekty k výkonu sociálně-právní ochrany dětí v Jihomoravském kraji. Celkem bylo v roce 2019 k výkonu sociálně právní ochrany dětí pověřeno 31 subjektů působících na území kraje a v nejbližším okolí.

Pro potřeby pomoci dětem, které se ocitly bez jakékoliv péče, kterou vzhledem ke svému věku potřebují, nebo je-li v ohrožení jejich zdravý fyzický či emocionální vývoj, jsou v kraji zřízena zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dále také „ZDVOP“). Ty poskytují ochranu a pomoc dětem na základě zákona o sociálně právní ochraně dětí. Jihomoravský kraj se přímo podílí na sociálně-právní ochraně dětí prostřednictvím příspěvkové organizace Kruh Znojmo – centrum zdravotních služeb pro děti. Mimo toto centrum se nachází další 4 ZDVOP ve městě Brno.

Sociálně vyloučené lokality

Jihomoravský kraj patří v ČR mezi kraje s vyšším počtem osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách. Nachází se zde celkem 12 obcí s celkem 28 sociálně vyloučenými lokalitami (dále také „SVL“), kdy od posledního mapování SVL v roce 2006 přibýlo osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách na území kraje.⁵⁰ Analýza SVL v roce 2006 předpokládala existenci 11 SVL s přibližně 5 tis. až 5,5 tis. obyvatel. V roce 2014 se však odhadovalo, že ve 28 SVL žije již 8 tis. až 9,5 tis. obyvatel.

Třetina obcí se sociálně vyloučenými lokalitami byla klasifikována jako degresivní, tedy jako takové SVL, kde došlo k poklesu počtu sociálně vyloučených obyvatel. Čtvrtina obcí se SVL byla však klasifikována jako progresivní, ve kterých dochází k růstu počtu sociálně vyloučených obyvatel. Nejvíce sociálně vyloučených osob žije na území Brna, kde se jejich počet odhaduje asi na 8 000 osob. Z pohledu umístění SVL lze říci, že nejvíce sociálně vyloučených osob dále žije v obcích správních obvodů ORP Hodonín a ORP Vyškov. Všechny ORP Jihomoravského kraje s přítomností SVL v jejich správním obvodu přináší následující tabulka. Existence SVL úzce souvisí s přítomností národnostních menšin (zejména těch romských) v dané obci. Největší zastoupení romské národnosti menšiny v rámci obcí Jihomoravského kraje se nachází v Brně.

Tabulka 55 Sociálně vyloučené lokality dle správních obvodů ORP v území Jihomoravského kraje v roce 2015

Název ORP	Počet obcí se SVL	Počet sociálně vyloučených obyvatel
Statutární město Brno	1	více než 5 000
ORP Hodonín	1	201 až 500
ORP Vyškov	2	201 až 500
ORP Břeclav	1	101 až 200
ORP Blansko	1	101 až 200

⁵⁰ Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR, GAC spol. s r. o., 2015. Dostupné z:

http://www.irop.mmr.cz/IROP/media/SF/Microsites/IOP/%C5%BDadatel%C3%A9%20a%20p%C5%99%C3%ADjemci/Pro%20%C5%BEdatele/P%C5%99ehled%20oblast%C3%AD%20intervence/6.1/Analýza_sociálně_vyloučených_lokalit_v_CR.pdf

Název ORP	Počet obcí se SVL	Počet sociálně vyloučených obyvatel
ORP Veselí nad Moravou	1	101 až 200
ORP Rosice	1	51 až 100
ORP Tišnov	1	51 až 100
ORP Bučovice	1	méně než 50
ORP Znojmo	1	méně než 50
ORP Židlochovice	1	méně než 50

Zdroj: Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR (2015)

Shrnutí:

- Jihomoravský kraj a instituce odpovědné za výkon sociální politiky by se měly odpovídajícím způsobem připravit na důsledky pokračujícího procesu demografického stárnutí obyvatelstva Jihomoravského kraje a na nárůst počtu obyvatel ve vyšším věku.
- Opatření kraje by měla vyřešit nejenom dostupnost všech druhů sociálních služeb, ale také i jejich dostatečnou personální kapacitu. V tomto kontextu kraj vnímá vysoký potenciál neinstitutionalizované formy sociálních služeb, kdy trendem budoucnosti bude vyšší podpora terénních a ambulantních forem péče s postupným vyšším využíváním nových a asistivních technologií.
- Jihomoravský kraj by měl v rámci uplatňované sociální politiky zohledňovat existenci SVL na svém území a posílit nástroje a preventivní aktivity za účelem snížení počtu osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách nebo efektivně podpořit ty osoby, kterým sociální vyloučení teprve hrozí.

4.8.3 Zdravotnictví

V rámci této podkapitoly jsou shrnuty základní údaje Jihomoravského kraje v oblasti zdravotnictví. Jihomoravský kraj zajišťuje dostupnost zdravotní péče prostřednictvím sítě vlastních příspěvkových organizací ve zdravotnictví, jejichž služby dále doplňují zdravotnické zařízení zřízené obcemi, státem nebo soukromými subjekty. V roce 2018 bylo na území kraje 23 nemocnic s celkovou kapacitou 7 454 lůžek. Počet nemocnic se zvýšil o dvě nemocnice oproti roku 2013. Kraj se podílí na zajištění dostupnosti zdravotní péče prostřednictvím celkem 9 nemocnic. Mezi krajské nemocnice patří Nemocnice Znojmo, Nemocnice Kyjov, Nemocnice Vyškov, Nemocnice Břeclav, Nemocnice TGM Hodonín, Nemocnice Ivančice, Nemocnice Tišnov, Nemocnice Hustopeče a Nemocnice Letovice. Největšími nemocnicemi v kraji jsou Fakultní nemocnice u sv. Anny (dále také „FNUSA“) a Fakultní nemocnice Brno (dále také „FN“), které zřizuje Ministerstvo zdravotnictví. Ministerstvo obrany zřizuje Vojenskou nemocnici Brno a Ministerstvo spravedlnosti zřizuje Nemocnici ve Vazební věznici Brno. Dále se v Jihomoravském kraji nachází nemocnice zřízené obcemi. Mezi ty se řadí Nemocnice Blansko a Nemocnice Boskovice. Statutární město Brno zřizuje Úrazovou nemocnici v Brně a Nemocnici Milosrdných bratří Brno. Mezi hlavní zdravotnická zařízení zřizovaná soukromými subjekty patří Nemocnice Valtice, s.r.o. a SurGal Clinic s.r.o. v Brně.

Kromě nemocnic je zdravotní péče poskytována v kraji v rámci 8 odborných léčebných ústavů, jež disponují kapacitou 1 071 lůžek (2018). Celkový počet lůžek u poskytovatelů ostatní lůžkové péče je na hodnotě 1 263 (2017)⁵¹. V následující tabulce je patrná nekontinuita údajů mezi lety 2015 a 2016, kdy došlo k administrativní změně v evidenci léčených dlouhodobě nemocných. Tato změna vedla k navýšení počtu lůžek u poskytovatelů akutní péče. Psychiatrická péče je v kraji poskytována v Psychiatrické nemocnici v Brně – Černovicích.

V rámci sledovaného období se zvýšil počet lékařů a zdravotnických pracovníků s odbornou způsobilostí ve zdravotnických zařízeních v kraji. Zvýšení počtu personálních kapacit přispívá ke zvýšení kvality služeb ve zdravotnictví. Počet lékařů se mezi lety 2013 až 2018 zvýšil o 517 pracovníků (zvýšení o 8,9 %). Počet nelékařských pracovníků se pak navýšil o 10,8 % oproti výchozímu roku 2013. Přesto lze tvrdit, že v oblasti personálních kapacit je v Jihomoravském kraji podstat. Dostupnost zdravotní péče odráží počet obyvatel na jednoho lékaře, který se od roku 2013 snížil pod úroveň 200 obyvatel na jednoho lékaře. Tato skutečnost je pozitivním zjištěním.

Tabulka 56 Základní údaje v oblasti zdravotnictví v Jihomoravském kraji v období let 2013 až 2017

Ukazatel	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Lékaři celkem	5 805	6 316	6 018	6 115	6 187	6 322
Počet obyvatel na jednoho lékaře	202	186	195	193	191	188
Zdravotničtí pracovníci s odbornou způsobilostí	12 790	13 336	12 850	12 878	13 345	14 167
Počet lůžek u poskytovatelů akutní péče	6 992	6 959	6 944	7 203	7 263	N/A
Počet lůžek u poskytovatelů akutní péče na 10 000 obyv.	59,79	59,33	59,10	61,10	61,38	N/A
Počet lůžek u poskytovatelů ostatní lůžkové péče	1 596	1 492	1 492	1 213	1 263	1 071
Počet lůžek u poskytovatelů ostatní lůžkové péče na 10 000 obyv.	13,64	12,72	12,70	10,29	10,67	9,05
Nemocnice	21	22	21	22	23	23
- lůžka v nemocnicích	7 156	7 151	7 126	7 395	7 455	7 454
Odborné léčebné ústavy	9	9	9	8	8	8
- lůžka v léčebných ústavech	1 312	1 310	1 310	1 021	1 071	1 071

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistik České republiky (2019)

I přes zvyšování počtu lékařů dle údajů ČSÚ dochází v oblasti zdravotnictví k významným změnám. Vzhledem ke stárnutí populace stárnou také lékaři a nelékařský personál. Dle *Strategického rámce rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030*⁵² (dále také „Strategický rámec“) lze očekávat

⁵¹ Data vychází ze statistik lůžkového fondu ÚZIS ČR. Stejně jako pro počet lůžek akutní péče (viz tabulka) byla v době přípravy dokumentu dostupná data pouze za rok 2017.

⁵² Strategický rámec rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030, Ministerstvo zdravotnictví, 2019. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/Soubor.ashx?souborID=37700&typ=application/pdf&nazev=Strategick%C3%BD%20r%C3%A1mec%20Zdrav%C3%AD%202030.pdf>

pokles počtu úvazků lékařů v ČR z 41 224 úvazků v roce 2019 na přibližně 36 366 úvazků v roce 2040. V roce 2017 došlo dle údajů Strategického rámce v Jihomoravském kraji k nejvyššímu poklesu počtu ordinací praktických lékařů pro dospělé a ordinací praktických lékařů pro děti a dorost v porovnání se všemi kraji v ČR. Strategický rámec také zmiňuje prohlubující se nedostatek počtu úvazků všeobecných sester a porodních asistentek v ČR, kdy v roce 2011 chybělo 503 úvazků a v roce 2017 to bylo již 1 623 úvazků. K poklesu počtu úvazků dochází na území celé České republiky. S očekávaným poklesem počtu lékařů a současně zvyšující se potřebností lékařské péče v důsledku demografického stárnutí může docházet ke snižování dostupnosti těchto služeb v rámci celého území kraje. Kraj je připraven na tuto skutečnost reagovat (více viz strategická část).

Následující tabulka obsahuje data za stav lůžkového fondu akutní a neakutní péče vyjádřený jako počet lůžek na 1 tis. obyvatel území. Lůžka akutní péče představují součet lůžek určených ke standardní a intenzivní akutní lůžkové péči. Lůžka neakutní péče jsou součtem lůžek určených k následné a dlouhodobé lůžkové péči. Z uvedených hodnot je patrné, že od roku 2015 došlo k poklesu lůžek akutní péče v ČR i v Jihomoravském kraji. Na úrovni kraje však k tomuto poklesu docházelo mimo území okresu Brno-město. V nemocnicích v Brně se úroveň lůžkového fondu pro akutní péči nezměnila. Důvodem stagnace lůžkového fondu je pokles počtu zdravotnického personálu a z něho plynoucí uzavření části lůžkové kapacity nemocnic (např. uzavření 40 lůžek ve FNUSA a 90 lůžek ve FN Brno). Navýšení lůžkového fondu je pak patrné v oblasti neakutní péče, kde došlo na území kraje ke zvýšení počtu lůžek oproti hodnotě za celé území České republiky. Uvedené hodnoty dokazují stěžejní význam města Brno v oblasti zdravotnictví pro Jihomoravský kraj.

Tabulka 57 Srovnání kapacity lůžkového fondu akutní a neakutní péče v letech 2015 až 2018

Území	Akutní péče (počet lůžek na 1 tis. obyvatel)				Následná péče (počet lůžek na 1 tis. obyvatel)			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Česká republika	4,5	4,5	4,4	4,4	2,7	2,8	2,7	2,7
Jihomoravský kraj	5,2	5,2	5,2	5,1	1,9	2,0	2,0	2,0
Jihomoravský kraj bez okresu Brno-město	3,0	3,0	2,9	2,9	1,2	1,2	1,3	1,3
Brno-město ⁵³	9,5	9,5	9,5	9,5	3,4	3,5	3,6	3,6

Zdroj: Koncepce zdravotnictví Jihomoravského kraje 2020–2025 (2019)

Zdravotnická záchranná služba Jihomoravského kraje (dále také „ZZS“) je zřízena a financována Jihomoravským krajem jako samostatná příspěvková organizace. ZZS je členěna na sedm územních oddělení (dále také „ÚO“) do ÚO Brno, ÚO Letecká záchranná služba, ÚO Blansko, ÚO Břeclav, ÚO Hodonín, ÚO Vyškov a ÚO Znojmo. Jednotlivá ÚO jsou členěna na výjezdová stanoviště, kterých bylo v roce 2018 celkem 23⁵⁴ se 48 výjezdovými skupinami ve dne a 44 v noci.

⁵³ Pro akutní péči byly využity údaje za lůžkový fond 7 nemocnic na území města Brna. Pro neakutní péči byly využity údaje za lůžkový fond všech zdravotnických zařízení na území města Brna.

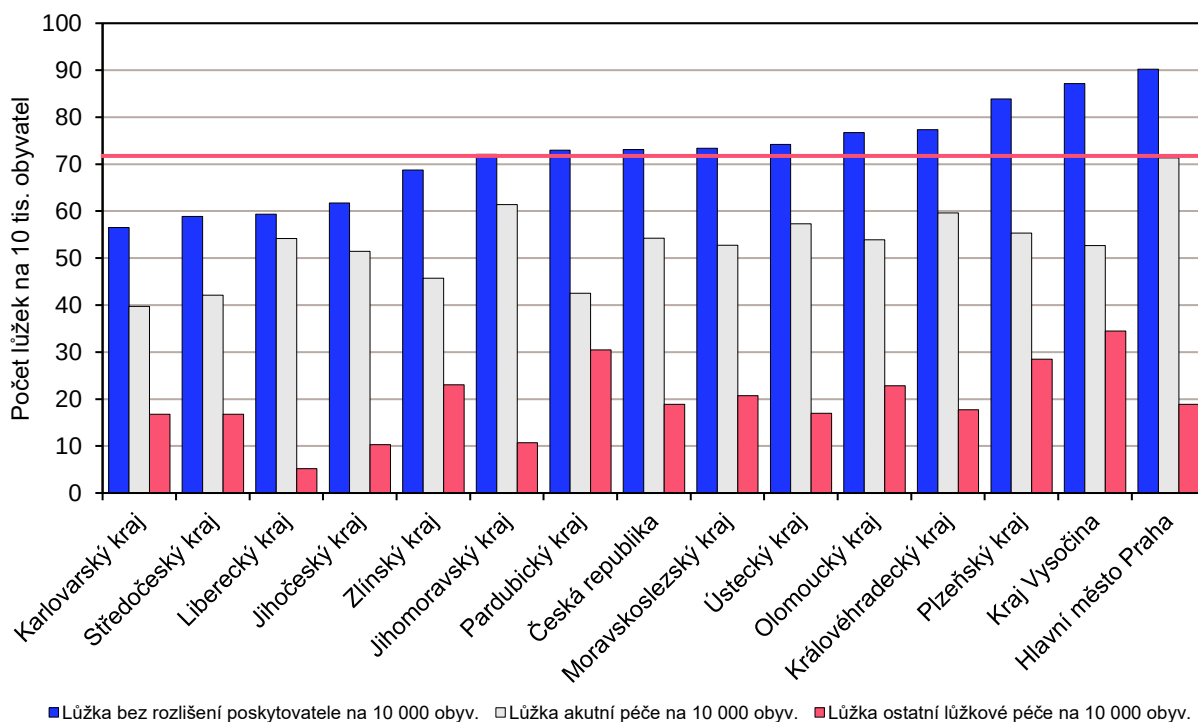
⁵⁴ Zpráva o činnosti Zdravotnické záchranné služby Jihomoravského kraje za rok 2018. Dostupné z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=393317&TypeID=7>

V oblasti zdravotnictví Jihomoravský kraj připravil *Koncepci zdravotnictví Jihomoravského kraje 2020–2025*, která bude základním koncepčním dokumentem udávající směr rozvoje péče o zdraví občanů kraje. Cílem koncepce je trvale udržitelné, kvalitní a dostupné zdravotnictví v Jihomoravském kraji. Celkem koncepci tvoří devět specifických cílů:

- Ekonomická optimalizace a transformace nemocnic zřizovaných Jihomoravským krajem;
- Optimalizace a racionalizace lůžkového fondu poskytovatelů zdravotních služeb zřizovaných Jihomoravským krajem;
- Optimalizace a racionalizace poskytování zdravotní péče v Jihomoravském kraji;
- Stabilizace personálního zajištění zdravotní péče u poskytovatelů zdravotních služeb zřizovaných Jihomoravským krajem;
- Podpora subjektů nezřizovaných Jihomoravským krajem;
- Posílení metodické pomoci poskytovatelům zdravotní péče v Jihomoravském kraji;
- Elektronizace zdravotnictví v Jihomoravském kraji;
- Zlepšení mediálního obrazu poskytovatelů zdravotních služeb zřizovaných Jihomoravským krajem;
- Rozvoj koncepční spolupráce.

Následující graf zobrazuje mezikrajské srovnání z hlediska počtu lůžek na 10 tis. obyvatel. Z uvedeného je zřejmé, že v Jihomoravském kraji je evidováno průměrné množství lůžek přepočtené na 10 tis. obyvatel.

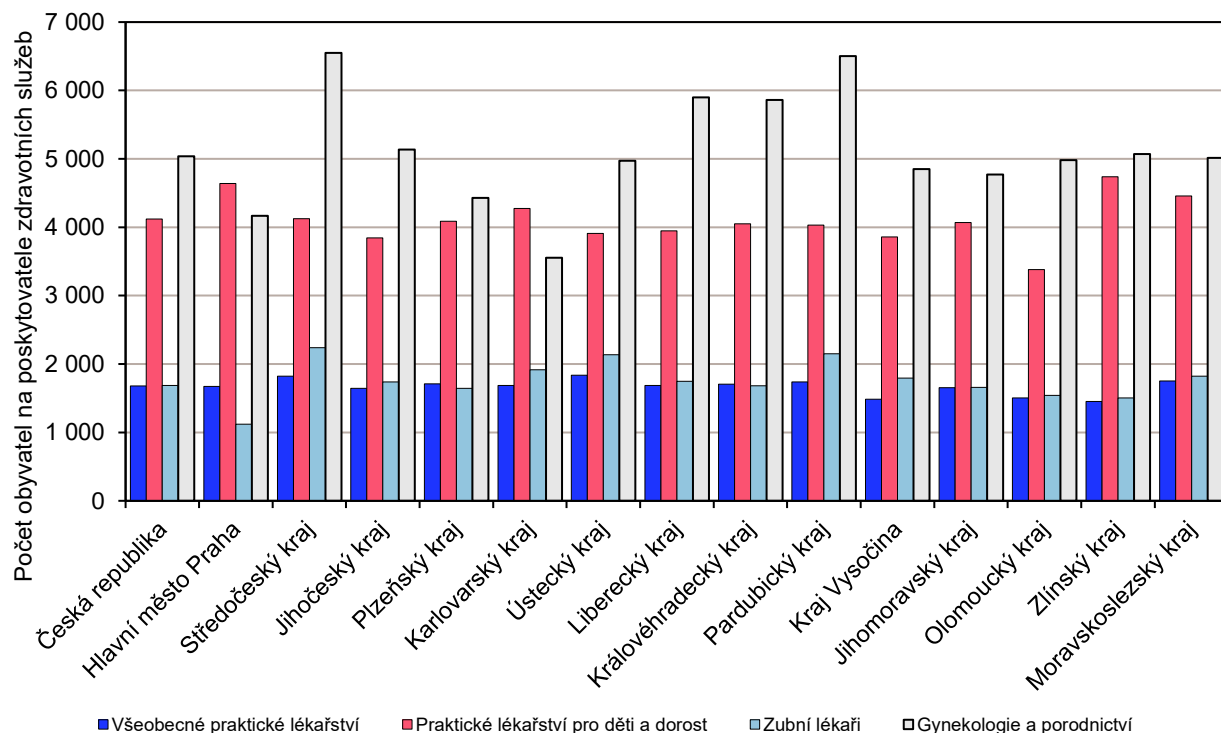
Graf 17 Počty lůžek na 10 tis. obyv. v krajích České republiky v roce 2017

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistik České republiky (2019)

Graf níže přináší porovnání počtu obyvatel na kategorie poskytovatelů ambulantních zdravotních služeb. Je patrné, že oproti celorepublikovému průměru působí v Jihomoravském kraji na jednoho obyvatele kraje více poskytovatelů zdravotních služeb ve všech sledovaných kategoriích. Zdravotní služby poskytované ve sledovaných kategoriích jsou tedy pro obyvatele kraje dostupnější oproti celorepublikovému průměru.

Graf 18 Počty poskytovatelů zdravotnických služeb na jednoho obyvatele v krajích České republiky k 16. 9. 2019

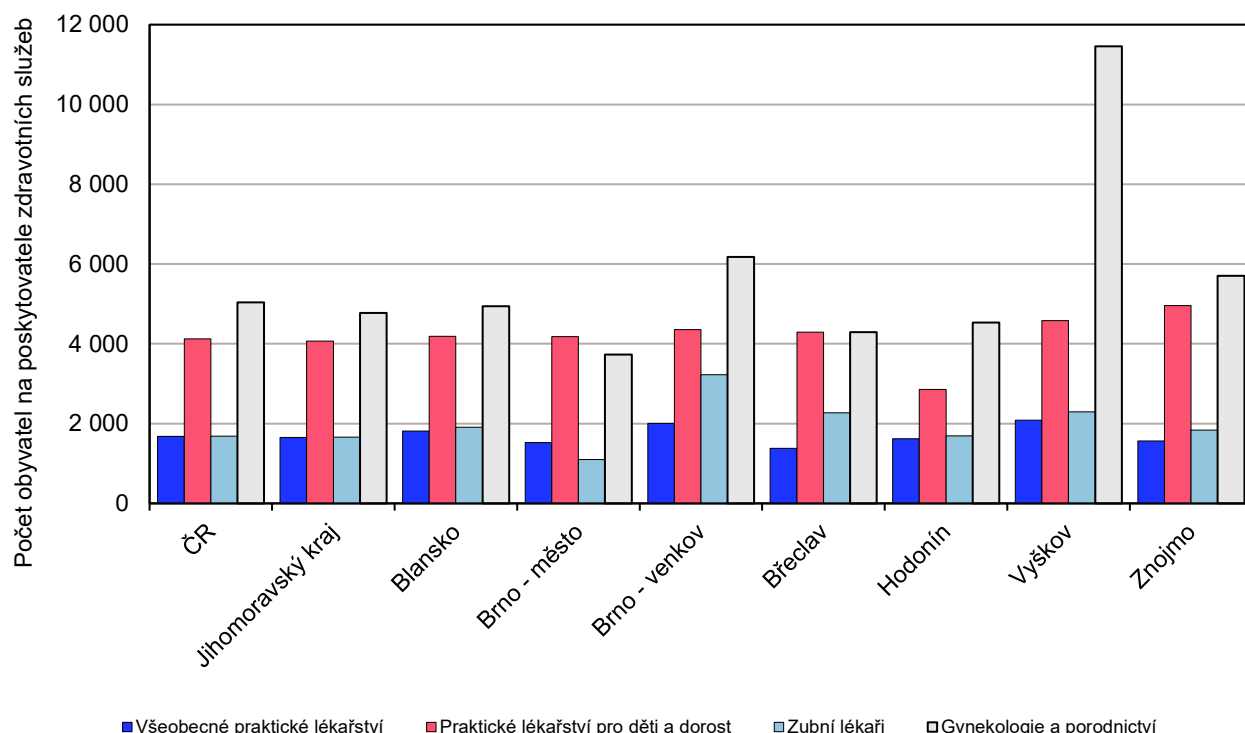

Zdroj: Národní registr poskytovatelů zdravotních služeb (2019)

Zdravotní služby však nejsou dostupné rovnoměrně na celém území Jihomoravského kraje a z následujícího porovnání počtu poskytovatelů zdravotnických služeb v ambulantní formě péče jsou patrné regionální rozdíly mezi jednotlivými okresy kraje. Je zřejmé, že v některých okresech jsou nedostupné odlišné kategorie zdravotnických služeb. Nepříznivá situace v dostupnosti sledovaných kategorií ambulantní péče je v okresech Brno-venkov, Vyškov a Znojmo.

V oblasti poskytovatelů všeobecného praktického lékařství je nejnižší počet obyvatel na jednoho poskytovatele v okrese Brno-město. Naopak nejvyšší podíl obyvatel na jednoho poskytovatele této péče je v okrese Znojmo. V oblasti praktických lékařů pro děti a dorost je ambulantní péče nejvíce dostupná v okrese Hodonín a nejvyšší podíl obyvatel na počet dětských lékařů je naopak v okrese Znojmo. V oblasti zubního lékařství je nejnižší podíl obyvatel na jednoho poskytovatele v okrese Brno-město a naopak nejvyšší podíl obyvatel na jednoho poskytovatele je v okrese Brno-venkov. Nejvíce alarmující situace v oblasti gynekologie a porodnictví je pak v okrese Vyškov. Data jsou však vizuálně zkreslena počtem lékařů na všechny obyvatele kraje, nikoli pouze ženy.

Graf 19 Počty poskytovatelů zdravotnických služeb na 1 obyvatele v okresech Jihomoravského kraje (16. 9. 2019)

Zdroj: Národní registr poskytovatelů zdravotních služeb (2019)

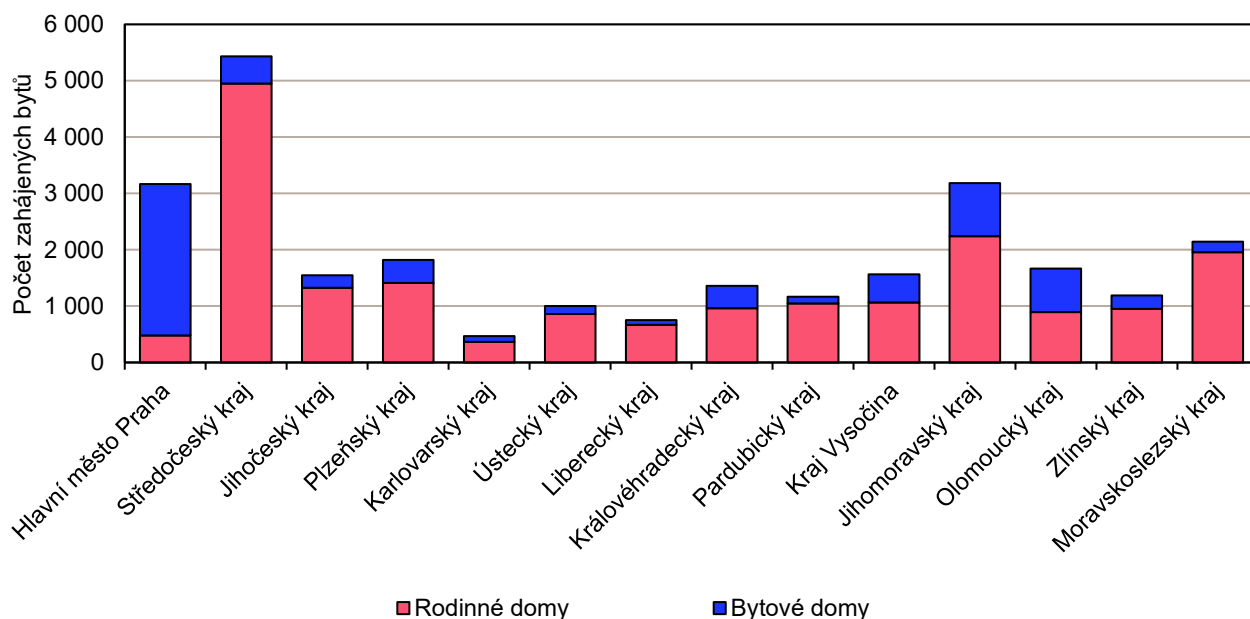
Shrnutí:

- V rámci kraje mezi lety 2013 až 2018 významně vzrostl počet lékařů i zdravotnického personálu.
- Významnou úlohu na poskytovaných zdravotnických službách představují krajské nemocnice, kterých je celkem devět.
- V Jihomoravském kraji je ambulantní zdravotní péče dostupnější oproti celorepublikovému průměru. V rámci regionu jsou však patrné významné meziokresní rozdíly v dostupnosti zdravotnických služeb na obyvatele.
- Jihomoravský kraj by se měl nadále snažit podporovat dostupnost a kvalitu poskytovaných zdravotnických služeb v rámci sítě krajských nemocnic. V okresech a v oblastech s nízkou dostupností zdravotní péče kraj může vytvářet motivační incentivy pro lékaře působící v těchto lokalitách.

4.8.4 Bydlení

V rámci této podkapitoly je představen současný stav a vývoj bytové výstavby v Jihomoravském kraji. Dle údajů ČSÚ byly v roce 2018 zahájeny stavební práce na výstavbě asi 4 400 bytů z nichž téměř polovina (49 %) představuje byty v rodinných domech. Jihomoravský kraj patří mezi regiony České republiky s nejvyšším podílem ročně zahájených bytů v rodinných domech (2018). Intenzita výstavby odpovídá ekonomického postavení kraje v rámci ČR.

Graf 20 Mezikrajské srovnání bytové výstavby v České republice a v Jihomoravském kraji v roce 2018

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Následující tabulka obsahuje údaje o vývoji bytové výstavby v kraji v letech 2013 až 2018. Z tabulky níže vyplývá, že ve sledovaných letech 2013 až 2018 došlo ke zvýšení intenzity bytové výstavby vyjádřené počtem nově zahájených staveb bytů. Obdobně zvýšení intenzity dokládá také počet dokončených bytů a zvyšující se orientační ceny vydaných stavebních povolení. Nejvíce dokončených bytů bylo realizováno v rámci rodinných domů. Z uvedených průměrných velikostí bytových jednotek je patrné, že u nově dokončených bytů se snižuje průměrná obytná i užitková velikost (v tomto kontextu hraje významnou úlohu rostoucí cena za m² – více viz dále).

Tabulka 58 Vybrané údaje v oblasti bytové výstavby v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2018

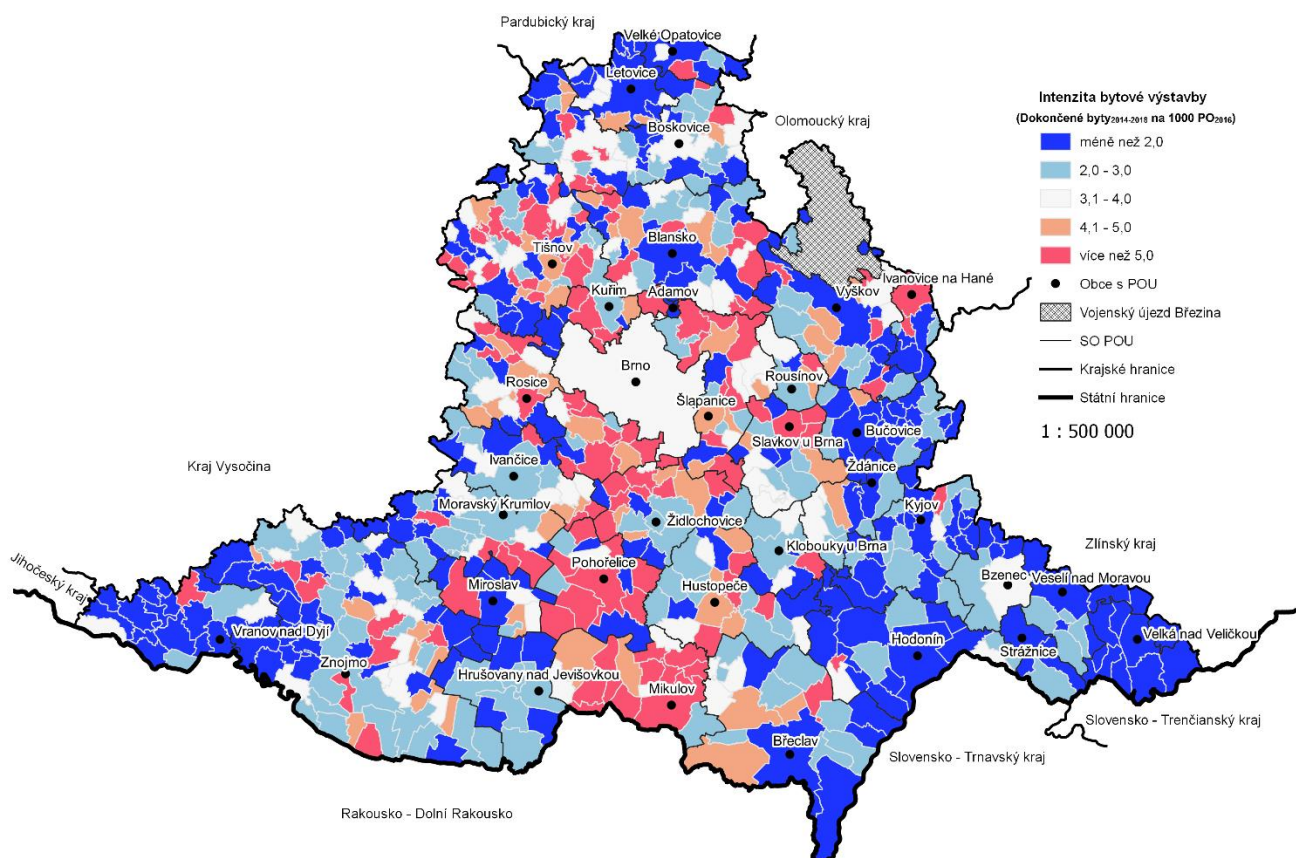
Ukazatel	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Zahájené byty	2 807	3 650	3 841	3 776	4 027	4 406
z toho v rodinných domech	1 580	1 605	1 811	2 098	2 413	2 242
z toho v bytových domech	519	1 232	860	878	753	941
z toho v nástavbách, přístavbách a vestavbách	403	384	603	467	566	583
Dokončené byty	3 516	3 242	3 338	3 833	4 236	4 447

Ukazatel	2013	2014	2015	2016	2017	2018
z toho v rodinných domech	1 845	1 791	1 654	1 791	2 003	2 218
z toho v bytových domech	1 012	789	1 233	1 237	1 529	1 562
z toho v nástavbách, přístavbách a vestavbách	370	364	306	356	403	356
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu (m ²)	72,9	72,9	70,8	66,8	66,4	67,7
Průměrná užitková plocha dokončeného bytu (m ²)	107,9	106,9	102,9	98,9	96,8	97,9
Vydaná stavební povolení na bytové budovy	9 991	9 698	10 877	9 719	9 627	8 649
Orientační hodnota stavebních povolení (mil. Kč)	25 140	25 941	26 218	31 200	36 636	34 990

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Následující kartogram znázorňuje intenzitu bytové výstavby v obcích na území kraje. Je patrné, že nejvyšší intenzitu výstavby zaznamenaly obce v oblasti Brněnské metropolitní oblasti v souvislosti s procesem suburbanizace města Brna. Z uvedených hodnot kartogramu je patrný severní a jižní směr rozvoje bytové výstavby v kraji. Naopak nižší rozvoj bytové výstavby je patrný na západě a jihovýchodě kraje.

Kartogram 19 Intenzita bytové výstavby v období let 2014 až 2018 v obcích Jihomoravského kraje

Zdroj: Územně analytické podklady k 30. 6. 2019, Český statistický úřad; Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Z mezikrajského srovnání průměrné výše indexů realizovaných cen bytů v časovém intervalu mezi roky 2014 až 2018 vyplývá, že Jihomoravský kraj patřil dle uvedených hodnot mezi kraje s nadprůměrným přírůstkem ceny rodinných domů a zejména bytů. Základem indexu byla průměrná cena rodinných domů a bytů v jednotlivých krajích v roce 2010. Z uvedených hodnot je patrné, že ceny bytů v Jihomoravském kraji vzrostly do roku 2018 v průměru o více než jednu polovinu své původní ceny v roce 2010, zatímco cena rodinných domů se za stejnou dobu zvýšila přibližně o jednu čtvrtinu.

Tabulka 59 Mezikrajské srovnání indexů realizovaných cen bytů v letech 2014 až 2018 (2010=100)

Kraj	Rodinné domy ⁵⁵					Byty				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Česká republika	104,8	106,1	108,6	114,3	121,1	100,4	103,5	115,0	129,6	143,7
Hl. m. Praha	107,3	108,5	118,7	122,1	132,8	101,0	105,5	121,6	134,0	149,7
Středočeský	104,2	105,0	108,3	109,0	111,6	101,7	101,8	106,8	125,5	140,2
Jihočeský	105,1	105,7	109,5	119,6	122,1	101,0	106,3	112,7	130,1	135,6
Plzeňský	104,6	104,5	101,7	113,8	114,3	101,7	105,9	119,6	137,3	142,8
Karlovarský	103,1	106,6	109,3	109,6	111,9	95,5	96,4	100,6	115,9	128,2
Ústecký	104,1	106,8	106,0	110,1	123,6	90,7	90,5	92,4	102,5	108,5
Liberecký	104,3	106,4	104,9	106,8	116,2	95,0	94,2	101,0	122,9	129,9
Královéhradecký	105,5	105,3	103,7	114,3	122,2	103,5	105,7	114,8	131,4	143,6
Pardubický	104,3	104,9	102,5	103,7	105,8	99,8	106,0	116,2	124,5	140,9
Vysočina	103,2	106,4	104,2	117,2	123,5	102,6	101,7	112,4	132,3	154,2
Jihomoravský	105,9	104,9	113,4	118,3	124,3	105,1	107,9	120,7	138,1	151,1
Olomoucký	101,7	104,7	99,4	109,5	112,0	100,1	104,9	122,3	135,7	154,6
Zlínský	103,9	106,8	111,1	116,2	129,8	98,5	101,3	111,7	120,0	140,1
Moravskoslezský	105,3	106,2	106,4	112,0	125,0	95,3	98,6	105,8	117,6	137,8

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Následující tabulka obsahuje srovnání změny průměrné kupní ceny nemovitostí ve stálých cenách roku 2015. Je zřejmé, že v rámci let 2013 až 2017 ceny bytové výstavby v Jihomoravském kraji rostly nejrazantněji v rámci kategorie bytů, a to o 30,2 % ve stálých cenách roku 2015. Zvýšila se i cena

⁵⁵ Údaje za Středočeský kraj jsou evidovány bez okresu Praha-východ a Praha-západ, které jsou v případě statistiky nemovitostí evidovány spolu s územím hl. m. Prahy.

rodinných domů přibližně o 6,9 % ve stálých cenách roku 2015. Opačný a klesající trend zaznamenala průměrná cena bytových domů, a to asi o 21,0 % ve stálých cenách roku 2015. Údaje o cenách vybraných druhů nemovitostí jsou čerpány z dat Ministerstva financí České republiky. Zdrojem dat jsou přiznání k dani z převodu nemovitostí, která jsou povinni podávat vlastníci (tj. prodejci) nemovitostí příslušným finančním úřadům. Databáze celoplošně postihuje transakce na trhu nemovitostí a vychází z reálných (tj. přiznaných) cen.

Tabulka 60 Průměrné kupní ceny nemovitostí v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017

Průměrné kupní ceny nemovitostí	2013	2014	2015	2016	2017
Rodinné domy (Kč/m ³)	2 429	2 430	2 390	2 806	2 697
Byty (Kč/m ²)	25 089	25 155	27 075	29 711	33 908
Bytové domy (Kč/m ³)	2 821	2 575	1 913	1 409	2 079
Rodinné domy ve stálých cenách roku 2015 (Kč/m ³)	2 446	2 437	2 390	2 786	2 616
Byty ve stálých cenách roku 2015 (Kč/m ²)	25 266	25 231	27 075	29 504	32 888
Bytové domy ve stálých cenách roku 2015 (Kč/m ³)	2 841	2 583	1 913	1 399	2 016

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Následující tabulka srovnává kupní ceny rodinných domů a bytů v jednotlivých okresech Jihomoravského kraje. Z níže uvedeného je zřejmé, že cenově nejdražší bydlení je v Brně a dále v okresech Brno-venkov, Vyškov a Blansko, tedy v okresech s dobrou dopravní dostupností do krajského města. Naopak nejlevnější bydlení je nabízeno v Břeclavi, Hodoníně a Znojmě. V rámci sledovaného období se cena rodinných domů v průměru zvýšila o 4,2 % a cena bytů o 9,5 %.

Tabulka 61 Srovnání kupních cen rodinných domů a bytů v okresech Jihomoravského kraje v letech 2014 až 2017

Území	Kupní ceny rodinných domů (v Kč/m ³)	
	2014 až 2016	2015 až 2017
Jihomoravský kraj	2 573	2 681
Blansko	2 661	2 756
Brno-město	5 274	5 491
Brno-venkov	3 291	3 572
Břeclav	1 978	2 151
Hodonín	1 680	1 795
Vyškov	2 298	2 216
Znojmo	1 737	1 799

Území	Kupní ceny bytů (v Kč/m ²)	
	2014 až 2016	2015 až 2017
Jihomoravský kraj	26 825	29 368
Blansko	20 928	22 999
Brno-město	34 260	37 090
Brno-venkov	24 161	25 919
Břeclav	16 664	18 745
Hodonín	14 157	15 553
Vyškov	20 320	21 113
Znojmo	14 444	15 321

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Shrnutí:

- Od roku 2010 rapidně vzrostly ceny bytů i rodinných domů na území Jihomoravského kraje. Průměrná cena bytů se zvýšila o více než polovinu původní ceny v roce 2010.
- Průměrná velikost bytových jednotek se snižuje, což je způsobeno jejich rostoucí cenou. Důvodem je zejména převis poptávky nad nabídkou, která tlačí ceny bytových jednotek vzhůru.
- Ceny nemovitostí nejrychleji rostou v Brně a jeho okolí. Lze očekávat, že růst cen nemovitostí bude i nadále pokračovat. V méně atraktivních okresech, kde jsou v současnosti nižší ceny nemovitostí, lze předpokládat pouze pozvolný nárůst cen.

4.8.5 Kultura

Kultura představuje vhodný nástroj k vytvoření atraktivního prostředí pro ekonomicky aktivní obyvatele. Zároveň se jedná o důležitou součást cestovního ruchu. Jihomoravský kraj se zasazuje o rozvoj bohatého společenského života, např. prostřednictvím nastaveného systému podpory kulturních a společenských akcí. Společenské akce významně přispívají k propagaci kraje, zvýšení spokojenosti jeho obyvatel, ale jsou důležité i z hlediska rozvoje žádoucí spolupráce nejrozličnějších subjektů, a to jak na místní úrovni, tak směrem k vertikální spolupráci (obce, kraj, stát). Významné akce regionálního a nadregionálního rozsahu mohou dopomoci ke zviditelnění kraje nebo přilákat potenciální investory. Zároveň významně zvyšují atraktivitu a význam celého regionu.

Kultura kraje odráží pestrou kombinaci historických památek a tradic. Pestrost kultury v kraji je dána několika národopisnými regiony, které pokrývají území kraje. Na západě je území kraje tvořeno Znojemskem. Obce v severní části okresu Znojmo spadají do Podhorácka. Jižní část kraje je tvořena regionem Hanáckého Slovácka a Podlužím. Východní území kraje spadá do regionu Kyjovska, Strážnicka, Horňácka a Hané. Severní část kraje spadá do regionu Drahany a Malé Hané.

Následující tabulka shrnuje základní skutečnosti z hlediska kulturní vybavenosti Jihomoravského kraje. Je zřejmé, že oproti roku 2013, se zvýšila návštěvnost ve všech kulturních objektech, které byly v daném období sledovány. Nejpatrnější změnou je zvýšení zájmu lidí o expozice a výstavy organizované v rámci galerií a muzeí. V letech 2013 až 2018 došlo k nárůstu počtu návštěvníků expozic a výstav o 36 %. Významný nárůst a oblibu si také u čtenářů získaly online služby knihoven. Celkově se zvýšil počet čtenářů využívajících online služby knihoven o 25 %.

Tabulka 62 Vybrané ukazatele v oblasti kultury v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2018

Kulturní zařízení	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Veřejné knihovny	620	614	613	612	611	608
Registrovaní čtenáři (tis. osob)	153	151	153	151	153	150
Návštěvníci knihoven celkem (tis. osob)	4 867	4 850	4 778	5 112	4 911	5 137
<i>z toho online služeb (tis. osob)</i>	<i>1 942</i>	<i>1 951</i>	<i>2 079</i>	<i>2 324</i>	<i>2 269</i>	<i>2 433</i>
Muzea, galerie a památníky	43	42	41	41	41	40
Expozice	204	204	212	218	216	218
Uspořádané výstavy	473	439	462	435	434	450
Návštěvníci expozic a výstav (tis. osob)	816	902	943	1 150	1 249	1 117
Památkové objekty zpřístupněné návštěvníkům za vstupné	27	28	29	34	37	32
Návštěvníci památkových objektů (tis. osob)	1 094	1 091	1 155	1 504	1 289	1 178
Pořádané kulturní akce celkem	1 447	1 828	936	1 529	718	434
<i>z toho samostatné výstavy</i>	<i>47</i>	<i>51</i>	<i>47</i>	<i>51</i>	<i>62</i>	<i>51</i>
<i>z toho samostatné koncerty</i>	<i>118</i>	<i>96</i>	<i>77</i>	<i>135</i>	<i>108</i>	<i>82</i>
<i>z toho dramatická vystoupení</i>	<i>39</i>	<i>38</i>	<i>38</i>	<i>103</i>	<i>71</i>	<i>42</i>
<i>z toho kulturní akce při prohlídkách, noční prohlídky</i>	<i>1 113</i>	<i>1 578</i>	<i>718</i>	<i>1 138</i>	<i>354</i>	<i>162</i>
<i>z toho akce tradiční lidové kultury</i>	<i>13</i>	<i>14</i>	<i>14</i>	<i>9</i>	<i>19</i>	<i>17</i>
Kina	N/A	N/A	66	69	70	N/A
<i>z toho se stálým provozem</i>	<i>N/A</i>	<i>N/A</i>	<i>23</i>	<i>20</i>	<i>21</i>	<i>N/A</i>
<i>z toho s nepravidelným provozem</i>	<i>N/A</i>	<i>N/A</i>	<i>18</i>	<i>20</i>	<i>20</i>	<i>N/A</i>
<i>z toho s letním provozem</i>	<i>N/A</i>	<i>N/A</i>	<i>25</i>	<i>29</i>	<i>29</i>	<i>N/A</i>

Zdroj: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (2019);

Na území kraje se nachází celá řada atraktivit z hlediska kulturního a kreativního průmyslu. Ten lze rozdělit na obory kulturního sektoru, jež sestává z historických památek, muzeí, galerií, knihoven, archivů, scénického umění, výtvarného umění, řemesel, kulturních a uměleckých vzdělávacích institucí. Dále jsou odvětvími kulturního průmyslu film, produkce videoher, televize, rozhlas, knihy, tisk a hudba. Kreativní průmysl je členěn na architekturu, reklamu a design. V Jihomoravském kraji se dle Institutu umění – Divadelního ústavu (2019) nachází 538 institucí působících v oborech kulturního a kreativního průmyslu.

Tabulka 63 Počet institucí v oblasti kulturního a kreativního průmyslu v Jihomoravském kraji

Obory kulturního a kreativního průmyslu	Počet zařízení poskytujících dané obory	Obory kulturního a kreativního průmyslu	Počet zařízení poskytujících dané obory
Divadlo	81	Design a móda	48
Hudba	24	Umělecká řemesla	45
Tanec	19	Kulturní dědictví	91
Literatura	63	Film	12
Výtvarné umění	98	TV a rozhlas	2
Architektura	52	Reklama	3

Zdroj: Institut umění – Divadelní ústav (2019)

Zřizované organizace v oblasti kultury

Jihomoravský kraj je zřizovatelem 9 kulturních institucí, a to 7 muzeí, galerie a hvězdárny. Celkem mají tyto příspěvkové organizace ve správě 31 objektů. Níže uvedené příspěvkové organizace kraje navštívilo v roce 2018 celkem 558,6 tisíc návštěvníků. Muzea a galerie nabídly návštěvníkům více než 50 stálých expozic a realizovaly na 160 krátkodobých výstav. Pro veřejnost byla připravena řada pořadů, doprovodných programů a kulturně-výchovných akcí, komentovaných prohlídek, exkurzí, interaktivních a kreativních dílen pro rodiny s dětmi a školní skupiny, koncerty a kulturní akce. Krajské příspěvkové organizace spolu s památkově chráněnými objekty a dalšími kulturními zařízeními v majetku měst a obcí vytváří formální kulturní infrastrukturu kraje. Mezi příspěvkové organizace kraje v oblasti kultury patří následující:

Tabulka 64 Kulturní instituce zřizované Jihomoravským krajem a jejich návštěvnost v roce 2018

Příspěvková organizace	Počet návštěvníků
Galerie výtvarného umění v Hodoníně	4,2 tis.
Muzeum Vyškovska	18,9 tis.
Muzeum Brněnska	105,4 tis.
Regionální muzeum v Mikulově	209,0 tis.
Jihomoravské muzeum ve Znojmě	71,8 tis.

Příspěvková organizace	Počet návštěvníků
Masarykovo muzeum v Hodoníně	84,8 tis.
Hvězdárna Veselí nad Moravou	4,7 tis.
Muzeum Blanenska	37,5 tis.
Muzeum regionu Boskovicka	22,3 tis.
Celkem	558,6 tis.

Zdroj: Krajský úřad Jihomoravského kraje (2019)

Památková péče

V Jihomoravském kraji se nachází významné množství kulturních památek a památkově chráněných území, jež zahrnují širokou škálu objektů a lokalit, mezi které můžeme zařadit území krajinných památkových zón, území městských a vesnických památkových zón a rezervací, památkově chráněné areály hradů, zámků, klášterů, kostelů, far, vesnických usedlostí nebo jednotlivých chráněných budov, až po soubory věcí a jednotlivé věci movité.

Celkem se na území kraje nachází 4 334 kulturních památek. Jejich největší koncentrace ve městě Brno, kde se nachází také nejvíce národních kulturních památek ze všech ostatních okresů kraje. Dále se vysoký počet kulturních památek nachází v okrese Znojmo a Brno-venkov. Z hlediska druhu památek dominují městské objekty (dům měšťanský, radnice apod.), sakrální objekty (kaple, kostel, boží muka apod.) nebo vesnické objekty (zemědělská usedlost, sýpka apod.).

Tabulka 65 Kulturní památky v okresech Jihomoravského kraje k 17. 9. 2019

Území	Kulturní památky	Národní kulturní památky	Památkové rezervace	Památkové zóny	Ochranná pásma
Jihomoravský kraj	4 334	38	9	24	43
Blansko	278	5	1	2	4
Brno-město	1 096	10	2	1	3
Brno-venkov	637	2	-	4	8
Břeclav	589	7	3	2	6
Hodonín	381	5	2	5	10
Vyškov	311	3	-	5	10
Znojmo	1 042	6	1	5	2

Zdroj: Národní památkový ústav (2019)

Shrnutí:

- Pestrost kulturních tradic a lidové kultury představuje významný faktor zvyšující atraktivitu Jihomoravského kraje z hlediska cestovního ruchu. Jihomoravský kraj by měl i v budoucnu pokračovat v posilování a zachovávání tradic lidové kultury na svém území.
- Přítomnost kulturních a historických památek významně zvyšuje atraktivitu Jihomoravského kraje pro cestovní ruch. Cílem kraje je obnovovat a zpřístupňovat své kulturní a historické dědictví.

4.8.6 Sport

Cílem kraje je i vzhledem k předpokládanému demografickému vývoji zasadit se o vytváření vhodných podmínek jak pro rozvoj organizovaného a výkonnostního sportu, tak o využití jeho potenciálu v oblasti rozvoje komunitního života. Sport může být v tomto kontextu efektivním nástrojem, jak zvládnout výzvy spojené s demografickým stárnutím populace. Za tímto účelem vychází Jihomoravský kraj při podpoře sportovních aktivit ze zpracované *Koncepce rozvoje sportu v Jihomoravském kraji do roku 2025* (dále také „Koncepce sportu“).⁵⁶

V rámci Koncepce sportu byla stanovena vize, která předpokládá, že „Jihomoravský kraj bude územím, které bude nabízet nejen všem aktivním sportovcům, ale i obyvatelům a návštěvníkům bohaté možnosti sportovního vyžití, a to v moderních sportovních zařízeních, které budou splňovat současné standardy. Důraz bude kladen zejména na specifické cílové skupiny, zejména děti a mládež, talentované nebo handicapované sportovce. Cílem je pak nastavit sportovní politiku tak, aby umožnila sport všem a smazávala přítomné bariéry ve vyšší sportovní participaci. Rozvoj a propagace v oblasti sportu budou zajišťovány na základě široké spolupráce krajské samosprávy, sportovních organizací, místních samospráv, školských zařízení a dalších aktérů v oblasti sportu.“ Za účelem splnění stanovené vize byly stanoveny následující cíle:

- Podpora sportu a zajištění široké nabídky sportovních aktivit;
- Kvalitní, bezpečná a dostatečná sportovní infrastruktura;
- Spolupráce v oblasti sportu a jeho propagace;
- Péče o talenty.

Dle Koncepce sportu působí v Jihomoravském kraji více než 1 tis. sportovních organizací (spolků, tělovýchovných jednot, společností). Dle České unie sportu je pak v rámci sportovních organizací registrováno v roce 2019 více než 118,5 tis. aktivních sportovců.

Shrnutí:

- Jihomoravský kraj si uvědomuje potřebu podpory sportovních aktivit v rámci svého území a aktivně podporuje sport. Kraj deklaruje budoucí podporu sportu do roku 2025 v rámci zpracované Koncepce sportu.

⁵⁶ Koncepce rozvoje sportu v Jihomoravském kraji do roku 2025, Jihomoravský kraj. Dostupné z: <https://m.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=388446&TypeID=7>

4.8.7 Veřejná správa

Cílem této kapitoly je shrnout základní tendence týkající se veřejné správy v rámci Jihomoravského kraje. Vzhledem k faktu, že území Jihomoravského kraje je tvořeno 673 samosprávami, je pro budoucí rozvoj území kraje z hlediska veřejné správy zásadní míra koordinace, spolupráce a synergie mezi veřejnosprávními institucemi. Pro dosažení rozvoje kraje je stěžejní princip subsidiarity, jehož podstatou je realizace rozvojových aktivit na takové úrovni, na které může být dosaženo největšího efektu. V obecném měřítku by mělo platit pravidlo, že vyšší územní úroveň má vytvářet co nejlepší podmínky pro rozvoj nižších úrovní. V případě Jihomoravského kraje by tedy měl kraj napomáhat a usnadňovat rozvoj obcí prostřednictvím utváření strategické podpory pro jejich regionální rozvoj. Z výše popsaného tedy vyplývá, že kraj koordinuje rozvoj svého území, spolupracuje s ústředními orgány státní správy a koordinuje zájmy obcí v oblasti regionálního rozvoje.

Vzhledem k nastolenému technickému pokroku, rozvoji a dostupnosti technologií je z hlediska zvyšování efektivity práce a snižování administrativního zatížení klíčový další rozvoj oblasti eGovernmentu, který by měl zajistit rozvoj elektronizace služeb státní správy pro občany a jiné zainteresované subjekty. Z hlediska funkce krajského úřadu je pak stěžejní zejména poskytování informací, dokumentů a dat orgánům veřejné správy, privátním subjektům a veřejnosti např. pomocí sítě kontaktních míst veřejné správy.

Ve vztahu krajského úřadu směrem k občanům, ale i například k neuvolněným starostům obcí, je klíčová dostupnost úřadu. V dostupnosti úřadu je významným prvkem otevřenost úřadu z hlediska úředních hodin pro vyřízení úředních záležitostí občanů. V souladu s dobrou praxí by úřední doba měla brát ohled zejména na potřeby klientů/občanů vzhledem k jejich pracovní době.

4.9 Rozvoj venkova a zemědělství

V rámci této kapitoly byly zmapovány podmínky v zemědělství a ve venkovském prostoru, který tvoří velice důležitou součást území Jihomoravského kraje.

4.9.1 Venkovské oblasti

Jihomoravský kraj patří mezi kraje s vyšším podílem venkovských oblastí. Vyskytují se zde obce příměstského venkova (venkovské obce v rámci městských aglomerací), a to zejména v Brněnské metropolitní oblasti. V roce 2018 bylo na území Jihomoravského kraje evidováno pouze 25 obcí (z celkového počtu 673), ve kterých žilo více než 5 000 obyvatel. V těchto větších obcích však žilo téměř 55,5 % obyvatelstva. Nejvíce obcí Jihomoravského kraje bylo v kategorii obcí od 200 do 499 obyvatel, a to 29,0 %, ve kterých však žilo pouze 6,0 % obyvatel kraje. Téměř třetina obyvatel, přesněji 32,0 % obyvatel Jihomoravského kraje, žije ve venkovských oblastech s hustotou zalidnění nižší než 150 obyvatel na km². Dle *Územní typologie OECD*⁵⁷ patří Jihomoravský kraj mezi přechodné regiony. V přechodných regionech žije ve venkovských oblastech mezi 15,0 až 50,0 % obyvatel regionu.

⁵⁷ OECD Regional Typology, Directorate for Public Governance and Territorial Development, OECD. Dostupné z: https://www.oecd.org/cfe/regional-policy/OECD_regional_typology_Nov2012.pdf

Tabulka 66 Velikostní skupiny obcí v Jihomoravském kraji v roce 2018⁵⁸

Velikostní skupina obcí (v obyv.)	Počet obcí	Počet obyvatel	Podíl na obyv. kraje
do 200	108	13 438	1 %
200 až 499	193	65 928	6 %
500 až 999	178	130 637	11 %
1 000 až 1 999	108	147 322	12 %
2 000 až 4 999	61	180 482	15 %
5 000 až 9 999	15	99 715	8 %
10 000 až 19 999	4	44 843	4 %
více než 20 000	6	505 302	43 %
Celkem	673	1 187 667	100 %

Zdroj: Územně analytické podklady k 30. 6. 2019, Český statistický úřad (2019)

Na místní úrovni jsou dle metodiky OECD označovány za městské regiony ty oblasti, jejichž hustota zalidnění je vyšší než 150 obyvatel/km². V tomto kontextu lze jako městské regiony označit oblasti území SO POU Brno, Adamov, Kuřim, Hodonín, Šlapanice, Židlochovice, Veselí nad Moravou a Blansko. Zbylé regiony lze definovat jako venkovské regiony, jelikož jejich hustota zalidnění je nižší než 150 obyvatel na km². Vůbec nejnižší hustotu zalidnění měl v roce 2018 SO POU Vranov nad Dyjí s celkovou hodnotou 22 obyvatel na km².

Tabulka 67 Venkovské regiony na území Jihomoravského kraje dle metodiky OECD v roce 2018

SO POU	Počet obyvatel	Počet obcí	Průměrná velikost obce	Hustota zalidnění	Typ regionu
Brno	380 681	1	380 681	1 654	Městský
Adamov	4 517	1	4 517	1 194	Městský
Kuřim	23 003	10	2 300	299	Městský
Hodonín	60 809	18	3 378	213	Městský
Šlapanice	69 537	40	1 738	203	Městský
Židlochovice	33 522	24	1 397	173	Městský
Veselí nad Moravou	22 647	11	2 059	161	Městský

⁵⁸ Do počtu obcí není zahrnut Vojenský újezd Březina. Na území újezdu v současnosti nežijí žádní obyvatelé.

Odvětvová analýza

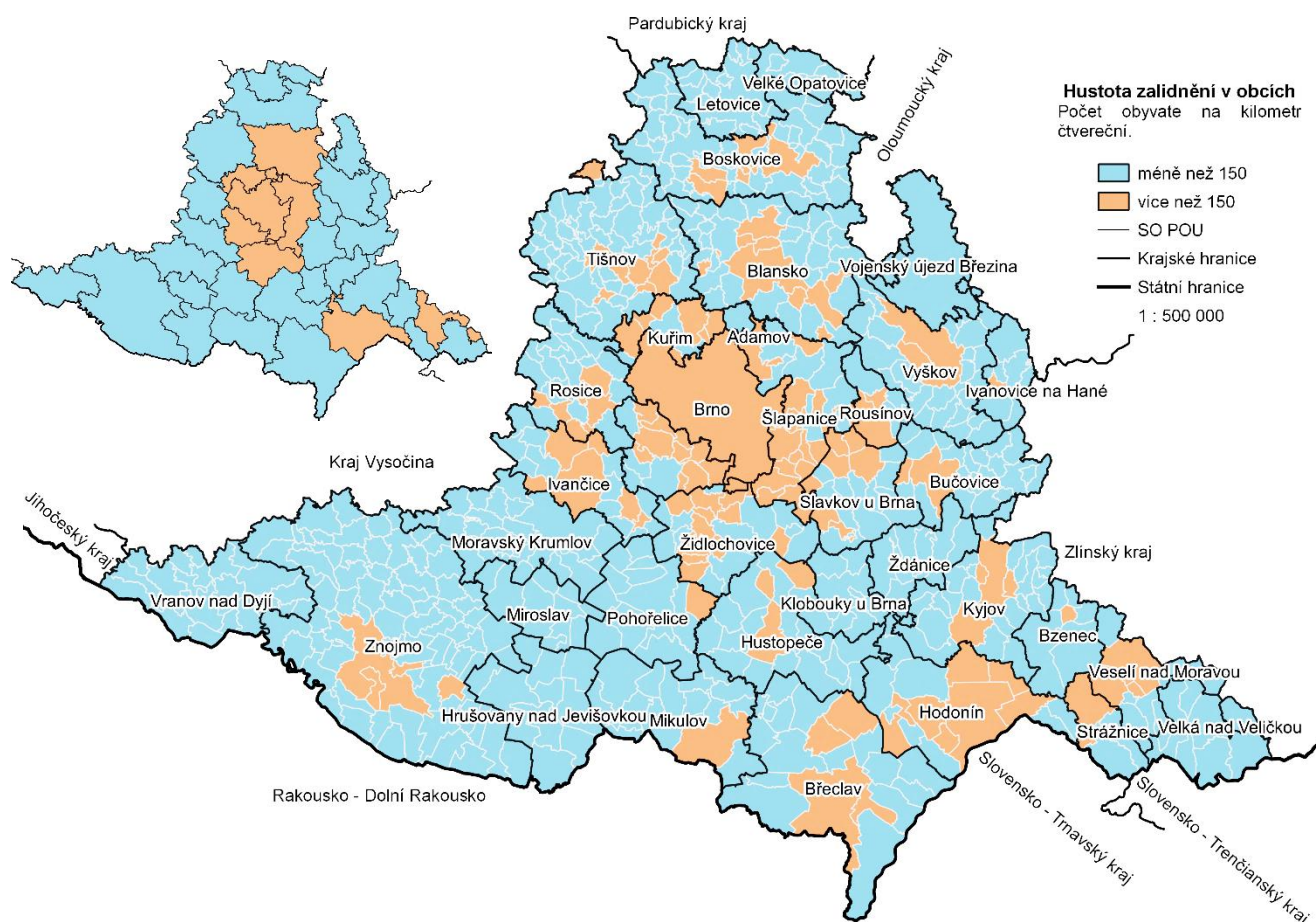
SO POU	Počet obyvatel	Počet obcí	Průměrná velikost obce	Hustota zalidnění	Typ regionu
Blansko	52 448	42	1 249	151	Městský
Rosice	26 090	24	1 087	150	Venkovský
Slavkov u Brna	23 560	18	1 309	149	Venkovský
Vyškov	37 618	28	1 344	145	Venkovský
Ivančice	24 378	17	1 434	142	Venkovský
Rousínov	8 662	6	1 444	140	Venkovský
Kyjov	34 660	28	1 238	139	Venkovský
Břeclav	59 668	18	3 315	136	Venkovský
Bzenec	12 220	6	2 037	115	Venkovský
Hustopeče	28 508	20	1 425	110	Venkovský
Boskovice	35 734	51	701	106	Venkovský
Strážnice	7 331	3	2 444	101	Venkovský
Velké Opatovice	5 798	6	966	96	Venkovský
Bučovice	16 084	20	804	94	Venkovský
Znojmo	75 189	78	964	92	Venkovský
Tišnov	31 482	59	534	92	Venkovský
Letovice	10 304	16	644	91	Venkovský
Mikulov	20 130	17	1 184	82	Venkovský
Ivanovice na Hané	5 721	7	817	82	Venkovský
Klobouky u Brna	7 600	8	950	79	Venkovský
Ždánice	8 581	8	1 073	75	Venkovský
Pohořelice	14 358	13	1 104	74	Venkovský
Moravský Krumlov	15 271	23	664	65	Venkovský
Miroslav	7 098	10	710	64	Venkovský
Velká nad Veličkou	7 912	8	989	62	Venkovský

SO POU	Počet obyvatel	Počet obcí	Průměrná velikost obce	Hustota zalidnění	Typ regionu
Hrušovany nad Jevišovkou	11 529	11	1 048	57	Venkovský
Vranov nad Dyjí	5 017	22	228	22	Venkovský

Zdroj: Český statistický úřad (2019) - vlastní zpracování

Následující kartogram zobrazuje venkovské a městské oblasti v Jihomoravském kraji dle hustoty zalidnění. Je patrné, že jako městské oblasti lze definovat obce s pověřeným obecním úřadem a jejich nejbližší okolí. Nejvýznamnější městskou oblast představuje krajské město Brno s přesahem do sousedních SO POU. Naopak venkovské oblasti se nachází zejména v západní části kraje.

Kartogram 20 Hustota zalidnění v obcích a ve správních obvodech obcí s pověřeným obecním úřadem (2018)

Zdroj: Územně analytické podklady k 30. 6. 2019, Český statistický úřad; Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Shrnutí:

- Venkovské oblasti se rozléhají zejména v okolí krajských hranic a v oblastech s vysokým podílem orné půdy na rozloze území.

4.9.2 Místní akční skupiny

Z hlediska rozvoje venkova jsou velmi významné Místní akční skupiny (dále také „MAS“), kterých je na území Jihomoravského kraje aktuálně 19. Ty jsou nezávislými společenstvími občanů, neziskových organizací a soukromé nebo veřejné správy (obcí, svazků obcí a měst), které spolupracují na rozvoji venkova, zemědělství nebo společně usilují o získávání finanční podpory z Evropské unie nebo z národních dotačních programů. MAS zpracovávají Strategie komunitně vedeného místního rozvoje (dále také „SCLLD“), dle kterých je jedním z hlavních cílů koordinace přípravných i realizačních aktivit, které by vedly k zajištění udržitelného regionálního rozvoje na místní úrovni. Aktuálně se připravují SCLLD na období let 2021–2027. Místní akční skupiny se řídí principem LEADER, kdy veškeré náměty a projekty by měly vycházet z myšlenek a podnětů místních venkovských subjektů a občanů, tedy zdola, nikoliv direktivně řízeny krajskou, státní nebo evropskou politickou mocí shora.

MAS v Jihomoravském kraji jsou následující:

- Kyjovské Slovácko v pohybu, z.s.;
- MAS Horňácko a Ostrožsko z.s.;
- MAS Mikulovsko o.p.s.;
- MAS Moravský kras z.s.;
- MAS Partnerství venkova, z.s.;
- MAS Strážnicko, z.s.;
- Místní akční skupina Boskovicko PLUS, z.s.;
- Místní akční skupina Brána Brněnska, z.s.;
- Místní akční skupina Brána Vysočiny, z.s.;
- Místní akční skupina Jižní Slovácko, z.s.;
- MAS Hustopečsko, z.s.;
- Místní akční skupina Podbrněnsko, spolek;
- MAS Vyškovsko, z.s.;
- MAS Slavkovské bojiště, z.s.;
- MAS Znojenské vinařství, z.s.;
- Živé pomezí Krumlovsko-Jevišovicko, z.s.;
- MAS Hrušovansko, z. s.;
- MAS Bobrava, z.s.;
- MAS Lednicko-valtický areál, z.s.

4.9.3 Zemědělství

Území Jihomoravského kraje mělo vždy charakter zemědělského a venkovského regionu. Tuto skutečnost dokládá 59 % podíl zemědělské půdy na celkové rozloze kraje, jenž patří mezi nejvyšší v rámci České republiky. Rozlohy lesů v rámci kraje jsou však nižší oproti celorepublikovému průměru. Podíly ostatních ploch, zastavěných ploch a vodních ploch na celkové rozloze území kraje jsou srovnatelné úrovní s průměrem ČR.

Tabulka 68 Mezikrajské srovnání bilance půdy roce 2018

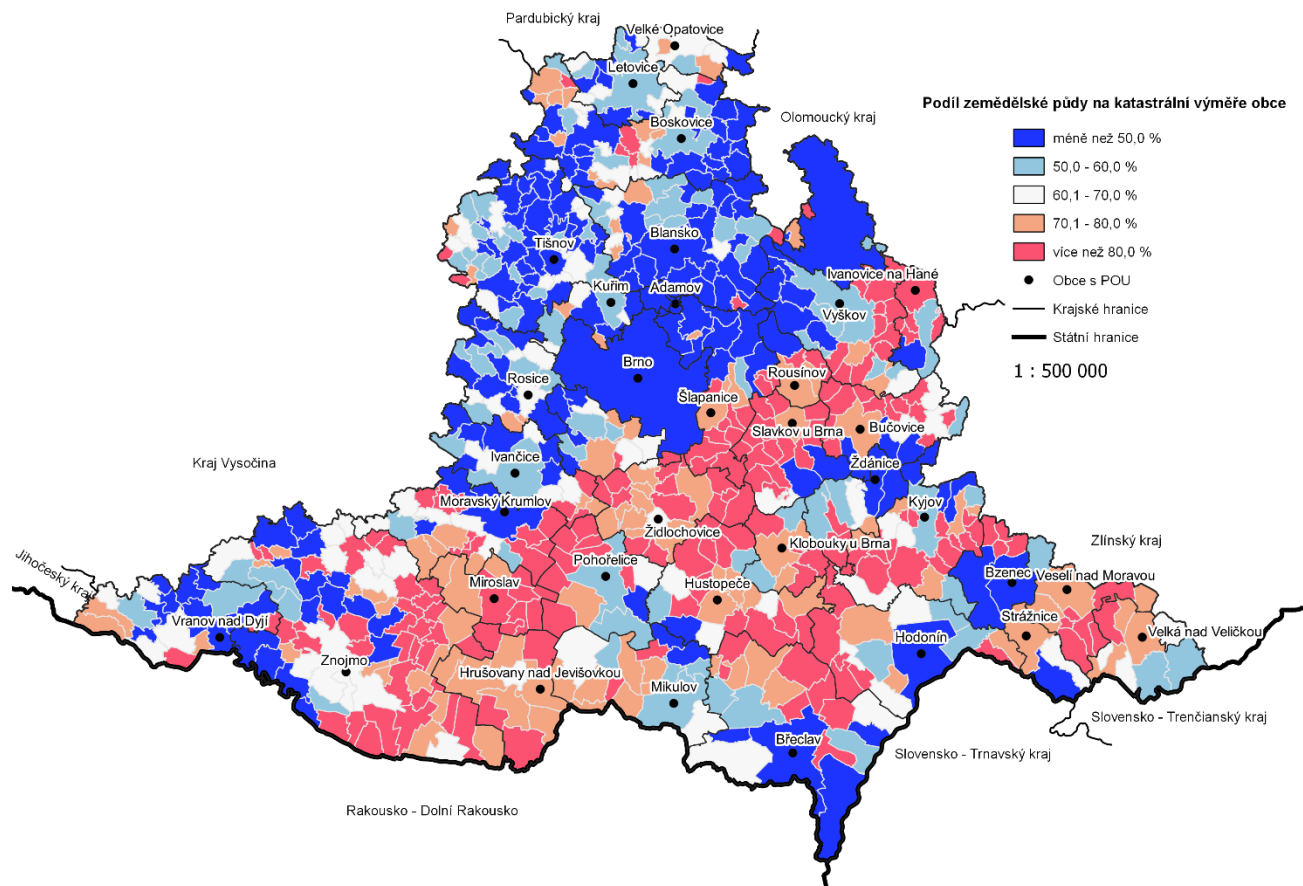
Kraj	Druhy pozemků					
	Rozloha (km ²)	Zemědělská půda (%)	Lesní pozemky (%)	Ostatní plochy ⁵⁹ (%)	Zastavěné plochy (%)	Vodní plochy (%)
Česká republika	78 871	53	34	9	2	2
Hl. m. Praha	496	40	11	37	10	2
Středočeský kraj	10 928	60	27	8	2	2
Jihočeský kraj	10 058	49	38	8	1	4
Plzeňský kraj	7 649	49	40	7	1	2
Karlovarský kraj	3 310	37	44	16	1	2
Ústecký kraj	5 339	51	31	14	2	2
Liberecký kraj	3 163	44	45	8	2	2
Královéhradecký kraj	4 759	58	31	7	2	2
Pardubický kraj	4 519	60	30	7	2	1
Kraj Vysočina	6 796	60	31	6	1	2
Jihomoravský kraj	7 188	59	28	9	2	2
Olomoucký kraj	5 272	53	35	9	2	1
Zlínský kraj	3 963	49	40	8	2	1
Moravskoslezský kraj	5 430	50	36	10	2	2

Zdroj: Územně analytické podklady k 30. 6. 2019, Český statistický úřad (2019)

⁵⁹ Mezi ostatní plochy patří dopravní infrastruktura, technická infrastruktura, těžba a další plochy.

Území Jihomoravského kraje má vysoké předpoklady pro intenzivní zemědělskou výrobu. Více než polovina území kraje, tj. 59 % rozlohy kraje, tvoří zemědělskou půdu. Z následujícího kartogramu je patrné, že nejvyšší podíly zemědělské půdy na celkové výměře obcí mají obce v jižní a východní části jižní Moravy. Zemědělský ráz krajiny narušují oblasti Pálavy a Ždánického lesa.

Kartogram 21 Podíl zemědělské půdy na katastrální výměře obcí v Jihomoravském kraji v roce 2018

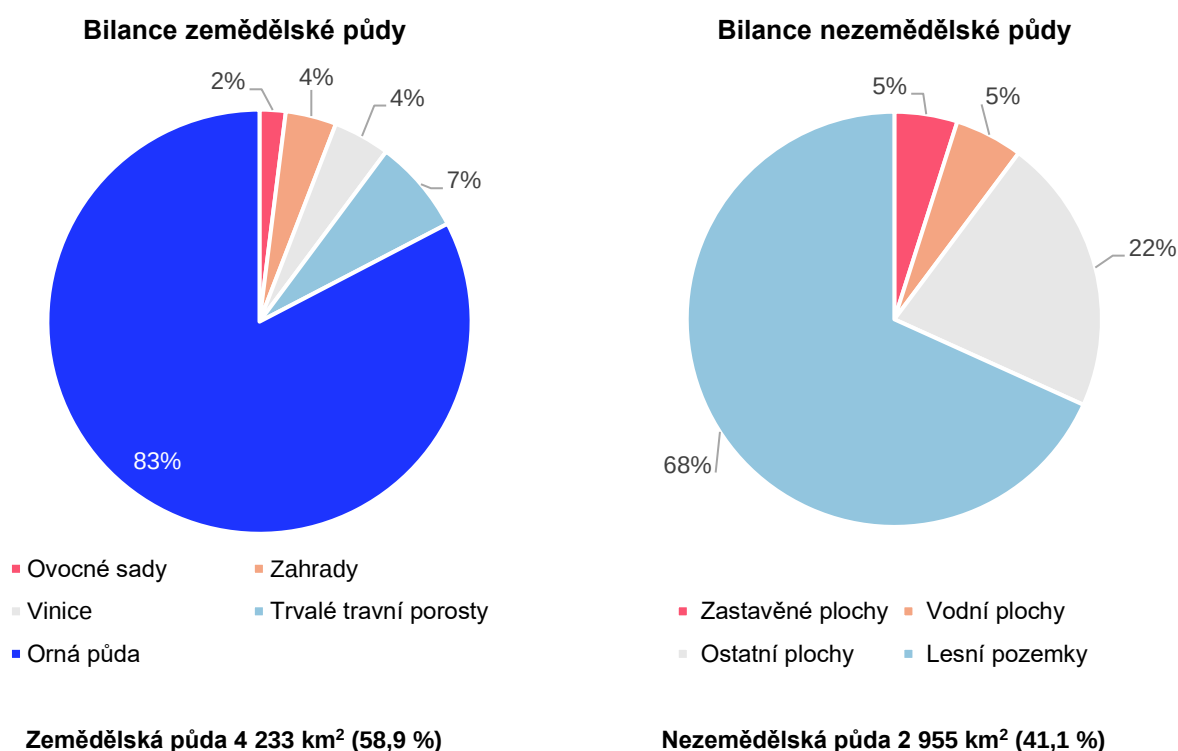

Zdroj: Územně analytické podklady k 30. 6. 2019, Český statistický úřad; Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Následující graf přináší porovnání bilance zemědělské a nezemědělské půdy v Jihomoravském kraji k 31. 12. 2018. Mezi lety 2013 až 2018 nedošlo k významné změně velikosti jednotlivých druhů zemědělských pozemků. Zemědělská půda se celkově podílí 58,9 % na rozloze kraje, přičemž byla tvořena zejména ornou půdou, která představovala 83,2 % rozlohy zemědělské půdy. Trvalé travní porosty se rozkládaly na 7 % zemědělské půdy. Jihomoravský kraj je obecně regionem, který je neodmyslitelně spjat s vinicemi a vinařstvím. Oproti ostatním krajům je v Jihomoravském kraji vysoký podíl vinic na zemědělské půdě, který dosahuje 4 % rozlohy zemědělské půdy. Celkově tato hodnota představuje 92% podíl všech vinic v ČR.

Z hlediska nezemědělské půdy zaujímají největší část rozlohy lesní pozemky, a to 65 % nezemědělské půdy. V Jihomoravském kraji je pak rovněž významné zastoupení ostatních ploch, které zaujímají 22 %. Na takto vysokém podílu se odráží plocha významných dopravních tras procházejících krajem a také rozloha krajského centra Brna. Všeobecným problémem území kraje jsou velké plochy orné půdy s nízkou schopností retence.

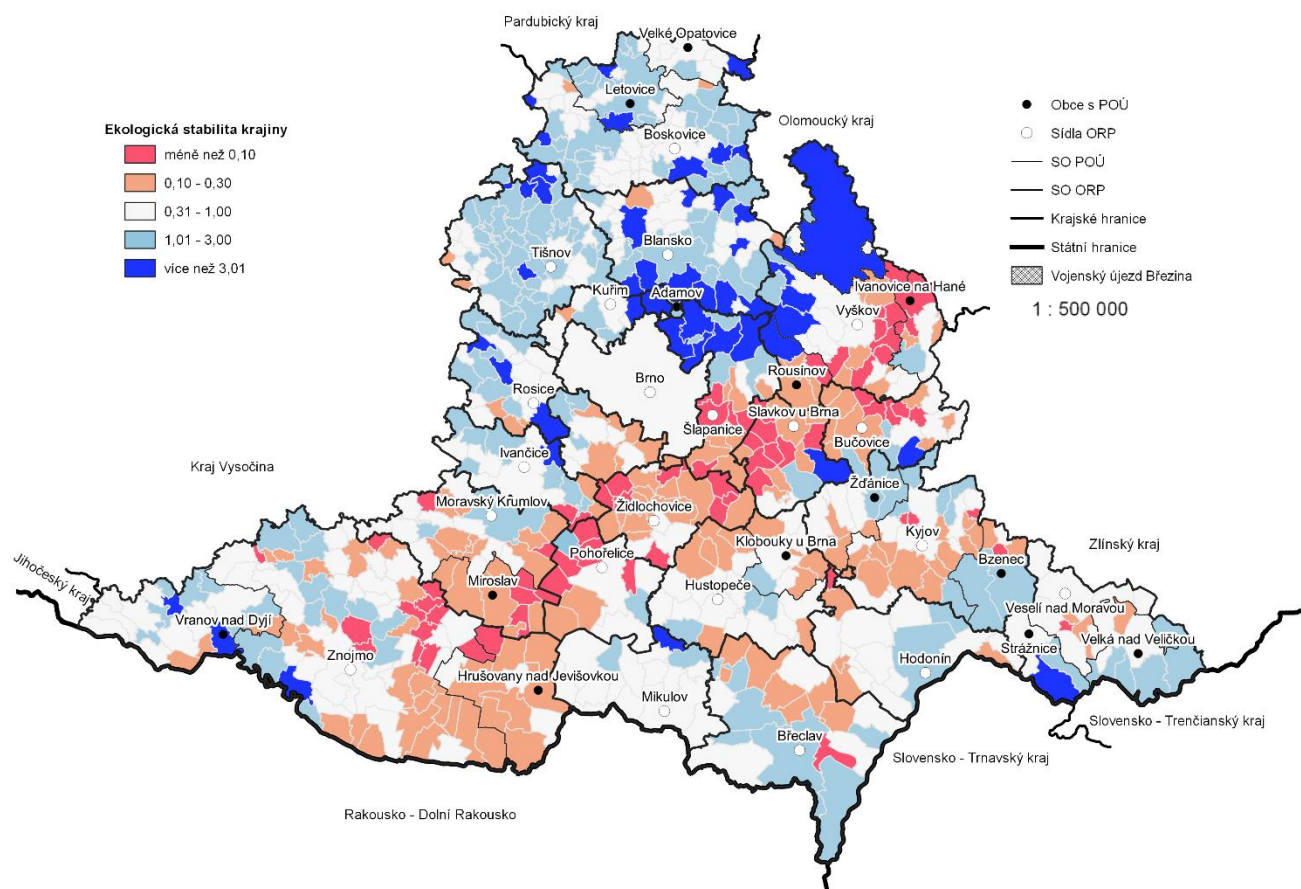
Graf 21 Bilance půdy v Jihomoravském kraji k 31. 12. 2018

Zdroj: Územně analytické podklady k 30. 6. 2019, Český statistický úřad (2019)

Následující kartogram zobrazuje obce Jihomoravského kraje dle hodnoty koeficientu ekologické stability, který je vypočítáván jako poměr stabilních a nestabilních krajinných prvků v území obce. Ekologická stabilita představuje schopnost krajiny se pomocí autoregulačních procesů vyrovnávat se změnami způsobenými vnějšími i vnitřními činiteli a zachovávat své přirozené vlastnosti a funkce. Od roku 2013 do roku 2018 nedošlo ke změně v hodnocení ekologické stability území Jihomoravského kraje. Hodnota koeficientů ekologické stability dosáhla v obou letech výše 0,68 a indikuje, že území kraje je intenzivně využíváno zemědělskou velkovýrobou a ekosystémy v území disponují nízkou autoregulační schopností.

Kartogram 22 Hodnocení ekologické stability území v obcích Jihomoravského kraje v roce 2018

Zdroj: Územně analytické podklady k 30. 6. 2019, Český statistický úřad; Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Je patrné, že nejméně ekologicky stabilní krajina se nachází v koridoru mezi Ivanovicemi na Hané, Slavkovem u Brna, Židlochovicemi, Pohořelici a Znojmem. Dále je zřejmé nižší úroveň ekologické stability v obcích na Břeclavsku a Hodonínsku. Nižší ekologická stabilita je dána vyšším podílem orné půdy a nižším podílem trvalých porostů. Naopak vyšších hodnot z hlediska ekologické stability nabývá severní část kraje na území okresu Blansko, severní části okresu Brno-venkov a Vojenského újezdu Březina. Tyto oblasti jsou také územími s nejvyšším podílem lesů na celkové rozloze obcí.

Následující tabulka představuje podíl zemědělské a nezemědělské půdy v jednotlivých okresech Jihomoravského kraje. Do zemědělské půdy je započítána orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady a trvalé travní porosty. Mezi nezemědělskou půdou byly zařazeny lesní pozemky, vodní plochy, zastavěné a ostatní plochy. Největší výměrou zemědělské půdy disponují okresy Znojmo, Brno-venkov, Hodonín a Břeclav. Okresem s největším podílem zemědělské půdy v kraji i v celé ČR je okres Znojmo s celkovým podílem 67,4 %.

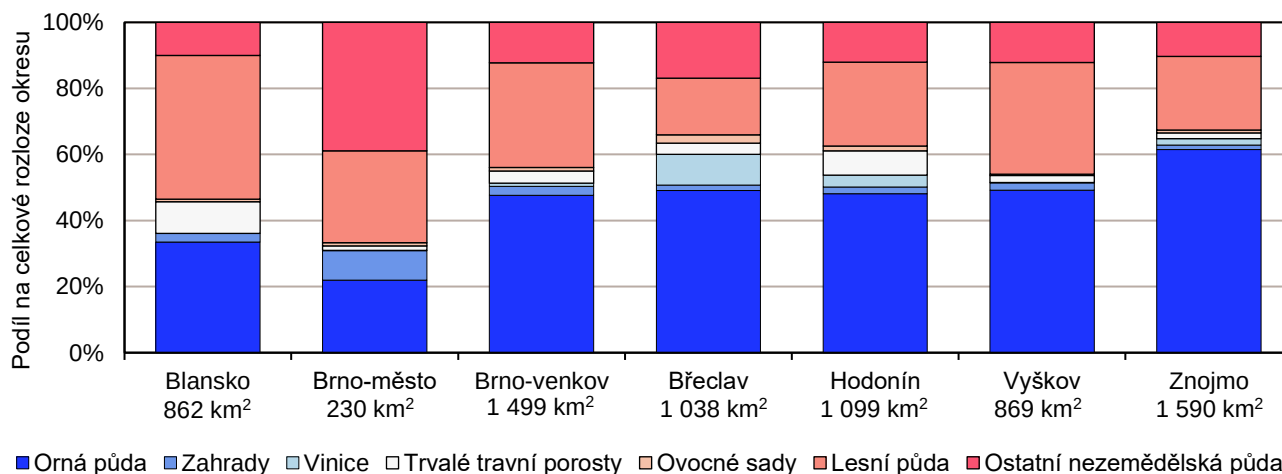
Tabulka 69 Rozloha zemědělské a nezemědělské půdy v okresech Jihomoravského kraje v roce 2018

Území	Celková rozloha (km ²)	Zemědělská půda		Nezemědělská půda	
		Rozloha (km ²)	Podíl na celkové rozloze (%)	Rozloha (km ²)	Podíl na celkové rozloze (%)
Jihomoravský kraj	7 188	4 233	58,9	2 955	41,1
Blansko	862	401	46,5	462	53,5
Brno-město	230	77	33,3	153	66,7
Brno-venkov	1 499	841	56,1	658	43,9
Břeclav	1 038	685	66,0	353	34,0
Hodonín	1 099	688	62,6	412	37,4
Vyškov	869	470	54,1	399	45,9
Znojmo	1 590	1 073	67,4	518	32,6

Zdroj: Český statistický úřad

Pohledem na procentuální zastoupení jednotlivých druhů půdy ve sledovaných okresech je zřejmé, že největší podíl orné půdy v kraji má okres Znojmo. Nejmenší zastoupení orné půdy je naopak v okresech Brno-město a Blansko. Právě v okrese Blansko je zároveň největší rozloha lesních pozemků a je dosahováno nejvyšších hodnot z hlediska koeficientu ekologické stability.

Graf 22 Bilance zemědělské půdy v okresech Jihomoravského kraje v roce 2018

Zdroj: Územně analytické podklady k 30. 6. 2019, Český statistický úřad (2019)

Shrnutí:

- Nejvyšší ekologickou stabilitu v kraji vykazují obce s vyšším podílem lesních pozemků a nižším podílem orné půdy na celkové rozloze obce. Tyto obce se nachází zejména

v severní části kraje. Většina území je však méně ekologicky stabilní z důvodu vysokého zastoupení orné půdy.

4.10 Životní prostředí

Cílem této kapitoly je představení základních skutečností v oblasti životního prostředí na území Jihomoravského kraje. Stav životního prostředí v kraji se odvíjí od kvality ovzduší, stavu půdního fondu, chráněných území anebo odpadového hospodářství. Kapitola se také zabývá problematikou podnebí a vodstva.

4.10.1 Klima

Následující kartogram zobrazuje klimatické oblasti v Jihomoravském kraji. Oblasti jsou vymezeny na základě dlouhodobého pozorování vývoje počasí z let 1961 až 2000. Na území kraje zasahuje celkem sedm klimatických oblastí. V severozápadní části kraje v oblasti Českomoravské vrchoviny a v severovýchodní části kraje v oblasti Dražanské vrchoviny se rozkládají chladné oblasti. Pro letní období v tomto území jsou charakteristická krátká léta s 10 až 20 letními dny a nízká průměrná letní teplota vzduchu v rozmezí 12 až 13°C. Pro léto je typické vlhké podnebí s průměrným úhrnem srážek 200 až 400 mm srážek. Pro zimu je obvyklý vysoký počet ledových dnů, kterých bývá více než 70. Průměrná teplota vzduchu v zimním období je nižší než -4°C. Sněhová pokrývka setrvává v těchto oblastech 80 až 120 dnů a průměrně zimní srážky dosahují spadu 200 až 400 mm.

Mírně teplé oblasti se rozléhají při východní hranici kraje s Krajem Vysočina v oblasti Českomoravské vrchoviny, v severní části kraje v oblasti Boskovické brázdy, v okolí Dražanské vrchoviny a v jihovýchodní části kraje v oblasti Bílých Karpat. Během léta v těchto oblastech je zpravidla 20 až 40 letních dní a průměrný úhrn srážek dosahuje rozmezí 200 až 400 mm. Průměrná letní teplota vzduchu dosahuje rozmezí 13 až 15°C. Během zimy se zpravidla vyskytuje 50 až 60 ledových dnů a průměrná teplota vzduchu v zimním období dosahuje -2 až -3°C. Sněhová pokrývka setrvává 50 až 80 dnů a průměrně zimní srážky dosahují úhrnu 200 až 400 mm.

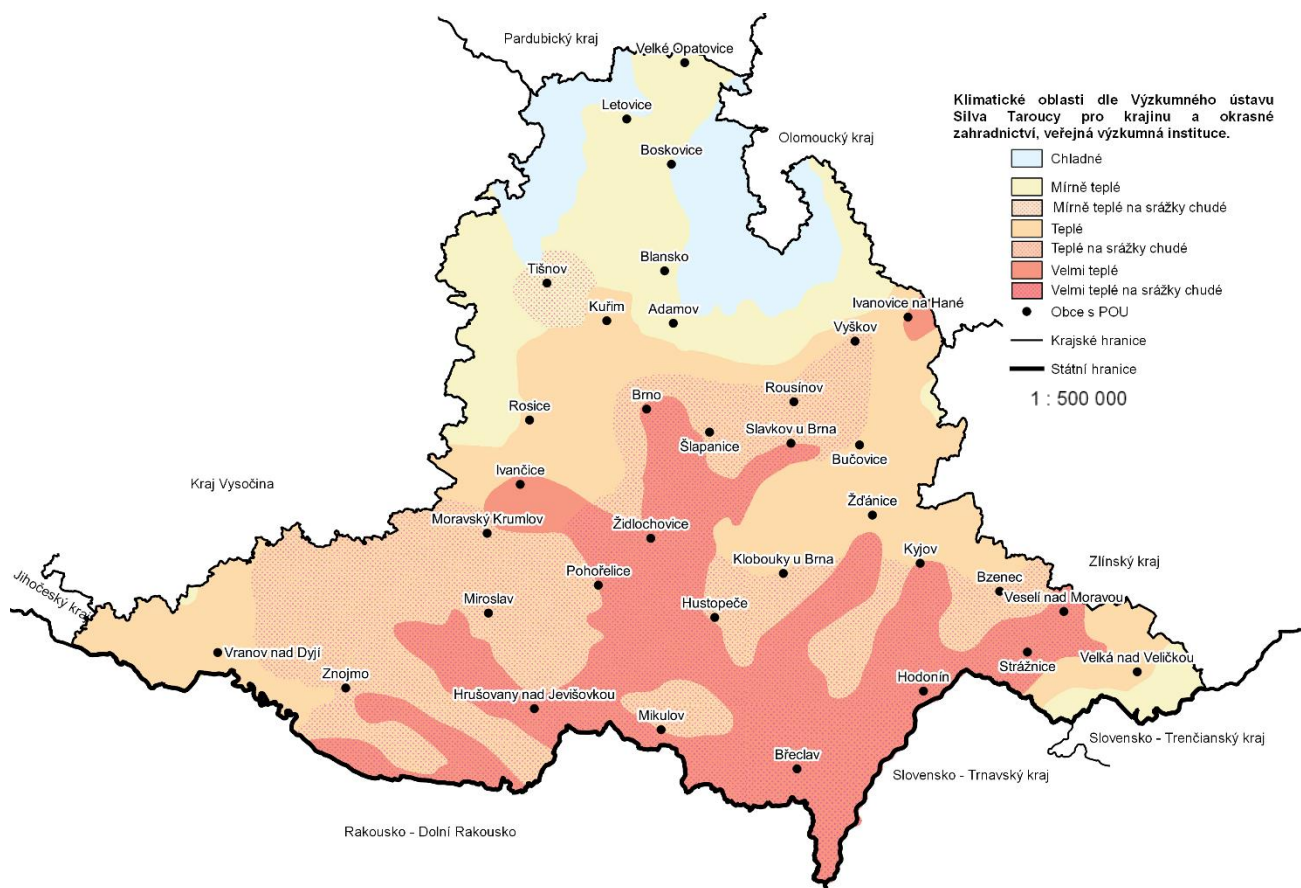
Mírně teplé a na srážky chudé oblasti se rozkládají v okolí Tišnova. Oproti mírně teplým oblastem je pro tuto oblast typický nižší úhrn srážek v letním i zimním období. Letní i zimní srážky dosahují v průměru nižšího úhrnu než 200 mm.

Teplé oblasti se rozkládají v západní části kraje na Vranovsku a v Podyjí, v okolí Rosic, Kuřimi, na pomezí Brna a Adamova, v oblasti Žďánického lesa a na východní části kraje v podhůří Bílých Karpat. Pro teplé oblasti jsou běžná dlouhá letní období s 40 až 50 letními dny a s průměrnou letní teplotou vzduchu 15 až 16°C. Úhrn srážek v letních měsících dosahuje 200 až 400 mm. V průběhu zimních období se v teplých oblastech vyskytuje zpravidla 50 až 60 ledových dnů a průměrná teplota vzduchu v zimním období dosahuje úrovně -2 až -3°C. Průměrný úhrn srážek v zimě je více než 400 mm s kratším setrváním sněhové pokrývky (50 až 60 dnů).

Pro teplé a na srážky chudé oblasti je charakteristický oproti teplým oblastem nižší úhrn srážek v letním i zimním období. Letní i zimní srážky dosahují v průměru úhrnu nižšího než 200 mm. Tyto oblasti se rozkládají zejména na Znojemsku, Miroslavsku, Moravskokrumlovsku, na pomezí mezi Brnem a Vyškovem, Mikulovsku, Bzenecku a Kloboučsku.

Velmi teplé oblasti se rozprostírají ve střední části kraje v okolí Ivančic a v okolí Ivanovic na Hané. Pro letní období je v těchto oblastech typické dlouhé léto s více než 50 letními dny, kdy je průměrný úhrn srážek přibližně 400 mm. Průměrná letní teplota dosahuje více než 16°C. V zimním období je zpravidla méně než 40 ledových dnů. Teplota vzduchu v zimním období v průměru neklesá pod 0°C. Sněhová pokrývka setrvává zpravidla méně než 50 dnů a průměrný úhrn srážek v zimním období dosahuje 200 až 400 mm. Velmi teplé a na srážky chudé oblasti se rozprostírají ve střední části kraje v oblasti Dyjsko-svrateckého úvalu a v oblastech Dolnomoravského úvalu. Pro tyto oblasti je charakteristický nižší úhrn srážek v letním i zimním období, kdy letní i zimní srážky dosahují v průměru nižšího úhrnu než 200 mm.

Kartogram 23 Klimatické oblasti na území Jihomoravského kraje

Zdroj: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i.; Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

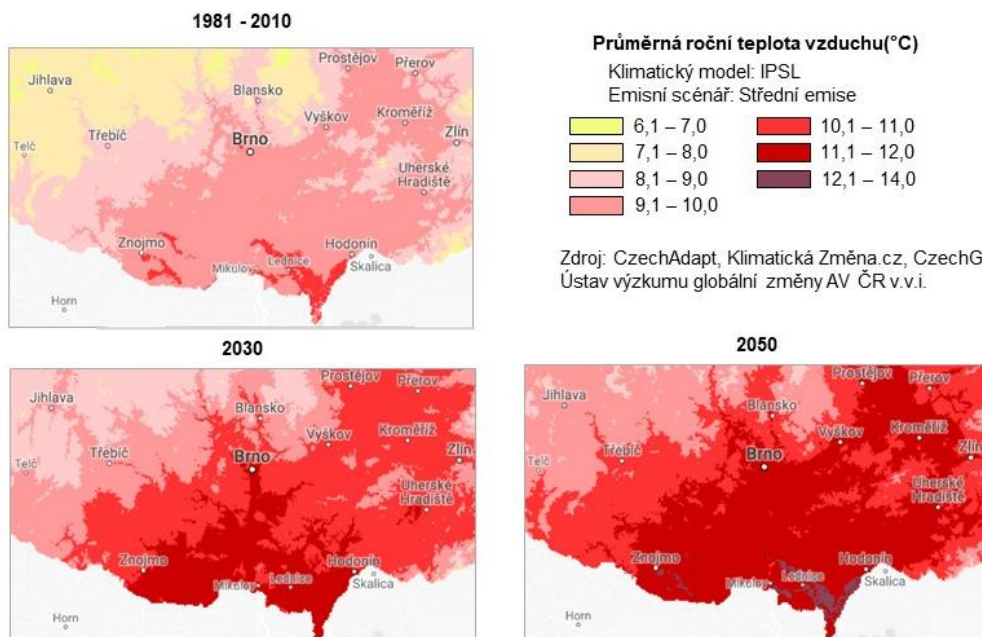
V současné době se klimatické podmínky na území kraje významně mění, kdy dochází k růstu průměrné roční teploty vzduchu, snižování průměrného ročního úhrnu srážek a pravidelnému výskytu období sucha. Klimatickou změnu ilustrují závěry projektu *CzechAdapt*⁶⁰, který shrnuje informace o dopadech změny klimatu, rizicích, zranitelnosti a možných adaptačních opatřeních.

Následující kartogramy zobrazují očekávaný vývoj průměrné roční teploty vzduchu na území kraje. Ze zobrazených dat je zřejmé, že v následujících letech lze očekávat růst průměrné roční

⁶⁰ Projekt CzechAdapt. CzechGlobe, Ústav výzkumu globální změny AV ČR v.v.i. Dostupné z: <https://www.klimatickazmena.cz/cs/>

teploty vzduchu. Na celém území kraje lze očekávat do roku 2050 zvýšení teploty vzduchu minimálně o 2 °C.

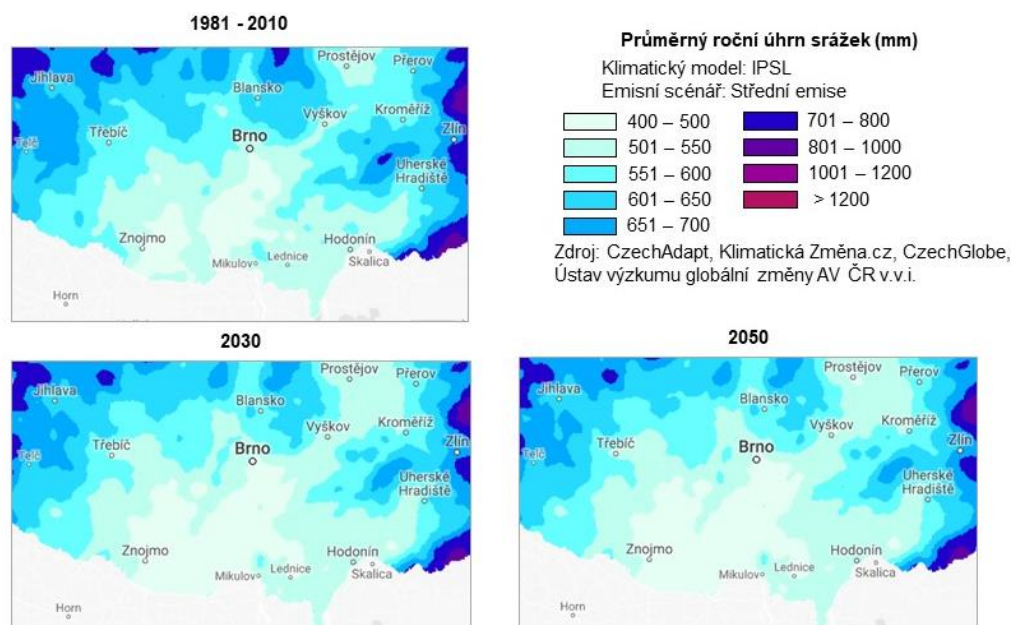
Kartogram 24 Průměrná roční teplota v letech 1981 až 2010 a předpokládaný vývoj průměrné roční teploty

Zdroj: Klimatická Změna.cz, CzechGlobe, Ústav výzkumu globální změny AV ČR v.v.i. (2019)

Následující kartogramy představují předpokládaný vývoj průměrného ročního úhrnu srážek na území kraje. Ze zobrazených dat je zřejmé, že v následujících letech lze očekávat snížení průměrného ročního úhrnu srážek. Zároveň lze sledovat významný pokles srážek v území Dyjsko-svrateckého úvalu.

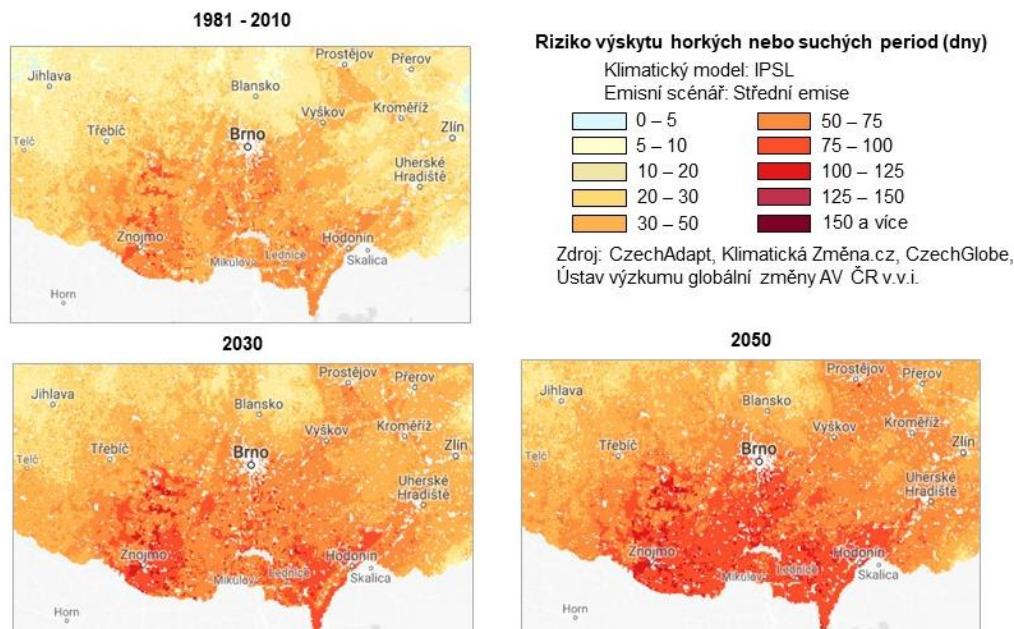
Kartogram 25 Průměrný roční úhrn srážek v letech 1981 až 2010 a předpokládaný vývoj průměrného úhrnu srážek

Zdroj: Klimatická Změna.cz, CzechGlobe, Ústav výzkumu globální změny AV ČR v.v.i. (2019)

Následující kartogramy zobrazují průměrný počet dní se stresem sucha nebo s výskytem horké vlny. Stres suchem je stav, kdy půdní vlhkost klesne pod 30 %. Horká vlna je období, kdy průměrná maximální teplota je 30 °C nebo vyšší, přičemž tento stav trvá alespoň tři po sobě jdoucí dny. Z uvedených údajů vyplývá, že v období následujících let se dá předpokládat vyšší riziko výskytu horkých, suchých a déletrvajících period. Nejvyšší změna je patrná v jižní části kraje.

Kartogram 26 Riziko výskytu horkých nebo suchých period v letech 1981 až 2010 a předpokládaný vývoj

Zdroj: Klimatická Změna.cz, CzechGlobe, Ústav výzkumu globální změny AV ČR v.v.i. (2019)

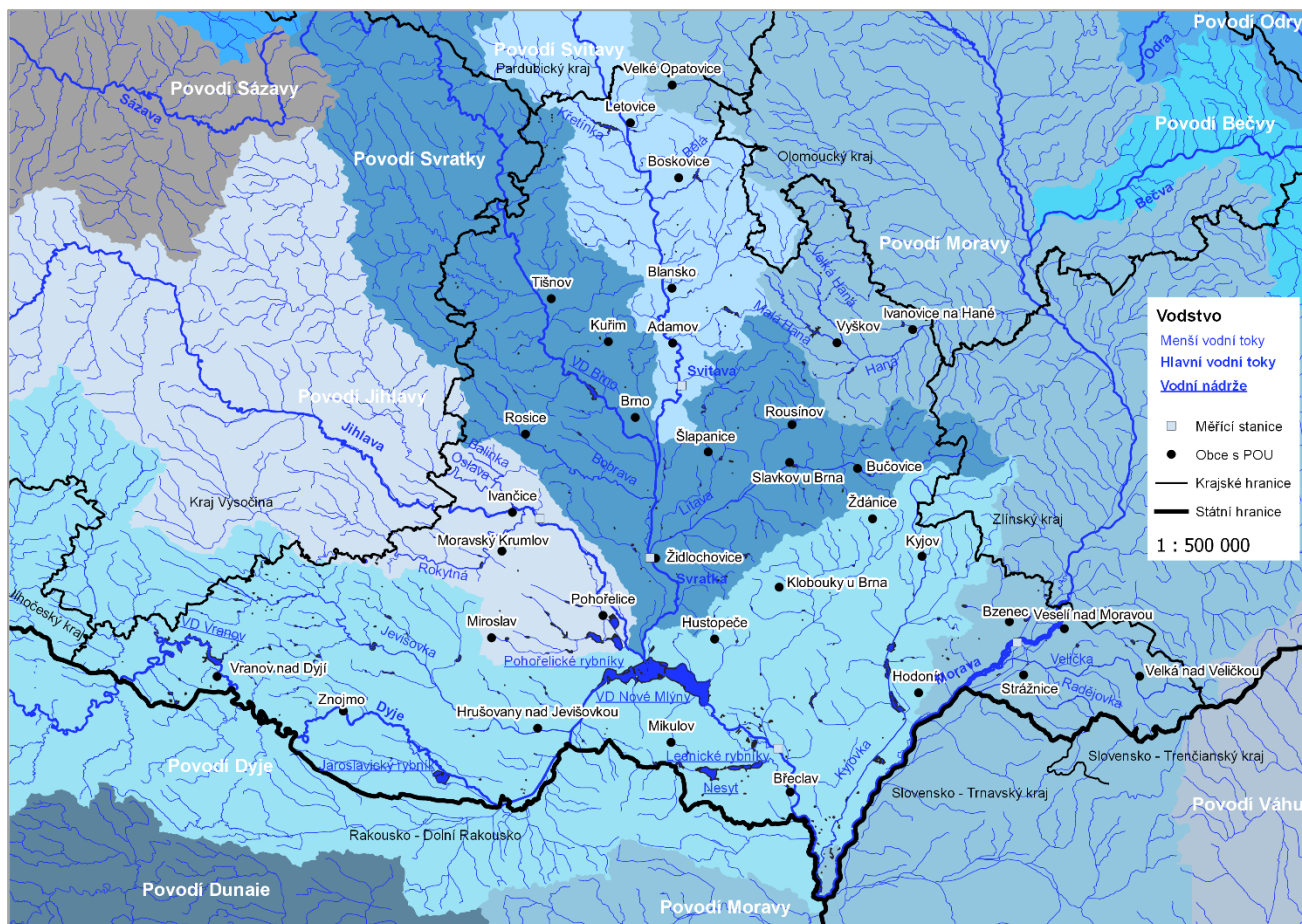
Shrnutí:

- V souvislosti se změnou klimatu (zvýšený výskyt sucha, extremita počasí, snižování průměrného úhrnu srážek apod.) bude nutné realizovat opatření, a to jak na předcházení a omezování větrné eroze ze zemědělských půd, tak zlepšení funkce malého vodního cyklu na území Jihomoravského kraje. V tomto kontextu čeká Jihomoravský kraj významná výzva, kdy bude muset docházet k dalšímu zefektivňování hospodaření s vodou a zvyšování retenčních schopností krajiny.

4.10.2 Vodstvo

Zdrojům pitné vody se věnuje již kapitola vodohospodářství. Následující kartogram se zabývá povrchovými a podzemními vodami a jejich vývojem. Největší část území pokrývá povodí Dyje, Svatky a Svitavy. Všechny povrchové vody spadají do úmoří Černého moře. Povrchové vody jsou z území kraje odváděny řekou Moravou, která se na Rakousko-slovenském pomezí vlévá do Dunaje.

Kartogram 27 Vodní toky a povodí řek v Jihomoravském kraji

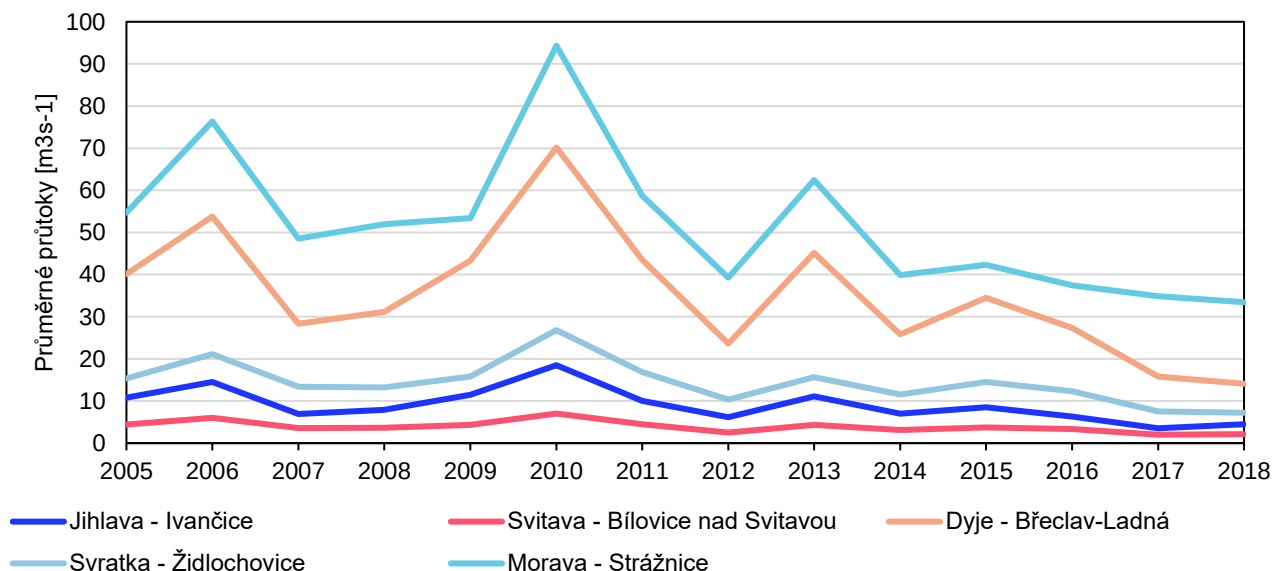
Zdroj: Český hydrometeorologický ústav; Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, Open Data Österreich, data.gv.at; Portál otevřených dat, data.gov.sk; vlastní zpracování v programu QGIS

Následující graf zobrazuje vývoj průměrných denních průtoků řek v Jihomoravském kraji za hydrologické roky 2005 až 2018 (tj. od 1. 11. 2004 do 31. 10. 2018). Hydrologický rok je stanoven tak, aby se pevné srážky, spadlé na území kraje v tomto období, zúčastnily odtoku z kraje ještě ve stejné časové jednotce a nevznikl nesoulad mezi spadlými srážkami a odtokem v daném roce. V klimatických podmínkách ČR se hydrologický rok počítá od 1. 11. do 31. 10.

Ze zobrazených údajů je patrné, že za sledované období docházelo k poklesu průtoků všech řek. Hydrologický rok 2018 byl rokem s nejnižším průměrným průtokem sledovaných řek. Z vývoje průtoků vyplývá, že období sucha nastávají zpravidla v pětiletých obdobích, která jsou ohraničena roky s vysokými průtoky způsobenými nadprůměrným úhrnem srážek. Z pohledu budoucího rozvoje území je stěžejní, aby se kraj zaměřil na systematickou podporu hospodaření s povrchovými vodami.

Důvodem je zejména závislost kraje na podzemních zdrojích pitné vody, jejichž zásoby se snižují z důvodu klimatické změny, poklesu úhrnu srážek a nízkého vsaku vody.

Graf 23 Průměrný denní průtok řek v Jihomoravském kraji v období hydrologických let 2005 až 2018

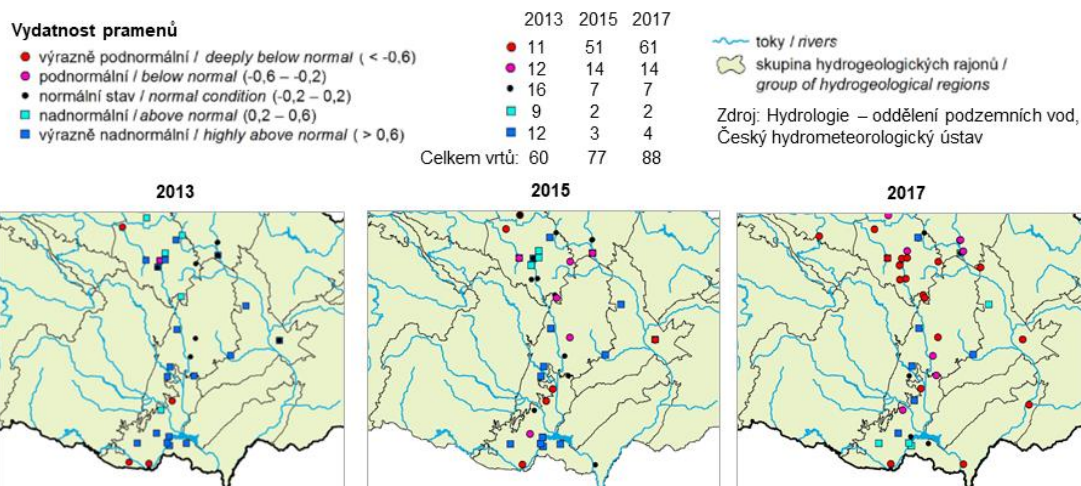

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav (2019)

Z pohledu zásobování pitnou vodou je z hlediska Jihomoravského kraje zásadní podzemní voda, která je stěžejním zdrojem vody k veřejné potřebě. Podíl podzemní vody na celkovém objemu vyrobené vody k veřejné spotřebě byl ve sledovaných obdobích 85 %. Stav podzemní vody je charakterizován vydatností pramenů a úrovní hladin podzemních vod v mělkých a hlubokých vrtech. Následující kartogramy porovnávají průměrné roční vydatnosti pramenů a úrovně hladin podzemních vod v letech 2013, 2015 a 2017 se standardizovaným dlouhodobým průměrem a směrodatnou odchylkou za období let 1981 až 2010, a to pro mělké vrty a vydatnost pramenů a pro hluboké vrty za období let 1991 až 2010.

Z hodnot vydatnosti pramenů je patrné, že od roku 2013 došlo do roku 2017 k poklesu počtu pramenů s průměrnou vydatností. Na druhou stranu vzrostl počet pramenů s podnormální a výrazně podnormální vydatností.

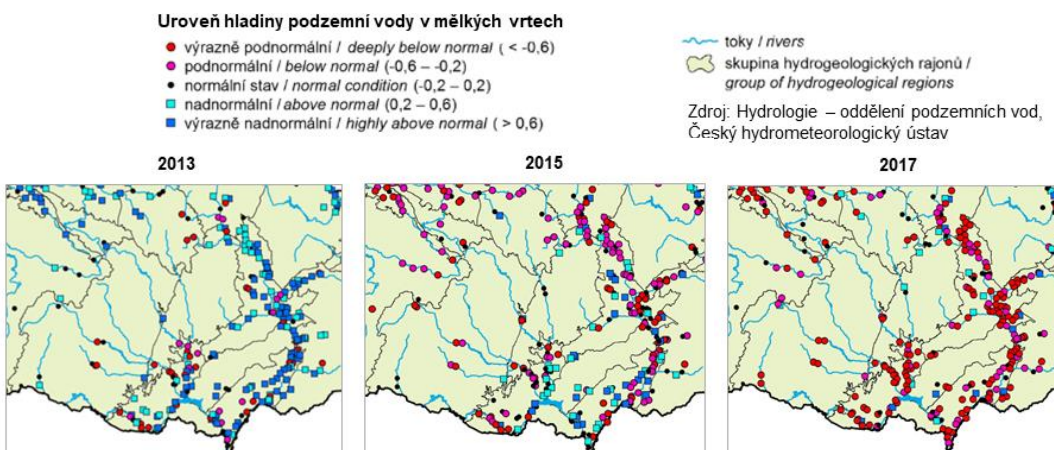
Kartogram 28 Vydatnost pramenů v letech 2013, 2015 a 2017

Zdroj: Hydrologie – oddělení podzemních vod, Český hydrometeorologický ústav (2019)

Z měřených hodnot úrovně hladiny podzemní vody v mělkých vrtech vyplývá, že nedostatek povrchové vody a úhrnu srážek se projevuje významně u mělčích vrtů. Významný je rozdíl v úbytku počtu vrtů s výrazně nadnormální úrovní hladiny a přírůstkem vrtů s výrazně podnormální úrovní hladiny podzemní vody.

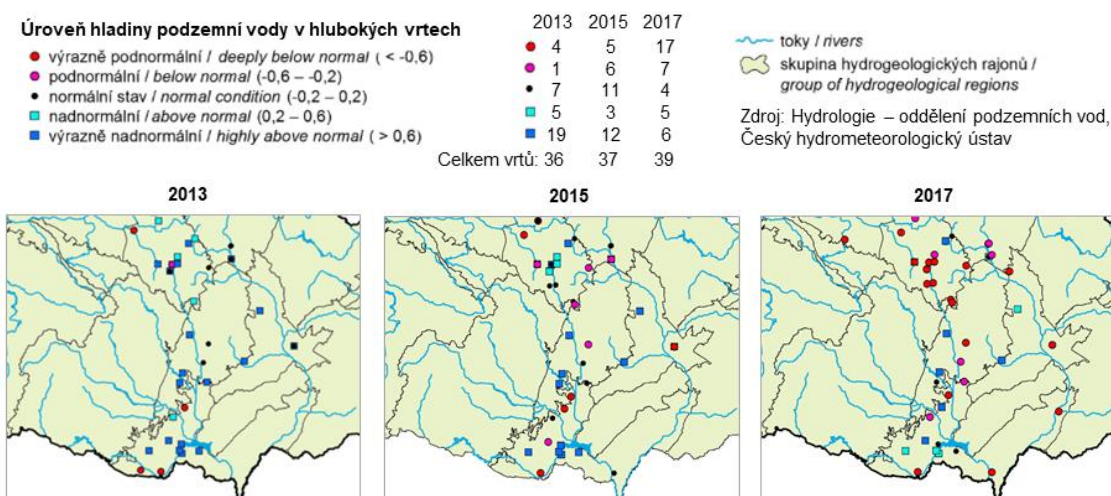
Kartogram 29 Úroveň hladiny podzemní vody v mělkých vrtech v letech 2013, 2015 a 2017

Zdroj: Hydrologie – oddělení podzemních vod, Český hydrometeorologický ústav (2019)

Z měřených hodnot úrovně hladiny podzemní vody v hlubokých vrtech je zřejmé, že nedostatek vody v krajině se projevuje také v hlubokých vrtech a nižší hladině v porovnání s průměrnou výší v období let 1991 až 2010. Tento stav deklaruje vysoký počet vrtů s výrazně podnormálními úrovněmi hladin podzemních vod.

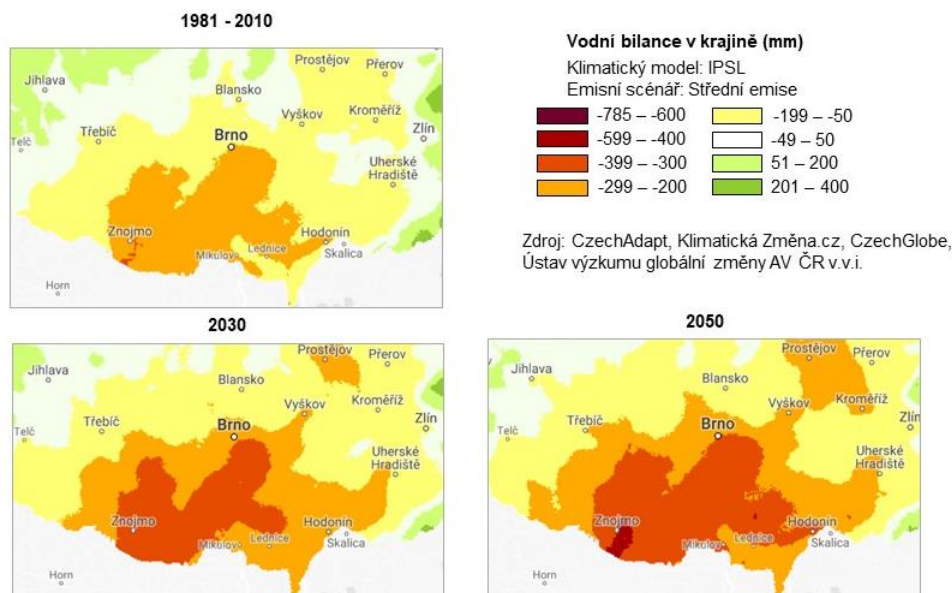
Kartogram 30 Úroveň hladiny podzemní vody v hlubokých vrtech v letech 2013, 2015 a 2017

Zdroj: Hydrologie – oddělení podzemních vod, Český hydrometeorologický ústav (2019)

Následující kartogram zobrazuje vodní bilanci v krajině na území kraje. Vodní bilance představuje změnu vyjádřenou rozdílem mezi ročním úhrnem srážek a referenční evapotranspirací, která představuje vláhové nároky prostředí vztažené na travnatý povrch. Z předpokládaných hodnot je zřejmé, že v následujících letech dojde k výraznému poklesu vodní bilance v krajině v důsledku zvyšování teplot a tím i intenzity výparu (evapotranspirace). Nejvýrazněji se tato změna očekává v lokalitě mezi Znojmem, Brnem a Hodonínem.

Kartogram 31 Vodní bilance v letech 1981 až 2010 a předpokládaný vývoj vodní bilance v letech 2030 a 2050

Zdroj: Klimatická Změna.cz, CzechGlobe, Ústav výzkumu globální změny AV ČR v.v.i. (2019)

Vzhledem k postupující klimatické změně a výskytů extrémních vlivů počasí vzrůstá kromě výskytu období sucha také riziko výskytu povodní. Riziko výskytu povodní lze předpokládat v souvislosti s nadměrným úhrnem srážek a sníženou retenční schopností krajiny v souvislosti s obdobími sucha a nižší schopností půdy zadržovat vodu. Kromě suchých období ovlivňuje dopady povodní také lidská činnost v podobě nevhodného přístupu k využívání zemědělské půdy a říčních niv. Řešením je

realizace plánovaných protipovodňových opatření. Stávající v některých lokalitách nedostatečný stav protipovodňové ochrany území může v budoucnu způsobit významné materiální škody. Cílem kraje bude podpora opatření zabráňujícím negativním důsledkům extrémních hydrometeorologických jevů. Nečinnost v oblasti protipovodňových opatření v současnosti ovlivňuje rozvoj území záplavových zón, kdy např. v Brně je více než 20 % ploch vymezených pro bytovou výstavbu pod stavební uzávěrou.

Shrnutí:

- Stávající trend poklesu vydatnosti pramenů a hladiny podzemní vody by mohl v blízkém časovém horizontu vést k významnému nedostatku podzemní vody a výraznému ohrožení dodávek pitné vody.
- Z důvodu udržení vody v krajině je potřebné zapracovat požadavek na zvýšení míry akumulace povrchové vody pro vodárenské účely, protože povrchová voda bude muset čím dál více nahrazovat zdroje podzemní vody, které se v současné době výrazně snižují.
- Účinné hospodaření se srážkovými vodami by mělo být dosaženo budováním nových zdrojů povrchové vody, rekonstrukcemi kanalizací, budováním retenčních nádrží a dalšími opatřeními, kterými by bylo dosaženo zvýšení množství vody v krajině i zlepšení jakosti vody ve vodních tocích a vodních nádržích.

4.10.3 Zemědělský půdní fond

Zemědělská půda zabírá 429 286 ha, což odpovídá 59 % rozlohy Jihomoravského kraje. Z pohledu zemědělské půdy je stěžejní rozdělení území kraje do tříd ochrany zemědělského půdního fondu (dále také „ZPF“). Ten je tvořen pozemky zemědělsky obhospodařovanými a pozemky s vhodnými podmínkami pro zemědělskou činnost, které ale dočasně obdělávány nejsou. Do ZPF patří kromě pozemků zemědělské půdy také rybníky a nezemědělská půda potřebná k zajišťování zemědělské výroby.

V České republice je zemědělská půda chráněna legislativně zákonem č. 334/ 1992 sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, vyhláškou Ministerstva životního prostředí č. 13/1994 sb., kterou se upravují některé podrobnosti ochrany zemědělského půdního fondu. Důležitá je pak příloha vyhlášky 48/2011 Sb., která stanovuje třídy ochrany ZPF na:

- I. třída – bonitně nejceněnější půdy převážně na rovinatých nebo jen mírně sklonitých pozemcích, které je možno odejmout ze ZPF pouze výjimečně, a to převážně pro záměry související s obnovou ekologické stability krajiny, případně pro liniové stavby zásadního významu;
- II. třída – půdy s nadprůměrnou produkční schopností, které mají nadprůměrnou produkční schopnost. Ve vztahu k ochraně ZPF jde o půdy vysoce chráněné, jen podmíněně využitelné pro stavební účely;
- III. třída – půdy s převážně podprůměrnou produkční schopností, které je možné využít v územním plánování pro výstavbu a jiné nezemědělské způsoby využití;
- IV. třída – půdy s převážně podprůměrnou produkční schopností jen s omezenou ochranou, využitelné pro výstavbu, a i jiné nezemědělské účely;

- V. třída – půdy s velmi nízkou produkční schopností postradatelné pro zemědělské účely, u kterých lze připustit i jiné, efektivnější, využití než zemědělské. Jedná se zejména o půdy s nízkým stupněm ochrany, s výjimkou vymezených ochranných pásem a chráněných území.

Následující tabulka přináší porovnání zastoupení jednotlivých tříd ochrany ZPF v Jihomoravském kraji a v České republice. Z uvedených hodnot je patrné, že na území kraje se nachází v porovnání s ČR vyšší podíl bonitně nejceněnějších půd a půd s nadprůměrnou produkční schopností. Z výše uvedeného je zřejmé, že Jihomoravský kraj patří mezi kraje s vhodnými podmínkami pro zemědělství.

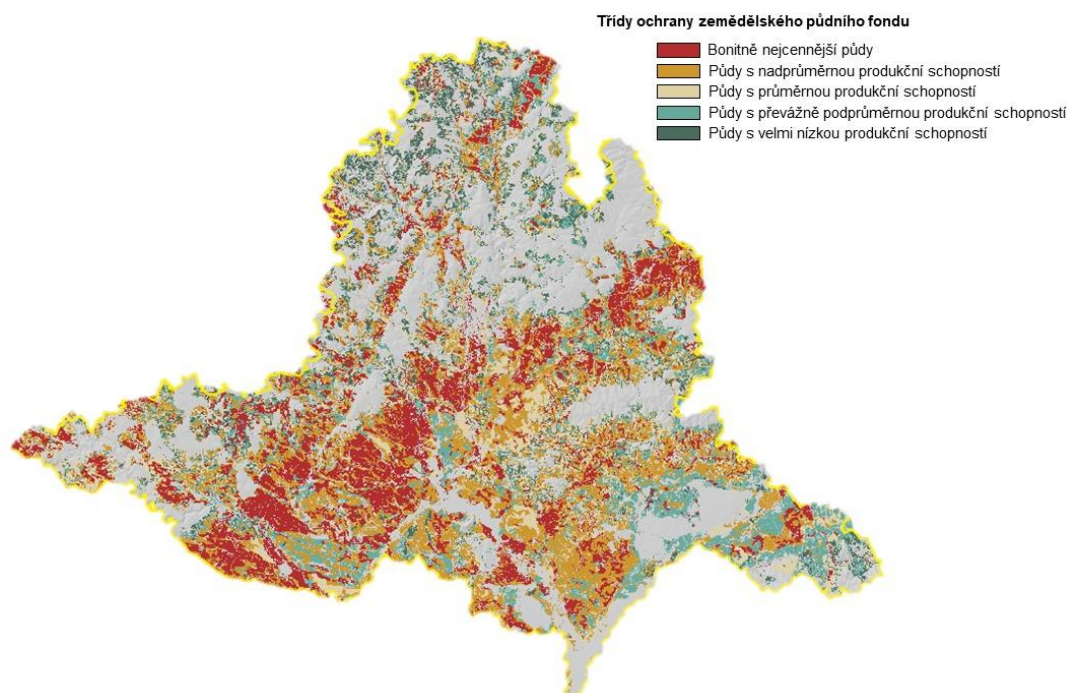
Tabulka 70 Podíl třídy ochrany na zemědělském půdním fondu v Jihomoravském kraji a v České republice (2019)

Třída ochrany ZPF	Jihomoravský kraj		Česká republika	
	Zastoupení (%)	Výměra (ha)	Zastoupení (%)	Výměra (ha)
Bonitně nejceněnější půdy	26,3	112 820	19,6	816 188
Půdy s nadprůměrnou produkční schopností	32,2	138 107	20,0	832 820
Půdy s průměrnou produkční schopností	14,2	60 773	23,6	980 068
Půdy s převážně podprůměrnou produkční schopností	17,0	72 875	17,7	737 509
Půdy s velmi nízkou produkční schopností	10,4	44 712	19,1	792 677
Celkem zemědělské pozemky	100,0	429 286	100,0	4 159 262

Zdroj: Půda v číslech – Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i. (2019)

Následující kartogram zobrazuje rozmístění jednotlivých tříd ochrany ZPF v rámci území kraje, které kopíruje reliéf krajiny. Nejpatrnější je souvislé území pokryté bonitně nejceněnějšími půdami v území Dyjsko-svrateckého úvalu, Boskovické brázdy a půdami s nadprůměrnou produkční schopností v Dolnomoravském úvalu. S vyšším podílem zastoupení zemědělské půdy a intenzivní zemědělskou činností však souvisí také problémy týkající se eroze a degradace ZPF.

Kartogram 32 Třídy ochrany zemědělského půdního fondu v Jihomoravském kraji v roce 2019

Zdroj: Půda v číslech – Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i. (2019)

Následující tabulka obsahuje srovnání pozemků orné půdy, které jsou potenciálně ohroženy větrnou erozí. Je zřejmé, že v kraji se nachází vyšší podíl půd potenciálně ohrožených větrnou erozí v porovnání s Českou republikou. Při současném trendu hospodaření a pokračující klimatické změně lze předpokládat, že do budoucna bude nebezpečí větrné eroze narůstat. Větrnou erozi umocňuje nízký podíl vody v půdě, kdy zejména v sušších obdobích dochází k vyšší intenzitě větrné eroze. Následkem větrné eroze dochází ke snížení mocnosti půdního profilu a snížení úrodnosti půdy z důvodu odnosu ornice. Větrná eroze se v obdobích sucha výrazně podílí na prašnosti ovzduší a má negativní dopady na zdravotní stav obyvatelstva. Dopady větrné eroze lze snížit vhodnými opatřeními v zemědělství (např. výběr vhodných plodin, tvarem nebo velikostí pozemku) nebo pozemkovými úpravami (např. výsadba větrolamů, úprava struktury půdy, zlepšení vlhkostního režimu).

Tabulka 71 Srovnání stupně ohrožení pozemků větrnou erozí v Jihomoravském kraji a České republice (2019)

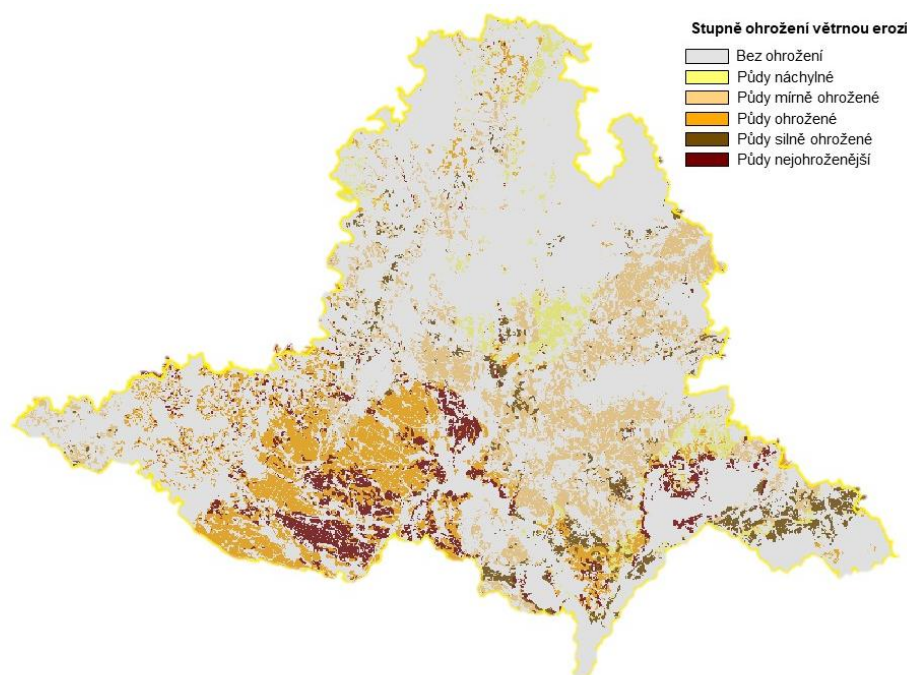
Potenciálně ohrožené oblasti větrnou erozí	Jihomoravský kraj		Česká republika	
	Zastoupení (%)	Výměra (ha)	Zastoupení (%)	Výměra (ha)
Bez ohrožení	29,2	92 943	68,0	1 671 767
Půdy náchylné	6,2	19 797	9,2	225 398
Půdy mírně ohrožené	24,9	79 015	10,6	260 717
Půdy ohrožené	22,3	70 825	7,7	189 071
Půdy silně ohrožené	6,9	22 060	1,7	42 723

Potencionálně ohrožené oblasti větrnou erozí	Jihomoravský kraj		Česká republika	
	Zastoupení (%)	Výměra (ha)	Zastoupení (%)	Výměra (ha)
Půdy nejohroženější	10,5	33 359	2,8	67 494
Celkem pozemky orné půdy	100,0	317 998	100,0	2 457 171

Zdroj: Půda v číslech – Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i. (2019)

Následující kartogram zobrazuje stupně ohrožení zemědělských pozemků větrnou erozí na území Jihomoravského kraje. Ze zobrazených údajů je zřejmé, že nejohroženější půdy se nachází v jižní části kraje. Nejvíce ohroženými jsou pozemky zemědělské půdy v oblasti Dyjsko-svrateckého a Dolnomoravského úvalu. Pro tyto oblasti je typický rovinatý reliéf s vysokým podílem orné půdy a nízkým podílem lesních pozemků nebo travních porostů, které by snižovaly riziko výskytu větrné eroze.

Kartogram 33 Stupně ohrožení pozemků orné půdy větrnou erozí v Jihomoravském kraji v roce 2019

Zdroj: Půda v číslech – Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i. (2019)

Tabulka níže obsahuje porovnání stupně erozního ohrožení pozemků zemědělské půdy, které jsou ohroženy vodní erozí. Z porovnání je patrné, že se v kraji nachází v porovnání s Českou republikou nadprůměrný podíl půd ohrožených vodní erozí. Důvody pro vyšší podíl půd ohrožených vodní erozí jsou vyšší svažitosť zemědělských pozemků, zejména orné půdy, nebo nedostatek přirozených bariér (např. mezí, zatravněných údolnic, polních cest nebo rozptýlené zeleně). Absence přirozených bariér přispívá ke zvýšenému riziku výskytu a k vyšší intenzitě vodní eroze. Následkem působení vodní eroze dochází ke snížení mocnosti půdního profilu a snížení úrodnosti půdy, jelikož dochází ke smyvu ornice. Výskyt vodní eroze lze zmírnit vhodnými opatřeními v zemědělství (např. výběr vhodných

plodin) nebo pozemkovými úpravami (např. protierozními mezemi, zatravněním údolnic, budováním průlehů a příkopů).

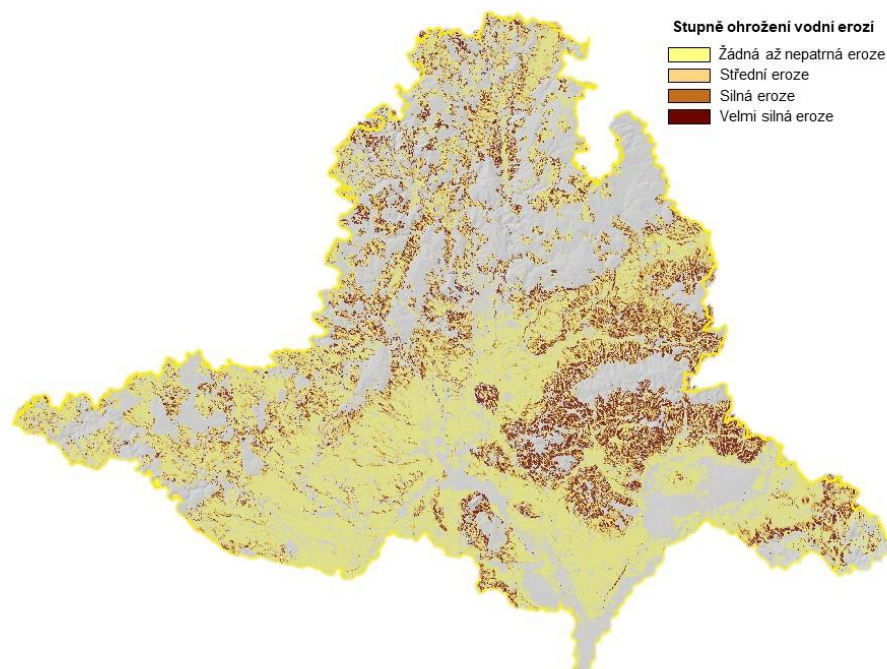
Tabulka 72 Srovnání stupně ohrožení pozemků vodní erozí v Jihomoravském kraji a České republice (2019)

Stupně erozního ohrožení	Jihomoravský kraj		Česká republika	
	Zastoupení (%)	Výměra (ha)	Zastoupení (%)	Výměra (ha)
Bez ohrožení	67,3	289 221	78,0	3 246 422
Půdy náchylné	14,2	61 025	12,0	497 918
Půdy mírně ohrožené	6,4	27 625	4,3	180 148
Půdy ohrožené	12,1	52 098	5,7	235 586
Celkem pozemky orné půdy	100,0	429 970	100,0	4 160 074

Zdroj: Půda v číslech – Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i. (2019)

Stupně ohrožení zemědělských pozemků vodní erozí na území Jihomoravského kraje zobrazuje následující kartogram. Dle zobrazených skutečností je patrné, že silnou mírou rizika vodní eroze je ohrožena východní část kraje v oblasti Ždánického lesa. Pro tuto oblast je typická krajina se zvlněným reliéfem a vysokým podílem orné půdy.

Kartogram 34 Stupně ohrožení pozemků zemědělské půdy vodní erozí v Jihomoravském kraji v roce 2019

Zdroj: Půda v číslech – Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i. (2019)

Shrnutí:

- Území Jihomoravského kraje patří mezi nejúrodnější oblasti České republiky. Zemědělská půda je však následkem letitého intenzivního obhospodařování náchylná k degradačním procesům. Půda na území kraje je významně ohrožena větrnou i vodní erozí.

4.10.4 Kvalita ovzduší

V této podkapitole je popsán stav kvality ovzduší dle sledovaných ukazatelů. Z pohledu kvality ovzduší se v České republice sledují zejména emise znečišťujících látek, které představují vyprodukované znečišťující látky a imise, které představují koncentrace znečišťujících látek.

Emise

Emise jsou nejčastěji produkovány z využívání energetických zdrojů (lokální topeniště, tepelné elektrárny) a automobilové dopravy. Z pohledu produkce emisí patří mezi základní sledované znečišťující látky v ovzduší dle Registru emisí a zdrojů znečišťování ovzduší (REZZO):

- tuhé znečišťující látky;
- oxid siřičitý (SO₂);
- oxidy dusíku (NO_x);
- oxid uhelnatý (CO).

Z mezikrajského porovnání emisí znečišťujících látek vyplývá, že Jihomoravský kraj patří ke krajům s nejmenším množstvím emisí znečišťujících látek. Na nízkých hodnotách emisí látek v kraji má vliv zejména absence velkých zdrojů elektrické energie a vysoký podíl plynofikovaných obcí, v důsledku čehož tvoří lokální topeniště již významně minoritní způsob vytápění. Zobrazené hodnoty sledují hodnoty emisí dle REZZO 1 až 3, tedy velkých,⁶¹ středních⁶² a malých zdrojů znečištění.⁶³

Tabulka 73 Mezikrajské srovnání emisí znečišťujících látek (REZZO 1–3) v kilogramech na 1 obyvatele (2016)

Území	Tuhé znečišťující látky	Oxid siřičitý (SO ₂)	Oxidy dusíku (NO _x)	Oxid uhelnatý (CO)
Česká republika	5,1	10,9	9,1	67,1
Hl. m. Praha	0,4	0,2	1,4	3,1
Středočeský	5,7	12,9	9,3	54,3
Jihočeský	5,7	5,7	4,5	64,8
Plzeňský	5,9	7,7	4,7	61,3
Karlovarský	6,9	34,1	17,4	47,8
Ústecký	8,1	41,2	30,6	39,9

⁶¹ REZZO 1 jsou velké zdroje spalování s tepelným výkonem nad 5 MW a zvláště významné technologie. V rámci kraje mezi tyto velké zdroje patří spalovna SAKO Brno a Elektrárna Hodonín.

⁶² REZZO 2 jsou střední zdroje spalování s výkonem 0,2 - 5 MW a významné technologie. V rámci kraje se mezi tyto střední zdroje řadí průmyslové podniky, bioplynové stanice a elektrárny s definovaným výkonem.

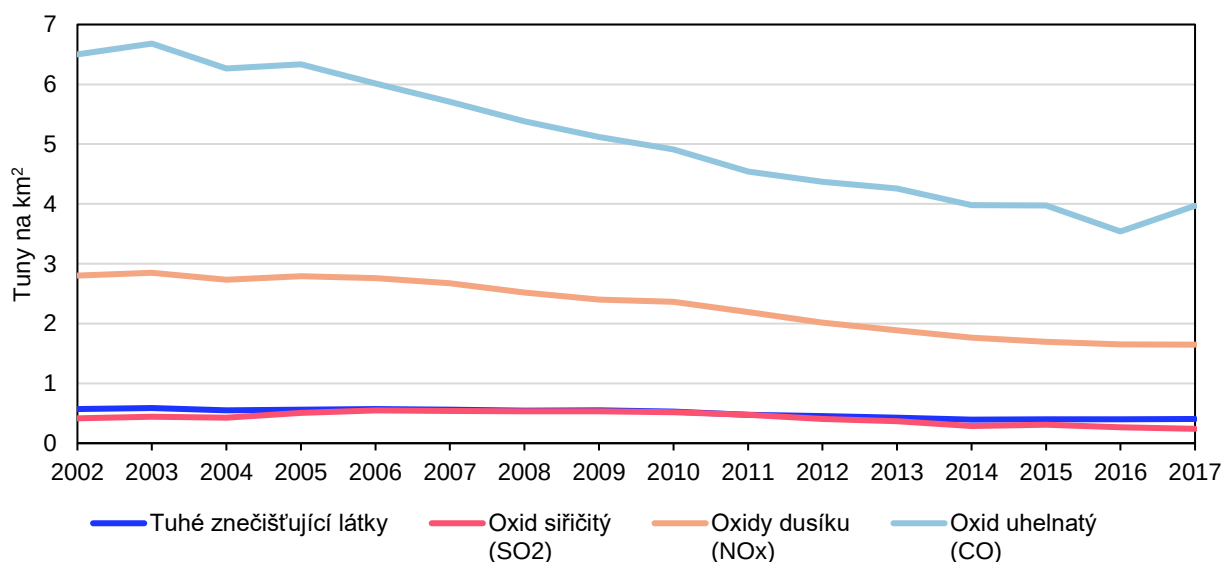
⁶³ REZZO 3 jsou malé zdroje, spalování s výkonem do 0,2 MW, lokální vytápění, méně významné technologie.

Území	Tuhé znečišťující látky	Oxid siřičitý (SO ₂)	Oxidy dusíku (NO _x)	Oxid uhelnatý (CO)
Liberecký	3,8	2,9	2,8	46,3
Královéhradecký	5,7	8,0	4,1	57,9
Pardubický	5,9	13,7	14,0	55,0
Vysočina	7,2	3,9	5,2	70,9
Jihomoravský	3,1	1,3	3,6	38,3
Olomoucký	4,3	5,9	5,2	58,1
Zlínský	4,0	6,9	4,9	61,6
Moravskoslezský	4,8	14,5	14,2	151,9

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Následující graf zobrazuje vývoj emisí znečišťujících látek v Jihomoravském kraji mezi roky 2002 až 2017. Z uvedených hodnot je patrné, že od roku 2002 došlo k výraznému poklesu emisí škodlivin vypouštěných do ovzduší. Měrné emise tuhých znečišťujících látek se v rámci období mezi lety 2000 až 2017 snížily o 38 %. Nejvíce se snížila úroveň vypouštěných emisí oxidu siřičitého o přibližně 41 % a oxidů dusíku o 40 %. Dále se snížily emise oxidu uhelnatého o 38 % a tuhých znečišťujících látek o 28 %.

Graf 24 Vývoj emisí znečišťujících látek v Jihomoravském kraji v letech 2002 až 2017

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Imise

Z pohledu kvality ovzduší jsou dále významné imise znečišťujících látek, kdy kvalita ovzduší má přímý vliv na zdravotní stav obyvatelstva. Cílem kraje je proto usilovat o zlepšování jeho kvality. Imise představují koncentraci škodlivých látek v ovzduší. Zpravidla se u imise uvádí koncentrace určité látky v mikrogramech ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) či nanogramech (ng/m^3) na metr krychlový vzduchu. Následující část představuje sledované průměrné roční koncentrace vybraných znečišťujících látek sledovaných Českým hydrometeorologickým ústavem⁶⁴ na území ČR a zprávy *Vyhodnocení kvality ovzduší v Jihomoravském kraji v roce 2018* (dále také „Vyhodnocení ovzduší“)⁶⁵. Na kvalitě ovzduší v Jihomoravském kraji se výrazně odráží rovinatý reliéf území a emise znečišťujících látek v jiných regionech, zejména v Moravskoslezském kraji či v Polsku, které se dálkovým transportem dostávají na území Jihomoravského kraje v závislosti na aktuálních meteorologických podmínkách. Kvalita ovzduší byla sledována prostřednictvím naměřených koncentrací následujících znečišťujících látek, které výrazně ovlivňují ovzduší v České republice:

- tuhé znečišťující látky (PM_{10} , $\text{PM}_{2,5}$);
- oxidy dusíku (NO_x);
- přízemní ozon (O_3);
- benzo[a]pyren.

Poletavý prach je sledován v podobě suspendovaných částic PM_{10} (prachové částice do aerodynamického průměru $10\text{ }\mu\text{m}$) a frakce $\text{PM}_{2,5}$ (prachové částice do aerodynamického průměru $2,5\text{ }\mu\text{m}$). Zdroje suspendovaných částic jsou jak antropogenní, tak přirozené. Hlavními antropogenními zdroji jsou zařízení spalující fosilní paliva, tj. například automobily či tepelné elektrárny. Dále tyto částice vznikají spalováním tuhých paliv nebo těžební, stavební a průmyslovou činností. V rámci kraje se přirozeně poletavé částice prachu dostávají do ovzduší zejména v důsledku větrné eroze půdy. Z pohledu dopadů na lidské zdraví hraje významnou roli velikost částic, kdy menší částice pronikají hlouběji do dýchacího traktu, nejmenší částice až přímo do krevního oběhu, a tudíž mohou mít vážnější dopady na lidské zdraví. Vysoké koncentrace prachových částic tedy mají negativní vliv na dýchací ústrojí a způsobují kardiovaskulární onemocnění. Na prachové částice jsou schopné se vázat například těžké kovy či těžké látky, které mají negativní toxický dopad na lidské zdraví a mohou způsobovat onkologická onemocnění.

Následující kartogram zobrazuje pole roční průměrné koncentrace PM_{10} a $\text{PM}_{2,5}$ na území ČR v letech 2013, 2015 a 2018. Z kartogramů za jednotlivé roky je patrné, že na celém území České republiky dochází ke snižování koncentrace poletavých prachových částic. Území Jihomoravského kraje však patří mezi oblasti ČR s vyšší úrovní průměrné roční koncentrace poletavého prachu.

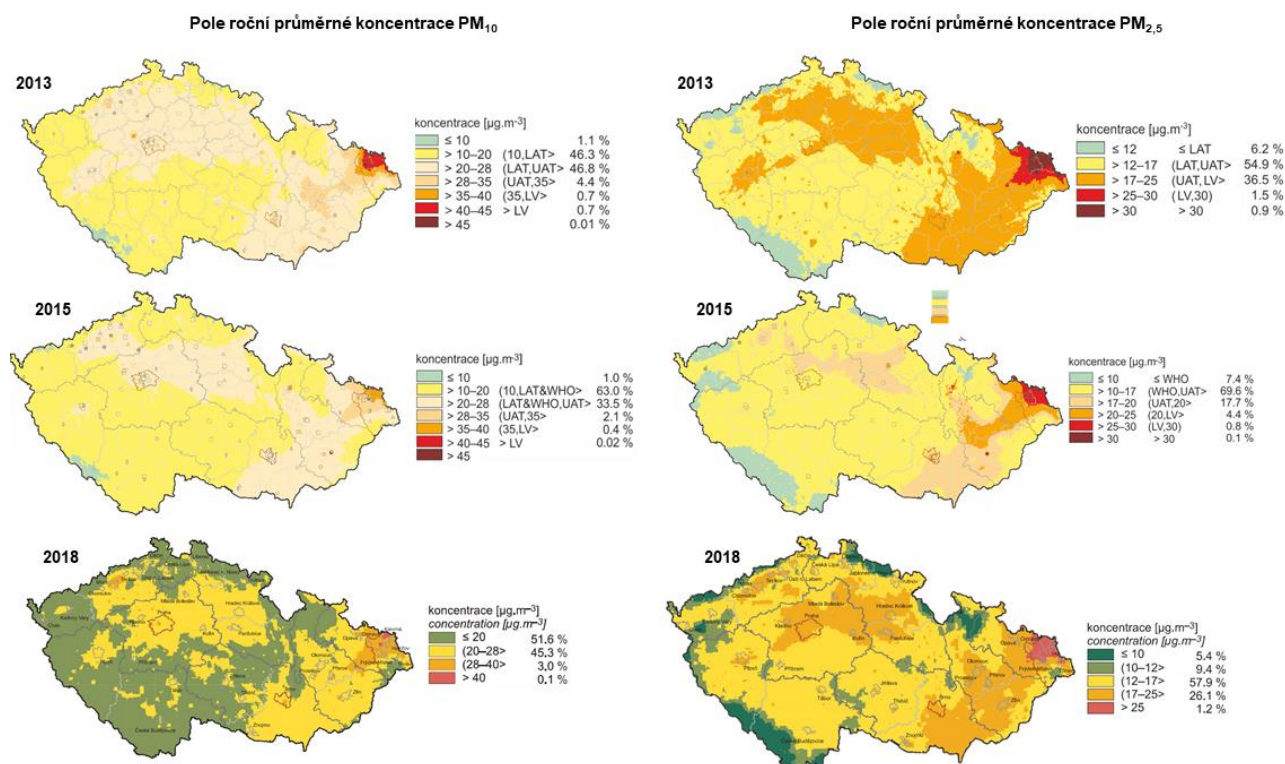
Celé území kraje patřilo dle hodnot průměrné roční koncentrace PM_{10} v roce 2018, s výjimkou západního cípu území a oblasti Dražanské vrchoviny, do oblasti s průměrnou roční koncentrací PM_{10} dosahující méně než 28 % imisního limitu. Vyšší imisní koncentrace jsou patrné na území města Brna, kde průměrná roční koncentrace dosahuje hodnoty 28 až 40 % imisního limitu. Dle průměrné koncentrace $\text{PM}_{2,5}$ v roce 2018 lze území kraje rozdělit do dvou oblastí. Oblast Znojemska bez města Znojmo a blízkého okolí, severní části kraje a Hornácka, kde dosahovaly průměrné roční koncentrace

⁶⁴ Grafické ročenky, Znečištění ovzduší na území České republiky, Úsek ochrany čistoty ovzduší, Český hydrometeorologický ústav. Dostupné z: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/grafroc/grafroc_CZ.html

⁶⁵ Zpráva byla poskytnuta Odborem životního prostředí Krajského úřadu Jihomoravského kraje.

PM_{2,5} nižší úrovně než 17 % imisního limitu. Druhou oblast tvoří území s průměrnou roční koncentrací PM_{2,5} v rozmezí 17 až 25 % imisního limitu. Toto území ohraničují města Brno, Mikulov, Břeclav, Hodonín, Veselí nad Moravou a Vyškov. Na koncentraci poletavých prachových částic se významně podílí rozptylové podmínky, kdy dochází zejména v zimních měsících k výrazně vyšším koncentracím prachových částic v ovzduší, jak kvůli obecně horším rozptylovým podmínkám (zejména teplotním inverzím), tak vzhledem k intenzivnímu vytápění, kdy právě lokální vytápění domácností je republikově jednoznačně hlavním zdrojem suspendovaných částic. Jedná se o frakce PM₁₀ a především PM_{2,5}. Naopak nejnižší hodnoty koncentrací jsou zaznamenávány v letních měsících, kdy není topná sezóna.

Kartogram 35 Pole roční průměrné koncentrace tuhých znečišťujících látek PM₁₀ a PM_{2,5} (2013, 2015, 2018)

Zdroj: Znečištění ovzduší na území České republiky, Grafické ročenky, Úsek ochrany čistoty ovzduší, Český hydrometeorologický ústav (2019)

Dle studie *Evropské komise*⁶⁶, představuje zhruba 50 % měřených ročních koncentrací PM_{2,5} přeshraniční přenos. Přibližně 20 % tvoří přenos znečištění pocházející z emisí vypuštěných v České republice mimo území Brna. V Brně je pak vyprodukováno přibližně 20 % koncentrací PM_{2,5}. Dalších 5 až 10 % naměřených koncentrací polévatého prachu pochází z přírodních zdrojů.

Dle Vyhodnocení ovzduší za období let 2014 až 2015 jsou nejvyšší naměřené hodnoty pro složky PM_{2,5} a PM₁₀ měřeny na dopravou zatížených lokalitách. U obou sledovaných kategorií prachových částic bylo také zjištěno, že nejzatíženější dopravní lokality v Brně dosahují dlouhodobě o zhruba 20 % vyšší koncentrace prachových částic, než jsou hodnoty měřené ve venkovských lokalitách.

⁶⁶ Urban PM_{2,5} Atlas, Air quality in European cities, European Commission, Joint Research Centre. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/urban-pm25-atlas-air-quality-european-cities>

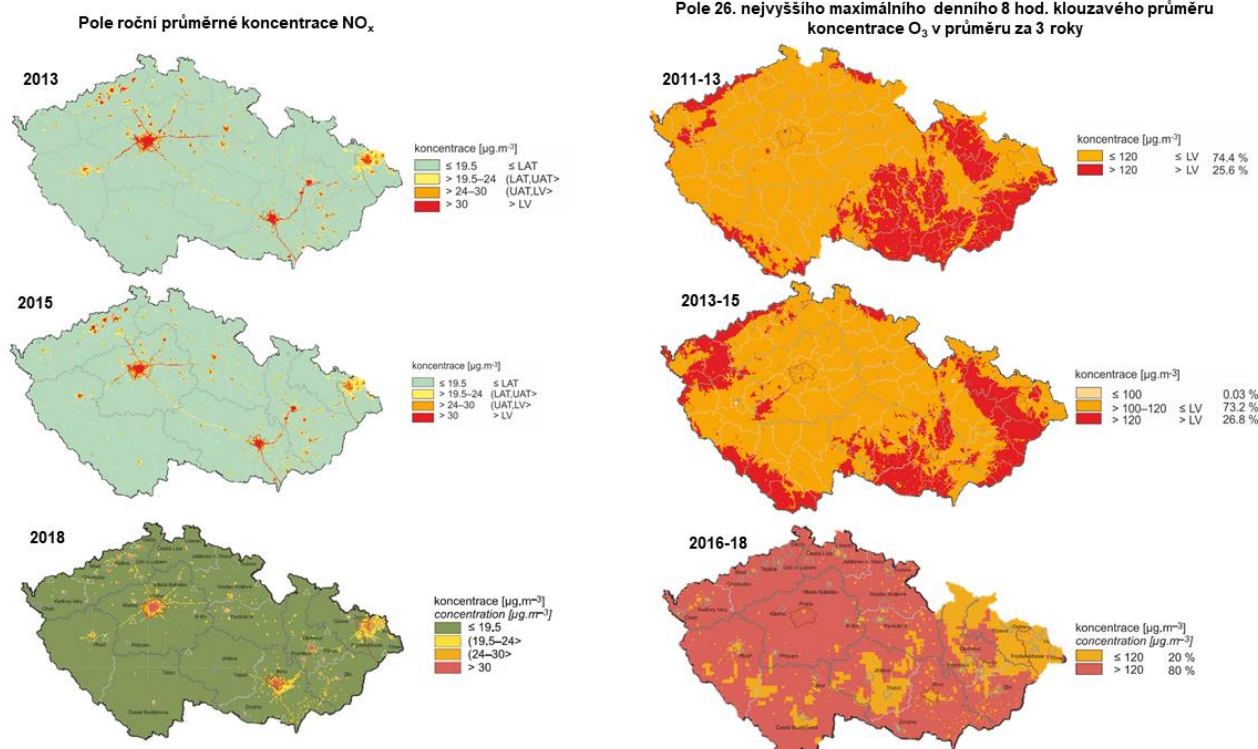
Původcem oxidů dusíku (NO_x , v kontextu kvality ovzduší kombinace koncentrací NO_2 a NO) je zejména činnost člověka. Hlavním zdroji znečištění jsou spalování fosilních paliv, intenzivní silniční doprava nebo během výroba v chemickém průmyslu. Oxidy dusíku negativně působí na dýchací ústrojí a ovlivňují centrální nervovou soustavu. Následující kartogram zobrazuje pole roční průměrné koncentrace NO_x na území ČR v letech 2013, 2015 a 2018. Z porovnání údajů za jednotlivé roky v kartogramu je patrné, že na území České republiky jsou koncentrace oxidů dusíku vyšší ve větších městech, a to zejména v důsledku intenzivní silniční dopravy a průmyslové činnosti. Krajské město Brno v tomto kontextu patří mezi oblasti s nejvyššími koncentracemi NO_x v ovzduší v kraji.

V místech s nejvyšší koncentrací dosahuje průměrná roční koncentrace NO_x úrovně vyšší než 30 % stanovených imisních limitů. Koncentraci NO_x ovlivňuje intenzita zástavby v okolí komunikace a reliéf území. Přírozené nebo umělé překážky zabraňují rozptýlu všech znečišťujících látek v ovzduší a vedou k vyšší koncentraci ve vzduchu. Ke kumulaci škodlivin pak dochází zejména v údolích nebo v lokalitách souvislé zástavby poblíž dopravních komunikací.

Přízemní ozon (O_3) vzniká výhradně na základě lidské činnosti, a to složitými fotochemickými reakcemi, za přítomnosti slunečního záření, vysoké koncentrace výfukových plynů (NO_x) z automobilů a koncentrace těkavých organických látek s výjimkou metanu (NMVOC). Pro vznik nebo naopak pro zánik molekul ozonu je kritický poměr mezi těmito látkami.

Ozon negativně ovlivňuje lidské zdraví a způsobuje dráždění dýchacích cest, podráždění očí a bolesti hlavy. Ozon také negativně působí na rostliny. Plnění imisního limitu se vyhodnocuje na základě průměru za 3 kalendářní roky. Z kartogramu je patrné, že v roce 2018 patřilo téměř celé území kraje do oblasti s vyšší koncentrací O_3 , než je $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$ v rámci osmihodinového klouzavého průměru koncentrace přízemního ozonu. Imisní koncentrace O_3 se zvyšují se silícím ultrafialovým zářením a teplotou, naopak klesají s rostoucí vlhkostí vzduchu. V budoucnu lze tedy očekávat další růst koncentrace O_3 v souvislosti s klimatickou změnou a rostoucí průměrnou teplotou vzduchu.

Kartogram 36 Pole roční průměrné koncentrace poletavého oxidů dusíku a přízemního ozonu (2013, 2015, 2018)

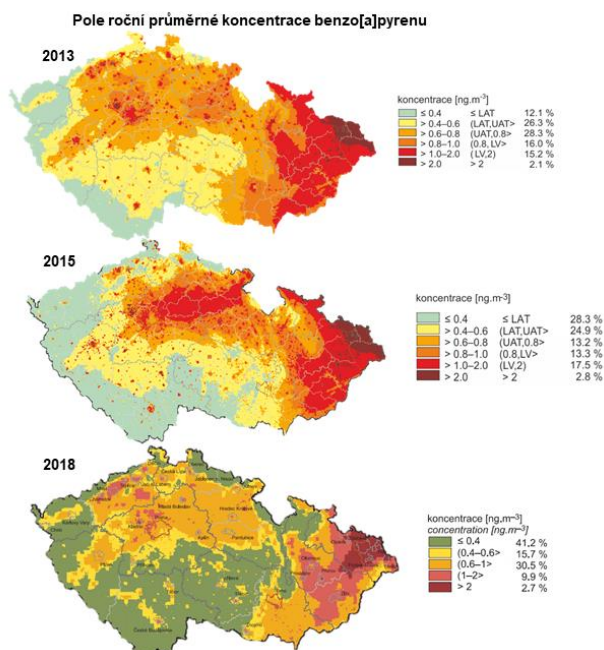
Zdroj: Znečištění ovzduší na území České republiky, Grafické ročenky, Úsek ochrany čistoty ovzduší, Český hydrometeorologický ústav (2019)

Benzo[a]pyren, zástupce skupiny polycyklických organických uhlovodíků (PAH), je produkován téměř výhradně nedokonalými spalovacími procesy, při nichž nedochází k dostatečné oxidaci přítomných organických spalitelných látek. Mezi jeho nejvýznamnější zdroje se proto řadí spalování pevných paliv v kotlích, především v domácích topeništích, a doprava. Tato látka je silně karcinogenní a mutagenní.

Následující kartogram zobrazuje roční průměrné koncentrace benzo[a]pyrenu v letech 2013, 2015 a 2018 v České republice. Z uvedeného je zřejmé, že na úrovni ČR dochází k postupnému snižování koncentrace roční průměrné koncentrace benzo[a]pyrenu v ovzduší. Na úrovni kraje byly v roce 2018 patrné nízké koncentrace v ovzduší v západní části Znojemska a v oblasti Dražanské vrchoviny. Zbylé území kraje spadalo do území s průměrnou roční koncentrací benzo[a]pyrenu 0,6 až 1 ng/m³ (roční imisní limit má hodnotu 1 ng/m³). Nejvyšší koncentrace byly zaznamenány v okolí Veselí nad Moravou.

Lokální topeniště jsou přitom zcela majoritním zdrojem benzo[a]pyrenu (více než 98 %) v České republice i v Jihomoravském kraji. Proto dochází k vyšší koncentraci této látky v ovzduší v průběhu topné sezóny, tj. v období od listopadu do března. Naopak v letních měsících jsou koncentrace v ovzduší velice nízké.

Kartogram 37 Pole roční průměrné koncentrace benzo[a]pyrenu na území České republiky (2013, 2015, 2018)

Zdroj: Znečištění ovzduší na území České republiky, Grafické ročenky, Úsek ochrany čistoty ovzduší, Český hydrometeorologický ústav (2019)

Shrnutí:

- Jihomoravský kraj patří mezi kraje s nejmenším podílem na celkových emisích škodlivin vypouštěných do ovzduší v rámci České republiky.
- Kraj má za cíl realizovat opatření, která postupně povedou ke snížení objemu vyprodukovaných emisí a ke snížení koncentrací znečišťujících látek v ovzduší. V tomto kontextu je nutné se zaměřit na snižování objemu vyprodukovaných emisí z dopravy (např. vyšší podpora hromadné veřejné dopravy), domácnostmi (např. podpora nízkoemisních a bezemisních zdrojů vytápění) i průmyslovými zdroji.
- Na kvalitě ovzduší v Jihomoravském kraji významně podílí emise vyprodukované mimo území České republiky.

4.10.5 Ochrana přírody a krajiny

Podkapitola představuje základní parametry charakterizující současný stav ochrany přírody a krajiny v Jihomoravském kraji. Následující tabulka specifikuje stávající počty velkoplošných chráněných území – národních parků, chráněných krajinných oblastí a maloplošných zvláště chráněných území – národních přírodních památek, národních přírodních rezervací, přírodních památek a přírodních rezervací na území Jihomoravského kraje.

Mezi roky 2011 a 2017 nedošlo ve sledovaném území ke změnám v počtu národních parků (dále také „NP“) ani chráněných krajinných oblastí (dále také „CHKO“). V západním cípu kraje se rozkládá Národní park Podyjí, který je s rozlohou 63 km² nejmenším národním parkem v České republice. NP Podyjí se rozkládá podél údolí řeky Dyje, a to mezi městem Znojmo a Vranovem nad Dyjí. Ve východní části kraje se pak nachází CHKO Bílé Karpaty, CHKO Moravský Kras rozkládající se na

Blanensku a CHKO Pálava na Mikulovsku. Je patrné, že od roku 2013 se významně zvýšil počet maloplošných chráněných území. Celkově velkoplošná a maloplošná území představují 7,4 % z celkové rozlohy Jihomoravského kraje.

Tabulka 74 Počet zvláště chráněných území v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017

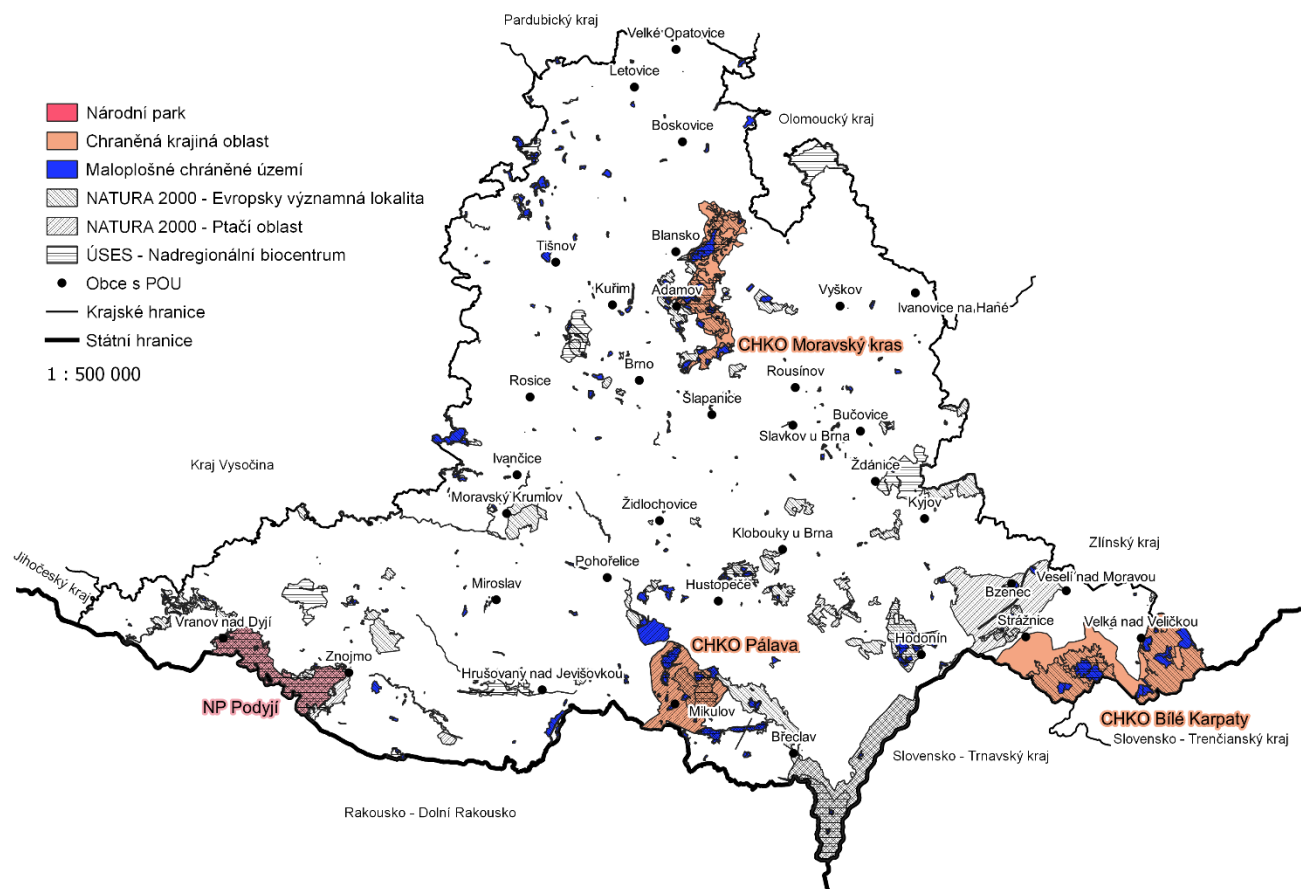
Počet a rozloha zvláště chráněných oblastí	2013	2014	2015	2016	2017
Národní parky	1	1	1	1	1
Chráněné krajinné oblasti	3	3	3	3	3
Maloplošná chráněná území	301	343	344	343	342
<i>z toho národní přírodní památky</i>	<i>14</i>	<i>15</i>	<i>16</i>	<i>16</i>	<i>16</i>
<i>z toho národní přírodní rezervace</i>	<i>18</i>	<i>19</i>	<i>17</i>	<i>17</i>	<i>17</i>
Rozloha zvláště chráněných území (ha)	50 379	52 093	52 565	50 258	53 178
Investiční výdaje na ochranu ŽP (mil. Kč)	2 182	3 201	5 285	2 136	1 764
Neinvestiční výdaje na ochranu ŽP (mil. Kč)	5 334	6 480	5 214	5 643	5 584

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Na území Jihomoravského kraje se nacházelo nebo do něj zasahovalo celkem 8 ptačích oblastí soustavy Natura 2000. Mezi tyto ptačí oblasti patří Bzenecká doubrava – Strážnické Pomoraví, Hovoransko – Čejkovicko, Jaroslavické rybníky, Lednické rybníky, Pálava, Podyjí, Soutok – Tvrdnicko a Věstonická nádrž (tj. střední nádrž) Vodní dílo Nové Mlýny. Celková rozloha ptačích oblastí Natura 2000 v kraji je 40 961 hektarů. Dále se na území jižní Moravy rozkládá celkem 204 evropsky významných lokalit Natura 2000, které zaujímají rozlohu 65 194 hektarů.

Na území kraje se kromě výše uvedeného nachází celkem 16 nadregionálních biocenter územního systému ekologické stability (dále také „ÚSES“) s celkovou rozlohou 32 997 hektarů. V území Jihomoravského kraje se nachází rozsáhlá síť ÚSES, jež jsou definovány zákonem jako vzájemně propojené soubory přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu krajiny. Utváření a ochrana územního systému ekologické stability je veřejným zájmem, na kterém se podílejí vlastníci pozemků, obce, kraj i stát. ÚSES je vymezován ve třech úrovních. Nadregionální ÚSES vymezuje a hodnotí Ministerstvo životního prostředí ČR, regionální ÚSES ve svém správním obvodu (mimo CHKO a NP a jejich ochranná pásma) vymezují a hodnotí krajské úřady a lokální ÚSES je v kompetenci obcí s rozšířenou působností.

Kartogram 38 Chráněná území v Jihomoravském kraji

Zdroj: © AOPK ČR; Mapový podklad – Data50, 2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, vlastní zpracování v programu QGIS

Jihomoravský kraj nepatří mezi území bohaté na suroviny. Mezi významné suroviny přítomné v kraji patří ložiska ropy a zemního plynu na Břeclavsku a Hodonínsku, ložiska lignitu na Hodonínsku, ložiska vápence v Mokré a Líšni, ložiska písku jižně od Brna a východně od Znojma. Mezi významné zdroje energeticky využitelných surovin lze považovat i ložiska černého uhlí Rosicko-oslavanského revíru, kde došlo k pozastavení těžby a zakonzervování dolů.

Shrnutí:

- Území velkoplošných zvláště chráněných území (tj. NP Podyjí, CHKO Bílé Karpaty, CHKO Moravský Kras a CHKO Pálava) jsou významnými přírodními lokalitami a destinacemi cestovního ruchu. Jihomoravský kraj by se měl zasadit o udržení jedinečnosti a stavu přírodního prostředí nejen v těchto lokalitách.

4.10.6 Odpadové hospodářství

Jihomoravský kraj je kraj s druhým nejvyšším množstvím vyprodukovaného odpadu na 1 obyvatele s 2 760 kg. V kraji je zároveň vyprodukováno na jednoho obyvatele více podnikového než komunálního odpadu. Hlavním zdrojem podnikového odpadu bylo v Jihomoravském kraji (stejně jako v celé ČR) stavebnictví, následováno zpracovatelským průmyslem. V produkci komunálního odpadu

patří Jihomoravský kraj ke krajům s nejnižšími hodnotami v přepočtu kg na jednoho obyvatele, zároveň se však řadí mezi regiony s nejnižším množstvím vyříděného odpadu na 1 obyvatele kraje.

Tabulka 75 Mezikrajské srovnání odpadového hospodářství v roce 2017⁶⁷

Kraj	Odpady							
	tis. t	kg/obyv.	z toho podnikové odpady		z toho komunální odpad		z toho tříděný odpad	
			tis. t	kg/obyv.	tis. t	kg/obyv.	t	kg/obyv.
Česká republika	24 527	2 312	20 884	1 968	3 643	343	558	53
Hl. m. Praha	5 869	4 534	5 468	4 224	401	310	72	56
Středočeský kraj	2 322	1 717	1 784	1 319	538	398	70	52
Jihočeský kraj	1 637	2 557	1 400	2 187	237	370	37	57
Plzeňský kraj	1 351	2 326	1 163	2 003	188	324	34	59
Karlovarský kraj	252	852	155	524	97	328	14	46
Ústecký kraj	1 946	2 370	1 650	2 009	296	361	37	45
Liberecký kraj	572	1 296	447	1 013	125	283	16	37
Královéhradecký kraj	729	1 323	551	1 000	178	323	30	54
Pardubický kraj	821	1 583	641	1 236	180	347	29	56
Kraj Vysočina	722	1 419	529	1 040	193	379	32	62
Jihomoravský kraj	3 266	2 760	2 892	2 444	374	316	55	46
Olomoucký kraj	836	1 320	605	955	231	365	32	50
Zlínský kraj	1 065	1 826	881	1 511	184	316	39	66
Moravskoslezský kraj	3 140	2 604	2 718	2 254	422	350	64	53

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Jihomoravský kraj má dle znění § 41 až § 43 zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech zpracovaný *Plán odpadového hospodářství Jihomoravského kraje 2016-2025* (dále také „POH“).⁶⁸ V rámci POH jsou určeny strategické záměry kraje, které musí být splněny vzhledem k *Plánu odpadového*

⁶⁷ Bez započítaných těžkých odpadů, kterých se v ČR v roce 2017 vyprodukovalo přibližně 400 tis. tun.

⁶⁸ Plán odpadového hospodářství Jihomoravského kraje 2016-2025, Jihomoravský kraj. Dostupné z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Article.aspx?ID=279397&TypeID=2>

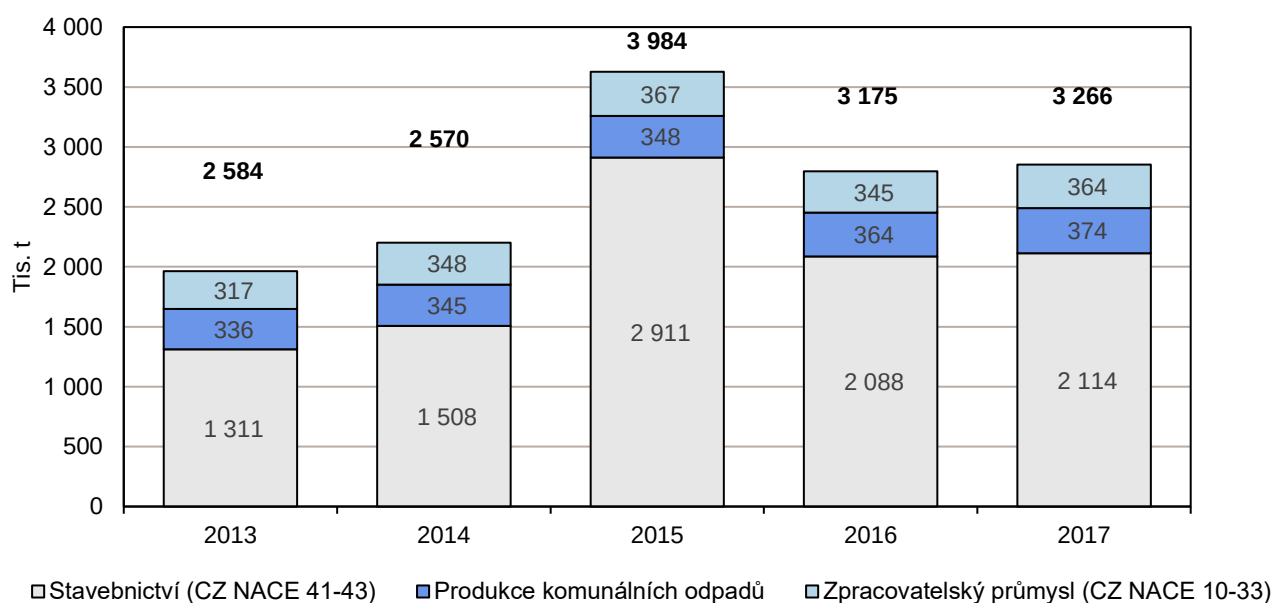
*hospodářství České republiky pro rok 2015–2024*⁶⁹ definovaným cílům. Mezi cíle kraje v oblasti odpadového hospodářství patří:

- předcházení vzniku odpadů a snižování měrné produkce odpadů;
- minimalizace nepříznivých účinků vzniku odpadů a nakládání s nimi na lidské zdraví a životní prostředí;
- udržitelný rozvoj společnosti a přiblížení se k evropské „recyklační společnosti“;
- maximální využívání odpadů jako náhrady primárních zdrojů a přechod na oběhové hospodářství.

POH obsahuje opatření k dosažení výše uvedených cílů, a to za jednotlivé druhy odpadů.

Ve sledovaných letech 2013 až 2018 bylo největší množství odpadu vyprodukováno v roce 2015, kdy v celé ČR došlo k nárůstu v sektoru stavebnictví (který je významný producentem odpadu), což se také promítlo do stavu v Jihomoravském kraji. Stavebnictví bylo největším zdrojem odpadů v Jihomoravském kraji v průběhu všech sledovaných let.

Graf 25 Vývoj největších zdrojů odpadu v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017

Zdroj: ČSÚ (2019)

Následující tabulka zobrazuje údaje o vývoji produkce komunálního odpadu na území Jihomoravského kraje. Ve sledovaných letech vzrůstalo každoročně množství vyprodukovaného komunálního odpadu, kdy v rozmezí let 2013 až 2017 došlo k nárůstu o 29 kg odpadu na jednoho obyvatele kraje. Ve sledovaném období zároveň poklesl objem běžného svozu o 18 tis. tun, a to na úkor odpovídající zvýšení množství odpadu tříděného. Je tedy patrné, že obyvatelé kraje začali ve sledovaném období více třídit odpad.

⁶⁹ Plán odpadového hospodářství ČR 2015–2024. Ministerstvo životního prostředí. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/plan_odpadoveho_hospodarstvi_cr

Tabulka 76 Vývoj produkce komunálního odpadu v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017

Ukazatel	2013	2014	2015	2016	2017
Produkce komunálního odpadu celkem	336 149	344 785	348 218	364 094	374 228
<i>z toho běžný svoz</i>	<i>231 196</i>	<i>227 309</i>	<i>223 237</i>	<i>219 344</i>	<i>212 264</i>
<i>z toho svoz objemného odpadu</i>	<i>35 513</i>	<i>34 540</i>	<i>36 022</i>	<i>38 264</i>	<i>40 709</i>
<i>z toho odděleně sbírané složky</i>	<i>36 744</i>	<i>40 734</i>	<i>43 725</i>	<i>49 702</i>	<i>54 790</i>
<i>z toho odpady z komunálních služeb</i>	<i>2 058</i>	<i>3 250</i>	<i>4 533</i>	<i>4 057</i>	<i>4 022</i>
Komunální odpad na 1 obyvatele v kg	288	295	297	309	317

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Shrnutí:

- Jihomoravský kraj je v porovnání s průměrem České republiky menším producentem komunálního odpadu na jednoho obyvatele. V posledních letech však objem komunálního odpadu konstantně roste.
- Jihomoravský kraj patří mezi kraje s nejnižší hodnotou tříděného odpadu na obyvatele. Objem tříděného odpadu však v posledních letech roste.

4.11 Bezpečnost

Tato kapitola se zabývá situací v oblasti bezpečnosti na území Jihomoravského kraje. Z hlediska registrované trestné činnosti se řadí Jihomoravský kraj dlouhodobě ke krajům s nižší úrovní kriminality, než je celorepublikový průměr vyjádřený indexem kriminality, který představuje počet trestných činů na 10 tis. obyvatel kraje. V absolutních číslech však patří Jihomoravský kraj ke krajům s nejvyšší mírou trestné činnosti.

Tabulka 77 Mezikrajské srovnání trestných činů v roce 2018

Území	Index kriminality	Trestné činy						
		Celkem	z toho					
			Hospodářská kriminalita	Obecná kriminalita	z toho			
					Loupeže	Vloupání	Znásilnění	Vraždy
Česká republika	183,5	192 405	24 837	141 581	1 585	4 724	651	116
Hl. m. Praha	385,4	47 601	6 445	38 597	259	1 157	114	17
Středočeský kraj	151,4	19 210	1 981	14 036	183	766	55	17
Jihočeský kraj	139,7	8 861	1 657	5 495	88	151	45	7
Plzeňský kraj	173,7	9 923	1 150	7 207	91	334	36	6
Karlovarský kraj	165,8	5 034	572	3 723	59	214	21	3
Ústecký kraj	199,9	16 560	1 911	11 970	191	385	85	11
Liberecký kraj	207,0	9 065	1 375	6 408	71	185	38	2
Královéhradecký kraj	121,3	6 723	977	4 504	45	119	39	4
Pardubický kraj	107,7	5 558	637	3 803	24	103	31	5
Kraj Vysočina	103,8	5 312	744	3 680	35	145	25	3
Jihomoravský kraj	168,3	19 562	2 477	14 605	153	525	65	16
Olomoucký kraj	146,2	9 332	1 659	6 022	60	144	23	11
Zlínský kraj	105,1	6 199	888	3 895	45	100	24	7
Moravskoslezský kraj	190,2	23 465	2 364	17 636	1 585	396	50	7

Zdroj: Mapakriminality.cz, Otevřená společnost, o.p.s.; Český statistický úřad (2019)

Z celkového porovnání statistických údajů o kriminalitě z let 2013 a 2018 vyplývá, že na území Jihomoravského kraje došlo k výraznému snížení zjištěné trestné činnosti. Na úrovni kraje poklesl počet trestných činů o téměř 10 tis. trestných činů za rok. Pokles trestných činů se projevil v poklesu indexu kriminality o přibližně 100 bodů. Mezi lety 2013 až 2018 nezaznamenal žádný okres Jihomoravského kraje nárůst celkové registrované kriminality.

Nejvíce trestné činnosti bylo v roce 2018 evidováno v okrese Brno-město s 16 227 trestnými činy, Brno-venkov s 2 464 trestnými činy a Znojmo s 1 645 trestnými činy. Naopak nejnižší podíl trestné činnosti byl evidován v okresech Vyškov s 710 trestnými činy a Blansko s 1 008 trestnými činy. Bezpečnost zajišťuje převážně Policie České republiky s celkem 30 obvodními odděleními rozčleněných do 7 územních odborů v kraji. Dále se o bezpečnost občanů zasazují příslušníci městských a obecních policií zřízených celkem ve 42 obcích kraje.

Tabulka 78 Srovnání územních odborů Policie ČR z hlediska evidované trestné činnosti v kraji (2013, 2018)

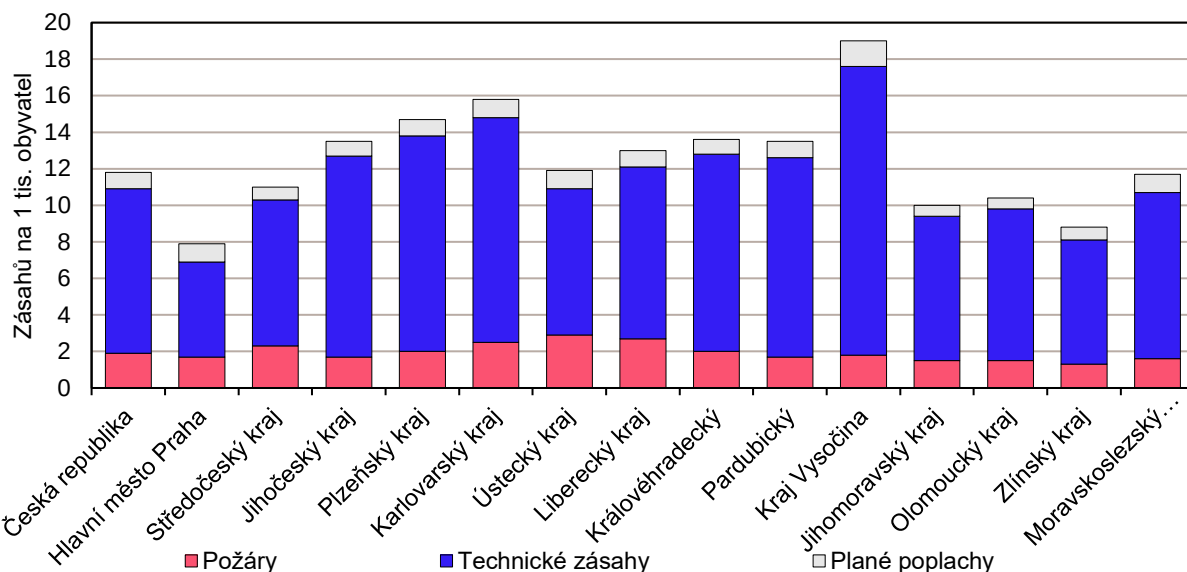
Územní odbory Policie ČR	Index kriminality		Počet trestných činů	
	2013	2018	2013	2018
Jihomoravský kraj	256,5	168,3	29 811	19 562
Blansko ⁷⁰	144,1	94,7	2 823	1 008
Brno-město	429,6	274,6	16 227	10 371
Brno-venkov	180,5	120,5	3 691	2 464
Břeclav	213,7	125,7	2 451	1 442
Hodonín	146,4	94,1	2 291	1 473
Vyškov	144,1	79,5	2 823	710
Znojmo	205,8	145,4	2 328	1 645

Zdroj: Mapakriminality.cz, Otevřená společnost, o.p.s. (2019)

Následující graf prezentuje mezikrajské srovnání z hlediska počtu událostí, resp. zásahů jednotek požární ochrany v roce 2018 na 1 000 obyvatel. Z uvedených hodnot je patrné, že Jihomoravský kraj je z hlediska počtu zásahů pod průměrem České republiky. Hodnota počtu zásahů hasičského sboru u požárů na 1 tis. obyvatel byl na celorepublikovém průměru. V kraji bylo zejména řešeno méně technických zásahů a také došlo k nižšímu počtu nahlášených planých poplachů.

⁷⁰ Hodnoty indexu kriminality a počet trestných činů byly v roce 2013 pro okres Blansko a Vyškov stejné, jelikož tyto dva okresy tvořily pouze jeden územní odbor Policie ČR.

Graf 26 Mezikrajské srovnání z hlediska zásahů jednotek požární ochrany na 1 000 obyvatel v roce 2018

Zdroj: Hasičský záchranný sbor České republiky (2018)

V následující tabulce jsou uvedeny statistiky týkající se zásahů jednotek hasičského záchranného sboru v Jihomoravském kraji v letech 2017 a 2018. Z níže uvedeného je zřejmé, že celkový počet událostí v kraji se meziročně snížil a to o 2 %, přestože mezi sledovanými roky došlo ke zvýšení počtu požárů, dopravních nehod a úniků nebezpečných látek. Největší pokles byl mezi sledovanými statistikami zaznamenán u ostatních mimořádných událostí, jejichž počet poklesl o téměř 97 %. Mezi mimořádné události se započítávají povodně, vichřice nebo rozsáhlé požáry. Nejvyšší podíl na všech zásazích mají hasiči hasičského záchranného sboru (dále také „HZS“), kteří v roce 2018 zasahovali u 71 % všech zásahů. Významnou roli však zejména ve venkovských oblastech mají rovněž hasiči z jednotek sborů dobrovolných hasičů (dále také „JSDH“), kteří zasahovali ve 27 % všech zásahů realizovaných v roce 2018. HZS je v rámci Jihomoravského kraje členěn do 7 územních odborů po jednotlivých okresech, ve kterých se nachází celkem 26 hasičských stanic. Celkem bylo v obcích kraje zřízeno 570 JSDH.

Tabulka 79 Zásahy jednotek požární ochrany v Jihomoravském kraji v roce 2018

Zásahy	Počet zásahů		
	2017	2018	Změna (%)
Celkem	12 072	11 850	- 2 %
<i>Požáry</i>	<i>1 726</i>	<i>1 826</i>	<i>+ 6 %</i>
<i>Dopravní nehody</i>	<i>2 268</i>	<i>2 503</i>	<i>+ 10 %</i>
<i>Úniky nebezpečných látek</i>	<i>620</i>	<i>645</i>	<i>+ 4 %</i>
<i>Technické havárie</i>	<i>6 740</i>	<i>6 160</i>	<i>- 9 %</i>
<i>Radiační nehody a havárie</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>-</i>

Zásahy	Počet zásahů		
	2017	2018	Změna (%)
<i>Ostatní mimořádné události</i>	147	4	- 97 %
<i>Plané poplachy</i>	571	712	+ 25 %
Zásahy dle jednotek	18 686	18 648	0 %
<i>z toho zásahy HZS ČR</i>	13 075	13 273	+ 1,5 %
<i>z toho zásahy JSDH obcí</i>	5 223	5 008	- 4,1 %
<i>z toho zásahy HZS podniků</i>	279	284	+ 1,8 %

Zdroj: Hasičský záchranný sbor České republiky (2018)

Shrnutí:

- Z hlediska registrované trestné činnosti patří Jihomoravský kraj ke krajům s nižší úrovní kriminality. V roce 2018 zde bylo evidováno 169 trestných činů na 10 000 tis. obyvatel.
- Největší kriminalita v rámci kraje je evidována ve městě Brno nebo v okrese Znojmo.
- Jihomoravský kraj patří mezi regiony s nižším počtem zásahů jednotek požární ochrany na jeden tisíc obyvatel.

4.12 Cestovní ruch

Tato kapitola se věnuje oblasti cestovního ruchu, který představuje významnou oblast z pohledu ekonomiky kraje, kdy Jihomoravský kraj patří mezi nejnavštěvovanější destinace v rámci ČR. V roce 2018 navštívilo Jihomoravský kraj celkově více než 2,039 mil. návštěvníků a je tak po hl. m. Praze druhým nejnavštěvovanějším krajem České republiky. Atraktivita území kraje pro cestovní ruch tkví v kombinaci přítomnosti kulturních, historických a přírodních památek, vinařství, gastristiky a teplého podnebí. Kombinace těchto faktorů vytváří z Jihomoravského kraje velmi vyhledávanou turistickou destinaci nejenom pro tuzemské, ale i zahraniční návštěvníky.

4.12.1 Rozvoj cestovního ruchu

Z pohledu budoucího rozvoje cestovního ruchu je důležité analyzovat stávající tendence a flexibilně přizpůsobovat nabídku služeb měnící se poptávce a zkvalitňujícím se standardům v oblasti turistického ruchu v konkurenčních regionech. I přes příznivou výchozí pozici existují oblasti, na které je třeba se v budoucnu více zaměřit. Slabou stránkou je mj. skutečnost, že Jihomoravský kraj zaostává v průměrném počtu přenocování. Turismus má tedy zejména krátkodobý a intenzivní charakter.

Většina návštěvníků přijíždí do Jihomoravského kraje v letních měsících, a to zejména z důvodu vhodných podmínek pro návštěvu přírodních památek a realizaci sezonních aktivit jako je turistika a cykloturistika. V zimních měsících patří k nejnavštěvovanějším cílům celoročně zpřístupněné

kulturní a historické památky. Celoroční vliv na počet návštěvníků kraje (zvláště ve městě Brno), má pořádání veletrhů. V posledních letech je rovněž patrný vzestup atraktivity vinařství a gastronomie, jakožto samostatných cílů cestovního ruchu, což se pozitivně projevuje na počtu hostů v průběhu celého roku.

Následující tabulka zobrazuje základní mezikrajské srovnání v oblasti cestovního ruchu v České republice v letech 2013 a 2018. Je patrné, že Jihomoravský kraj je regionem s druhý nejvyšším počtem hostů v rámci ČR a současně patří mezi kraje s vyšším počtem zahraničních hostů. Z důvodu vysokého počtu zahraničních návštěvníků v hlavním městě je však v porovnání s celorepublikovým průměrem podíl zahraničních hostů v Jihomoravském kraji podprůměrný. Navíc je zřejmé, že na rozdíl např. od Jihočeského kraje se podíl zahraničních hostů spíše snižuje. V této souvislosti je významný potenciál ke zviditelnění kraje pro zahraniční návštěvníky. Průměrná doba strávená hosty v Jihomoravském kraji byla v roce 2018 průměru tři dny, což je nejméně ze všech krajů České republiky.

Tabulka 80 Mezikrajské srovnání základních ukazatelů cestovního ruchu v letech 2013 a 2018

Turistická oblast	Počet hostů		Podíl zahraničních hostů		Průměrný počet přenocování	
	2013	2018	2013	2018	2013	2018
Česká republika	13 868 336	21 247 150	53 %	50 %	3,8	3,6
Hl. m. Praha	5 502 591	7 892 184	86 %	85 %	3,5	3,3
Středočeský	685 646	1 122 095	26 %	25 %	3,5	3,4
Jihočeský	1 026 084	1 726 991	32 %	37 %	3,8	3,5
Plzeňský	505 903	839 900	35 %	36 %	3,6	3,4
Karlovarský	749 496	1 118 003	68 %	61 %	6,8	5,7
Ústecký	375 208	632 150	37 %	34 %	3,8	3,7
Liberecký	679 713	997 213	22 %	21 %	4,4	4,0
Královéhradecký	885 992	1 342 757	24 %	22 %	4,3	4,2
Pardubický	338 017	467 712	16 %	14 %	3,8	3,8
Vysočina	377 057	602 487	14 %	13 %	3,6	3,4
Jihomoravský	1 178 724	2 040 627	37 %	34 %	3,0	3,0
Olomoucký	441 417	700 112	22 %	20 %	4,2	4,1
Zlínský	516 471	779 124	16 %	16 %	3,9	3,9
Moravskoslezský	606 017	985 795	23 %	22 %	3,8	3,8

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Území Jihomoravského kraje je rozděleno do pěti turistických oblastí vytvářející souvislé územní celky. Mezi tyto turistické oblasti patří Brno a okolí, Moravský kras a okolí, Pálava a Lednicko-valtický areál, jihozápadní část Slovácka, Znojemska a Podyjí. Tabulka níže představuje turistické oblasti v Jihomoravském kraji dle jejich návštěvnosti a podílů domácích a zahraničních hostů. Ve všech oblastech se mezi lety 2013 až 2018 zvýšil celkový počet hostů. Největší zvýšení počtu hostů bylo zaznamenáno v oblasti Pálavy a Lednicko-valtického areálu. Nejnavštěvovanější turistickou oblastí ve sledovaném období bylo krajské město Brno a jeho okolí, které navštívila téměř polovina všech hostů kraje v roce 2018. Téměř polovinu hostů Brna a okolí představovali hosté ze zahraničí. V ostatních oblastech byl počet hostů ze zahraničí v rozmezí 19 % až 26 %. V roce 2018 strávili hosté v průměru nejdelší dobu na Slovácku, a naopak nejkratší dobu v oblasti Pálavy a Lednicko-valtického areálu. Z porovnání českých hostů a hostů ze zahraničí bylo zřejmé, že zahraniční hosté ve všech oblastech tráví kratší dobu než domácí návštěvníci. Výjimkou bylo Brno, kde byla průměrná doba pro obě skupiny hostů stejná.

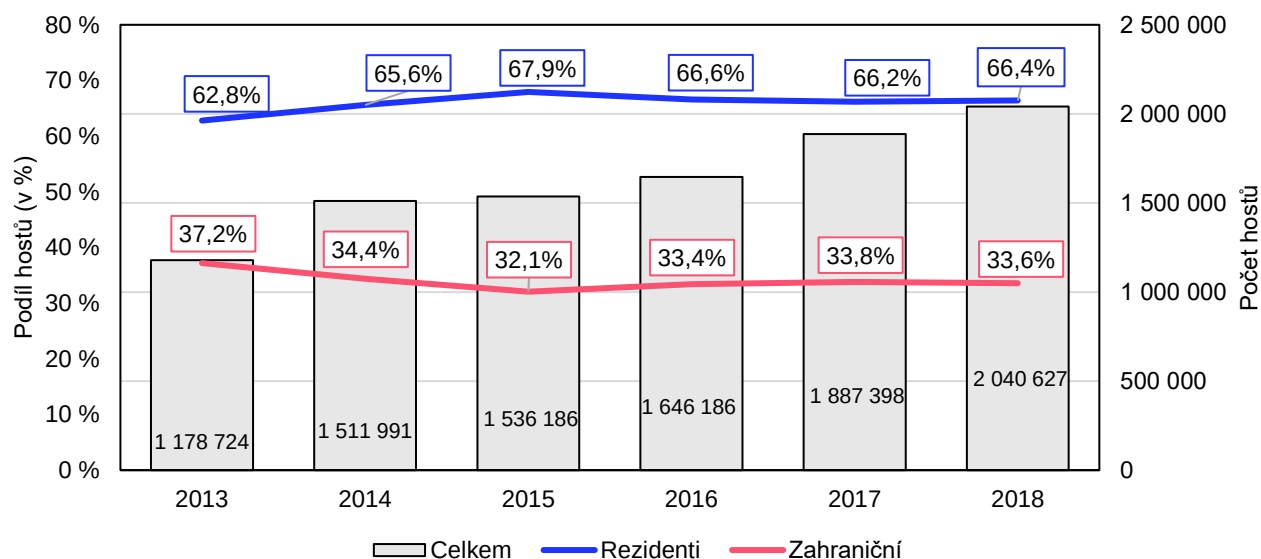
Tabulka 81 Hosté v turistických oblastech Jihomoravského kraje v období let 2013 až 2018

Turistická oblast	Počet hostů						Průměrný počet přenocování	
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Domáci	Zahraniční
Brno a okolí	614 475	646 590	666 046	728 330	870 884	963 304	2,8	2,8
<i>podíl domácích hostů (v %)</i>	52 %	52 %	53 %	51 %	51 %	51 %		
Pálava a Lednicko-valtický areál	385 775	438 265	466 309	501 371	553 096	574 227	3,1	2,6
<i>podíl domácích hostů (v %)</i>	75 %	77 %	80 %	80 %	80 %	81 %		
Znojemska a Podyjí	181 642	167 703	161 369	167 026	201 914	214 553	3,5	2,7
<i>podíl domácích hostů (v %)</i>	74 %	78 %	77 %	78 %	78 %	79 %		
Slovácko (Jižní Morava)	131 997	122 625	126 661	125 182	130 311	133 638	3,9	2,9
<i>podíl domácích hostů (v %)</i>	66 %	69 %	76 %	73 %	75 %	74 %		
Moravský kras a okolí	113 265	124 791	115 787	125 624	130 211	154 905	3,1	2,9
<i>podíl domácích hostů (v %)</i>	79 %	78 %	83 %	81 %	83 %	85 %		

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

V období let 2013 až 2018 vzrůstal počet hostů, kteří využili služeb hromadných ubytovacích zařízení v Jihomoravském kraji. Hosté představují osoby (včetně dětí), kteří využili služby ubytovacích zařízení k přechodnému ubytování z důvodu dovolené, zájezdu, lázeňské péče, služební cesty, školení, kursu, kongresu, symposia, pobytu dětí ve škole v přírodě, v letních a zimních táborech. Z následujícího grafu vyplývá, že v rozmezí sledovaných let vzrostl počet hostů o téměř dvojnásobek oproti roku 2013. Ve sledovaných letech zároveň došlo k poklesu podílu zahraničních hostů (tj. nerezidentů ČR) na celkovém počtu hostů v Jihomoravském kraji asi o 4 %. V roce 2018 rezidenti České republiky představovali asi dvě třetiny hostů Jihomoravského kraje.

Graf 27 Struktura hostů Jihomoravského kraje v letech 2013 až 2018

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Tabulka níže zachycuje strukturu a změnu v počtech hostů ze zahraničí dle zemí jejich původu v letech 2013 a 2018. U národnostních skupin zahraničních hostů kraje došlo mezi lety 2013 a 2018 k nárůstu jejich počtu. Největší absolutní přírůstek hostů ze zahraničí byl zaznamenán u hostů ze Slovenska. Největší relativní přírůstek, 81 %, však zaznamenal počet hostů z Číny. Naopak největší absolutní i relativní úbytek nastal u hostů z Ruska, kterých v roce 2018 dorazilo do Jihomoravského kraje o téměř 14 tis. méně než v roce 2013. Výrazně také přibylo hostů z Korejské republiky a Ukrajiny.

Tabulka 82 Hosté ze zahraničí podle země původu v letech 2013 a 2018

Země původu hostů nerezidentů	2013 (pořadí v roce 2013)	2018 (pořadí v roce 2018)	Změna 2013 až 2018 (absolutně / relativně)
Polsko	98 701 (1.)	105 065 (2.)	6 364 / + 6 %
Slovensko	71 394 (2.)	126 659 (1.)	55 265 / + 44 %
Německo	56 508 (3.)	64 965 (3.)	8 457 / + 13 %
Rusko	36 368 (4.)	22 398 (9.)	- 13 970 / - 62 %
Rakousko	29 052 (5.)	41 792 (4.)	+ 12 740 / + 30 %
Itálie	21 499 (6.)	22 208 (10.)	+ 709 / + 3 %
Litva	16 625 (7.)	26 306 (7.)	+ 9 681 / + 37 %
Korejská republika	15 114 (8.)	34 225 (5.)	+ 19 111 / + 56 %
Velká Británie	15 007 (9.)	18 227 (12.)	+ 3 220 / + 18 %
Francie	10 524 (10.)	10 594 (15.)	+ 70 / + 1 %

Země původu hostů nerezidentů	2013 (pořadí v roce 2013)	2018 (pořadí v roce 2018)	Změna 2013 až 2018 (absolutně / relativně)
Čína	8 420 (14.)	27 136 (6.)	+ 21 949 / + 81 %
Ukrajina	9 974 (11.)	22 461 (8.)	+ 15 810 / + 70 %

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

V Jihomoravském kraji se nachází 4 z 50 nejnavštěvovanějších lokalit České republiky dle agentury CzechTourism.⁷¹ Nejnavštěvovanějším cílem Jihomoravského kraje byl v roce 2018 aquapark Aqualand Moravia v Pasohlávkách (792 tis. návštěvníků) následovaný Státním zámek Lednice a Zoologickou zahradou v Brně. Tyto turistické cíle v roce 2018 navštívilo více než 1,5 mil. návštěvníků. Aqualand Moravia byl v roce 2018 šestým nejnavštěvovanějším turistickým cílem v České republice. S ohledem na meziroční přírůstek počtu návštěvníků mezi lety 2017 a 2018 o 10 % je možné očekávat, že se bude návštěvnost tohoto turistického cíle i nadále zvyšovat. Státní zámek Lednice naopak zaznamenal pokles návštěvnosti meziročně o 10 %. U třetího nejnavštěvovanějšího cíle, Zoologické zahrady Brno, byl zaznamenán nárůst návštěvníků o 7,1 %.

Tabulka 83 Meziroční změna v letech 2017 a 2018 počtu návštěvníků turistických cílů v Jihomoravském kraji

Turistický cíl	Počet registrovaných návštěvníků (tis.)		
	2017	2018	Meziroční změna
Aqualand Moravia	721	792,8	+ 10,0 %
Státní zámek Lednice	437,8	394,1	- 10,0 %
Zoologická zahrada Brno	308,1	330,1	+ 7,1 %

Zdroj: CzechTourism (2019)

Z následující tabulky je zřejmé, že mezi nejnavštěvovanější turistické cíle v Jihomoravském kraji v letech 2015 až 2018 patří mimo tři nejvíce navštěvované a již zmíněné cíle také Punkevní jeskyně a Macocha, ZOO PARK Vyškov, Zoologická zahrada Hodonín, DinoPark Vyškov a hrad Špilberk. Nárůst počtu turistů je zřejmý u všech turistických cílů s výjimkou zmíněného Státního zámku Lednice a hradu Špilberk. Je patrné, že na úroveň návštěvnosti stabilně nejatraktivnějších turistických cílů se dostaly nově vybudované atraktivity v podobě aquaparku Aqualand Moravia a Vida! Science centrum v Brně. Z pohledu nabídky aktivit a rozvoje potenciálu cestovního ruchu v kraji je vznik nových a moderních institucí zásadní. Z dlouhodobého hlediska podpory cestovního ruchu by měl Jihomoravský kraj zejména podporovat tradiční turistické cíle a aktivity, které mj. vytváří bohaté kulturní, historické nebo přírodní dědictví kraje. Současně by měl Jihomoravský kraj podporovat snahu o vybudování nových turistických cílů, jejichž atraktivita a potenciál by pro rozvoj cestovního ruchu mohly mít významný vliv na úrovni celé České republiky.

⁷¹ CzechTourism každoročně vydává žebříček návštěvnosti turistických cílů v České republice. Návštěvnost vychází z počtu prodaných vstupenek návštěvnických okruhů, poboček a pořádaných akcí.

Tabulka 84 Deset nejnavštěvovanějších turistických cílů Jihomoravského kraje v roce 2015 až 2018

Turistický cíl	Počet registrovaných návštěvníků v tis. (pořadí v počtu návštěvníků v daném roce)			
	2015	2016	2017	2018
Aqualand Moravia	-	712,4 (1.)	721 (1.)	792,8 (1.)
Státní zámek Lednice	405,3 (1.)	410,9 (2.)	437,8 (2.)	394,1 (2.)
Zoologická zahrada Brno	258 (2.)	306,9 (3.)	308,1 (3.)	330,1 (3.)
Vida! science centrum	-	-	-	259,3 (4.)
Punkevní jeskyně a Macocha	173,8 (4.)	208,6 (5.)	212,3 (4.)	217 (5.)
Státní zámek Valtice	-	-	116,1 (9.)	194,4 (6.)
ZOO PARK Vyškov	156,1 (5.)	170,9 (6.)	170,2 (5.)	193,2 (7.)
Zoologická zahrada Hodonín	147,9 (8.)	161,9 (8.)	166,4 (6.)	172,1 (8.)
DinoPark Vyškov	151,3 (6.)	158 (9.)	158,4 (7.)	150,3 (9.)
Hrad Špilberk	115,8 (10.)	-	126,1 (8.)	106,6 (10.)
Hlavní budova Technického muzea v Brně	-	-	107,5 (10.)	-
Moravské zemské muzeum v Brně	133,5 (9.)	155,9 (10.)	-	-
Katedrála sv. Petra a Pavla	241,2 (3.)	240 (4.)	-	-
Muzeum města Brna	150 (7.)	166,6 (7.)	-	-

Zdroj: CzechTourism (2019)

Shrnutí:

- Jihomoravský kraj je druhým nejnavštěvovanějším krajem České republiky a disponuje pestrými nabídkou historických, přírodních, kulturních, vzdělávacích a rekreačních aktivit, které představují významný potenciál pro další rozvoj cestovního ruchu.
- Z pohledu sezónnosti je stále patrný významný nepoměr mezi návštěvností v letních a zimních měsících. Letní měsíce jsou tradičně silnější. V tomto kontextu by mohly pomoci jiné formy turistiky (např. kongresová turistika).
- V roce 2018 navštívilo dle ČSÚ Jihomoravský kraj 2,041 mil. hostů. Ve sledovaných letech 2013 až 2018 došlo téměř ke dvojnásobnému nárůstu počtu hostů.
- K nejoblíbenějším cílům a aktivitám kraje patří dlouhodobě kulturní a historické památky, cykloturistika a vodní sporty.

- Z pohledu turistických cílů je možné sledovat nejvyšší nárůst počtu návštěvníků zejména u nových atraktivit zaměřených na rekreační a vzdělávací aktivity a u přírodních památek.
- Návštěvnost některých cílů je již v současnosti na hraně udržitelnosti a vedení kraje by se mělo zaměřit na podporu dalších a v současnosti méně vyhledávaných lokalit. Mezi oblasti, které disponují vhodnými předpoklady, patří např. Boskovicko, Hornácko, Ivančicko, Moravskokrumlovsko, Oslavansko, Žďánický les a další. Cílem by mělo být zvýšení atraktivity těchto oblastí a přilákání návštěvníků, kteří jsou silně koncentrováni na tradičních
- Nejvíce hostů do Jihomoravského kraje cestuje ze sousedních zemí. Z mimoevropských zemí pochází největší počet hostů z Korejské republiky a Číny. Jihomoravský kraj by mohl i v budoucnu významně navýšit počet zahraničních turistů prostřednictvím cílených marketingových aktivit, a také s ohledem ke své výhodné poloze na pomezí České republiky, Rakouska a Slovenska.

4.12.2 Služby a lidské zdroje v cestovním ruchu

Tato podkapitola se zaměřuje na oblast služeb a lidských zdrojů v cestovním ruchu. Tabulka níže zachycuje počet a strukturu hromadných ubytovacích zařízení. Mezi lety 2013 a 2018 došlo k postupnému poklesu počtu ubytovacích zařízení a to z 872 v roce 2013 na 858 v roce 2018. Ve sledovaných letech však významně vzrostl počet hotelů nabízejících nejvyšší komfort a úroveň služeb. Největší množství ubytovacích kapacit v kraji poskytují penziony a tří hvězdičkové hotely. Počet lůžek v rámci sledovaného období mírně klesl, a to z 46,1 tis. na 45,0 tis. lůžek. Tomuto faktu spolu s rostoucím počtem návštěvníků odpovídá i zvýšení využití lůžkového fondu o více než 10 procentních bodů (viz dále). Ve sledovaném období se dále zvýšil počet míst pro stany a karavany.

Tabulka 85 Vývoj vybraných údajů za cestovní ruch za Jihomoravský kraj v letech 2013 až 2018

Ukazatel	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hromadná ubytovací zařízení	872	816	813	800	805	858
z toho hotely ***** a ****	29	31	38	41	46	50
z toho ostatní hotely	171	173	164	160	153	167
z toho penziony	407	387	392	386	402	427
z toho kempy	40	44	42	39	37	39
z toho ostatní	229	181	177	174	167	175
Pokoje celkem	18 264	17 635	18 143	18 113	18 161	18 237
Lůžka celkem	46 074	44 213	45 236	45 095	44 955	45 176
Místa pro stany a karavany	4 845	5 666	5 353	5 334	5 557	5 615

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Jak již bylo uvedeno, v období let 2013 až 2018 došlo k významnému zvýšení procentuálního využití ubytovacích kapacit z 29,6 % v roce 2013 na 40,0 % v roce 2018. Tabulka níže uvádí vývoj počtu a struktury ubytovaných hostů v hromadných ubytovacích zařízeních mezi lety 2013 až 2018. Během uvedených let došlo k nárůstu počtu turistů o 42,9 %, na čemž mají největší podíl rezidenti. Počet přenocování v kraji se zvýšil o 43,9 %, což velmi úzce tedy koreluje s růstem počtu návštěvníků. Průměrná doba strávená v regionu se ve sledovaném období 2013 až 2018 nezvýšila a zůstává nejnižší v rámci celé České republiky. Z důvodu nízké průměrné doby přenocování lze soudit, že Jihomoravský kraj je atraktivní zejména z hlediska víkendových pobytů.

V prezentovaných datech nejsou zahrnuty údaje za zprostředkované krátkodobé ubytování prostřednictvím webových služeb (např. Airbnb). Nabídka ubytování i popularita těchto služeb se každoročně zvyšuje. Například jenom na území města Brna vzrostl dle dataportálu Data.Brno počet nabídek zprostředkovaného ubytování z 1 v roce 2010 na 1 548 v roce 2018. Zprostředkování krátkodobého bydlení tedy představuje významné zvýšení ubytovacích kapacit v rámci kraje. Na druhou stranu však poskytování zprostředkovaného ubytování přináší problémy spojené s neplacením místních ubytovacích poplatků nebo daní, s čímž souvisí finanční ztráta příjmů obcí a státu. Navíc v místech s vyšším počtem nabídek dochází také k růstu cen bydlení, což je velice negativní z např. hlediska rodinné politiky kdy dochází k odkladu zakládání rodin.

Tabulka 86 Hosté a přenocování v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2018

Ukazatel	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hosté	1 427 154	1 499 974	1 536 172	1 647 533	1 886 416	2 040 627
<i>z toho nerezidenti</i>	<i>505 234</i>	<i>514 793</i>	<i>491 608</i>	<i>548 535</i>	<i>637 506</i>	<i>686 643</i>
Přenocování	2 838 285	2 972 285	3 072 995	3 296 091	3 777 317	4 086 131
<i>z toho nerezidenti</i>	<i>912 009</i>	<i>911 348</i>	<i>875 954</i>	<i>960 658</i>	<i>1 122 119</i>	<i>1 220 938</i>
Průměrná doba pobytu (dny)	3	3	3	3	3	3
Čisté využití lůžek (%)	29,6	32,1	31,3	34,3	37,9	40,0

Zdroj: Český statistický úřad (2019)

Centrála cestovního ruchu Jižní Morava (dále také „CCRJM“) byla v roce 2005 založena Jihomoravským krajem, Statutárním městem Brno a Svazem obchodu a cestovního ruchu. Cílem činnosti CCRJM je zlepšení turistické konkurenceschopnosti Jihomoravského kraje, zvýšení počtu návštěvníků a hostů přijíždějících do kraje a efektivnější využití ekonomického potenciálu turistického ruchu v kraji. CCRJM systematicky usiluje o spolupráci se subjekty působícími v cestovním ruchu, přípravu a tvorbu produktů cestovního ruchu, propagaci Jihomoravského kraje jako turistické destinace, informační činnost hostům a posílení materiálního zajištění cestovního ruchu v kraji.

Cílem CCRJM je koordinace rozvoje cestovního ruchu na jižní Moravě se zaměřením na maximální využití turistického potenciálu území v souladu s principy udržitelného rozvoje. Záměrem je

identifikovat zájmy jednotlivých zainteresovaných skupin na rozvoji turistického ruchu a poskytnout jim komplexní metodickou podporu a výše jmenované služby.⁷²

Shrnutí:

- Jihomoravský kraj je regionem s nejnižším průměrným počtem přenocování v České republice. Z nízké průměrné doby přenocování lze soudit, že Jihomoravský kraj je atraktivní zejména z hlediska víkendových pobytů.
- Kromě růstu počtu návštěvníků je pozitivním zjištěním zvýšení využití lůžek v kraji, jež v roce 2018 dosahovalo úrovně 40,0 %.

4.12.3 Vinařská turistika

Významným fenoménem a konkurenční výhodou zvyšující atraktivitu Jihomoravského kraje je vinařství. To má v Jihomoravském kraji dlouholetou tradici a výroba vína je v současnosti provázána s vinařským cestovním ruchem, který zažívá v posledních letech v České republice významný vzestup. Rozvoj a atraktivita lokalit vinařského cestovního ruchu se neodmyslitelně promítá do přírůstku počtu hostů Jihomoravského kraje ve sledovaných letech 2013 až 2018 a současně také na nízké průměrné době strávené hosty v Jihomoravském kraji. Ve vinařské oblasti Morava, která zahrnuje většinu území Jihomoravského kraje, se nachází čtyři vinařské podoblasti, a to podoblast Velkopavlovická, Znojemská, Mikulovská, a Slovácká. Vyhledávanou formou návštěvy kraje je zejména kombinace cykloturistiky a návštěv vinných sklípků nebo kulturních akcí zaměřených na víno a gastronomii.

Vinařské cyklostezky jsou významným prvkem rychle se rozvíjejícího vinařského turismu. V současné době tyto cyklostezky tvoří značenou síť tras v délce 1 200 km rozdělenou do deseti okruhů. Jednotlivé okruhy jsou pojmenovány podle původních vinařských oblastí, které jsou propojeny páteřní 245 km dlouhou Moravskou vinnou stezkou.

S vinařstvím jsou neodmyslitelně spojené také jednorázové a tradiční kulturní akce. Mezi největší patří Znojemské historické vinobraní pořádané každoročně během zářijového víkendu. V roce 2018 navštívilo Znojemské vinobraní téměř 87,7 tis. platících návštěvníků. Menší Pálavské vinobraní pořádané v Mikulově v roce 2018 navštívilo 51 tis. platících návštěvníků. S vínem jsou však spojené zejména menší akce, jako jsou otevřené sklepy a košty, kterých se pořádá nespočet.

Shrnutí:

- Vinařský cestovní ruch v současnosti zažívá významný růst a představuje příležitost pro Jihomoravský kraj v rozvoji cestovního ruchu, ale i obecně ke zlepšení ekonomické situace, v periferních oblastech Znojemska, Břeclavska a Hodonínska.

⁷² Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava. Dostupné z: <http://www.ccrjm.cz/cz/o-centrale/zakladni-informace/>

4.13 SWOT analýza

V rámci této kapitoly jsou zpracovány dílčí SWOT analýzy pro jednotlivé oblasti odvětvové analýzy a souhrnná SWOT analýza za celou odvětvovou analýzu Jihomoravského kraje. Analýzy jsou zaměřené na hodnocení:

S – silných stránek (Strengths);

W – slabých stránek (Weaknesses);

O – příležitostí (Opportunities);

T – hrozeb (Threats).

Provedená analýza se zaměřuje na identifikované silné a slabé stránky, dále na příležitosti, které skýtá současný stav, a v neposlední řadě se orientuje na hrozby, kterým je třeba čelit. Při identifikaci jednotlivých silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb bylo vycházeno z výstupů odvětvové analýzy SRJMK 2021+ a z jednání odborných pracovních skupin.

4.13.1 SWOT analýza – Území a obyvatelstvo kraje

Následující tabulka znázorňuje SWOT analýzu pro oblast území a obyvatelstvo kraje.

Tabulka 87 SWOT analýza – Území a obyvatelstvo

Silné stránky	Slabé stránky
Výhodná geografická poloha kraje.	Existence významných disparit v rámci území kraje.
Růst počtu obyvatel na základě přirozeného i migračního přírůstku.	Vylidňující se některé a periferní a hospodářsky a sociálně ohrožené oblasti.
Příznivá vzdělanostní struktura a vysoký podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel.	Vysoké hodnoty indexu stárí – vyšší zastoupení seniorů v porovnání s předproduktivní věkovou kategorií.
Migrační atraktivita Brna a jeho okolí.	Existence sociálně vyloučených lokalit.
	Velký počet malých obcí.

Zdroj: Vlastní zpracování

4.13.2 SWOT analýza – Ekonomika, trh práce, výzkum, vývoj a inovace

Následující tabulka obsahuje SWOT analýzu oblasti ekonomiky, trhu práce, výzkumu, vývoje a inovací.

Tabulka 88 SWOT analýza – Ekonomika, trh práce, výzkum, vývoj a inovace

Silné stránky	Slabé stránky
Příležitosti	Hrozby
Mezi největší zaměstnavatele v kraji patří subjekty z oboru zdravotnictví a vzdělávání, zvyšující se atraktivita zaměstnavatelů, které disponují vyšší odolností vůči výkyvům ekonomiky, obyvatel ze sousedních regionů.	Významné disparity v nezaměstnanosti, rozdíly v úrovni a podnikatelské aktivitě mezi Brnem a okrajovými částmi kraje, stárnutí obyvatel kraje a snižování podílu ekonomicky aktivního obyvatelstva.
Diverzifikovaná ekonomika a přítomnost zaměstnavatelů v oborech s vysokou přidanou hodnotou, koordinovaný rozvoj území kraje.	V porovnání s vyspělými evropskými regiony zvyšování existujících disparit v rámci území kraje, nízký podíl osob zaměstnaných v terciéru kraje.
Růst počtu zaměstnavatelů v oboru informačních technologií.	Vyjíždka ekonomicky aktivních obyvatel za prací do sousedních regionů.
Přítomnost univerzit a významných vědecko-výzkumných institucí a center.	

Odvětvová analýza

Vysoká konkurenceschopnost kraje v rámci České republiky.
Vysoká úroveň podnikatelské aktivity.
Snižující se podíl nezaměstnaných osob.

Zdroj: Vlastní zpracování

Příležitosti	Hrozby
Růst počtu pracovních míst v oborech s vyšší přidanou hodnotou.	Hrozba ekonomické krize v důsledku vysoké otevřenosti ekonomiky České republiky.
Vyšší spolupráce mezi univerzitami a zaměstnavateli.	Nedostatek kvalifikovaných pracovníků.
Pokračující podpora vědy a výzkumu a vzniku inovací.	

4.13.3 SWOT analýza – Doprava, dopravní a technické infrastruktura

Následující tabulka obsahuje SWOT analýzu oblasti dopravy, dopravní a technické infrastruktury.

Tabulka 89 SWOT analýza – Doprava, dopravní a technické infrastruktura

Silné stránky	Slabé stránky
Kvalitní a fungující Integrovaný dopravní systém.	Špatná dopravní dostupnost v okrajových částech kraje.
Přítomnost mezinárodních železničních a silničních koridorů procházejících krajem.	Nezapočatá výstavba klíčových plánovaných úseků dálnic procházejících krajem.
Vhodné podmínky pro cyklistickou dopravu.	Nedostatečná kapacita a potřebná modernizace některých regionálních železničních tratí.
Vysoký podíl obyvatel napojených na ČOV a veřejné vodovody.	Nedostačující kapacita příjezdových komunikací do Brna.
Energetické využívání komunálního odpadu.	Neuspokojivý technický stav některých úseků silnic a mostů.
	Energetická nesoběstačnost kraje.

Příležitosti	Hrozby
Rozvoj ekologických forem dopravy (cyklistická infrastruktura, veřejná doprava, elektromobilita).	Závislost kraje na zdrojích podzemní vody v sousedních regionech a hrozba jejího nedostatku.
Výstavba plánovaných úseků dálnic.	Stagnace v oblasti rozvoje dopravních komunikací.
Další napojování obcí na ČOV a veřejné vodovody.	Pokles zájmu o letecká spojení na Mezinárodním letišti Brno-Tuřany.
Modernizace úseků železničních tratí.	
Využití potenciálu Mezinárodního letiště Brno-Tuřany	
Podpora využívání obnovitelných zdrojů energie na vhodných místech.	
Zavádění efektivních systémů hospodaření s vodou.	

Zdroj: Vlastní zpracování

4.13.4 SWOT analýza – Bezpečnost, veřejné služby a občanská vybavenost

Následující tabulka obsahuje SWOT analýzu oblasti bezpečnosti, veřejných služeb a občanské vybavenosti.

Tabulka 90 SWOT analýza – Bezpečnost, veřejné služby a občanská vybavenost

Silné stránky	Slabé stránky
Významné centrum vysokoškolského vzdělávání.	Růst cen nemovitostí.
Fungující systém komunitního plánování sociálních služeb.	Nižší dostupnost zdravotnických služeb v okresech Brno-venkov, Znojmo a Vyškov.
Podpora nezávislého života osob se zdravotním postižením.	Vysoká trestná činnost v Brně a na Znojemsku.
Přítomnost významných zdravotnických zařízení ve správě kraje.	Pokles počtu studentů vysokých škol.
Růst bytového fondu.	Závislost poskytovatelů sociálních služeb na veřejné finanční podpoře.
Přítomnost kulturních a historických památek.	
Kulturní rozmanitost a tradice.	
Nastavený systém podpory sportovních aktivit.	

Příležitosti	Hrozby
Využití technologií a inovativních přístupů v sociálních a zdravotnických službách.	Stárnutí a pokles počtu zdravotnického personálu a personálu sociálních služeb.
Očekávaný růst počtu žáků středních škol jako možnost naplnění ohrožených oborů odborného a učňovského školství a snížení počtu nedostatku pracovníků v těchto oborech.	Stárnutí populace a nedostatek pracovníků ve zdravotnických a sociálních službách.
Spolupráce na úrovni sociálně-zdravotního pomezí.	Pokračování růstu cen nemovitostí.
Realizace preventivních programů za účelem snížení kriminality.	Nedostupnost zdravotních a sociálních služeb ve venkovských oblastech.

Zdroj: Vlastní zpracování

4.13.5 SWOT analýza – Životní prostředí a rozvoj venkova

Následující tabulka obsahuje SWOT analýzu oblasti životního prostředí a rozvoje venkova.

Tabulka 91 SWOT analýza – Životní prostředí a rozvoj venkova

Silné stránky	Slabé stránky
Popularita domácích zemědělských produktů.	Pokles počtu obyvatel v menších obcích a růst průměrného věku.
Atraktivita vinařství.	Nižší úhrn srážek a pokles hladiny podzemních vod.
Přítomnost velkoplošných chráněných přírodních území.	Degradace zemědělské půdy vyplývající z intenzivního způsobu zemědělství.
	Výskyt lokalit zatížených ekologickou zátěží.
	Nízký podíl ekologického zemědělství.
	Nízký podíl lesních pozemků.
Příležitosti	Hrozby
Snížení dopadů intenzivní formy zemědělství a přechod k ekologicky více šetrným postupům.	Změna klimatu, pokračující období sucha a výskyt extrémních výkyvů počasí (povodně, mraz, krupobití a jiné).
Podpora opatření vedoucích ke zvýšení retenčních schopností krajiny.	Snižování ekologické stability území.
Využití MAS jako nástroje rozvoje venkova.	Výskyt kalamit devastujících životní prostředí.
Podpora oběhového hospodářství.	Zvýšení emisí do ovzduší plynoucí z individuální automobilové dopravy nebo lokálních topenišť.
	Vylidnění venkovského prostoru.
	Rostoucí úroveň produkce odpadů.
	Problémy plynoucí z přeshraničních aktivit v okolních krajích.

Zdroj: Vlastní zpracování

4.13.6 SWOT analýza – Rozvoj cestovního ruchu

Následující tabulka obsahuje SWOT analýzu oblasti cestovního ruchu.

Tabulka 92 SWOT analýza – Rozvoj cestovního ruchu

Silné stránky	Slabé stránky
Rostoucí počet hostů v ubytovacích zařízeních.	Neúnosný počet návštěvníků ve vyhlášených turistických destinacích.
Přítomnost významných turistických cílů v rámci kraje.	Krátká průměrná doba pobytu hostů v kraji.
Široká nabídka atraktivit pro cestovní ruch.	Nerovnoměrná obsazenost ubytovacích kapacit v průběhu týdne (převládají víkendoví hosté).
Rostoucí atraktivita vinařského cestovního ruchu a gastroturistiky.	

Příležitosti	Hrozby
Zvýšení atraktivity kraje pro zahraniční hosty a růst jejich počtu.	Snížení atraktivity kraje z pohledu cestovního ruchu (např. v důsledku dále se nerozvíjející nabídky služeb v cestovním ruchu nebo vysoké konkurence blízkých regionů).
Zvýšení atraktivity nepříliš navštěvovaných oblastí kraje a snížení koncentrace turistů.	Nedostatek pracovních sil v cestovním ruchu a pohostinství.
Zvýšení průměrné doby pobytu hostů v kraji.	

Zdroj: Vlastní zpracování

4.13.1 Souhrnná SWOT analýza pro Jihomoravský kraj

V rámci této kapitoly je představena souhrnná SWOT analýza pro Jihomoravský kraj, ve které jsou rozčleněny všeobecné závěry, které vzešly z provedených analytických prací.

Tabulka 93 SWOT analýza – Silné stránky Jihomoravského kraje

Silné stránky

- Výhodná geografická poloha kraje.
- Růst počtu obyvatel na základě přirozeného i migračního přírůstku.
- Příznivá vzdělanostní struktura a vysoký podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel.
- Migrační atraktivita Brna a jeho okolí.
- Mezi největší zaměstnavatele v kraji patří subjekty z oboru zdravotnictví a vzdělávání, které disponují vyšší odolností vůči výkyvům ekonomiky.
- Diverzifikovaná ekonomika a přítomnost zaměstnavatelů v oborech s vyšší přidanou hodnotou.
- Růst počtu zaměstnavatelů v oboru informačních technologií.
- Přítomnost univerzit a významných vědecko-výzkumných institucí a center.
- Vysoká konkurenceschopnost kraje v rámci České republiky.
- Vysoká úroveň podnikatelské aktivity.
- Snižující se podíl nezaměstnaných osob.
- Kvalitní a fungující integrovaný dopravní systém.
- Přítomnost mezinárodních železničních a silničních koridorů procházejících krajem.
- Vhodné podmínky pro cyklistickou dopravu.
- Vysoký podíl obyvatel napojených na ČOV a veřejné vodovody.
- Energetické využívání komunálního odpadu.
- Významné centrum vysokoškolského vzdělávání.
- Fungující systém komunitního plánování sociálních služeb.
- Podpora nezávislého života osob se zdravotním postižením.
- Přítomnost významných zdravotnických zařízení ve správě kraje.
- Růst bytového fondu.
- Přítomnost kulturních a historických památek.
- Kulturní rozmanitost a tradice.
- Nastavený systém podpory sportovních aktivit.
- Popularita domácích zemědělských produktů.
- Atraktivita vinařství.
- Přítomnost velkoplošných chráněných přírodních území.
- Rostoucí počet hostů v ubytovacích zařízeních.
- Přítomnost významných turistických cílů v rámci kraje.
- Široká nabídka atraktivit pro cestovní ruch.
- Rostoucí atraktivita vinařského cestovního ruchu a gastroturistiky.

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 94 SWOT analýza – Slabé stránky Jihomoravského kraje

Slabé stránky

- Existence významných disparit v rámci území kraje.
- Vylidňující se některé a periferní a hospodářsky a sociálně ohrožené oblasti.
- Vysoké hodnoty indexu stárí – vyšší zastoupení seniorů v porovnání s předproduktivní věkovou kategorií.
- Existence sociálně vyloučených lokalit.
- Velký počet malých obcí.
- Významné disparity v nezaměstnanosti, mzdové úrovni a podnikatelské aktivitě mezi Brnem a okrajovými částmi kraje.
- V porovnání s vyspělým evropským regiony nižší podíl osob zaměstnaných v terciéru a kvartéru.
- Vyjíždka ekonomicky aktivních obyvatel za prací do sousedních regionů.
- Špatná dopravní dostupnost v okrajových částech kraje.
- Nezapočatá výstavba klíčových plánovaných úseků dálnic procházejících krajem.
- Nedostatečná kapacita a potřebná modernizace některých regionálních železničních tratí.
- Nedostačující kapacita příjezdových komunikací do Brna.
- Neuspokojivý technický stav některých úseků silnic a mostů.
- Energetická nesoběstačnost kraje.
- Růst cen nemovitostí.
- Nižší dostupnost zdravotnických služeb v okresech Brno-venkov, Znojmo a Vyškov.
- Vysoká trestná činnost v Brně a na Znojemsku.
- Pokles počtu studentů vysokých škol.
- Závislost poskytovatelů sociálních služeb na veřejné finanční podpoře.
- Pokles počtu obyvatel v menších obcích a růst průměrného věku.
- Nižší úhrn srážek a pokles hladiny podzemních vod.
- Degradace zemědělské půdy vyplývající z intenzivního způsobu zemědělství.
- Výskyt lokalit zatížených ekologickou zátěží.
- Nízký podíl ekologického zemědělství.
- Nízký podíl lesních pozemků.
- Neúnosný počet návštěvníků ve vyhlášených turistických destinacích.
- Krátká průměrná doba pobytu hostů v kraji.
- Nerovnoměrná obsazenost ubytovacích kapacit v průběhu týdne (převládají víkendoví hosté).

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 95 SWOT analýza – Příležitosti Jihomoravského kraje

Příležitosti

- Zvyšující se atraktivita zaměstnavatelů v kraji pro obyvatele ze sousedních regionů.
- Predikovaný růst počtu obyvatel a koordinovaný rozvoj území kraje.
- Růst počtu pracovních míst v oborech s vyšší přidanou hodnotou.
- Vyšší spolupráce mezi univerzitami a zaměstnavateli.
- Pokračující podpora vědy a výzkumu a vzniku inovací.
- Rozvoj ekologických forem dopravy (cyklistická infrastruktura, veřejná doprava, elektromobilita).
- Výstavba plánovaných úseků dálnic.
- Další napojování obcí na ČOV a veřejné vodovody.
- Modernizace úseků železničních tratí.
- Využití potenciálu Mezinárodního letiště Brno-Tuřany
- Podpora využívání obnovitelných zdrojů energie na vhodných místech.
- Zavádění efektivních systémů hospodaření s vodou.
- Využití technologií a inovativních přístupů v sociálních a zdravotnických službách.
- Očekávaný růst počtu žáků středních škol jako možnost naplnění ohrožených oborů odborného a učňovského školství a snížení počtu nedostatku pracovníků v těchto oborech.
- Spolupráce na úrovni sociálně-zdravotního pomezí.
- Realizace preventivních programů za účelem snížení kriminality.
- Snížení dopadů intenzivní formy zemědělství a přechod k ekologicky více šetrným postupům.
- Podpora opatření vedoucích ke zvýšení retenčních schopností krajiny.
- Využití MAS jako nástroje rozvoje venkova.
- Podpora oběhového hospodářství.
- Zvýšení atraktivity kraje pro zahraniční hosty a růst jejich počtu.
- Zvýšení atraktivity nepřiliš navštěvovaných oblastí kraje a snížení koncentrace turistů.
- Zvýšení průměrné doby pobytu hostů v kraji.

Z

Tabulka 96 SWOT analýza – Hrozby Jihomoravského kraje

Hrozby
▪ Postupující proces demografického stárnutí obyvatel kraje a snižování podílu ekonomicky aktivního obyvatelstva. ▪ Zvýšení existujících disparit v rámci území kraje. ▪ Hrozba ekonomické krize v důsledku vysoké otevřenosti ekonomiky České republiky. ▪ Nedostatek kvalifikovaných pracovníků. ▪ Závislost kraje na zdrojích podzemní vody v sousedních regionech a hrozba jejího nedostatku. ▪ Stagnace v oblasti rozvoje dopravních komunikací. ▪ Pokles zájmu o letecká spojení na Mezinárodním letišti Brno-Tuřany. ▪ Stárnutí a pokles počtu zdravotnického personálu a personálu sociálních služeb. ▪ Stárnutí populace a nedostatek pracovníků ve zdravotnických a sociálních službách. ▪ Pokračování růstu cen nemovitostí. ▪ Nedostupnost zdravotních a sociálních služeb ve venkovských oblastech. ▪ Změna klimatu, pokračující období sucha a výskyt extrémních výkyvů počasí (povodně, mraz, krupobití a jiné). ▪ Snižování ekologické stability území. ▪ Výskyt kalamit devastujících životní prostředí. ▪ Zvýšení emisí do ovzduší plynoucích z individuální automobilové dopravy nebo lokálních topenišť. ▪ Vylidnění venkovského prostoru. ▪ Rostoucí úroveň produkce odpadů. ▪ Problémy plynoucí z přeshraničních aktivit v okolních krajích. ▪ Snížení atraktivity kraje z pohledu cestovního ruchu (např. v důsledku dále se nerozvíjející nabídky služeb v cestovním ruchu nebo vysoké konkurence blízkých regionů).

Zdroj: Vlastní zpracování

5. REGIONÁLNÍ ANALÝZA

Regionální analýza se zaměřuje na představení vnitřních rozdílností Jihomoravského kraje. Pro hledání základních regionálních diferencí byla zvolena úroveň SO POU, jejichž vymezení nejvíce reflektuje historický vývoj jednotlivých regionů. Předmětem celé regionální analýzy je identifikace hospodářsky a sociálně ohrožených území Jihomoravského kraje pro účely územní dimenze, prostřednictvím které bude možné lépe reagovat na aktuální socioekonomickou situaci prostřednictvím dotační politiky a napomáhat ke snižování existujících regionálních rozdílů.

5.1 Analýza správních území obcí s pověřeným obecním úřadem

Cílem této podkapitoly je představit a shrnout základní přednosti a problémy v jednotlivých SO POU Jihomoravského kraje. Pro každé SO POU je sestavena stručná charakteristika a SWOT analýza, která vychází z realizované odvětvové analýzy a z dostupných informací o sledovaných území.

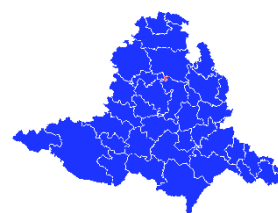
SO POU Adamov

Počet obyvatel: 4 517

Rozloha: 4 km²

Počet obcí: 1

Hustota zalidnění: 1 195 obyv./km²

SO POU Adamov leží severně od Brna, v údolí řeky Svitavy při jejím soutoku s Křtinským potokem. Město se rozléhá v Dražanské vrchovině a pro území města je charakteristický lesnatý a hornatý reliéf. Východně od Adamova se rozléhá CHKO Moravský kras, přičemž na území města se nachází národní přírodní rezervace Býčí skála. Město je historicky spjato s výrobou čerpací a měřicí techniky a polygrafických zařízení. V posledních letech však dochází k poklesu zaměstnanosti v těchto odvětvích.

Silné stránky	Slabé stránky
Průmyslová tradice města.	Restrukturalizace podniků a úpadek odvětví průmyslových podniků ve městě.
Dobrá dopravní dostupnost (SO POU prochází železniční trať č. 360 Brno – Česká Třebová).	Blízkost Brna – vyjíždka za prací a vzděláváním.
Výborný stav životního prostředí – vysoký podíl lesních pozemků.	Pokles počtu obyvatel a jejich vysoká vyjíždka za prací.
Nízká úroveň nezaměstnanosti.	Nízký počet aktivních podnikatelských subjektů.

Příležitosti	Hrozby
Blízkost CHKO Moravský kras a vhodné podmínky pro rozvoj cestovního ruchu.	Pokles počtu pracovních míst a zaměstnanosti a snížení počtu a stárnutí obyvatel města.
	Pokles ekologické stability území z důvodů klimatické změny a snížení rozlohy lesů

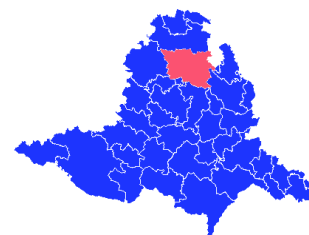
SO POÚ Blansko

Počet obyvatel: 52 448

Rozloha: 348 km²

Počet obcí: 42

Hustota zalidnění: 151 obyv./km²

SO POÚ Blansko leží v severní části Jihomoravského kraje. Pro území je typický členitý a lesnatý reliéf Dražanské vrchoviny, kterým protéká řeka Svitava. Výborný stav životního prostředí dokládá chráněné území CHKO Moravský kras, jenž je největší a nejvýznamnější krasovou oblastí v ČR. Blansko je tradičním centrem strojírenství, zatímco pro zbytek území SÚ je typická venkovská a zemědělská krajina.

Silné stránky	Slabé stránky
Přítomnost tradičních strojírenských podniků a kvalifikovaná pracovní síla.	Úbytek a stárnutí obyvatel v menších obcích.
Dobrá dopravní dostupnost území – územím prochází železniční trať č. 360 Brno – Česká Třebová.	Úzké oborové zaměření velkých zaměstnavatelů a nízká rezistence na výkyvy hospodářského cyklu.
Dobrá dostupnost zdravotní péče, školství a sociálních služeb.	Blízkost Brna a vyšší vyjíždka obyvatel za zaměstnáním.
Kvalitní životní prostředí.	Neúnosné přetížení vyhledávaných turistických cílů.
Rostoucí počet obyvatel ve větších obcích.	Pokles počtu pracovních míst v průmyslu.

Příležitosti	Hrozby
Podpora vzdělávání ve strojírenství a podpora spolupráce mezi místními zaměstnavateli a vysokými školami.	Zhoršení životního prostředí z důvodu nadměrného zatížení cestovního ruchu.
Potenciál pro další rozvoj a zvýšení zaměstnanosti v cestovním ruchu.	Růst polarity mezi obcemi.
	Úpadek tradičních podniků a nárůst počtu obyvatel vyjíždějících do zaměstnání mimo území SO POÚ.

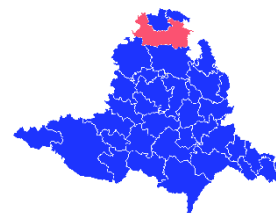
SO POÚ Boskovice

Počet obyvatel: 35 734

Rozloha: 337 km²

Počet obcí: 51

Hustota zalidnění: 106 obyv./km²

Území SO POÚ se nachází v severní části kraje při krajské hranici s Olomouckým krajem na východě, Krajem Vysočina a Pardubickým krajem na západě. Územím prochází Boskovická brázda, která odděluje Českomoravskou a Dražanskou vrchovinu. Pro Boskovickou brázdu je typická odlesněná zemědělská krajina. Naopak pro území spadající do oblasti Českomoravské vrchoviny na západě a Dražanské vrchoviny na východě je typický vysoký podíl lesních pozemků.

Silné stránky	Slabé stránky
Dobrá dopravní dostupnost území – územím prochází železniční trať č. 360 Brno – Česká Třebová a silnice I/43.	Polarita mezi centrálním územím a okrajovými částmi – ekologicky stabilní území na východě a západě a ekologicky nestabilní centrální území.
Dostupná zdravotní péče.	Nízká podnikatelská aktivita obyvatel.
Vyšší míra intenzity bytové výstavby.	Dopravní zatížení obcí v úseku silnice I/43.
	Vysoký počet malých obcí.

Příležitosti	Hrozby
Potenciál pro rozvoj cestovního ruchu – kvalitní životní prostředí, dostupná sportovní a kulturní infrastruktura.	Stárnutí a úbytek obyvatel v obcích v okrajových částech.

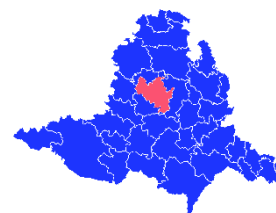
SO POÚ Brno

Počet obyvatel: 380 681

Rozloha: 230 km²

Počet obcí: 1

Hustota zalidnění: 1 654 obyv./km²

Statutární město Brno je vzhledem ke své poloze přirozeným centrem Jihomoravského kraje, které se rozléhá na pomezí Českomoravské vrchoviny a Dyjsko-svrateckého úvalu na soutoku řek Svatky a Svitavy. Brno je hospodářským centrem kraje s významným podílem pracovních míst v oborech s vyšší přidanou hodnotou. Brno je také centrem vzdělávání s řadou středních škol a působí zde 5 univerzit. V Brně sídlí významné kulturní a správní instituce, jež dokreslují důležitost postavení Brna nejenom v rámci Jihomoravského kraje, ale celé ČR.

Silné stránky	Slabé stránky
Hospodářské a inovační centrum.	Nedobudovaný městský okruh.
Přítomnost univerzit a VaV institucí.	Chybí odpovídající kapacitní dopravní napojení města na Vídeň a Svitavy (D52, D43).
Kvalifikovaná pracovní síla.	Nedostatečné letecké spojení města.
Centrum zdravotnictví.	Rychlý růst cen bytů snižující dostupnost bydlení ve městě.
Silné zázemí kultury a sportu.	Existence sociálně vyloučených lokalit.
Významný celorepublikový dopravní uzel.	Nedokončená protipovodňová opatření.

Příležitosti	Hrozby
Vybudování nového železničního uzlu v Brně.	Rostoucí počet osob ohrožených sociálním vyloučením.
Příprava vysokorychlostních tratí.	Demografické stárnutí obyvatelstva.
Rozvoj bytového fondu a zvýšení nabídky dostupného bydlení.	Pokračující suburbanizace.
Pokračující spolupráce mezi vzdělávacími institucemi, VaV institucemi a zaměstnavateli.	Klimatická změna (tepelný ostrov města, sucho v krajině).
Trend digitalizace a automatizace výroby jako příležitost pro kvalifikovanou pracovní sílu.	
Více zdroje financování kultury.	
Rozvoj spolupráce s obcemi v rámci Brněnské metropolitní oblasti.	

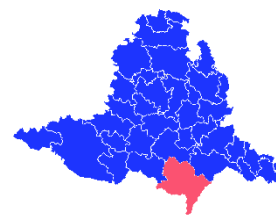
SO POÚ Břeclav

Počet obyvatel: 59 668

Rozloha: 439 km²

Počet obcí: 18

Hustota zalidnění: 136 obyv./km²

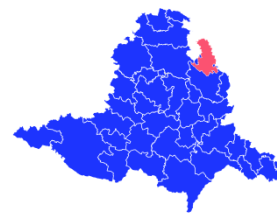
Území SO POÚ je příhraniční oblastí na jihu kraje, které na jihozápadě sousedí s Rakouskem a na jihovýchodě se Slovenskem. Celé území se rozléhá v Dolnomoravském úvalu, pro který je typický nížinatý povrch. Vzhledem k teplým klimatickým podmínkám a úrodným půdám je území SO POÚ významným zemědělským regionem s vysokým podílem vinic na rozloze zemědělských pozemků. Východní a jižní území spadá do národopisného regionu Podluží, jehož obyvatelé si uchovávají lidové a kulturní tradice. V území se nachází Lednicko-valtický areál, který patří mezi nejnavštěvovanější turistické cíle v ČR. Mezi nejvýznamnější obory ekonomiky patří strojírenství, chemický a potravinářský průmysl.

Silné stránky	Slabé stránky
Dobrá dopravní dostupnost území – územím prochází železniční trať č. 250 Havlíčkův Brod – Kúty a dálnice D2.	Ekologicky nestabilní území v severní části správního území – vysoký podíl zemědělských pozemků na celkové rozloze.
Významná turistická destinace na úrovni České republiky.	Projevující se klimatické změny – eroze půdy a období sucha.
Teplé a příznivé podnebí pro rozvoj cestovního ruchu.	Nedostatečná kapacita ubytovacích zařízení.
Přítomnost tradičních a velkých zaměstnavatelů.	

Příležitosti	Hrozby
Posílení přeshraniční spolupráce.	Zintenzivnění klimatických změn – zvýšení průměrné roční teploty a prodlužování období sucha.
Podpora ekologického a tradičního zemědělství.	Nadměrné zvýšení návštěvnosti nejnavštěvovanějších turistických cílů.
Výstavba cyklotras pro rozvoj cestovního ruchu a individuální dopravy.	Neudržitelné využívání vodních zdrojů pro zemědělství.

SO vojenského újezdu Březina

Počet obyvatel: -
Rozloha: 150 km²
Počet obcí: 1
Hustota zalidnění: -

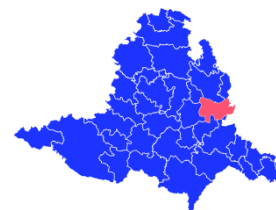

Území vojenského újezdu Březina je spravováno Ministerstvem obrany ČR prostřednictvím Újezdního úřadu Březina, který sídlí ve Vyškově. Na území újezdu v současnosti nežijí žádní obyvatelé. Území se rozléhá v Dražanské vrchovině a téměř celé je zalesněné. Nezalesněné a odlesněné plochy tvoří především různé vojenské areály a zemědělské pozemky.

Silné stránky	Slabé stránky
Ekologicky stabilní území – vysoký podíl lesních pozemků na celkové rozloze.	Neexistující infrastruktura pro rozvoj území.
Příležitosti	Hrozby
Vyhlášení velkoplošného chráněného území a rozvoj cestovního ruchu.	Devastace lesních pozemků z důvodu klimatických změn.

SO POÚ Bučovice

Počet obyvatel: 16 084
Rozloha: 171 km²
Počet obcí: 20
Hustota zalidnění: 94 obyv./km²

SO POÚ Bučovice se nachází ve východní části kraje při hranicích se Zlínským krajem. Území rozděluje řeka Litava protékající územím z východu na západ. Pro severní část SO POÚ jsou charakteristické pozemky orné půdy a naproti tomu pro jižní část je typická zalesněná krajina Ždánického lesu. Celé území se vyznačuje nízkou hustotou zalidnění odpovídající venkovskému rázu území. Mezi nejvýznamnější zaměstnavatele v regionu patří podniky zpracovatelského průmyslu.

Silné stránky	Slabé stránky
Vhodné podmínky pro zemědělství.	Nízká podnikatelská aktivita obyvatel a slabý rozvoj bytového fondu
Ekologicky stabilní jižní části území – vysoký podíl lesních pozemků	Ekologicky nestabilní severní část území – vysoký podíl orné půdy
Příležitosti	Hrozby
Potenciál pro rozvoj cestovního ruchu – Ždánický les	Stárnutí obyvatelstva a depopulace venkovských obcí
Podpora udržitelných forem zemědělství	Zhoršení klimatických podmínek a devastace životního prostředí

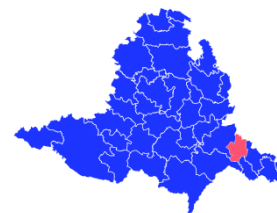
SO POÚ Bzenec

Počet obyvatel: 12 220

Rozloha: 107 km²

Počet obcí: 6

Hustota zalidnění: 115 obyv./km²

Území SO POÚ Bzenec je pomyslně rozděleno procházející silnicí I/54. Pro severní část území je typická nížinná zemědělská krajina a jižní část území tvoří převážně lužní lesy při toku řeky Moravy. Území patřilo mezi zelinářské oblasti s rozvinutým potravinářským průmyslem, který již však v současnosti není, s výjimkou vinařství, příliš významný.

Silné stránky	Slabé stránky
Ekologicky stabilní území – vysoký podíl lesních pozemků.	Vyšší podíl nezaměstnaných osob.
Výborné podmínky pro zemědělství.	Nižší intenzita bytové výstavby.
Tradice vinařství.	Zatížení zastavěných oblastí tranzitní silniční dopravou.

Příležitosti	Hrozby
Vhodné podmínky pro rozvoj cestovního ruchu – přírodní prostředí a vinařství.	Stárnutí populace a depopulace.
Odklonění silnice I/54 mimo zastavěné území.	Zvýšení intenzity silniční tranzitní dopravy.

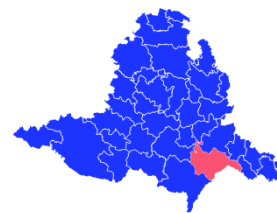
SO POÚ Hodonín

Počet obyvatel: 60 809

Rozloha: 286 km²

Počet obcí: 18

Hustota zalidnění: 213 obyv./km²

SO POÚ Hodonín se nachází v jihovýchodní části kraje při státní hranici se Slovenskem. Státní hranici představuje řeka Morava. Území je nejsušší a nejteplejší oblastí ČR. Pro území je typická rovinatá krajina Dolnomoravského úvalu, kde je díky vhodným podmínkám rozšířeno vinařství. Území spadá do národopisného regionu Podluží a obyvatelé udržují lidové a kulturní tradice. Hospodářství území bylo dříve zaměřeno na zemědělství a těžbu lignitu. Obě odvětví však zažila v nedávné historii útlum a Hodonínsko patří mezi hospodářsky slabé regiony.

Silné stránky	Slabé stránky
Výborný stav technické infrastruktury.	Klesající počet obyvatel.
Vhodné podmínky pro zemědělství a vinařství.	Vysoký podíl nezaměstnaných osob.
Zdroje nerostných surovin.	Nízká intenzita bytové výstavby a omezené plochy pro bytovou výstavbu.
	Špatný stav silniční infrastruktury.

Příležitosti	Hrozby
Potenciál pro další rozvoj cestovního ruchu – vinařství, lázeňství a folklór.	Pokračující populační úbytek.
Podpora tradičního a ekologického způsobu zemědělství.	Zvýšení podílu nezaměstnaných osob.
Vytvoření systémů hospodaření s vodou.	Zhoršení stavu životního prostředí – dopady sucha a těžby nerostných surovin.

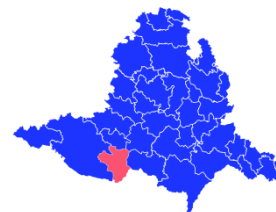
SO POÚ Hrušovany nad Jevišovkou

Počet obyvatel: 11 529

Rozloha: 202 km²

Počet obcí: 11

Hustota zalidnění: 57 obyv./km²

Území má venkovský ráz s rozsáhlými pozemky orné půdy a velmi nízkou hustotu zalidnění. Území se rozléhá v Dyjsko-svrateckém úvalu a je pro něj charakteristický rovinatý reliéf, který narušuje pouze tok řeky Jevišovky a Dyje. Jihem území protéká řeka Dyje, jejíž tok kopíruje státní hranici s Rakouskem. Rakousko se významně podílí na zaměstnanosti obyvatel území.

Silné stránky	Slabé stránky
Úseky cyklotras procházející územím.	Úbytek obyvatelstva.
Blízkost Rakouska.	Vysoký podíl nezaměstnaných osob.
Dostupné vzdělávání.	Nízká podnikatelská aktivity.
	Ekologicky nestabilní území – vysoký podíl orné půdy a nízký podíl lesních pozemků.
	Dlouhodobě nedostatečný stav vody.

Příležitosti	Hrozby
Rozvoj turistické infrastruktury a cestovního ruchu.	Stárnutí obyvatelstva a emigrace mladší generace.
Obnova původních vodních ploch a realizace retenčních opatření (např. výsadba mokřadů a lesních pozemků).	Nárůst počtu sociálně vyloučených osob.
	Pokračující změny klimatu a nedostatek vody.

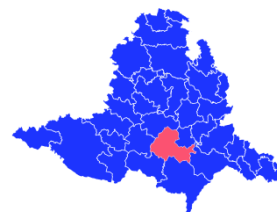
SO POÚ Hustopeče

Počet obyvatel: 28 508

Rozloha: 258 km²

Počet obcí: 20

Hustota zalidnění: 110 obyv./km²

Území leží na pomezí Brněnska, Břeclavska a Hodonínska. Celé území se rozléhá v Dyjsko-svrateckém úvalu, kde severní část území je mírně členitá a jižní část je rovinatá. V jižní části území se nachází Novomlýnské nádrže. Západní částí území protéká řeka Svratka. V území se nenachází větší zaměstnavatelé.

Silné stránky	Slabé stránky
Dobrá dopravní dostupnost území – dálnice D2.	Absence velkých zaměstnavatelů v území.
Vhodné podmínky pro zemědělství a vinařství.	Špatný stav dopravní infrastruktury.
Dostupné vzdělávání.	Výskyt sociálně patologických jevů – vyšší výskyt exekucí u obyvatelstva území.
Dostupná zdravotní péče.	

Příležitosti	Hrozby
Podpora ekologických forem zemědělství.	Prohloubení ekonomických a sociálních rozdílů mezi obyvateli.
Podpora rozvoje cykloturistiky.	Postupující změny klimatu a výskyt extrémních vlivů počasí.

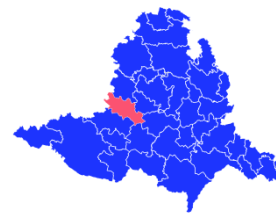
SO POÚ Ivančice

Počet obyvatel: 24 378

Rozloha: 173 km²

Počet obcí: 17

Hustota zalidnění: 141 obyv./km²

SO POÚ Ivančice se nachází jihozápadně od Brna při krajské hranici s Krajem Vysočina. Území se rozléhá na pomezí Českomoravské vrchoviny a Dyjsko-svrateckého úvalu. Územím protékají řeky Jihlava a Oslava, jejichž toky utváří hluboké kaňony, které jsou cennými přírodními rezervacemi. V současnosti mezi největší zaměstnavatele v regionu patří výrobci součástek pro automobilový průmysl.

Silné stránky	Slabé stránky
Vyšší přírůstek obyvatel.	Špatný stav silniční infrastruktury.
Blízkost Brna.	Absence velkých zaměstnavatelů v území.
Vyšší intenzita bytové výstavby.	Vyjíždka obyvatel.
Dostupná zdravotní péče.	

Příležitosti	Hrozby
Další rozvoj bytové zástavby.	Eroze půdy a degradace zemědělské půdy.
Příznivé podmínky pro rozvoj cyklistické dopravy.	Stárnutí obyvatelstva území.
Vhodné přírodní podmínky pro rozvoj cestovního ruchu – údolí řek Jihlavy a Oslavy.	

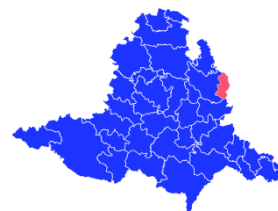
SO POÚ Ivanovice na Hané

Počet obyvatel: 5 721

Rozloha: 70 km²

Počet obcí: 7

Hustota zalidnění: 82 obyv./km²

SO POÚ Ivanovice na Hané se rozléhá v severovýchodní části kraje při krajské hranici s Olomouckým a Zlínským krajem. Pro celé území je charakteristický mírně zvlněný reliéf, kde v severní části převládají zemědělské pozemky a v jižní části lesní pozemky. Území patří vzhledem k nízké hustotě zalidnění mezi venkovské oblasti. Mezi významné zaměstnavatele patří podniky chemického a potravinářského průmyslu.

Silné stránky	Slabé stránky
Nízký podíl nezaměstnaných osob.	Úbytek obyvatel.
Dobrá dopravní dostupnost území – dálnice D1 a silnice I/47.	Špatný stav silniční infrastruktury.
Poloha na rozmezí Vyškova, Kroměříže a Prostějova.	Ekologicky nestabilní území – velký podíl rozlohy orné půdy.

Příležitosti	Hrozby
Zvýšení atraktivity pro cestovní ruch – agroturistika a cykloturistika.	Degradace životního prostředí – eroze půdy.
Podpora ekologického zemědělství.	Pokračující depopulace území.
Vytváření podmínek zabraňujících vylidňování venkovských obcí.	

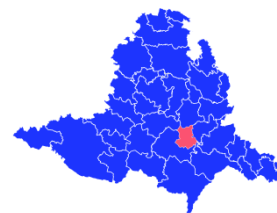
SO POÚ Klobouky u Brna

Počet obyvatel: 7 600

Rozloha: 97 km²

Počet obcí: 8

Hustota zalidnění: 78 obyv./km²

Území SO POÚ Klobouky u Brna se rozléhá na pomezí Brněnska, Břeclavska a Hodonínska. Celé území se vyznačuje venkovským rázem charakterizovaným vyšším podílem zemědělské půdy a nízkou hustotou zalidnění. Nejvýznamnější zaměstnavatelé jsou firmy zpracovatelského průmyslu.

Silné stránky	Slabé stránky
Rostoucí počet obyvatel.	Vyšší podíl zemědělské půdy.

Příležitosti	Hrozby
Rozvoj agroturistiky.	Klimatické změny.

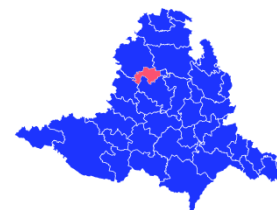
SO POÚ Kuřim

Počet obyvatel: 23 003

Rozloha: 77 km²

Počet obcí: 10

Hustota zalidnění: 299 obyv./km²

SO POÚ Kuřim se rozléhá severozápadně od Brna při rozhraní Českomoravské vrchoviny a Brněnské pahorkatiny. Západní částí území protéká řeka Svratka. Pro obce v území je typický nadprůměrný přírůstek obyvatel, vysoká intenzita výstavby, nízký podíl nezaměstnaných osob a vysoká intenzita podnikatelské aktivity. Ty jsou důsledky procesu suburbanizace Brna. V území působí velcí zaměstnavatelé ve strojírenství a zpracovatelském průmyslu.

Silné stránky	Slabé stránky
Vysoký populační přírůstek a mladá věková struktura obyvatelstva	Zatížení obcí tranzitní silniční dopravou
Intenzivní bytová výstavba	Špatný stav obecní infrastruktury
Vysoká intenzita podnikatelské aktivity	
Dobré dopravní spojení – silnice I/43	

Příležitosti	Hrozby
Zajištění dostupnosti a kvality veřejných služeb pro obyvatele	Stárnutí obyvatelstva
Vybudování kapacitní silnice I/43	Nekoordinovaný rozvoj území

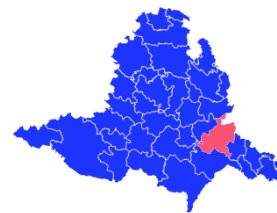
SO POÚ Kyjov

Počet obyvatel: 34 660

Rozloha: 250 km²

Počet obcí: 28

Hustota zalidnění: 139 obyv./km²

V SO POÚ Kyjov se rozprostírá oblast Kyjovské pahorkatiny. Pro severní část území je typická kopcovitá krajina, která je obklopena Ždánickým lesem a Chříby. Pro jižní část je charakteristická zemědělská mírně zvlněná krajina Dolnomoravského úvalu. Území spadá do národopisného regionu Dolňácko a obyvatelé území udržují tradiční lidové a kulturní tradice. Mezi největší zaměstnavatele v území patří společnosti ze sklářského a hutnického průmyslu.

Silné stránky	Slabé stránky
Bohatá kulturní a folklórní tradice	Dlouhodobý úbytek obyvatel
Dostupná zdravotní péče	Vysoký index stáří – stárnoucí věková struktura obyvatelstva
Tradice vinařství a zemědělství	Vysoký podíl nezaměstnaných osob
	Ekologicky nestabilní území – vysoký podíl orné půdy a nízký podíl lesních pozemků

Příležitosti	Hrozby
Podpora rozvoje cestovního ruchu – propagace kulturních akcí, vinařství a cykloturistiky	Pokračující úbytek obyvatelstva a vylidnění venkovských obcí
Podpora ekologických forem zemědělství	Další degradace životního prostředí
Realizace opatření k zajištění vyšší ekologické stability území	Ztráta kulturního dědictví

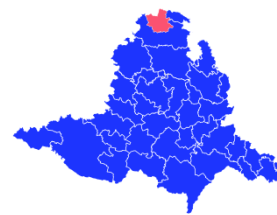
SO POÚ Letovice

Počet obyvatel: 10 304

Rozloha: 114 km²

Počet obcí: 16

Hustota zalidnění: 91 obyv./km²

SO POÚ Letovice se nachází v nejsevernější části kraje při hranici s Pardubickým krajem. Území se rozléhá na pomezí Českomoravské a Dražanské vrchoviny. Pro reliéf území jsou typická údolí řek Svitavy a Křetínky. Vzhledem k nízké hustotě zalidnění je patrné, že území má venkovský ráz. Mezi největší zaměstnavatele v území patří podniky ze strojírenství a chemického průmyslu.

Silné stránky	Slabé stránky
Dobrá dopravní dostupnost území – územím prochází železniční trať č. 360 Brno – Česká Třebová a silnice I/43.	Nedostatečný stav kanalizační sítě v území.
Přírůstek obyvatelstva.	Nedostatečná dostupnost služeb v některých obcích.
Dostupné zdravotnictví.	Absence turisticky významných cílů.

Příležitosti	Hrozby
Vybudování kanalizace nebo napojení na stávající síť.	Vylidňování okrajových obcí.
Zkapacitnění silnice I/43 a vedení úseku mimo zastavěné území.	Zvýšení intenzity tranzitní silniční dopravy.

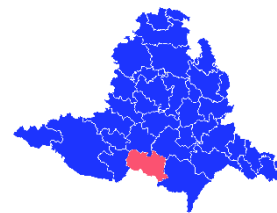
SO POÚ Mikulov

Počet obyvatel: 20 130

Rozloha: 244 km²

Počet obcí: 17

Hustota zalidnění: 82 obyv./km²

SO POÚ Mikulov se rozléhá na jihu kraje podél státní hranice s Rakouskem. Na východě tvoří hranici území Lednicko-valtický areál, ze severu a západu je území ohraničeno tokem řeky Dyje. Na třetině území se rozprostírá CHKO Pálava, která představuje významné ekologicky stabilní území. Pro území je typická nízká hustota zalidnění. Mezi největší zaměstnavatele v území patří podniky potravinářského průmyslu.

Silné stránky	Slabé stránky
Rostoucí počet obyvatel	Blízkost Rakouska – vyjíždka kvalifikované pracovní síly za prací
Vysoká intenzita bytové výstavby	Nedostatečný stav silniční infrastruktury
Dobrá dopravní dostupnost území –silnice I/52	Nízká dostupnost vzdělávání
Vhodné podmínky pro zemědělství	Rostoucí poptávka po sociálních službách
Turistické cíle v území – CHKO Pálava a Novomlýnské nádrže	

Příležitosti	Hrozby
Dostavba dálnice D52	Degradace zemědělské půdy a životního prostředí
Oprava stávající sítě silnic	Stárnutí obyvatelstva
Podpora ekologických forem zemědělství a vinařství	
Podpora terénních sociálních služeb	

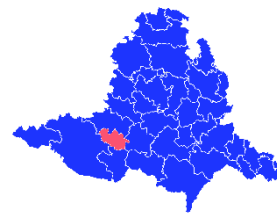
SO POÚ Miroslav

Počet obyvatel: 7 098

Rozloha: 111 km²

Počet obcí: 10

Hustota zalidnění: 64 obyv./km²

SO POÚ Miroslav se rozléhá v Dyjsko-svrateckém úvalu v západní části Znojemska. Pro území je charakteristický rovinatý reliéf a vysoký podíl orné půdy na celkové rozloze území. Venkovský ráz území dokládá také nízká hustota zalidnění. Mezi největší zaměstnavatele v území patří podniky ze strojírenství a potravinářského průmyslu.

Silné stránky	Slabé stránky
Dobrá dopravní dostupnost území –územím prochází železniční trať č. 244 Hrušovany nad Jevišovkou – Brno a silnice I/53.	Nízká intenzita podnikatelské aktivity.
Vhodné podmínky pro zemědělství a vinařství.	Ekologicky nestabilní území – vysoký podíl orné půdy.
Dostupnost sociálních služeb.	Dostupnost vzdělání.
	Stav silniční infrastruktury.

Příležitosti	Hrozby
Zvýšení podnikatelské aktivity obyvatel.	Pokles počtu obyvatel.
Zvýšení ekologické stability území.	Degradace životního prostředí.
Podpora ekologických forem zemědělství a vinařství.	
Podpora rozvoje cykloturistiky.	

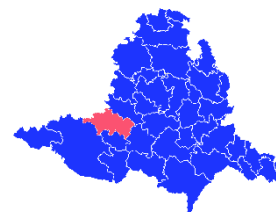
SO POÚ Moravský Krumlov

Počet obyvatel: 15 271

Rozloha: 236 km²

Počet obcí: 23

Hustota zalidnění: 65 obyv./km²

SO POÚ Moravský Krumlov se rozléhá v severní části Znojemska při hranici s Krajem Vysočina. Celé území se rozprostírá na pomezí Českomoravské vrchoviny a Dyjsko-svrateckého úvalu, pro které je typický zvlněný reliéf. Územím protékají řeky Jihlava a Rokytná. Území je typickou venkovskou oblastí s vysokým podílem orné půdy a nízkou hustotou zalidnění. Mezi největší zaměstnavatele v území patří podniky ze strojírenství.

Silné stránky	Slabé stránky
Životní prostředí.	Vysoký podíl osob v postproduktivním věku.
Tradice zemědělství.	Nízká podnikatelská aktivita.
Dobrá dopravní dostupnost území – územím prochází železniční trať č. 244 Hrušovany nad Jevišovkou – Brno.	Absence velkých zaměstnavatelů.

Příležitosti	Hrozby
Podpora rozvoje cestovního ruchu a cykloturistiky – údolí Rokytné a agroturistika.	Stárnutí obyvatelstva a depopulace obcí.
	Degradace životního prostředí.

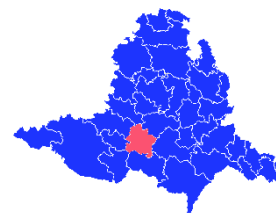
SO POÚ Pohořelice

Počet obyvatel: 14 358

Rozloha: 195 km²

Počet obcí: 13

Hustota zalidnění: 74 obyv./km²

SO POÚ Pohořelice se rozléhá na pomezí mezi Brněnskem, Břeclavskem a Znojemskem. Území se rozkládá v Dyjsko-svrateckém úvalu, pro který je charakteristický rovinatý reliéf a vysoký podíl orné půdy na celkové rozloze území. Na území se nachází rozsáhlé vodní plochy, mezi něž se řadí Novomlýnské nádrže a soustava rybníků. Mezi největší zaměstnavatele v území patří podniky zabývající se strojírenstvím a logistikou.

Silné stránky	Slabé stránky
Rostoucí počet obyvatel a intenzivní bytová výstavba.	Nízká podnikatelská aktivita.
Dobrá dopravní dostupnost území –územím prochází dálnice D52.	Nedostupné středoškolské vzdělávání.
Mladá věková struktura obyvatel.	Ekologicky nestabilní území – vysoký podíl orné půdy.
Vyhledávané turistické cíle v území.	
Přítomnost velkých zaměstnavatelů.	

Příležitosti	Hrozby
Zvýšení ekologické stability území.	Degradace životního prostředí.
Podpora rozvoje cestovního ruchu a lázeňství.	Výskyt extrémních vlivů počasí – sucha a bleskové povodně.
Podpora rybníkářství.	

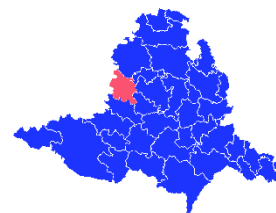
SO POÚ Rosice

Počet obyvatel: 26 090

Rozloha: 174 km²

Počet obcí: 24

Hustota zalidnění: 150 obyv./km²

SO POÚ Rosice se rozléhá na západ od Brna při krajské hranici s Krajem Vysočina. Území se rozkládá mezi Boskovickou brázdou a Českomoravskou vrchovinou. Podobu území utvářela v minulosti těžba černého uhlí, a po jejím ukončení došlo k transformaci hospodářství a celého území. V současnosti je pro území typická výstavba suburbánních zón. Největšími zaměstnavateli v území jsou podniky zabývající se dopravou a strojírenstvím.

Silné stránky	Slabé stránky
Rostoucí počet obyvatel.	Nízká občanská vybavenost obcí.
Intenzivní bytová výstavba.	Málo pracovních míst v území.
Dobrá dopravní dostupnost území –územím prochází trať č. 240 Brno – Jihlava, dálnice D1 a silnice I/23.	Vysoká zátěž silniční tranzitní dopravy.
Mladá věková struktura obyvatel.	

Příležitosti	Hrozby
Podpora rozvoje cestovního ruchu – technické památky a hornictví.	Zvýšení intenzity dopravy.
Zlepšení stavu silniční infrastruktury.	Nekoordinovaný rozvoj území.
	Stárnutí obyvatelstva.

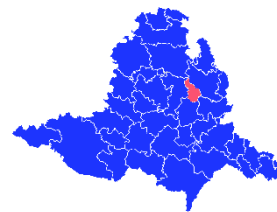
SO POÚ Rousínov

Počet obyvatel: 8 662

Rozloha: 62 km²

Počet obcí: 6

Hustota zalidnění: 140 obyv./km²

SO POÚ Rousínov se rozléhá na pomezí mezi Brnem a Vyškovem. Území se rozkládá ve Vyškovské bráně na pomezí mezi Dyjsko-svrateckým a Hornomoravským úvalem. Reliéf území je mírně zvlněný. Hlavním vodním tokem v území je potok Rakovec. Mezi největší zaměstnavatele patří podniky ze strojírenství a herního průmyslu.

Silné stránky	Slabé stránky
Přírůstek obyvatelstva.	Špatný stav silniční infrastruktury.
Vysoká intenzita podnikatelské aktivity.	Ekologicky nestabilní území – vysoký podíl orné půdy.
Mladá věková struktura obyvatelstva.	
Dobrá dopravní dostupnost území – územím prochází trať č. 300 Brno – Přerov a dálnice D1.	

Příležitosti	Hrozby
Podpora ekologických forem zemědělství.	Stárnutí obyvatelstva.
Zlepšení stavu silniční infrastruktury.	Degradace životního prostředí.

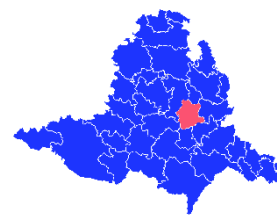
SO POÚ Slavkov u Brna

Počet obyvatel: 23 560

Rozloha: 158 km²

Počet obcí: 18

Hustota zalidnění: 149 obyv./km²

SO POÚ Slavkov u Brna se rozléhá na pomezí mezi Brnem, Hodonínem a Vyškovem. Území se rozkládá na pomezí Dyjsko-svrateckého úvalu a Středomoravských Karpat. Reliéf území je mírně zvlněný. Pro krajinu území je typická zemědělská činnost. Největšími zaměstnavateli jsou podniky ze strojírenství a stavebního průmyslu.

Silné stránky	Slabé stránky
Přírůstek obyvatelstva.	Špatný stav silniční infrastruktury.
Mladá věková struktura obyvatelstva.	Ekologicky nestabilní území – vysoký podíl orné půdy.
Dobrá dopravní dostupnost území – územím prochází trať č. 340 Brno – Vlárský průsmyk, dálnice D1 a silnice I/54.	Vysoká míra vyjížděky za zaměstnáním a vzděláním.
Existence turistických cílů v území a historických památek.	Absence občanské vybavenosti.

Příležitosti	Hrozby
Podpora ekologických forem zemědělství.	Stárnutí obyvatelstva.
Podpora opatření zvyšujících ekologickou stabilitu území.	Zintenzivnění tranzitní silniční dopravy.
Zlepšení stavu silniční infrastruktury.	Degradace životního prostředí.
	Pokračující suburbánní výstavba.

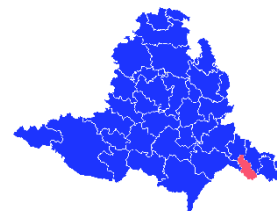
SO POÚ Strážnice

Počet obyvatel: 7 331

Rozloha: 73 km²

Počet obcí: 3

Hustota zalidnění: 100 obyv./km²

SO POÚ Strážnice se rozléhá při státní hranici se Slovenskem mezi Hodonínem a Veselím nad Moravou. Severní část území se rozkládá při toku řeky Moravy v Dolnomoravském úvalu. Jih území je tvořen Bílými Karpatami, pro které je typický kopcovitý povrch území. Jižní část území spadá do ochranného pásma CHKO Bílé Karpaty. Největšími zaměstnavateli jsou podniky z polygrafického, chemického a potravinářského průmyslu.

Silné stránky	Slabé stránky
Bohatá kulturní a folklórní tradice.	Úbytek obyvatel.
Ekologicky stabilní území – vysoký podíl lesních pozemků.	Vysoký podíl obyvatel v postproduktivním věku.
Životní prostředí – území CHKO Bílé Karpaty.	Úpadek tradičních odvětví hospodářství.
Vybavenost obcí technickou infrastrukturou.	Nižší vzdělanostní úroveň.

Příležitosti	Hrozby
Podpora ekologických forem zemědělství.	Stárnutí a úbytek obyvatel.
Podpora cestovního ruchu – folklór, vinařství a CHKO Bílé Karpaty.	Ztráta kulturního dědictví.
Zlepšení stavu silniční infrastruktury.	Degradace životního prostředí.

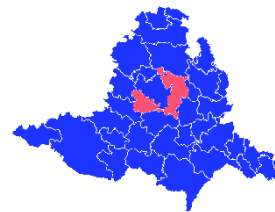
SO POÚ Šlapanice

Počet obyvatel: 69 537

Rozloha: 343 km²

Počet obcí: 40

Hustota zalidnění: 203 obyv./km²

SO POÚ Šlapanice se rozprostírá v okolí Brna a tvoří nesourodé území z obcí nacházejících se jižně a východně od Brna. Území spadá do Dyjsko-svrateckého úvalu s nížinatým reliéfem a pouze severní část území se rozprostírá v Dražanské vrchovině s charakteristickým zvlněným reliéfem. Obce v území jsou významně ovlivněny suburbanizací Brna, charakterizovanou vysokou intenzitou bytové výstavby a vysokým přírůstkem obyvatel. Rozšiřování obcí přeměnilo původní vesnický ráz obcí v území městské zástavby. Největšími zaměstnavateli jsou podniky kovozpracující a potravinářské.

Silné stránky	Slabé stránky
Blízkost Brna a atraktivní prostředí pro život.	Území naráží na limity udržitelnosti dalšího rozvoje a rozšiřování obcí.
Vysoký populační přírůstek a mladá věková struktura obyvatelstva.	Silná závislost na Brnu – zaměstnanost, dopravní dostupnost, vzdělání, služby a zdravotnictví.
Vysoká úroveň podnikatelské aktivity.	Sociálně nesourodé území.
Kvalitní technická infrastruktura.	
Dobrá dopravní dostupnost.	

Příležitosti	Hrozby
Zvýšení kapacity technické a dopravní infrastruktury.	Nekoordinovaný rozvoj území.
Zajištění dostatečné občanské vybavenosti obcí.	Snížení kapacity infrastruktury obcí.
Podpora volnočasového, kulturního a sportovního vyžití v obcích.	Degradace životního prostředí – vyšší intenzita dopravy a zábor zemědělské půdy.

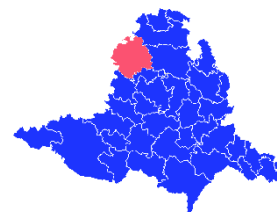
SO POÚ Tišnov

Počet obyvatel: 31 482

Rozloha: 342 km²

Počet obcí: 59

Hustota zalidnění: 92 obyv./km²

SO POÚ Tišnov se nachází severně od Brna při hranici s Krajem Vysočina. Území se rozkládá v Boskovické brázdě mezi Českomoravskou a Dražanskou vrchovinou. Pro území je typický kopcovitý reliéf s velkým podílem lesních pozemků na celkové rozloze území. Mezi největší zaměstnavatele patří podniky z potravinářského průmyslu.

Silné stránky	Slabé stránky
Přírodní a kulturní atraktivity pro cestovní ruch.	Špatná dopravní dostupnost okrajových obcí.
Dobrá dopravní dostupnost území –územím prochází trať č. 250 Havlíčkův Brod – Kúty.	Nedostatečná občanská vybavenost.
Vysoký migrační přírůstek obyvatel.	Přetrvávající ekologická zátěž prostředí – následky těžby uranu.
Vysoká intenzita podnikatelské aktivity.	

Příležitosti	Hrozby
Výstavba kanalizační sítě.	Stárnutí obyvatelstva.
Zlepšení dostupnosti okrajových obcí.	Degradace životního prostředí.
Vybudování odpovídající občanské vybavenosti obcí.	

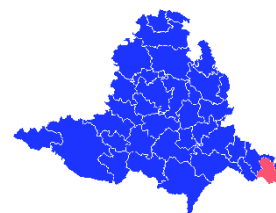
SO POÚ Velká nad Veličkou

Počet obyvatel: 7 912

Rozloha: 129 km²

Počet obcí: 8

Hustota zalidnění: 62 obyv./km²

SO POÚ Velká nad Veličkou se rozléhá ve východní části kraje při státní hranici se Slovenskem. Území se rozkládá v Bílých Karpatech a velká část území je chráněná prostřednictvím území CHKO Bílé Karpaty. Reliéf území je kopcovitý s velkým podílem lesních pozemků a v území se nachází nejvyšší bod kraje Durda s 838 m n. m. Členitému reliéfu území odpovídá nízká hustota zalidnění. Území tvoří národopisný region Horňácko a obyvatelé po generace uchovávají lidové a kulturní tradice regionu. Největší zaměstnavatelé v regionu jsou podniky zaměřeny na textilní průmysl.

Silné stránky	Slabé stránky
Životní prostředí.	Úbytek obyvatel.
Kulturní a folklórní život.	Vysoký podíl obyvatel v postproduktivním věku.
Existence tradičních průmyslových podniků.	Vyšší nezaměstnanost.
Dobrá občanská vybavenost obcí.	Nízká intenzita bytové výstavby.

Příležitosti	Hrozby
Podpora rozvoje cestovního ruchu – propagace přírodních památek CHKO Bílé Karpaty.	Stárnutí populace a úbytek obyvatel.
Podpora ekologických forem zemědělství.	Ztráta kulturního dědictví.
	Degradace životního prostředí.

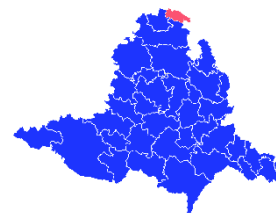
SO POÚ Velké Opatovice

Počet obyvatel: 5 798

Rozloha: 60 km²

Počet obcí: 6

Hustota zalidnění: 96 obyv./km²

SO POÚ Velké Opatovice se rozléhá v nejsevernější části kraje při krajské hranici s Pardubickým a Olomouckým krajem. Území tvoří nížina Malé Hané, která je nejsevernější částí Boskovické brázdy. Do jižní části území zasahuje Dražanská vrchovina. Největší zaměstnavatel v regionu je podnik zabývající se výrobou stavebních hmot.

Silné stránky	Slabé stránky
Vysoká intenzita bytové výstavby.	Zaměstnanost závislá na jednom podniku.
	Vysoký podíl obyvatel v postproduktivním věku.
	Nízká úroveň intenzity podnikatelské aktivity.
	Špatná dopravní dostupnost.

Příležitosti	Hrozby
Podpora cestovního ruchu – cykloturistika a místní atraktivita.	Růst nezaměstnanosti
Podpora ekologických forem zemědělství	Úbytek obyvatel

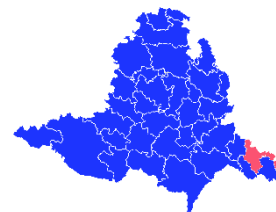
SO POÚ Veselí nad Moravou

Počet obyvatel: 22 647

Rozloha: 141 km²

Počet obcí: 11

Hustota zalidnění: 160 obyv./km²

SO POÚ Veselí nad Moravou se rozléhá ve východní části kraje při krajské hranici se Zlínským krajem. Území tvoří nížina Dolnomoravského úvalu a ve východní části Bílé Karpaty. Území spadá do národopisného regionu Dolňácko a obyvatelé udržují lidové a kulturní tradice. Největším zaměstnavatelem v regionu je podnik z hutního průmyslu.

Silné stránky	Slabé stránky
Dobrá dopravní dostupnost území – územím prochází trať č. 340 Brno – Vlárský průsmyk a silnice I/70.	Úbytek obyvatel.
Vhodné podmínky pro zemědělství a vinařství.	Vysoký podíl obyvatel v postproduktivním věku.
Udržování lidových tradic a kultury.	Vyšší nezaměstnanost.

Příležitosti	Hrozby
Podpora cestovního ruchu – cykloturistika, vinařství, lidové a kulturní tradice.	Růst nezaměstnanosti.
Podpora ekologických forem zemědělství.	Pokračující úbytek obyvatel.
	Vyšší intenzita silniční tranzitní dopravy.

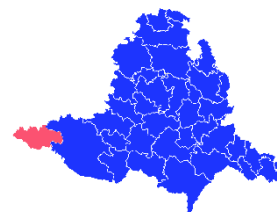
SO POÚ Vranov nad Dyjí

Počet obyvatel: 5 017

Rozloha: 226 km²

Počet obcí: 22

Hustota zalidnění: 22 obyv./km²

SO POÚ Vranov nad Dyjí se rozléhá v nejzápadnější části kraje při státní hranici s Rakouskem a krajské hranici s Jihočeským krajem a Krajem Vysočina. Území tvoří Jevišovická pahorkatina a reliéf je mírně zvlněný. Významný je tok řeky Dyje a Vranovská přehrada, která je vyhledávanou rekreační oblastí. V údolí řeky Dyje se mezi Vranovem a Znojmem rozléhá NP Podyjí. Nejvíce obyvatel je zaměstnáno v pohostinství.

Silné stránky	Slabé stránky
Vhodné podmínky pro cestovní ruch.	Úbytek obyvatel.
Kvalitní životní prostředí – NP Podyjí.	Vysoký podíl obyvatel v postproduktivním věku.
	Vysoká nezaměstnanost.
	Špatná dopravní dostupnost

Příležitosti	Hrozby
Podpora cestovního ruchu – cykloturistika, přírodní a kulturní památky.	Růst nezaměstnanosti.
Opatření vedoucí k udržení stávajícího stavu životního prostředí.	Pokračující úbytek obyvatel.
	Degradace životního prostředí a ztráta atraktivity území.

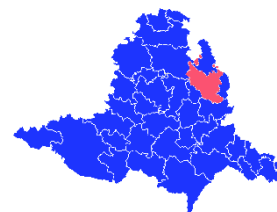
SO POÚ Vyškov

Počet obyvatel: 37 618

Rozloha: 259 km²

Počet obcí: 28

Hustota zalidnění: 145 obyv./km²

SO POÚ Vyškov se rozkládá ve východní části kraje. Území se rozkládá v oblasti Vyškovské brány na pomezí mezi Dyjsko-svrateckým a Hornomoravským úvalem. Reliéf území je mírně zvlněný. V území se nachází turistické cíle, které patří k nejnavštěvovanějším cílům kraje. Největší zaměstnavatelé se věnují zdravotnictví a dopravě.

Silné stránky	Slabé stránky
Přírůstek obyvatel.	Nízká podnikatelská aktivita.
Dobrá dopravní dostupnost území – územím prochází trať č. 300 Brno – Přerov a dálnice D1.	Ekologicky nestabilní území – vysoký podíl orné půdy.
Nízká nezaměstnanost.	
Mladá věková struktura.	
Existence vyhledávaných turistických cílů v území.	

Příležitosti	Hrozby
Podpora zajištění vyšší ekologické stability území.	Růst nezaměstnanosti.
	Úbytek obyvatel.
	Degradace životního prostředí a ztráta atraktivity území.

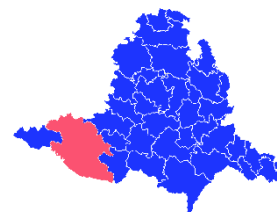
SO POÚ Znojmo

Počet obyvatel: 75 189

Rozloha: 815 km²

Počet obcí: 78

Hustota zalidnění: 92 obyv./km²

SO POÚ Znojmo se rozléhá v západní části kraje podél státní hranice s Rakouskem. Severní část vyplňuje Jevišovická pahorkatina s mírně členitým územím a lesy. Ve zbylém území se rozprostírá Dyjsko-svratecký úval. Územím protékají řeka Dyje a Jevišovka. V jihovýchodní části území se nachází NP Podyjí, který pokrývá hluboké údolí řeky Dyje. Znojemsko patří mezi oblasti s nejvyšším podílem orné půdy v ČR a s velmi nízkou ekologickou stabilitou. Znojemsko patřilo mezi zelinářské a ovocnářské oblasti s rozvinutým potravinářským průmyslem. Následkem útlumu těchto odvětví a restrukturalizací hospodářství patří Znojemsko mezi hospodářsky slabé regiony. Největší zaměstnavatelé se zabývají zdravotnictvím a textilním průmyslem.

Silné stránky	Slabé stránky
Kulturní a přírodní atraktivita území.	Stárnoucí obyvatelstvo.
Blízkost Rakouska – přeshraniční spolupráce a investice.	Ekologicky nestabilní území – vysoký podíl orné půdy.
Tradice zemědělství a vinařství.	Vysoká nezaměstnanost.
	Nízká intenzita podnikatelské aktivity.
	Velikost správního území.

Příležitosti	Hrozby
Podpora zajištění vyšší ekologické stability území.	Růst nezaměstnanosti.
Podpora ekologických forem zemědělství.	Depopulace území.
Podpora cestovního ruchu – vinařství a kulturní památky.	Degradace životního prostředí a ztráta atraktivity přírodních památek.

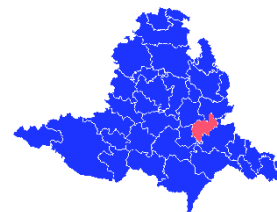
SO POÚ Ždánice

Počet obyvatel: 8 581

Rozloha: 114 km²

Počet obcí: 8

Hustota zalidnění: 75 obyv./km²

SO POÚ Ždánice se rozléhá ve východní části na pomezí Brněnska, Hodonínska a Vyškovska. Severní část území pokrývá Ždánický les a pro jižní část je charakteristický vysoký podíl orné půdy. Největší zaměstnavatelé se zabývají strojírenstvím a výrobou nábytku.

Silné stránky	Slabé stránky
Ekologicky stabilní území – vysoký podíl lesních pozemků.	Nízká intenzita podnikatelské aktivity.
Lidové a kulturní tradice.	Nízká kapacita ubytovacích zařízení.
	Vyjíždka obyvatel za prací.
	Nízká občanská vybavenost.

Příležitosti	Hrozby
Podpora rozvoje cestovního ruchu – cykloturistika.	Degradace životního prostředí.

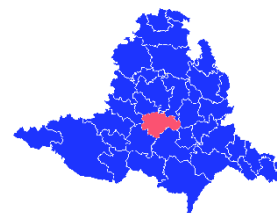
SO POÚ Židlochovice

Počet obyvatel: 33 522

Rozloha: 194 km²

Počet obcí: 24

Hustota zalidnění: 173 obyv./km²

SO POÚ Židlochovice se nachází jižně od Brna. Krajina území se rozléhá v Dyjsko-svrateckém úvalu s vysokým podílem orné půdy. V území v okolí Židlochovic je však reliéf členitý. Území je výrazně ovlivněno suburbanizací Brna, pro kterou je charakteristický růst počtu obyvatel a rozšiřování rozlohy obcí v souvislosti s vysokou intenzitou bytové výstavby. Mezi největší zaměstnavatele patří podniky zpracovatelského průmyslu.

Silné stránky	Slabé stránky
Vysoký přírůstek obyvatel.	Ekologicky nestabilní území – vysoký podíl orné půdy.
Velmi mladá věková struktura.	Vyjíždka obyvatel za prací.
Vysoká intenzita bytové výstavby.	
Dobrá dopravní dostupnost území – územím je vedena trať č. 250 Havlíčkův Brod – Kúty, dálnice D2 dálnice D52.	
Vyšší intenzita podnikatelské aktivity.	

Příležitosti	Hrozby
Podpora zajištění vyšší ekologické stability území.	Degradace životního prostředí.
Podpora ekologických forem zemědělství a vinařství.	Stárnutí populace.
Podpora rozvoje cestovního ruchu – cykloturistika, vinařství a kulturní památky.	Nekoordinovaný rozvoj území a zábor zemědělské půdy.

5.2 Shrnutí regionální analýzy

Tato podkapitola shrnuje výstupy regionální analýzy se zaměřením na hospodářsky a sociálně ohrožená území (HSOÚ) na území Jihomoravského kraje dle SO POU. Za účelem určení HSOÚ byly sledovány indikátory, jež jsou využity v rámci Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ (dále také „SRR ČR 2021+“). Mezi tyto indikátory patří následující:

Hrubá míra celkového přírůstku

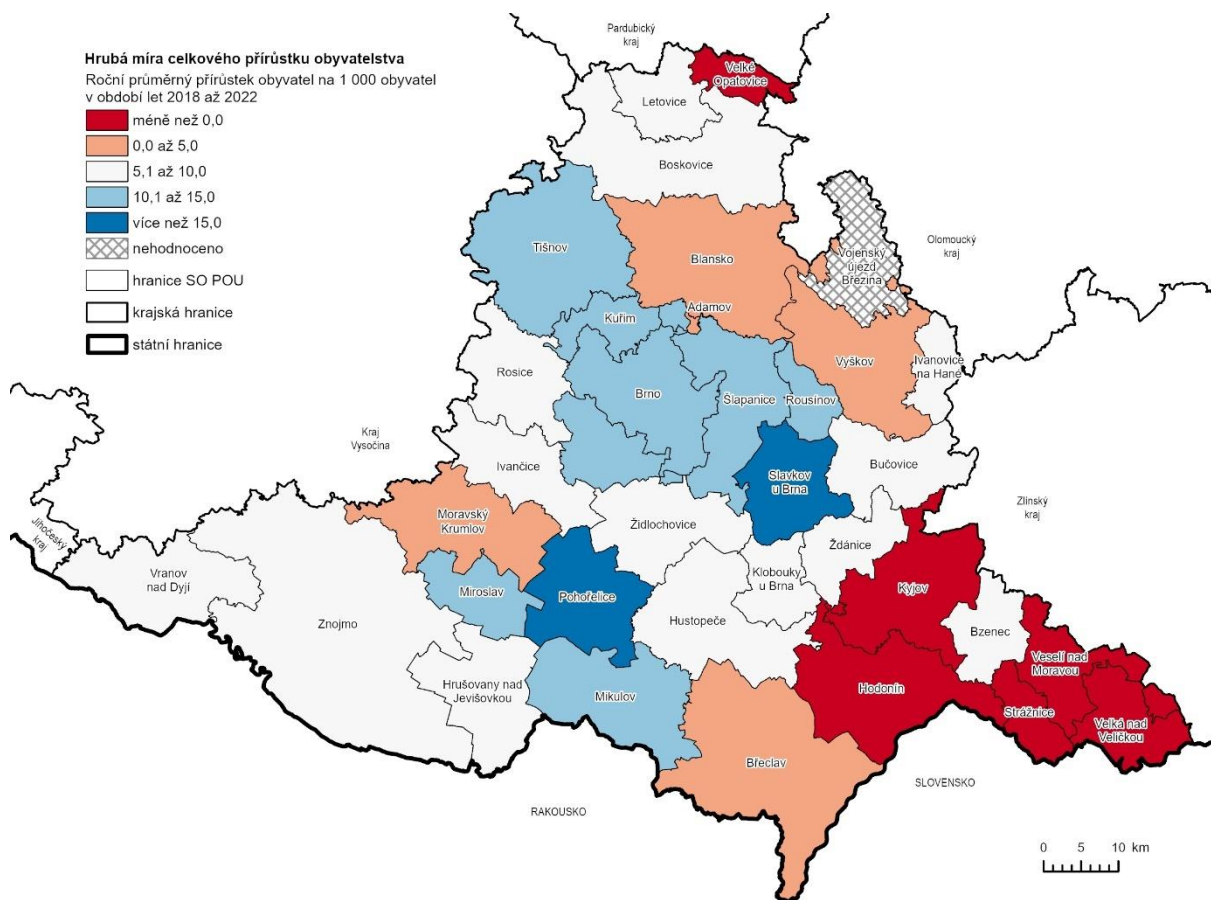
Měřeno pomocí hodnot celkového přírůstku obyvatel na 1 tis. obyvatel (tj. započten přirozený a umělý pohyb obyvatelstva) – hodnocen byl průměr tohoto ukazatele za období let 2018 až 2022. Dle ukazatele se předpokládá, že prosperující oblasti jsou z hlediska zájemců o trvalé bydlení atraktivnější oproti oblastem hospodářsky slabším či zaostávajícím (tzn. čím nižší je přírůstek přistěhovaných, tím je oblast vhodnější pro zařazení mezi HSOÚ).

Váha ukazatele: 0,25

Významně rostoucí je počet obyvatel v obcích spadajících do SO POU v okolí Brna a v území SO POU, kterými prochází úseky hlavních silničních tahů v kraji, jako jsou D1, D52, I/43 a I/52. Výsledné hodnoty tohoto ukazatele významně ovlivňuje skutečnost, že v roce 2022 vlivem války na Ukrajině výrazně vzrostl přírůstek stěhování téměř ve všech SO POU v Jihomoravském kraji, nejvíce však ve větších obcích a v obcích spadajících do SO POU v okolí Brna.

Nejvyšší hodnoty v rámci sledovaného parametru dosáhly SO POU Pohořelice, SO POU Slavkov u Brna a SO POU Kuřim. Naopak nejnižší hodnoty vykazují SO POU v okrajových částech kraje, především SO POU Veselí nad Moravou, SO POU Velké Opatovice a SO POU Strážnice.

Kartogram 39 Hrubá míra celkového přírůstku v SO POU v Jihomoravském kraji v letech 2018 až 2022

Zdroj: Topografický podklad - Data50, 2024 © ČÚŽK, vlastní zpracování v programu ArcGIS.

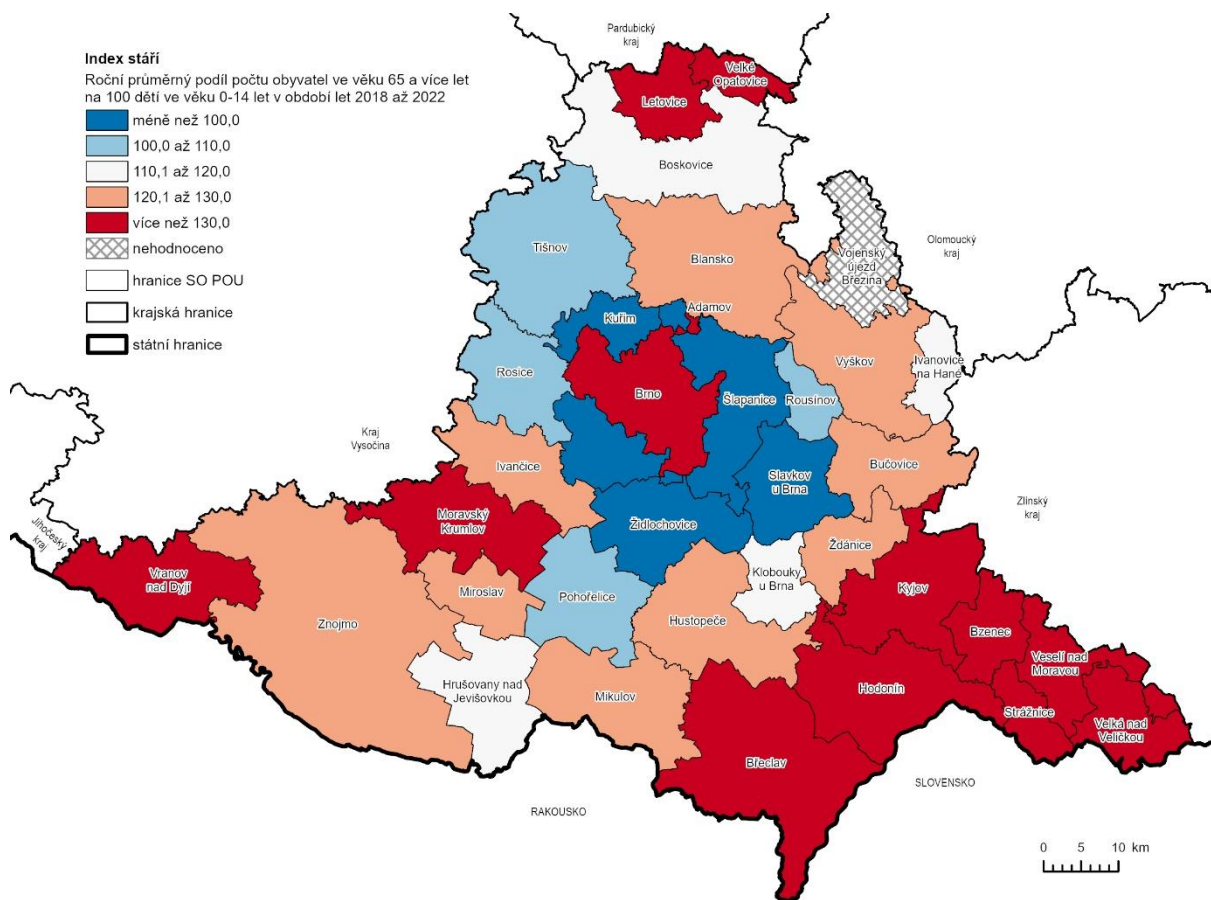
Index stáří

Uvádí podíl počtu obyvatel ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0-14 let. Pokud je výsledná velikost indexu nižší než sto, je podíl sledované dětské složky obyvatel vyšší než podíl starších osob, a naopak převyšuje-li výsledná hodnota indexu sto, je počet osob ve věku nad 65 let vyšší než počet dětí v populaci. Hodnocena byla průměrná hodnota za období let 2018 až 2022.

Váha ukazatele: 0,25

Nejvyšších hodnot indexu stáří dosahují SO POU Velká nad Veličkou a SO POU Kyjov. Vysoké hodnoty indexu stáří vykazují také území SO POU Velké Opatovice, Veselí nad Moravou, Vranov nad Dyjí, Ivanovice na Hané, Břeclav, Hodonín, Brno a Adamov. Hodnoty nižší než 100,0, tedy ta území, kde žije více dětí než seniorů, dosahují SO POU v těsné blízkosti Brna. Tento fakt dokresluje postupující proces suburbanizace Brna a migraci rodin s dětmi v mladším věku do obcí ležících v okolí Brna.

Kartogram 40 Index stáří v SO POU v Jihomoravském kraji v letech 2018 až 2022

Zdroj: Topografický podklad - Data50, 2024 © ČÚŽK, vlastní zpracování v programu ArcGIS.

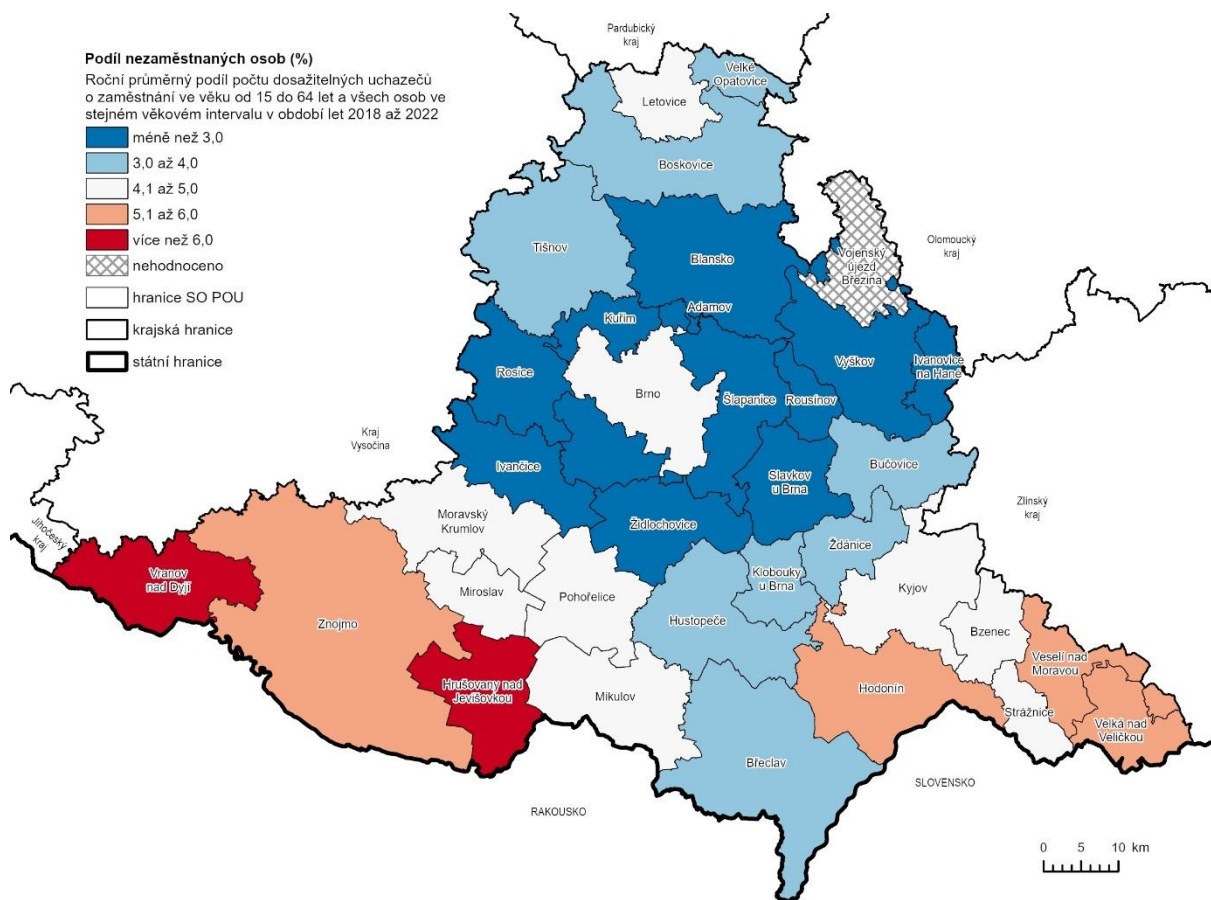
Podíl nezaměstnaných osob

Vyjadřuje podíl počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku od 15 do 64 let (nezaměstnaných osob v produktivním věku) a všech osob ve stejném věkovém intervalu. Do hodnocení HSOÚ vstupuje průměrná hodnota za období let 2018 až 2012.

Váha ukazatele: 0,1

Nejvyšší podíl nezaměstnaných osob vykazují SO POU Vranov nad Dyjí a SO POU Hrušovany nad Jevišovkou. Podíl nezaměstnaných osob přesahující hodnotu 5 je také ve SO v okrajových částech kraje – SO POU Znojmo, SO POU Hodonín, SO POU Velká nad Veličkou a SO POU Veselí nad Moravou. Naopak nejnižších hodnot tohoto ukazatele dosahují SO POU v blízkosti Brna.

Kartogram 41 Podíl nezaměstnaných osob v SO POU v Jihomoravském kraji v letech 2018 až 2022

Zdroj: Topografický podklad - Data50, 2024 © ČÚŽK, vlastní zpracování v programu ArcGIS.

Intenzita bytové výstavby

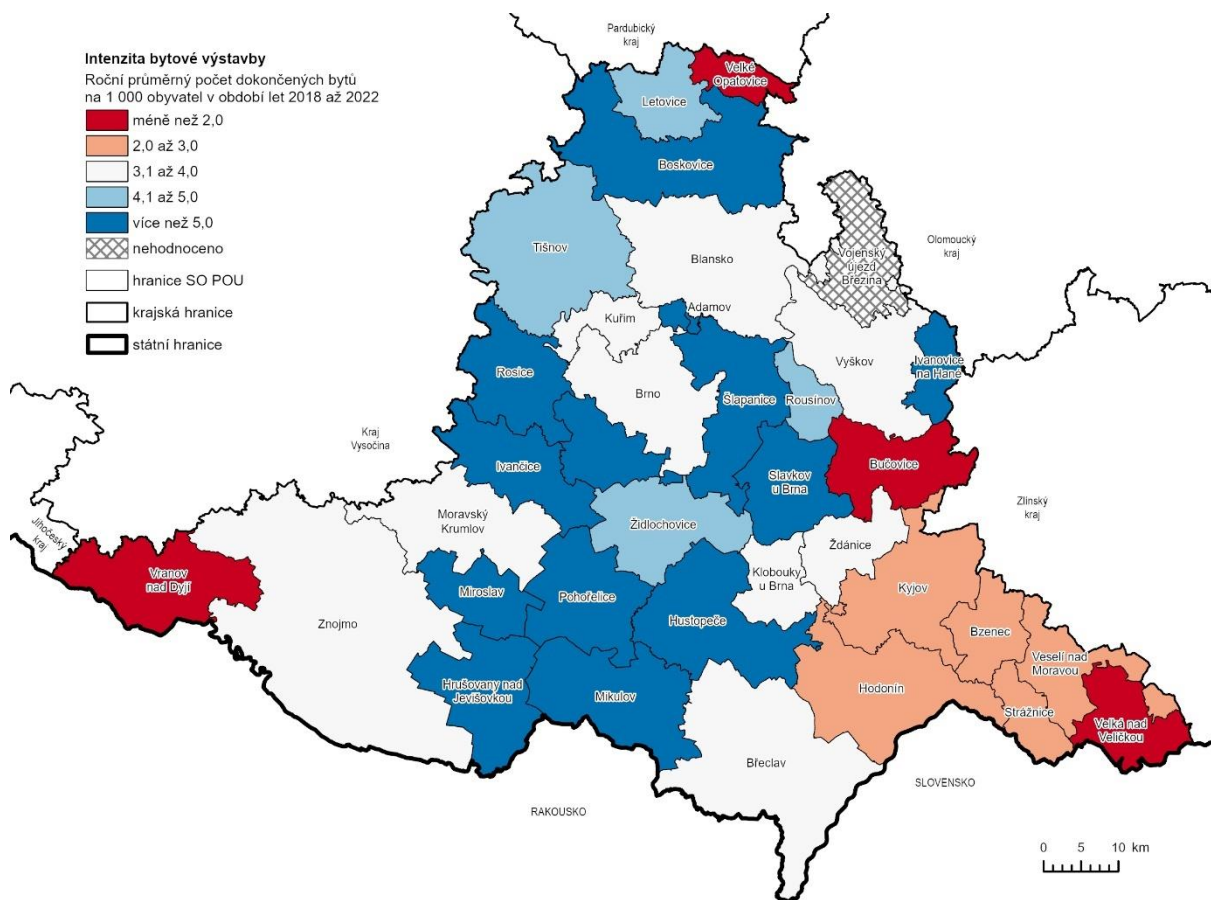
Intenzita bytové výstavby vykazuje průměrný počet dokončených bytů na 1 000 obyvatel za rok. Hodnocen byl průměr tohoto ukazatele za období let 2018 až 2022.

Tento ukazatel vyjadřuje míru, jakou je sledované území urbanizováno. Územní rozdíly v intenzitě bytové výstavby pochopitelně odpovídají rozdílným tempům populačního růstu v obcích.

Váha ukazatele: 0,2

Intenzita bytové výstavby úzce souvisí s populačním přírůstkem. Výrazně nižší intenzita bytové výstavby je v SO POU Velká nad Veličkou, Velké Opatovice, Vranov nad Dyjí a Bučovice. Naopak nejvyšší intenzitu bytové výstavby vykazují SO POU Pohořelice, Slavkov u Brna a Mikulov.

Kartogram 42 Intenzita bytové výstavby v SO POU v Jihomoravském kraji v letech 2018 až 2022

Zdroj: Topografický podklad - Data50, 2024 © ČÚŽK, vlastní zpracování v programu ArcGIS.

Intenzita podnikatelské aktivity

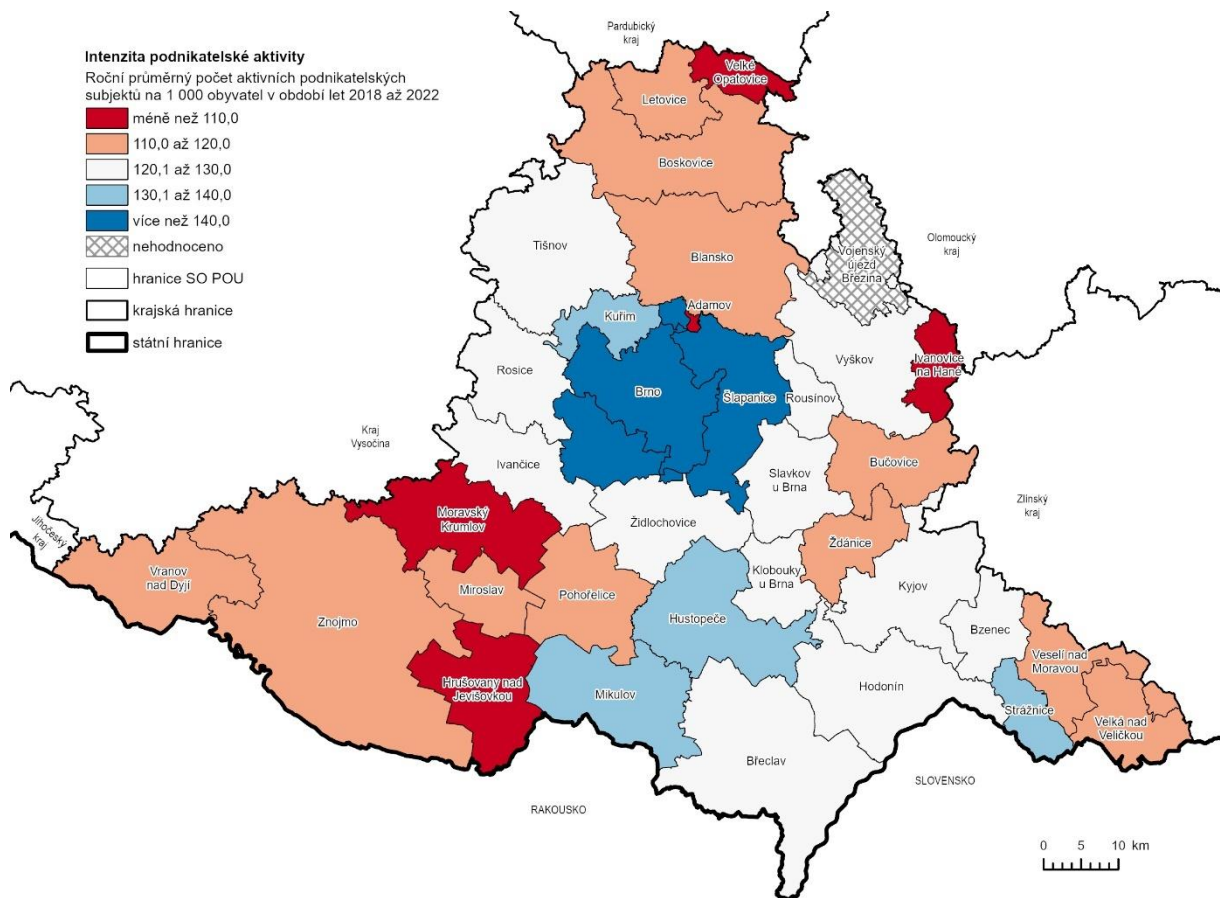
Ukazatel sleduje počet aktivních podnikatelských subjektů v přepočtu na 1 000 obyvatel. Vysoká intenzita podnikatelské činnosti svědčí o vhodných podmínkách pro podnikání v rámci sledovaného regionu. Čím je intenzita podnikatelských aktivit v regionu vyšší, tím jej lze považovat za hospodářsky silnější. Do hodnocení vstupuje průměrná hodnota za období let 2018 až 2022.

Váha ukazatele: 0,2

Kartogram níže zobrazuje SO POU dle úrovně intenzity podnikatelské aktivity. Opět je zřejmá polarita hodnot mezi Brnem a ostatními částmi území kraje. Brno a okolní SO POU dosahují nejvyšších hodnot intenzity podnikatelské aktivity, nejnižších hodnot v kraji dosahují SO POU Adamov, Velké Opatovice, Hrušovany nad Jevišovkou, Ivanovice na Hané a Moravský Krumlov.

Regionální analýza

Kartogram 43 Intenzita podnikatelské aktivity v SO POU v Jihomoravském kraji v letech 2018 až 2022

Zdroj: Topografický podklad - Data50, 2024 © ČÚZK, vlastní zpracování v programu ArcGIS

5.3 Vymezení hospodářsky slabých oblastí dle Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+

V rámci tohoto srovnání byly hospodářsky slabé oblasti definovány na základě sledovaných indikátorů, jež jsou využity v rámci Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+.

Tabulka 97 Přehled indikátorů hospodářsky a sociálně ohrožených území v Jihomoravském kraji

Název SO POU	Hrubá míra celkového přírůstku	Index stáří	Podíl nezaměstnaných osob	Intenzita bytové výstavby	Intenzita podnikatelské aktivity
Adamov	1,62	132,68	2,06	6,04	85,84
Blansko	4,38	125,32	2,15	3,56	119,19
Boskovice	7,32	118,18	3,67	5,93	115,86
Brno	10,64	132,77	4,39	3,08	200,46
Břeclav	3,35	140,26	3,66	3,86	121,62
Bučovice	8,15	124,45	3,09	1,82	116,54
Bzenec	6,92	136,87	4,44	2,22	123,41
Hodonín	-0,94	139,72	5,62	2,32	127,71
Hrušovany nad Jevišovkou	9,75	112,90	6,23	5,89	92,39
Hustopeče	8,44	121,67	3,25	5,47	130,65
Ivančice	9,43	124,44	2,01	5,22	121,19
Ivanovice na Hané	5,72	119,92	2,06	7,94	100,84
Klobouky u Brna	6,70	114,58	3,28	3,77	120,17
Kuřim	12,76	98,97	2,75	3,61	138,66
Kyjov	-1,51	152,19	4,79	2,52	128,43
Letovice	8,43	131,68	4,14	4,12	115,18
Mikulov	11,23	125,87	4,61	8,13	133,00
Miroslav	11,70	125,57	4,04	5,61	118,02
Moravský Krumlov	2,91	141,87	4,22	3,18	109,81
Pohořelice	20,42	100,56	4,06	9,05	114,89
Rosice	9,43	107,05	2,31	5,53	122,30
Rousínov	13,42	103,72	1,96	4,77	128,74
Slavkov u Brna	15,22	92,59	2,47	8,14	128,22
Strážnice	-2,90	160,52	4,53	2,82	131,29
Šlapanice	14,70	93,32	2,36	5,39	143,23

Název SO POU	Hrubá míra celkového přírůstku	Index stáří	Podíl nezaměstnaných osob	Intenzita bytové výstavby	Intenzita podnikatelské aktivity
Tišnov	10,37	107,31	3,76	4,16	129,49
Velká nad Veličkou	-0,44	164,67	5,31	1,43	118,15
Velké Opatovice	-3,32	160,06	3,65	1,67	89,46
Veselí nad Moravou	-3,76	162,25	5,23	2,28	117,86
Vranov nad Dyjí	5,73	156,98	7,88	1,74	111,38
Vyškov	3,49	126,26	2,15	3,02	123,23
Znojmo	5,48	124,25	5,94	3,52	117,03
Ždánice	6,72	122,82	3,95	3,42	110,52
Židlochovice	9,87	92,89	2,86	4,06	126,22
Vojenský újezd Březina	-	-	-	-	-

Zdroj: Český statistický úřad, 2024

V rámci následující tabulky byly výše uvedené hodnoty transformovány do hodnotícího intervalu v rozmezí 0 až 100 bodů za každý sledovaný parametr. Hodnoty nula nabývá nejhorší region dle hodnocení v rámci daného kritéria. Hodnoty sto naopak dosahuje nejlepší SO POU dle hodnocení v rámci daného kritéria.

Tabulka 98 Hodnocení dle sledovaných indikátorů hospodářsky a sociálně ohrožených území v Jihomoravském kraji

Název SO POU	Hrubá míra celkového přírůstku	Index stáří	Podíl nezaměstnaných osob	Intenzita bytové výstavby	Intenzita podnikatelské aktivity
Adamov	22,25	44,38	98,31	60,50	0,00
Blansko	33,66	54,59	96,79	27,95	29,10
Boskovice	45,82	64,50	71,11	59,06	26,19
Brno	59,55	44,26	58,95	21,65	100,00
Břeclav	29,40	33,87	71,28	31,89	31,22
Bučovice	49,26	55,80	80,91	5,12	26,78
Bzenec	44,17	38,57	58,11	10,37	32,77
Hodonín	11,66	34,61	38,18	11,68	36,53
Hrušovany n. Jevišovkou	55,87	71,82	27,87	58,53	5,71
Hustopeče	50,45	59,66	78,21	53,02	39,09
Ivančice	54,55	55,81	99,16	49,74	30,84
Ivanovice na Hané	39,21	62,08	98,31	85,43	13,08
Klobouky u Brna	43,26	69,49	77,70	30,71	29,96
Kuřim	68,32	91,15	86,66	28,61	46,08
Kyjov	9,31	17,31	52,20	14,30	37,16
Letovice	50,41	45,77	63,18	35,30	25,60
Mikulov	61,99	53,83	55,24	87,93	41,14
Miroslav	63,94	54,25	64,86	54,86	28,07
Moravský Krumlov	27,58	31,63	61,82	22,97	20,91
Pohořelice	100,00	88,94	64,53	100,00	25,35
Rosice	54,55	79,94	94,09	53,81	31,81
Rousínov	71,05	84,56	100,00	43,83	37,42
Slavkov u Brna	78,49	100,00	91,39	88,06	36,97
Strážnice	3,56	5,76	56,59	18,24	39,65
Šlapanice	76,34	98,99	93,24	51,97	50,07
Tišnov	58,44	79,58	69,59	35,83	38,08
Velká nad Veličkou	13,73	0,00	43,41	0,00	28,19
Velké Opatovice	1,82	6,40	71,45	3,15	3,16
Veselí nad Moravou	0,00	3,36	44,76	11,15	27,93

Název SO POU	Hrubá míra celkového přírůstku	Index stáří	Podíl nezaměstnaných osob	Intenzita bytové výstavby	Intenzita podnikatelské aktivity
Vranov nad Dyjí	39,25	10,67	0,00	4,07	22,28
Vyškov	29,98	53,29	96,79	20,87	32,62
Znojmo	38,21	56,08	32,77	27,43	27,22
Ždánice	43,34	58,06	66,39	26,12	21,53
Židlochovice	56,37	99,58	84,80	34,51	35,23
Vojenský újezd Březina	-	-	-	-	-

Zdroj: Český statistický úřad, 2024; vlastní výpočet

5.4 Celkové vyhodnocení dle Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+

V tabulce níže je prezentováno celkové vyhodnocení sledovaných SO POU na území Jihomoravského kraje z hlediska hodnocení hospodářsky slabých oblastí při využití kritérií, která byla definována SRR ČR 2021+. ⁷³

Tabulka 97 Celkové vyhodnocení indikátorů hospodářsky a sociálně ohrožených území v Jihomoravském kraji

Hodnocení	Název POÚ	Celkové hodnocení
1	Slavkov u Brna	78,77
2	Pohořelice	78,76
3	Šlapanice	73,56
4	Rousínov	65,15
5	Kuřim	63,47
6	Židlochovice	61,42
7	Mikulov	60,29
8	Rosice	60,15
9	Tišnov	56,24
10	Brno	56,18
11	Ivanovice na Hané	54,86
12	Hustopeče	53,77
13	Ivančice	53,62
14	Miroslav	52,62

⁷³ Území Vojenského újezdu Březina nebylo hodnoceno.

Hodnocení	Název POÚ	Celkové hodnocení
15	Boskovice	51,74
16	Klobouky u Brna	48,09
17	Hrušovany nad Jevišovkou	47,56
18	Blansko	43,13
19	Letovice	42,54
20	Ždánice	41,52
21	Vyškov	41,19
22	Bučovice	40,74
23	Adamov	38,47
24	Znojmo	37,78
25	Břeclav	35,57
26	Bzenec	35,12
27	Moravský Krumlov	29,76
28	Hodonín	25,03
29	Kyjov	22,17
30	Strážnice	19,57
31	Vranov nad Dyjí	17,75
32	Velká nad Veličkou	13,41
33	Veselí nad Moravou	13,13
34	Velké Opatovice	10,46

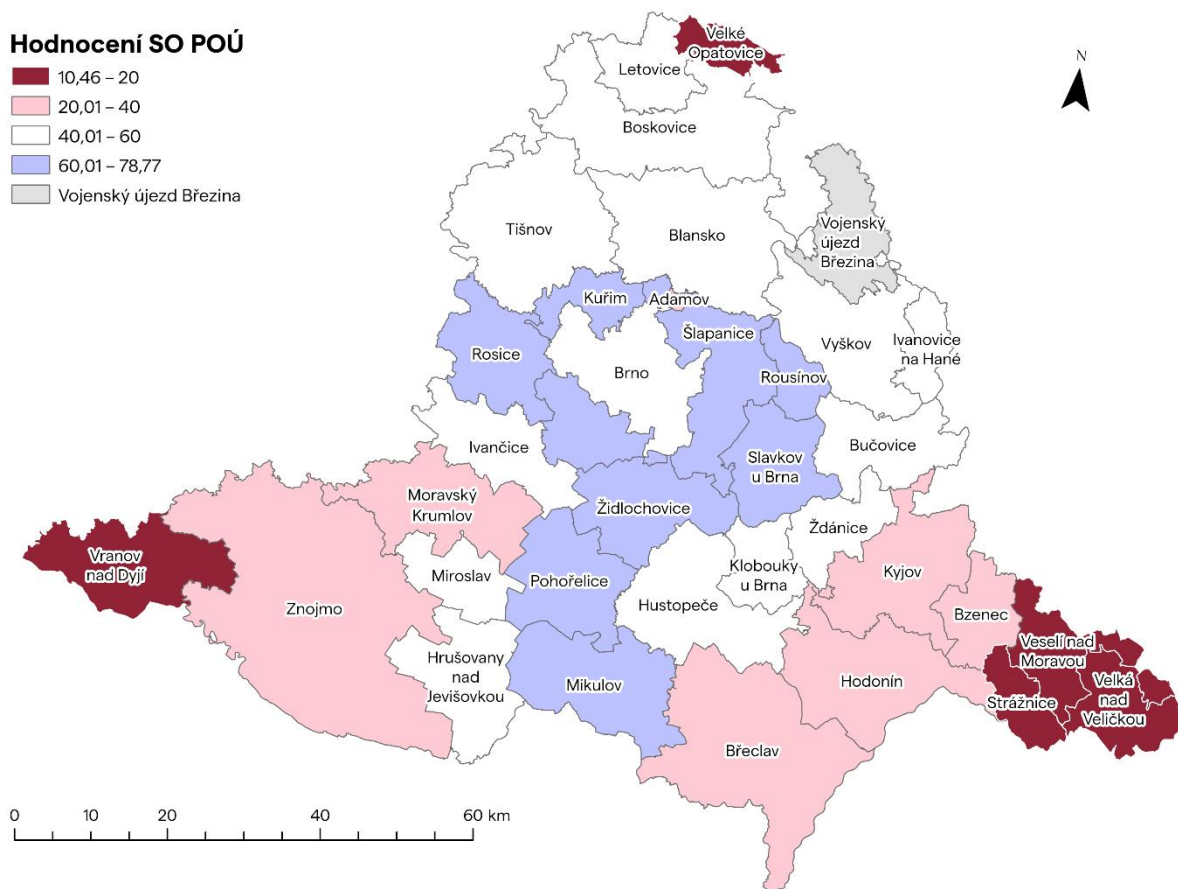
Zdroj: Územně analytické podklady k 30. 6. 2019, Český statistický úřad (2019)

Následující kartogram zobrazuje vyhodnocení indikátorů hospodářsky a sociálně ohrožených území. Na základě vyhodnocených indikátorů lze říci, že mezi hospodářsky a sociálně ohrožené oblasti patří periferní části kraje na jihozápadě, jihovýchodě, východě a severu

Kartogram 44 Vyhodnocení indikátorů hospodářský a sociálně ohrožených území v Jihomoravském kraji

Hodnocení SO POÚ

- 10,46 – 20
- 20,01 – 40
- 40,01 – 60
- 60,01 – 78,77
- Vojenský újezd Březina

Zdroj: Data ArcČR © ČÚZK, ČSÚ, ARCDATA PRAHA 2024, Český statistický úřad, 2024. Vlastní zpracování.

6. PROJEKCE BUDOUCÍHO VÝVOJE

Předmětem této kapitoly jsou projekce budoucího vývoje Jihomoravského kraje. Ty zohledňují předpokládané změny v různých oblastech života obyvatel kraje. Důraz je kladen na kauzalitu a provázanost s odvětvovou a regionální analýzou SRJMK 2021+, na jejichž závěrech jsou projekce jednotlivých scénářů založeny. Projekce budoucího vývoje kraje představují stav, kterého bude dosaženo prostřednictvím zamýšlených dopadů SRJMK 2021+ a dalších okolností.

Mezi návrhové varianty patří varianta pesimistická, realistická a optimistická. Návrhové varianty představují možné scénáře, jež mohou nastat v průběhu doby platnosti SRJMK 2021+ jako následky dlouhodobé kumulace problémů v nejrůznějších oblastech (např. degradace životního prostředí) nebo jako následky náhlých vnějších faktorů (např. ekonomická recese).

6.1 Realistická varianta

Realistická varianta představuje projekci budoucího rozvoje kraje, která se dá očekávat v případě plnění cílů a opatření stanovených v rámci SRJMK 2021+. Současně dochází v realistické variantě k částečnému naplnění očekávaných negativních aspektů, jejichž výskyt je v dlouhém časovém horizontu vysoce pravděpodobný. Rozvoj kraje je možné významně pozitivně ovlivnit prostřednictvím vedení kraje v souladu s nastavenou strategií, kdy nebude docházet k jeho řízení na základě neuvážených a nekonceptních rozhodnutí.

Očekávaný výkyv ekonomického cyklu a úpadek globální ekonomiky způsobí pokles zaměstnanosti a vzroste podíl nezaměstnaných obyvatel kraje. HDP na jednoho obyvatele kraje i přes krátkodobou stagnaci bude pozvolna růst stejně jako úroveň hodnoty HDP na jednoho obyvatele v rámci ČR. Stabilní úroveň zaměstnanosti se udrží v Brně vzhledem k diverzifikované struktuře místních ekonomických subjektů. Lze očekávat, že u některých oborů, jako je vzdělávání, výzkum, zdravotnictví nebo informační technologie nedojde k žádnému poklesu zaměstnanosti.

Dopady recese znatelně pocítí obyvatelé kraje pracující v průmyslových oborech s nižší přidanou hodnotou, a to obzvláště obyvatelé regionů, kde jsou největšími zaměstnavateli podniky ve zpracovatelském průmyslu. Dojde ke krátkému časovému útlumu činnosti podniků a přesunu k činnostem s vyšší přidanou hodnotou. Díky nastavené spolupráci mezi krajem, podniky, univerzitami a středními školami dojde k využití podmínek kraje pro rozvoj ekonomických aktivit v oborech s vyšší přidanou hodnotou.

V případě neschopnosti podniků reagovat na nastalou ekonomickou změnu a ukončení jejich činnosti, je možné očekávat, že vzhledem k vnitřním podmínkám kraje (např. fungující integrovaný dopravní systém), bude Brno schopné absorbovat větší počet nezaměstnaných osob i z částí kraje postižených vzniklou strukturální nezaměstnaností.

Obyvatelé v mladším produktivním věku budou i nadále preferovat Brno a jeho okolí. Obce ve spolupráci s krajem udržitelně naplánují umístění rozvojových ploch k bydlení, které budou disponovat kvalitní dopravní a technickou infrastrukturou. Obce budou zároveň adekvátně vybaveny službami, aby umožnily svým novým obyvatelům plnohodnotně žít. Kraj spolu s obcemi připraví odpovídající podmínky pro výstavbu a vhodné plochy k výstavbě, aby nedocházelo k dalšímu růstu cen nemovitostí. Zejména dojde k zastavění bytovou výstavbou většiny brownfieldů na území kraje a nebude docházet k záboru kvalitní zemědělské půdy za účelem výstavby. V regionech s vyšší úrovní indexu stárání se postupně zastaví stárnutí obyvatelstva a zvýší se intenzita bytové zástavby

a intenzita podnikatelské aktivity obyvatelstva. Obyvatelé v mladším věku nebudou migrovat za prací do jiných oblastí a budou zaměstnání v domovském regionu.

Vzhledem k vhodným ekonomickým podmínkám v rámci kraje dojde k nárůstu porodnosti a ke zpomalení demografického stárnutí populace kraje. Následkem bude pozvolný růst naděje dožití obyvatel kraje a celkové zlepšení zdravotního stavu obyvatelstva. Přesto bude vzrůstat podíl seniorů a poptávka po zdravotnických a sociálních službách, které nebudou dostupné v rámci celého území kraje. Vzhledem ke značenému pokroku a technologickému vývoji, budou využity v oblastech zdravotních a sociálních služeb nové technologie umožňující seniorům vést nezávislý způsob života.

Díky vhodným opatřením dojde ke snížení dopadů postupujících klimatických změn. Zejména realizovaná opatření zvyšující ekologickou stabilitu území se projeví ve zlepšení retenční schopnosti krajiny a ve snížení dopadů větrné nebo vodní eroze. Přesto dojde ke snížení výnosů zemědělství, a budou se vyskytovat delší období sucha. Budou zavedena opatření, která povedou k šetření s vodou v zemědělství. Vzhledem k následkům klimatických změn dojde k přeměně podnebí kraje v oblast s charakteristickými dlouhými suchými obdobími a občasnými přívalem srážkami, které však bude krajina s vyšší ekologickou stabilitou schopná absorbovat. Přes vynaložené úsilí se rizika klimatických změn promítnou do vyššího zatížení integrovaného záchranného systému, jehož jednotky budou čelit vyššímu výskytu požáru a lokálních záplav.

Významně se na snížení efektu klimatických změn projeví podpora ekologických forem zemědělství v tradičních zemědělských oblastech kraje. Současně s rostoucí nabídkou produkcí místních zemědělských produktů dojde k vytvoření vhodných podmínek pro agroturistiku, vinařskou turistiku a gastroturistiku. Zejména vinařství a výroba vína se nadále bude podílet na vysoké návštěvnosti kraje. Následkem koncepční podpory cestovního ruchu v rámci kraje vzroste návštěvnost i dalších oblastí kraje, jež se Jihomoravský kraj rozhodl propagovat a dojde ke snížení zatížení nejvyhledávanějších turistických oblastí, které si i nadále udrží svoji atraktivitu. Jihomoravský kraj svými opatřeními podpoří zvýšení průměrné doby pobytu.

V území kraje budou realizovány plánované infrastrukturní projekty, které zlepší stav v oblasti dopravy a technické infrastruktury. Zejména budou vystaveny úseky dálnic, kapacitních silnic a obchvatů, které zvýší bezpečnost v obcích a sníží znečištění v daných obcích. Celkově dojde ke zlepšení stavu silniční infrastruktury na území kraje. Vzroste počet osob, jež upřednostní cestování prostředky veřejné hromadné dopravy namísto cestování osobní automobilovou dopravu. Sníží se intenzita znečištění ovzduší a hlukové zátěže v blízkosti hlavních dopravních tahů. Současně dojde ke zvýšení prostupnosti stávající silniční sítě a nejvytíženější úseky se stanou průjezdné i v době dopravních špiček. Železniční doprava bude více vyhledávána vzhledem ke kvalitě vozového parku, vytvoření efektivního systému multimodální dopravy a k eliminaci zpoždění vlaků vyplývajících z investic do železniční sítě. V území kraje bude bezproblémově fungovat integrovaný dopravní systém, který díky novým technologiím bude schopen reagovat na nastalé problémy v dopravě. Bude se zvyšovat počet odbavených osob letištem Brno, kdy většina pasažérů bude cestovat charterovými lety.

Vzhledem k investicím do technické infrastruktury dojde ke snížení ztrát vody nebo znečištění prostředí z důvodu špatného stavu vodovodní nebo kanalizační sítě. Budou realizovány projekty v oblasti budování technické infrastruktury a nebude tak v území kraje docházet ke znečišťování životního prostředí splaškovou kanalizací. Dojde k napojení všech oblastí kraje na veřejné vodovody. I přes pokračující snižování úhrnu srážek bude dostatek pitné vody. Zejména bude dostatečný stav vody pro potřeby obyvatel vyplývat z realizovaných opatření souvisejících s hospodařením s vodou.

6.2 Pesimistická varianta

Pesimistická varianta představuje projekci budoucího rozvoje kraje, která se dá očekávat v případě neplnění cílů a opatření stanovených v rámci SRJMK 2021+. Současně dochází při pesimistické variantě k naplnění všech negativních aspektů, jejichž výskyt je v dlouhém časovém horizontu vysoce pravděpodobný. Pesimistická varianta by byla tím pravděpodobnější, pokud by nebyl kraj veden v souladu s nastavenou strategií, ale byl by řízen na základě neuvážených a nekoncepčních rozhodnutí.

Vzhledem k výkyvu ekonomického cyklu a úpadku globální ekonomiky dojde k výraznému poklesu zaměstnanosti a růstu podílu nezaměstnaných obyvatel kraje. HDP na jednoho obyvatele kraje výrazně poklesne stejně jako úroveň hodnoty HDP na jednoho obyvatele v rámci ČR. Důvodem je vysoká otevřenost ekonomiky, úzká vazba na zahraniční trhy a nízká úroveň diverzifikace českého hospodářství. Město Brno by v tomto kontextu mohlo mít významnou výhodu díky relativně významně diverzifikované struktuře místních ekonomických subjektů. Lze očekávat, že u některých oborů, jako je vzdělávání, výzkum, zdravotnictví nebo informační technologie nedojde k žádnému poklesu zaměstnanosti.

Naopak nejvýznamněji dopady recese pocítí obyvatelé pracující v průmyslových oborech. Obzvláště obyvatelé regionů, kde jsou největšími zaměstnavateli podniky ve zpracovatelském průmyslu a v oborech s nízkou přidanou hodnotou. V případě poklesu automobilového průmyslu, která je pro Českou ekonomiku velmi důležitá, by mohl být narušen rovněž široký okruh dodavatelských a subdodavatelských vazeb. Podniky nebudou schopny reagovat na nastalou změnu a nenaváží nové obchodní vazby. V regionech s dominantním zpracovatelským průmyslem lze očekávat výrazný nárůst nezaměstnanosti, jejíž následkem se z daných regionů stanou hospodářsky a sociálně slabé oblasti. Dojde k ukončení činnosti velkých podniků a přesunu činnosti do států s nižšími mzdovými náklady. Zhoršení ekonomických podmínek obyvatelstva povede ke zvýšení kriminality.

Řada obyvatel v mladším produktivním věku se rozhodne odstěhovat do ekonomicky stabilnějších oblastí kraje nebo ČR. Někteří obyvatelé se také rozhodnou pro odchod do zahraniční nebo pro vyjížďku za prací do nedalekého Rakouska. Následkem emigrace z krizí postižených regionů bude urychlení procesu stárnutí obyvatelstva regionů a zhoršení potenciálu pro jejich budoucí rozvoj. Výrazně vzroste disparita v rámci kraje. Obce se přestanou rozvíjet a zvětšovat vzhledem k negativnímu ekonomickému vývoji. Cena nemovitostí bude však nebude klesat, a to zejména v Brně a okolí, jakožto následek migrace z hospodářsky slabších regionů.

Vzhledem ke stárnoucí populaci kraje bude vzrůstat poptávka po zdravotnických a sociálních službách, které nebudou dostupné v rámci celého území kraje. Problematická bude zejména péče o seniory v hospodářsky a sociálně slabých oblastech, kde bude celkový nedostatek pracovních sil, nedostatek zdravotnického personálu a personálu v sociálních službách. Následkem bude stagnace a možný pokles celkové naděje dožití obyvatel kraje a celkové zhoršení zdravotního stavu obyvatelstva.

Vzhledem k postupujícím klimatickým změnám dojde k degradaci životního prostředí, která se projeví poklesem objemu zemědělské výroby. Degradace životního prostředí povede k poklesu celkových výnosů zemědělství, a vzhledem k dlouhým suchým obdobím bude i nedostatek vody pro zavlažování. Následkem klimatické změny dojde k proměně podnebí kraje v oblast s dlouhými

suchými obdobími a občasnými přívalovými srážkami. Krajina kraje se promění v suchou oblast významně ovlivněnou větrnou erozí a s výskytem přívalových dešťů. Rizika klimatických změn se promítnou do vyššího zatížení integrovaného záchranného systému, jehož jednotky budou čelit vyššímu výskytu požárů, lokálních záplav a také například vyšší dopravní nehodovosti.

Změna podmínek životního prostředí se projeví také ve snížení počtu návštěvníků kraje, kteří vyhledávají vinařský cestovní ruch a gastroturistiku. Zejména vinařství a výroba vína se vzhledem k poklesu výnosů a objemu vypěstované vinné révy stane luxusním zbožím, které si však nebude moci dovolit takový počet návštěvníků kraje, jako tomu bylo doposud. Změna životního prostředí se nepromítne na budoucím pořadí žebříčku nejvyhledávanějších turistických cílů kraje. V případě vysoké koncentrace turistů však hrozí degradace kulturního, historického a přírodního dědictví.

V území kraje nebudou realizovány naplánované projekty, které by zlepšily stávající stav dopravy a dopravní infrastruktury v kraji. Celkově dojde ke zhoršení stavu silniční infrastruktury na území kraje. Vzroste počet osob, jež upřednostňují cestování osobní automobilovou dopravou namísto cestování prostředky veřejné hromadné dopravy. Zhorší se znečištění ovzduší a zvýší se hluková zátěž v blízkosti hlavních dopravních tahů. Současně dojde k přetížení stávající silniční sítě a nejvytíženější úseky zůstanou paralyzovány v době dopravních špiček. Železniční doprava bude méně vyhledávaná vzhledem ke stárnutí vozového parku a z důvodu častých zpoždění vlaků vyplývajících z nedostatečné kapacity nebo špatného stavu železničních tratí. Poklesne počet odbavených osob letištem Brno.

Nedojde také k realizaci projektů v oblasti budování technické infrastruktury, a nadále bude docházet v oblastech, kde chybí kanalizace, ke znečišťování životního prostředí. V oblastech kraje, kde chybí vodovody bude naopak nedostatek pitné vody a obyvatelé budou závislí na dodávkách pitné vody z okolních regionů. Nekoncepčně se bude přistupovat k odpadovému hospodářství a nakládání s odpady.

6.3 Optimistická varianta

Optimistická varianta představuje projekci budoucího rozvoje kraje, která se dá očekávat v případě plnění cílů a opatření stanovených v rámci SRJMK 2021+. Současně v optimistické variantě nedochází k naplnění očekávaných negativních celospolečenských aspektů. Rozvoj kraje je možné významně pozitivně ovlivnit prostřednictvím vedení kraje v souladu s nastavenou strategií, kdy nebude docházet k jeho řízení na základě neuvážených a nekoncepčních rozhodnutí.

Očekávaný výkyv ekonomického cyklu a úpadek globální ekonomiky nezpůsobí pokles zaměstnanosti a nevzroste podíl nezaměstnaných obyvatel kraje. HDP na jednoho obyvatele kraje vzroste na úroveň dvou třetin HDP na jednoho obyvatele Prahy. V rámci kraje dojde k transformaci hospodářství. Podniky se zaměří na činnost s vyšší přidanou hodnotou a dojde k vzrůstu ekonomické konkurenceschopnosti kraje v rámci EU. Díky nastavené spolupráci mezi krajem, podniky, univerzitami a středními školami se bude i nadále zvyšovat přidaná hodnota v oborech podniků působících v kraji.

Obyvatelé v mladším produktivním věku budou i nadále preferovat Brno a jeho okolí, kde lze očekávat další rozvoj obcí a růst počtu obyvatel. Obce ve spolupráci s krajem udržitelně naplánují umístění rozvojových ploch k bydlení, které budou disponovat kvalitní dopravní a technickou infrastrukturou. Obce budou zároveň adekvátně vybaveny službami, aby umožnily svým novým obyvatelům plnohodnotně žít. Kraj spolu s obcemi připraví odpovídající podmínky pro výstavbu a vhodné plochy k výstavbě, aby nedocházelo k dalšímu růstu cen nemovitostí. K výstavbě bude docházet na území bývalých brownfieldů a nebude docházet k žádnému záboru zemědělské půdy za účelem výstavby.

V regionech s původně vyšší úrovní indexu stárí se úplně zastaví stárnutí obyvatelstva. Obyvatelé v mladším věku budou moci pracovat ve svých domovských regionech a vzroste počet obyvatel bývalých sociálně a hospodářsky ohrožených regionů. Vzhledem k vhodným ekonomickým podmínkám v rámci kraje dojde ke snižování indexu stárí a obyvatelstvo kraje bude vykazovat mladou věkovou strukturu. Následkem bude růst naděje dožití obyvatel kraje a celkové zlepšení zdravotního stavu obyvatelstva. Bude klesat podíl seniorů a poptávka po zdravotnických a sociálních službách, které budou dostupné v rámci celého území kraje. Vzhledem ke značenému pokroku a technologickému vývoji, budou využívány v oblastech zdravotních a sociálních služeb nové technologie umožňující seniorům vést nezávislý způsob života.

Díky úspěšné realizaci opatření dojde k zamezení projevů klimatických změn. Zejména dojde ke zvýšení ekologické stability území, jež se projeví ve zvýšení retenční schopnosti krajiny. Realizovaná opatření minimalizují dopady větrné a vodní eroze. Dopady klimatických změn se neprojeví ve snížení výnosů zemědělství, které způsobovaly výskyty období sucha. Dojde k zavedení opatření, jež umožní bezezbytku využít dešťovou vodu a výrazně šetřit zdroje povrchové vody. Vzhledem ke včasným opatřením se následky klimatických změn neprojeví v přeměně podnebí kraje a podnebí kraje si zachovalo svoje charakteristické rysy panující posledních padesát let.

Významně se na snížení efektu klimatických změn projeví podpora ekologických forem zemědělství v území kraje. V kraji budou vhodně podpořeny podmínky pro rozvoj agroturistiky, vinařského cestovního ruchu a gastroturistiky, které se stanou hlavními lákadly hostů kraje. Následkem koncepční podpory cestovního ruchu v rámci kraje vzroste návštěvnost i dalších oblastí kraje, jež se Jihomoravský kraj rozhodl propagovat. Dojde ke snížení zatížení nejvyhledávanějších turistických

oblastí, které si i nadále udrží svoji atraktivitu. Jihomoravský kraj se stane nejnavštěvovanějším krajem a krajem s nejdelší průměrnou délkou pobytu v ČR.

V území kraje budou realizovány plánované infrastrukturní projekty, které zlepší stav v oblasti dopravy a technické infrastruktury. Zejména budou vystaveny všechny plánované úseky dálnic, kapacitních silnic a obchvatů, které zvýší bezpečnost a sníží znečištění v obcích. Výrazně klesne počet úmrtí na silnicích v kraji a výše hmotné škody dopravních nehod. Celkově dojde ke zlepšení stavu silniční infrastruktury, kdy se na území kraje nebudou nacházet žádné úseky v havarijním stavu. Výrazně vzroste počet osob, jež upřednostní cestování prostředky veřejné hromadné dopravy namísto cestování osobní automobilovou dopravu. Hromadné veřejné prostředky se stanou hlavním způsobem dopravy v kraji. Rapidně se sníží intenzita znečištění ovzduší a hlukové zátěže v blízkosti hlavních dopravních tahů. Železniční doprava bude více vyhledávaná vzhledem ke kvalitě vozového parku, vytvoření efektivního systému multimodální dopravy a k eliminaci zpoždění vlaků vyplývajících z investic do železniční sítě. V území kraje bude bezproblémově fungovat integrovaný dopravní systém, který díky novým technologiím bude schopen reagovat na nastalé problémy v dopravě. Bude se zvyšovat počet odbavených osob letišťem Brno, kdy většinu pasažérů budou představovat cestující pravidelných linkových letů.

Stav technické infrastruktury znemožní jakékoliv znečišťování životního prostředí lidskou činností a umožní dostupnost pitné vody z veřejného vodovodu každému obyvateli kraje. Současně dojde k recyklaci významného podílu biosložky v komunálním odpadu a zbytek komunálního odpadu vyprodukovaného v kraji se energeticky využije.

7. SEZNAM ZKRATEK

V rámci této kapitoly je uveden seznam zkratk používaných v SRJMK 2021+.

Tabulka 98 Seznam zkratk

Zkratka	Význam
AP	Akční plán rozvoje sociálních služeb v Jihomoravském kraji
ARES	Administrativní registr ekonomických subjektů
ASD	Automatické sčítání dopravy
BVAK	Brněnské vodárny a kanalizace, a.s.
CCRJM	Centrála cestovního ruchu Jižní Morava
ČOV	Čistička odpadních vod
ČR	České republiky
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
FN	Fakultní nemocnice Brno
FNUSA	Fakultní nemocnice u sv. Anny
HDP	Hrubý domácí produkt
HSOÚ	Hospodářsky a sociálně ohrožená území
HZS	Hasičský záchranný sbor
CHKO	Chráněná krajinná oblast
IDS JMK	Integrovaný dopravní systém Jihomoravského kraje
JIC	Jihomoravské inovační centrum
JSDH	Jednotka sboru dobrovolných hasičů
JÚ	Jímací území
MAS	Místní akční skupina
MHD	Městská hromadná doprava
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NP	Národní park
POH	Plán odpadového hospodářství Jihomoravského kraje 2016-2025

Seznam zkratek

Zkratka	Význam
REZZO	Registr emisí a zdrojů znečišťování ovzduší
ŘSD	Ředitelství silnic a dálnic
SCLLD	Strategie komunitně vedeného místního rozvoje
SO ORP	Správní obvod obce s rozšířenou působností
SO POU	Správní obvod obce s pověřeným obecním úřadem
SPRSS	Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihomoravského kraje na období 2018–2020
SRJMK 2020	Strategie Jihomoravského kraje 2020
SRJMK 2021+	Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2021+
SRR ČR 2021+	Strategie regionálního rozvoje České republiky 2021+
SŠ	Střední škola
SÚS	Správa a údržba silnic Jihomoravského kraje
SVL	Sociálně vyloučená lokalita
THFK	Tvorba hrubého fixního kapitálu
ÚCL	Úřad pro civilní letectví
ÚO	Územní oddělení
ÚP	Úřad práce
ÚSES	Územní systém ekologické stability
VaV	Výzkum a vývoj
VŠ	Vysoká škola
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil Českého statistického úřadu
ZEVO	Zařízení pro energetické využití odpadu
ZDVOP	Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
ZPF	Zemědělský půdní fond
ZSPSS	Základní síť poskytovatelů sociálních služeb v Jihomoravském kraji pro rok 2019
ZŠ	Základní škola
ZZS	Zdravotnická záchranná služba Jihomoravské kraje

8. SEZNAM GRAFŮ, KARTOGRAMŮ A TABULEK

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel v Jihomoravském kraji (2003-2018).....	9
Graf 2 Věková struktura Jihomoravského kraje ve srovnání s Českou republikou k 31. 12. 2018.....	11
Graf 3 Srovnání věkové struktury Jihomoravského kraje k 31. 12. 2003 a 31. 12. 2018	12
Graf 4 Nejvyšší ukončené vzdělání obyvatel Jihomoravského kraje a České republiky ve věku 15 a více let (2018)	16
Graf 5 Predikce vývoje populace Jihomoravského kraje do roku 2050	23
Graf 6 Predikce vývoje podílu vybraných věkových skupin Jihomoravského kraje.....	24
Graf 7 Porovnání úrovně HDP Brna, Prahy a Ostravy v letech 2008 až 2017	25
Graf 8 Mezikrajské srovnání tvorby hrubého fixního kapitálu v roce 2016.....	27
Graf 9 Mezikrajské srovnání z hlediska podílu nezaměstnaných osob na obyvatelstvu ve věku 15-64 let k 30. 6. 2019	36
Graf 10 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v Jihomoravském (2013-2018)	37
Graf 11 Délka silniční sítě a počet mostů v Jihomoravském kraji k 1. 1. 2019	52
Graf 12 Stav silnic II. a III. třídy v Jihomoravském kraji v roce 2018.....	53
Graf 13 Vývoj počtu cestujících Integrovaného dopravního systému Jihomoravského kraje v letech 2013 až 2018	66
Graf 14 Srovnání výroby elektřiny brutto v krajích dle využití technologie v roce 2018	78
Graf 15 Srovnání spotřeby elektřiny v krajích dle sektorů národního hospodářství v roce 2018	79
Graf 16 Vývoj počtu dětí a žáků v rámci škol v Jihomoravském kraji ve školních rocích 2012/13 až 2017/18	86
Graf 17 Počty lůžek na 10 tis. obyv. v krajích České republiky v roce 2017	100
Graf 18 Počty poskytovatelů zdravotnických služeb na jednoho obyvatele v krajích České republiky k 16. 9. 2019	101
Graf 19 Počty poskytovatelů zdravotnických služeb na 1 obyvatele v okresech Jihomoravského kraje (16. 9. 2019)	102
Graf 20 Mezikrajské srovnání bytové výstavby v České republice a v Jihomoravském kraji v roce 2018	103
Graf 21 Bilance půdy v Jihomoravském kraji k 31. 12. 2018	119
Graf 22 Bilance zemědělské půdy v okresech Jihomoravského kraje v roce 2018	121
Graf 23 Průměrný denní průtok řek v Jihomoravském kraji v období hydrologických let 2005 až 2018	127
Graf 24 Vývoj emisí znečišťujících látek v Jihomoravském kraji v letech 2002 až 2017.....	137
Graf 25 Vývoj největších zdrojů odpadu v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017	145
Graf 26 Mezikrajské srovnání z hlediska zásahů jednotek požární ochrany na 1 000 obyvatel v roce 2018.....	149
Graf 27 Struktura hostů Jihomoravského kraje v letech 2013 až 2018.....	153

Seznam kartogramů

Kartogram 1 Správní členění Jihomoravského kraje	6
Kartogram 2 Obce Jihomoravského kraje hodnocené dle indexu stárí v roce 2018.....	15
Kartogram 3 Mezikrajské srovnání podílu osob starších 15 let s ukončeným vysokoškolským vzděláním (2018)	16
Kartogram 4 Sídelní struktura a hustota zalidnění v Jihomoravském kraji k 31. 12. 2018.....	22
Kartogram 5 Mezikrajské srovnání z hlediska hrubé přidané hodnoty na obyvatele v běžných cenách v roce 2018	26

Kartogram 6 Podíl nezaměstnaných osob v Jihomoravském kraji v roce 2018.....	38
Kartogram 7 Mezikrajské srovnání v počtu ekonomických subjektů se zjištěnou aktivitou na 1 000 obyvatel (2018)	40
Kartogram 8 Intenzita podnikatelské aktivity v obcích Jihomoravského kraje k 31. 12. 2018.....	41
Kartogram 9 Míra ohrožení pracovních míst z pohledu digitalizace a dalších procesů v regionech NUTS 2 v EU	44
Kartogram 10 Potenciál tvorby pracovních míst z pohledu digitalizace a dalších procesů v regionech NUTS 2 v EU	45
Kartogram 11 Rozsah silniční a dálniční sítě v Jihomoravském kraji k 1. 1. 2019.....	55
Kartogram 12 Železniční síť v Jihomoravském kraji	61
Kartogram 13 Síť cyklotras v Jihomoravském kraji.....	64
Kartogram 14 Rozmístění přestupních uzlů Integrovaného dopravního systému Jihomoravského kraje	67
Kartogram 15 Současný stav vodovodní sítě v Jihomoravském kraji	72
Kartogram 16 Nejvýznamnější zdroje elektrické energie v Jihomoravském kraji	80
Kartogram 17 Plynárenská přepravní soustava České republiky	82
Kartogram 18 Pokrytí České republiky internetem a mobilním signálem.....	83
Kartogram 19 Intenzita bytové výstavby v období let 2014 až 2018 v obcích Jihomoravského kraje.....	104
Kartogram 20 Hustota zalidnění v obcích a ve správních obvodech obcí s pověřeným obecním úřadem (2018).....	115
Kartogram 21 Podíl zemědělské půdy na katastrální výměře obcí v Jihomoravském kraji v roce 2018	118
Kartogram 22 Hodnocení ekologické stability území v obcích Jihomoravského kraje v roce 2018	120
Kartogram 23 Klimatické oblasti na území Jihomoravského kraje	123
Kartogram 24 Průměrná roční teplota v letech 1981 až 2010 a předpokládaný vývoj průměrné roční teploty	124
Kartogram 25 Průměrný roční úhrn srážek v letech 1981 až 2010 a předpokládaný vývoj průměrného úhrnu srážek	124
Kartogram 26 Riziko výskytu horkých nebo suchých period v letech 1981 až 2010 a předpokládaný vývoj	125
Kartogram 27 Vodní toky a povodí řek v Jihomoravském kraji	126
Kartogram 28 Vydutnost pramenů v letech 2013, 2015 a 2017.....	128
Kartogram 29 Úroveň hladiny podzemní vody v mělkých vrtech v letech 2013, 2015 a 2017	128
Kartogram 30 Úroveň hladiny podzemní vody v hlubokých vrtech v letech 2013, 2015 a 2017	129
Kartogram 31 Vodní bilance v letech 1981 až 2010 a předpokládaný vývoj vodní bilance v letech 2030 a 2050	129
Kartogram 32 Třídy ochrany zemědělského půdního fondu v Jihomoravském kraji v roce 2019	132
Kartogram 33 Stupně ohrožení pozemků orné půdy větrnou erozí v Jihomoravském kraji v roce 2019	133
Kartogram 34 Stupně ohrožení pozemků zemědělské půdy vodní erozí v Jihomoravském kraji v roce 2019.....	134
Kartogram 35 Pole roční průměrné koncentrace tuhých znečišťujících látek PM ₁₀ a PM _{2,5} (2013, 2015, 2018)	138
Kartogram 36 Pole roční průměrné koncentrace poletavého oxidu dusíku a přízemního ozonu (2013, 2015, 2018).....	140
Kartogram 37 Pole roční průměrné koncentrace benzo[a]pyrenu na území České republiky (2013, 2015, 2018)	141
Kartogram 38 Chráněná území v Jihomoravském kraji	143
Kartogram 39 Hrubá míra celkového přírůstku v SO POU v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017	Chyba! Záložka není definována.
Kartogram 40 Index stárí v SO POU v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017	Chyba! Záložka není definována.

Kartogram 41 Podíl nezaměstnaných osob v SO POU v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017 **Chyba! Záložka není definována.**

Kartogram 42 Intenzita bytové výstavby v SO POU v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017 **Chyba! Záložka není definována.**

Kartogram 43 Intenzita podnikatelské aktivity v SO POU v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017 **Chyba! Záložka není definována.**

Kartogram 44 Vyhodnocení indikátorů hospodářský a sociálně ohrožených území v Jihomoravském kraji **Chyba! Záložka není definována.**

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývoj počtu obyvatel a změny věkových struktur obyvatelstva v krajích České republiky (2003-2018).....	8
Tabulka 2 Vývoj počtu obyvatel v Jihomoravském kraji.....	10
Tabulka 3 Průměrný věk obyvatele Jihomoravského kraje od roku 2013 do roku 2018	11
Tabulka 4 Meziregionální srovnání vzdělanostní struktury obyvatelstva ve věku 25 až 64 let (2014 až 2018)	17
Tabulka 5 Srovnání počtu cizích státních příslušníků žijících v Jihomoravském kraji v letech 2013 a 2018	19
Tabulka 6 Srovnání počtu cizinců žijících v okresech Jihomoravského kraje v letech 2013 a 2018.....	20
Tabulka 7 Obyvatelstvo v krajích České republiky k 31. 12. 2018.....	21
Tabulka 8 Predikovaný vývoj počtu obyvatel Jihomoravském kraji ve vybraných věkových skupinách	23
Tabulka 9 Základní makroekonomické identity Jihomoravského kraje v letech 2014 až 2018	25
Tabulka 10 Podíl jednotlivých odvětví na hrubé přidané hodnotě v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017	26
Tabulka 11 Vývoj základních ukazatelů z trhu práce v letech 2014 až 2018.....	28
Tabulka 12 Mezikrajské srovnání průměrných měsíčních mezd v České republice mezi lety 2014 až 2018	29
Tabulka 13 Vývoj počtu pracovníků se zkráceným pracovním úvazkem v letech 2013 až 2018.....	30
Tabulka 14 Struktura ekonomických subjektů v Jihomoravském kraji a v České republice v roce 2018.....	30
Tabulka 15 Struktura zaměstnanosti v Jihomoravském kraji a v České republice v roce 2018.....	33
Tabulka 16 Meziregionální srovnání zaměstnanosti v absolutním (tis. osob) a relativním vyjádření (%) (2008-2018).....	35
Tabulka 17 Vybrané charakteristika trhu práce v Jihomoravském kraji a České republice (2014-2018).....	37
Tabulka 18 Vývoj počtu ekonomických subjektů se zjištěnou aktivitou v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2018	39
Tabulka 19 Nejvíce ohrožené sektory kraje se zaměřením na současnou strukturu zaměstnanosti (tis. osob a %)	42
Tabulka 20 Nejméně ohrožené sektory kraje se zaměřením na současnou strukturu zaměstnanosti (tis. osob a %).....	43
Tabulka 21 Vývoj celkových výdajů na vědu a výzkum v Jihomoravském kraji a v České republice (2013-2018)	47
Tabulka 22 Vývoj základních ukazatelů v oblasti vědy a výzkumu v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2018.....	47
Tabulka 23 Mezikrajské srovnání výdajů alokovaných na vědu a výzkum v České republice v roce 2018	48
Tabulka 24 Struktura subjektů dle sektorů vědy a výzkumu v Jihomoravském kraji v roce 2018.....	49
Tabulka 25 Výzkum a vývoj soukromých podniků v okresech Jihomoravského kraje v roce 2017.....	50
Tabulka 26 Srovnání silniční sítě v krajích České republiky k 1. 1. 2019	51
Tabulka 27 Délka dálniční a silniční sítě v okresech Jihomoravského kraje k 1. 1. 2019.....	53
Tabulka 28 Stav mostů v okresech Jihomoravského kraje k 1. 1. 2019	54

Tabulka 29 Seznam úseků automatického sčítání dopravy ŘSD v Jihomoravském kraji v roce 2018	55
Tabulka 30 Mezikrajské srovnání nehodovostí silniční dopravy v roce 2018	57
Tabulka 31 Železniční linky zařazené do Integrovaného regionálního systému Jihomoravského kraje	58
Tabulka 32 Vývoj železniční dopravy v Jihomoravském kraji v období let 2013 až 2018	60
Tabulka 33 Vývoj základních statistik dopravy na Mezinárodním letišti Brno-Tuřany v období let 2013 až 2018	62
Tabulka 34 Rozsah dopravní obslužnosti veřejnou dopravou v Jihomoravském kraji	66
Tabulka 35 Spojení okresních měst Jihomoravského kraje	67
Tabulka 36 Mezikrajské srovnání vodohospodářství v roce 2018	71
Tabulka 37 Vybrané ukazatele o vodovodní síti v Jihomoravském kraji v období let 2013 až 2018	73
Tabulka 38 Mezikrajské srovnání kanalizační sítě v roce 2018	75
Tabulka 39 Vybrané ukazatele o kanalizační síti v Jihomoravském kraji v období let 2013 až 2018	77
Tabulka 40 Základní údaje elektroenergetické soustavy v Jihomoravském kraji v letech 2013 a 2017	79
Tabulka 41 Pokrytí území okresů Jihomoravského kraje telefonním signálem v roce 2019	83
Tabulka 42 Vývoj struktury mateřských a základních škol v Jihomoravském kraji (2012/13 až 2017/18)	85
Tabulka 43 Vývoj struktury středních škol, konzervatoří a vyšších odborných škol (2012/13 až 2017/18)	85
Tabulka 44 Srovnání výsledků státních maturit ve školním roce 2018/2019	87
Tabulka 45 Vysoké školy v Jihomoravském kraji v období let 2013 až 2018	88
Tabulka 46 Počet registrovaných poskytovatelů sociálních služeb v Jihomoravském kraji v roce 2019	89
Tabulka 47 Základní údaje za vybraná pobytová zařízení sociálních služeb v Jihomoravském kraji (2013 až 2018)	90
Tabulka 48 Počty neuspokojených žádostí o poskytnutí sociální služby v Jihomoravském kraji (2013 až 2017)	91
Tabulka 49 Počty žadatelů a čekatelů na sociální služby v Jihomoravském kraji v roce 2019	92
Tabulka 50 Počet klientů sociálních služeb v Jihomoravském kraji v období let 2013 až 2017	92
Tabulka 51 Výdaje na sociální služby v Jihomoravském kraji v období let 2013 až 2017	93
Tabulka 52 Vývoj sňatečnosti a rozvodovosti mezi roky 2013 až 2018	94
Tabulka 53 Predikovaný vývoj počtu seniorů a jejich podíl na obyvatelstvu do roku 2050	95
Tabulka 54 Sociálně vyloučené lokality dle správních obvodů ORP v území Jihomoravského kraje v roce 2015	96
Tabulka 55 Základní údaje v oblasti zdravotnictví v Jihomoravském kraji v období let 2013 až 2017	98
Tabulka 56 Srovnání kapacity lůžkového fondu akutní a neakutní péče v letech 2015 až 2018	99
Tabulka 57 Vybrané údaje v oblasti bytové výstavby v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2018	103
Tabulka 58 Mezikrajské srovnání indexů realizovaných cen bytů v letech 2014 až 2018 (2010=100)	105
Tabulka 59 Průměrné kupní ceny nemovitostí v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017	106
Tabulka 60 Srovnání kupních cen rodinných domů a bytů v okresech Jihomoravského kraje v letech 2014 až 2017	106
Tabulka 61 Vybrané ukazatele v oblasti kultury v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2018	108
Tabulka 62 Počet institucí v oblasti kulturního a kreativního průmyslu v Jihomoravském kraji	109
Tabulka 63 Kulturní instituce zřizované Jihomoravským krajem a jejich návštěvnost v roce 2018	109
Tabulka 64 Kulturní památky v okresech Jihomoravského kraje k 17. 9. 2019	110

Tabulka 65 Velikostní skupiny obcí v Jihomoravském kraji v roce 2018	113
Tabulka 66 Venkovské regiony na území Jihomoravského kraje dle metodiky OECD v roce 2018	113
Tabulka 67 Mezikrajské srovnání bilance půdy roce 2018	117
Tabulka 68 Rozloha zemědělské a nezemědělské půdy v okresech Jihomoravského kraje v roce 2018	121
Tabulka 69 Podíl třídy ochrany na zemědělském půdním fondu v Jihomoravském kraji a v České republice (2019)	131
Tabulka 70 Srovnání stupně ohrožení pozemků větrnou erozí v Jihomoravském kraji a České republice (2019)	132
Tabulka 71 Srovnání stupně ohrožení pozemků vodní erozí v Jihomoravském kraji a České republice (2019)	134
Tabulka 72 Mezikrajské srovnání emisí znečišťujících látek (REZZO 1–3) v kilogramech na 1 obyvatele (2016)	135
Tabulka 73 Počet zvláště chráněných území v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017	142
Tabulka 74 Mezikrajské srovnání odpadového hospodářství v roce 2017	144
Tabulka 75 Vývoj produkce komunálního odpadu v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2017	146
Tabulka 76 Mezikrajské srovnání trestných činů v roce 2018	147
Tabulka 77 Srovnání územních odborů Policie ČR z hlediska evidované trestné činnosti v kraji (2013, 2018)	148
Tabulka 78 Zásahy jednotek požární ochrany v Jihomoravském kraji v roce 2018	149
Tabulka 79 Mezikrajské srovnání základních ukazatelů cestovního ruchu v letech 2013 a 2018	151
Tabulka 80 Hosté v turistických oblastech Jihomoravského kraje v období let 2013 až 2018	152
Tabulka 81 Hosté ze zahraničí podle země původu v letech 2013 a 2018	153
Tabulka 82 Meziroční změna v letech 2017 a 2018 počtu návštěvníků turistických cílů v Jihomoravském kraji	154
Tabulka 83 Deset nejnavštěvovanějších turistických cílů Jihomoravského kraje v roce 2015 až 2018	155
Tabulka 84 Vývoj vybraných údajů za cestovní ruch za Jihomoravský kraj v letech 2013 až 2018	156
Tabulka 85 Hosté a přenocování v Jihomoravském kraji v letech 2013 až 2018	157
Tabulka 86 SWOT analýza – Území a obyvatelstvo	159
Tabulka 87 SWOT analýza – Ekonomika, trh práce, výzkum, vývoj a inovace	159
Tabulka 88 SWOT analýza – Doprava, dopravní a technické infrastruktura	161
Tabulka 89 SWOT analýza – Bezpečnost, veřejné služby a občanská vybavenost	162
Tabulka 90 SWOT analýza – Životní prostředí a rozvoj venkova	163
Tabulka 91 SWOT analýza – Rozvoj cestovního ruchu	164
Tabulka 92 SWOT analýza – Silné stránky Jihomoravského kraje	165
Tabulka 93 SWOT analýza – Slabé stránky Jihomoravského kraje	166
Tabulka 94 SWOT analýza – Příležitosti Jihomoravského kraje	167
Tabulka 95 SWOT analýza – Hrozby Jihomoravského kraje	168
Tabulka 96 Přehled indikátorů hospodářsky a sociálně ohrožených území v Jihomoravském kraji	Chyba! Záložka není definována.
Tabulka 97 Hodnocení dle sledovaných indikátorů hospodářsky a sociálně ohrožených území v Jihomoravském kraji	Chyba! Záložka není definována.
Tabulka 98 Celkové vyhodnocení indikátorů hospodářsky a sociálně ohrožených území v Jihomoravském kraji	211
Tabulka 99 Seznam zkratk	220

jihom^moravský kraj

m